

Forromady e Hital
for

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

ÉLŐ KÖNYVEK
★
MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA
GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

*

MAGYAR KLASSZIKUSOK

XIV. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán	Kapi Béla	Radó Antal
Baltazar Dezső	Kéky Lajos	Rákosi Jenő
Berzeviczy Albert	Kozma Andor	Ravasz László
Császár Elemér	Lányi József	Sajó Sándor
Dézi Lajos	Négyesy László	Szász Károly
Galamb Sándor	Pekár Gyula	Tordai Anyos
Hevesi Sándor	Pintér Jenő	Vargha Gyula
	Voinovich Géza	

A KISFALUDY-TÁRSASÁG

MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA

A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

VÖRÖSMARTY MIHÁLY MUNKÁI

MÁSODIK KÖTET
KISEBB KÖLTEMÉNYEK
ZALÁN FUTÁSA

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

PH
3132
K5
köt.14

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

1090142

AZ IFJÚ KÖLTŐ.

Mi sürget mondanom
Nem hallott dolgokat,
A lélek mélyiben
Titkon fogantakat?

Most lelkem szenvedély
Hullámi verdesik,
Szemeim az eget
Hiába keresik.

Nyugodt és tiszta volt
Ifjú eszméletem,
Mint a puszták tava
Regényes keleten.

S szép csillagod', remény,
S tiéd, oh szerelem!
A vad vihar között
Alig hogy sejtethem.

Bájólag tükröze
Rám csillagezreket ;
Mikor látok megint
Oly tündérszép eget? ...

S mily óriási gond
Sorsod felett, hazám!
Hazámat gyermekül
Dicsőnek álmodám.

Egy Isten néze rám
A csillagok közül
S üdvömnék képe állt
A jó Isten körül.

Most látom rongyait,
Félig gyógyult sebét,
A megkötött kezek
És szózat szégyenét.

De angyal jött felém,
Illette a vizet
És benne dúlatag
Szélvész keletkezett.

Imádlak, féltelek,
Oh drága szent haza,
Mi adna még gyönyört,
Ha sorsod mostoha?

És csillagezreim
S a gyermekálom-ég
A feldühült habok
Árjában eltűnnek.

És kérdem, aki ily
Gondokkal ostoroz,
Csendrabló angyalom
Jó volt-e vagy gonosz?

Derül-e még öröm,	Vagy kétség, gyötrelmem
Enyhül-e fájdalom,	Kísérnek síromig,
Ha éltemet talán	És semmi vágy után
Hosszúra folytatom?	Aldás nem érkezik?

Oh, adjatok nekem
 Jobb álmot, istenek,
 Vagy sírom zártáig
 Meg nem pihenhetek.

NÉVNAPI KÖSZÖNTÉS.

Laurához.

Kár, hogy a pap megkeresztelt,
 Jobb volnál pogánynak,
 Mert pogány vagy és kegyetlen
 Híved fájdalmának.

Vagy ha már meg kelle lenni,
 Mondtak volna másnak,
 Szép-, hamisnak, kellemesnek,
 Csak ne Laurának.

Mondták volna : légy gyönyörre
 Mindenek szemében,
 És örömnék kútfejévé
 Férfiak szívében ;

Vagy neveztek volna inkább
 Fájdalom napjának,
 Gyötrelmemnek, bánatomnak,
 Búm okozójának.

Gyötrelmem bár s bánat és bú,
 De az enyém volnál,
 Már keresztségedtől fogva
 Lelkemhez tartoznál.

Hátha még jobb szíved volna,
 Hátha még szeretnél,
 Lelke lennél életemnek,
 Drágább enlelkemnél.

Nincs az a kincs, nincs dicsőség,
 Melyért od' adnálak :
 Egy életre elég volnál
 Isten áldásának.

LAURÁHOZ.

Nagy szálna vagy szememben, kis leány!
 Nem látok, bár szememben nincs hiány ;
 Nem láthatom miattad a napot ;
 Hajh az nekem már rég lenyűgödött.

Nem láthatom miattad a tavaszt,
 Elégeté hő szenvedélyem azt ;
 Nem láthatok sem földet sem eget,
 Csak tégedet, csak bűvös képedet.

És kérdezem, a nap rajzolt-e le,
 Hogy a világ képeddel oly tele?
 Ez jár velem, ez kísér mindenütt,
 Mint üldöző mindenhol rajtam üt.

Nem látok mást, mint holló hajadat,
 Hamis szemed' és kedves arcodat.
 Szeretlek-e, vagy tán örült vagyok?
 Tudná az ég, nem szabadúlhatok.

Hozzád vagyon láncolva szellemem,
 S e szellemlánc legfájóbb szerelem ;
 Hozzád van az teremve mint az ág,
 Letörve már, és mégsem holt virág.

Eltépjem-e a kínos láncokat?
 Megélhet-e az ág, ha leszakadt?
 Sorsom te vagy, egy szód, lehelleted,
 S élek halok, amint te végezed.

KESERŰ POHÁR.

(Bordal «Czilley s a Hunyadiak» szomorújátékából.)

Ha férfi lelkedet
 Egy hölgyre föltevéd,
 S az üdvösségedet
 Könnyelműn tépi szét ;
 Hazug szemében hord mosolyt
 És átkozott könyűt,
 S míg az szivedbe vágyat olt
 Ez égő sebet üt ;
 Gondold meg és igyál :
 Örökké a világ sem áll ;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha, mint tenlelkeden,
 Függeél barátodon,
 És nála titkaid :
 Becsület és a hon,
 S ő síma orgyilkos kezét
 Befúrja szívedig,
 Míg végre sorsod árulás
 Által megdöntetik ;
 Gondold meg és igyál ;
 Örökké a világ sem áll :
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha szent gondok között
 Fáradtál honodért,
 Vagy vészterhes csatán
 Ontottál érte vért,

S az elcsábúltan megveti
 Hű buzgóságodat,
 S lesz aljas-, gyáva-, és buták
 Kezében áldozat ;
 Gondold meg és igyál :
 Örökké a világ sem áll ;
 Eloszlik mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha fájó kebleden
 A gondok féрге rág,
 S elhagytak hitlenül
 Szerencse és világ,
 S az esdett hír, kéj s örömed
 Mind megmérgezve van,
 S remélni biztosabbakat
 Késő vagy hasztalan ;
 Gondold meg és igyál :
 Örökké a világ sem áll ;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

S ha bánat és a bor
 Agyadban frígyre lép,
 S lassanként földerül
 Az életpuszta kép,
 Gondolj merészet és nagyot,
 És tedd rá éltedet :
 Nincs veszve bármi sors alatt
 Ki el nem csüggedett.
 Gondold meg és igyál :
 Örökké a világ sem áll ;
 De amíg áll, és amíg él,
 Ront vagy javít, de nem henyél.

HONSZERETET.

Szeresd hazádat és ne mondd :
 A néma szeretet
 Szűz mint a lélek, melynek a
 Nyelv még nem véthetett.

Tégy érte mindent : éltedet,
 Ha kell, csekélybe vedd ;
 De a hazát könnyelműen
 Kockára ki ne tedd.

S nem csak dicsőké a haza ;
 A munkás pór, szegény,
 Bár észrevétlen dolgozik
 A hon derületén.

Tűrj érte mindent ami bánt,
 Kint, szégyent és halált ;
 De el ne szenvedd, el ne tűrd
 Véred gyalázatát.

S ne csak veszélyben légy serény,
 A béke vészesebb,
 S melyet vág álmos népeken,
 Gyógyíthatlanb a seb.

Gondold meg, mennyit érsz : eszed,
 Szíved, pénzed, karod,
 S fukar légy, alkván a honért,
 Ha azt feláldozod.

S midőn a legtöbb emberek
 Csüggednek várni jót
 Családjok-, társaik- s magokért,
 Ha sorsuk csalfa volt ;

Midőn nem-méltatott erény
 És bűn, mely célt nem ér,
 Kifárad újra küzdeni
 A vágyott javakért ;

Midőn a legbuzgóbb anya
 Remény- s munkátalan,
 S a veszni indult gyermekért
 Csak sóhajtása van ;

Te még, oh honfi, ébren állj,
 Remélni, tenni hő,
 Míg a honból, kin lelked függ,
 Van egy darabka kő.

S midőn setét lesz a világ
 És minden tűz kiég,
 A honfiszívben fennmarad
 Egy élő szikra még.

S hol honfi húnyt, e szikra ég
 Fenn a sírhalmokon,
 Bal századoknak éjin át
 E lángban él a hon.

S kihúlt hamvából a dicső
 Göröghon újra kél,
 Felhozza régi hőseit
 E szikra fényinél.

E szikra a hon napja lesz,
 S hol fénye hők ragyog,
 Az élet a hon kebelén
 Ujúlva feldobog.

És újra felvirúl a föld
 Amerre a szem néz,
 És minden, aki rajta él,
 Munkára, tette kész.

S a nemzet Isten képe lesz,
Nemes, nagy és dicső,
Hatalma, üdve és neve
Az éggel mérkező.

Oh honfi, őrizd e tüzet,
S ne félj, ha vész borúl :
E szikra fényt ad és hevet
S ég olthatatlanúl.

SZABAD FÖLD.

E ház, hová most lábamat teszem,
Fáradt fejem békén pihentetem,
Hol a konyhán barátságos tűz ég,
S mellette fürge gondos feleség ;
E honi föld, mit szántok és vetek,
Hol hőt, fagyot gyakorta szenvedek,
Mely táplál engem s kis szolgálóimat,
S keblébe végre híven befogad ;
E föld, e ház, e kert — megérhetém,
Akarta Isten, hogy most mind enyém.
Nem ismerém e szót mind e napig :
A puszta lélek volt enyém alig.
Most bizton állok itt sajátomon,
És áldlak érte kétszer drága hon!
Talán nem adtam vért, nem őseim ;
De fáradoztak híven kezeim ;
S munkám után virító lett a föld,
Isten- s embernek benne kedve tölt.
Szép a vetés, dús volt az aratás,
Sok gond után kedves vigasztalás.
Most már enyém e munkán vett örök,
Mit ím örömkönyűvel öntözök!
S ne mondja senki, hogy henyén talált :
Szolgáltam érte országot, királyt.
Majd gyermekimre szállnak javaim,
Rájok maradnak tartozásaim ;

Adónkat, legyen bár pénz, munka, vér,
 Örömmel adjuk biztos napokér';
 S erős lesz országunk, nagy a király,
 Hol ennyi ember boldog hont talál.

A HAZAFI.

Látogató ha keres, mondjátok, nem vagyok itt benn :
 Lelkem a kedves hon messze határra szállt,
 S tartja ölelve hegyét, völgyét, és síkjait, és az
 Országos folyamon tengerek árjaig ér.
 Fölhat a trón kebelébe szilárd, hűségtelettel gonddal,
 Munkás szánat közt a kalibákba benéz.
 És megnyílnak előtte az elmúlt századok évi,
 S ami jövődöt a végzetek árnya takar.
 S aggodalom s szent érzelmek közt kérdi magától :
 Mit kell szólnia, mit tennie érted, o hon!
 De jön idő, melyben süker éri a fáradozó főt :
 Akkor nyílt ajtóm látogatóknak örül ;
 És a barátságának megnyílnak termeim újra,
 Szívvel, lélekkel honn lesz a gazda megint.
 Még jön idő, melyben poharat fogok ütni vidáman,
 S jobbam jó kezeket híven ölelve szorít.
 Addig zárva vagyok, test, melynek lelke kiszállott,
 S zöld ágat keres a hon koszorúja közé.

A TÓT DEÁK DALA.

Ha kedvem elborúl,
 Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
 Nadrágom, csizmám csupa folt,
 S kapcám mégis szorúl :
 Csak rajtad bámulok,
 S tüstént kigyógyulok,
 Roppant világ,
 Dicső világ!

Mi szépek tájaid :
 A hegy, völgy és a nagy terek,
 Hol dús kalászkok rengenek,
 És zöld borág virít ;
 Mely drága gyűjtemény,
 És ez mind nem enyém!
 Oh szép világ,
 Gazdag világ!

Akárhová megyek,
 — S miért ne mennék? nem tudom —
 Szép városokhoz visz a nyom,
 Hol megpihenhetek ;
 Pedig látá az ég,
 Egy házat sem rakék.
 Oh szép világ,
 Pompás világ!

S ha féktelen vízár,
 Jég, tűz, vihar pusztítanak,
 A ház és mező megromlanak :
 Mi gondom? semmi kár!
 Az ég be nem szakad,
 A föld még megmarad.
 Erős világ,
 Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
 Mi baj? van aki jól lakott,
 És hány van, aki jót ivott!
 Ha ezt elképzelem :
 Étvágyam csöndesül,
 A sor majd rám kerül.
 Oh jó világ,
 Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
 Az Isten napja mindenütt?
 Kivévéen, már ha lefeküdt,
 S akkor nincs éjszakám :

A hold leszen napom,
 Világát bámulom.
 Arany világ,
 Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
 Csak tőlem függ, mivé legyek.
 A legdicsőbb magyar leszek,
 Mihelyt csak akarom :
 Hazám' nagygyá teszem,
 Ki szólhat ellenem?
 Dicső világ,
 Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek :
 Ispán, alispán, potrohos,
 Magam, cselédem aranyos,
 S mind rajtam függenek :
 Ki hinné : én vagyok,
 Ki most itt koplalok?
 Oh szép világ,
 Dicső világ!

ÁBRÁND.

Szerelmedért
 Feldúlnám eszemet
 És annak minden gondolatját,
 S képzelmem édes tartományát ;
 Eltépném lelkemet
 Szerelmedért.

Szerelmedért
 Fa lennék bérc fején,
 Felölteném zöld lombozatját,
 Eltűrném villám s vész haragját,
 S meghalnék minden év telén
 Szerelmedért.

Szerelmedért
 Lennék bérc-nyomta kő,
 Ott égnék földalatti lánggal,
 Kihalhatatlan fájdalommal,
 És némán szenvedő,
 Szerelmedért.

Szerelmedért
 Eltépett lelkemet
 Istentől újra visszakérném,
 Dicsőbb erénnyel ékesítném,
 S örömmel nyújtanám neked
 Szerelmedért!

AZ ELVESZETT ORSZÁG.

Arcom, ne kérdjétek,
 Miért oly halovány :
 Legbátrabb fiaim
 Elestek a csatán.

Hő keblemen, hol ők
 Lágyan feküdtenek,
 Most a kétségbe'sés
 Kígyói fürdenek.

A fennmaradtakat
 Vad ínség kergeti :
 Nincs kő, hova fejét
 Csak egy is teheti.

És látni nincs remény
 Többé jó napomat :
 Bosszút ki állana,
 Nem szülhetek fiat!

AZ ANYÁTLAN LEÁNYKA.

Hadd lássalak, te kis
 Virágszemű leány :
 Szemedben ég van-e
 Vagy tavaszi virány?

Anyádnak lelke tán
 Virággá változott,
 S a honbul, melybe kelt,
 Égszín ruhát hozott?

Vagy ég és a virány
 Úgy egyesültenek,
 Hogy bájvilág gyanánt
 Szemedben égjenek?

És e virágra vált
 Kis mennyben itt mulat,
 Folytatni üdv gyanánt
 A földi napokat.

Mosolygj csak kis leány,
 Mosolygjon két szemed ;
 Szent fény, mi benne ég :
 Remény s emlékezet.

MERENGŐHÖZ.

(Laurának.)

Hová merült el szép szemed világa?
 Mi az, mit kétes távolban keres?
 Talán a múlt idők setét virága,
 Min a csalódás könnye rengedez?
 Tán a jövőnek holdas fátyolában
 Ijesztő képek réme jár feléd,
 S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
 Mert egyszer azt csalúton kereséd?
 Nézd a világot : annyi milliója,
 S köztük valódi boldog oly kevés.
 Ábrándozás az élet megrontója,
 Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
 Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
 Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özön,
 A telhetetlen elmerülhet benne,
 S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
 Kinek virág kell, nem hord rózsaberket ;
 A látni vágyó napba nem tekint ;
 Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget :
 Csak a szerénynek nem hoz vágya kint.
 Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
 Ki életszomját el nem égeté,
 Kit góg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
 Földön honát csak olyan lelheté.
 Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába :
 Egész világ nem a mi birtokunk ;
 Amennyit a szív felfoghat magába,
 Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
 Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,

Megférhetetlen oly kicsin tanyán ;
 Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,
 Zajától felrémül a szívmagány.
 Ha van mihez bízhatnod a jelenben,
 Ha van mit érezz, gondolj és szeress,
 Maradj az élvvel kínáló közelben,
 S tán szebb, de csalfább távont ne keress,
 A birhatót ne add el álompénzen,
 Melyet kezedbe hasztalan szorítsz :
 Várt üdvöd kincse bánat ára leszen,
 Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
 Hozd, oh hozd vissza szép szemed világát ;
 Úgy térjen az meg, mint elszállt madár,
 Mely visszajő, ha meglelé zöld ágát,
 Egész erdő viránya csalja bár.
 Maradj közöttünk ifjú szemeiddel.
 Barátod arcán hozd fel a derűt :
 Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
 Ne adj helyette bánatot, könnyűt.

KATONA.

I.

A sorshúzás.

Sorba legény, sorba szép legénység,
 Ide álljon, kit nem bánt a vénség.
 Akit Isten ép kéz-lábbal áldott,
 Védelmezni tartozol hazádat.
 Nem lesz önkény és nem lesz kivétel.
 Nem fogunk már senkit is kötéllel :
 Katona lesz, akit a sors talál,
 De a katonaság még nem halál.
 Katonának sokszor jól van dolga,
 Sóra, fára többé semmi gondja ;
 És ha szenved, szenved országunkért,
 Apja, anyja, s mindnyájunk javáért.

Majd ha harsog a kürt, a dob pörög,
 Puska roppan, az ágyú mennydörög,
 S ló és ember alatt reszket a föld,
 Vész, sikoltás minden lelket eltölt :
 Akkor tetszik meg majd, ki a legény,
 Kinek magyar szíve van a helyén,
 Mert nem csárdán terem a vitézség,
 Bornyeléshez nem kell nagy merészség ;
 De ki bátran halál szemébe néz,
 Az a legény talpán, az a vitéz.
 Rajta ifjak! bátor, ép legények,
 A sorshúzást ti ne rettegjétek.
 Ha talál is a sors, nem a világ,
 Haza tértek, míg meg sem gondolnák.
 Nyolcad évre ismét látjuk egymást,
 It. vagy máshol. Isten hozzád, pajtás!

II.

Márton gazda.

«A táncban mért hányod fonákul lábadat?
 Ha iszol, mért adod bánatnak magadat?
 Mint kinek a tyúkok ették meg kenyerét,
 Vagy kinek borában légy találta vesztét.
 Másszor ha legyet látsz, igyál előbb magad,
 És a kenyér helyett edd meg rossz tyúkodat.
 Vagy tán szeretőd volt, majd szőke, majd barna,
 És most nincs semilyen, ki levest habarna?
 Ne aggódjál rajta, azt gondold, hogy gombház,
 Példabeszéd mondja, ha leszakad lesz más.
 Asszony nemzetséggel nem jó cimborálni,
 Az ő mesterségök : csalni és darálni.
 Csalni azt, ki bennök bizodalmat vetett,
 S eldarálni az ép tiszta becsületet.
 Endre, Endre! bizony félek, hogy megjárta,
 Szíved igaz pénzét könnyen kidobáltad,
 És kaptál jó pénzért hamis rossz portékát,
 Hordja el a karvaly a sok rossz asszonyát.»

Így szólt Márton gazda búsongó Endréhez
 Mellé telepedvén az asztal végéhez.
 Endre ült, könyökét asztalhoz szegezve,
 Kalappal orcáját mélyen betemetve.
 A gyertya előtte búsan pislokálván
 Gyászt látszott viselni elkonyuló hamván.
 De hogy becsületes Márton gazdát hallá,
 Felolvadott néma bánatja panasszá.
 «Mit beszél kend nekem légyről és tyúkokról,
 Nem származik az én bajom állatoktól.
 De hajh a szerető, atyámfia Márton,
 Szerető elég van széles e világon ;
 Csak igaz szerető nincsen az ég alatt :
 Minek rontsam vele szép ifjúságomat?
 Miattam akár mind hordja el a kánya :
 Nem ér egy fakovát száz falu leánya.
 Katonává lettem, mert engem ért a sor,
 Azért nem vigasztal sem a tánc, sem a bor,
 Itt kell hagynom apám', anyám', s testvérimet,
 Ki mondja meg, hová hajtom le fejemet?
 A jó Isten tudja, megjövök-e vagy sem?
 De már ha menni kell, azt nem is keresem,
 Hátat fordítok a falu határának,
 S jó éjszakát mondok az egész világnak.»
 Ezzel a palackot szájához emelé,
 Míg nem feneke a pallást fenyegeté.
 Márton megfeddé őt a mohó ivásért,
 Hogy ily rossz kedvével Istent, embert megsért,
 S addig tartóz atá szép vigasztalással,
 Hogy Endre békülni kezdé új sorsával.

III.

A kis leány.

Jött Márton gazdának tíz éves lánykája,
 Függvén kis karjáról kézi kosárkája.
 Szemes volt a leány és nem bátortalan,
 S vidám, mint akinek nem rossz szándéka van.

«Anyám köszönteti kendet, Endre bátya,
 S kívánja, hogy legyen boldog utazása,
 Fogadja jó szívvel e kis útravalót,
 Pogácsát, pecsenyét és egy fehér cipót.
 Azt is izeni még édes anyám kendnek,
 Hogy rólam, ha elmegy, ne felejtkezzék meg,
 Nyolc esztendő mulva már nagy leány leszek
 Kendhez, ha megtetszem, feleségül megyek.
 Addig megtanúlok, szőni, fonni, varrni,
 A fáradt gazdának jó ételt habarni.
 Megbecsülöm kendet, amint kend engemet.
 Vezesse az Isten útjában kelmedet.»
 Márton gazda amint hallá a beszédet,
 Könnybe lábbadt szeme az örömtől égett,
 Legifjabb lánykáját mert igen szerette,
 De hogy ilyen okos, azt nem is sejtette.
 Endre szomorún bár, mosolygott a lányra,
 Mert neki is tetszett elmés indítványa.
 «Ki tudja, kis hugám, mi lesz még belőlünk,
 Nyolc esztendő mulva, ha akkor még élünk?
 Addig meghalhatok nehéz szolgálatban,
 Vagy te másba szeretsz, mert legény elég van.
 De ha úgy tetszenék jóságos Istennek,
 Hadi szolgálatból hogy visszajöhessenek,
 Majd szemedbe nézek nyolc esztendő mulva,
 S meglátom, nem vagy-e szívben megváltozva.»
 Így szólt s kezet fogott jó Márton gazdával,
 Vidám szemet váltott kicsi mátkájával:
 Leönté a holmit tágas szűrűjába,
 S a bíró házához útnak indult lába.

IV.

A puszta kút.

Távol a falutól
 Nyugot felül
 Nagy rónaság terjed
 Végetlenül.

Gyalogútja mellett
 Mai napig
 Egy száraz kútágas
 Báméskodik.

Míg jobb idők jártak
Feje fölött,
Kútjánál sok edény
Megtöltözött ;

Most a kút elapadt,
S gémetlenül
A puszta kútágas
All egyedül.

Sok ifjú és leány
Barátkozék,
Csendes tanujok volt
A kút s az ég.

Elátkozott fején
Nincs semmi dísz,
Rideg fájának a
Madár se' hisz.

Hejh, sok szegény utas
Lelt enyhet ott,
S keskeny árnyékában
Kinyúgodott.

Csak ünnep-estenként
Jön a leány,
S vígasztalást keres
A puszta fán.

Tán oly boldogtalan
Ő is szegény,
Hejh, mert soká késik
A várt legény.

V.

A jövevény.

Ne várd, babám, ne várd
Legényedet,
Ki tudja merre jár
S hová vészett?

De hajh, nincs oly leány,
Ki várna rám!
Ki kapna ily kopott
Rossz katonán?

Mit ér az oly legény
Ki el nem jó,
Ha rá várakozik
Hű szerető.

Pedig habár ruhám
Ütött, kopott,
Szívem azért még el
Nem száradott.

Lásd én tüzön, vizen
Átszállanék,
Hogy tőle megtudjam,
Szeret-e még?

Szeress engem, babám,
Ha még lehet,
Ha még nem adtad el
Kis szívedet.

Ha nem igaz hozzád
 Akaratom,
 Ne legyen, míg élek,
 Egy jó napom.

VI.

Hadi élet.

Derék szál férfi volt a szolgált katona,
 S a leány a falu legszebb hajadona.
 Ott álltak kettecskén a kútágas mellett,
 Mindenik magában sokat töprenkedett,
 S hogy megindult a szó, s szemök keveredett,
 Beszélt a katona sok cifra esete :
 Miként járt iszonyú magas hegyek felett,
 Hogy hátával szinte dörzsölte az eget,
 Tari znyára szedett holdat, csillagokat,
 Melyek mind megszöktek, mikorra felvirradt ;
 Hogy sétált a göncöl szekeren fel s alá,
 Bakanca talpát a tenger nyalogatá ;
 S hogy végre kiült a világnak szélire,
 S úgy lóáta lábát a fakó semmibe.
 De még e dicsőség nem tartván örökké,
 Hogy ideje lejárt, indult haza felé.
 S addig gyalogolt, hogy lába majd elkopott,
 Fejében a sapka összezsugorodott :
 Csak szive ép s egész, min az Isten adta,
 Azt egy kis leánynál itt zálogban hagyta ;
 De a kis leányból azóta nagy lány lett,
 Azóta talán már férjhez is mehetet .

VII.

Vallomás.

«Endre bátya, Endre bátya,
 Hát nem ismer engem?
 Hogy hihette kend azt rólam,
 Hogy tán elfeledtem.

Az esztendő't édes anyám
 Gerendára róttá :
 Kendre vártam télen-nyáron
 Nyolc esztendő óta.

Avval nőttem hajadonná,
 Hogy ha kend még megjő,
 Felesége leszek kendnek,
 S víg lesz a menyegző!

Itt vagyok most Endre bátya,
 Ha nem tetszem kendnek,
 Adjon kend el s vegyen rajta
 Gyolcsot szemfödélnek.»

«Tüzes-adta kis leánya,
 Szivem-lelkem Katicája,
 Hát te szeretsz engem.
 Már sok országot bejártam,
 Ily csodára nem találtam!
 Áldjon Isten lelkem!

Alig akadok magadra,
 Úgy megnőttél szépre, nagyra,
 Hogy nem győzlek nézni.
 Nincsen ember a világon
 Akivel most boldogságom
 El tudnám cserélni.»

Így szóltak egymással Katica és Endre,
 Tarka beszédjökben nem vigyáztak rendre,
 Szívök sem dobogott most úgy miként máskor,
 Pedig egyikét sem zavarta meg a bor.
 Még vizet sem ittak, mert a kút elapadt ;
 De szerelmes szívök annál inkább dagadt.
 S Endre a bakancsot könnyebben emelé,
 Hogy a szép Katicát meg-megölelgeté ;
 Szórul szóra végül kezét is nyujtottak,
 Egymásnak újlag hűséget fogadtak.

A fogadás közben ő szeforrva szájok,
 Hogy a versíróknak nincs ily Katicájok!
 Így ballagtak el a faluba ketteskén,
 Útközben gyakorta egymásra tekintvén,
 Beszédes szájok is elnémult mint a hal,
 Mert lelkök tele volt örömgondolattal.
 A kútágas pedig még szomorúbb fa lett,
 Ösvénye is benőtt s a fűben elveszett.
 Az üres egekbe nyujtózik hasztalan,
 Neki a világon már nem nagy becse van,
 Hacsak a boldog pár meg nem ássa kútját :
 Fordítsa az Isten jóra házok dolgát.

ROSSZ BOR.

Igyunk barátim, szomjas a világ,
 Kivált a költő, aki tollat rág,
 Hiszen mi írtuk a jó Fóti dalt,
 Igyuk meg há ez átkozott italt.
 Csapláros, méregkeverő!
 Ne pislogj ; jobb bort adj elő.
 Cudar biz' ez ; de ám igyunk,
 Hiszen magyar költők vagyunk.

Gyalázatos bor! ilyet idogál
 Magyar hazánkban ifju s agg szakáll,
 Kivévéen a bölcsset meg a papot :
 A költő versben lát csak jó napot.
 Csapláros, méregkeverő!
 Ne pislogj ; jobb bort adj elő.
 Cudar biz' ez ; de ám igyunk,
 Hiszen magyar költők vagyunk.

Mondják : Egernél híres bor terem.
 Verembe szűrik tán? nem ismerem.
 Megénekelem harcait, borát,
 S mind e napig nem láttam áldomást.

Csapláros, méregkeverő!
 Ne pislogj ; egrit adj elő.
 Cudar biz' ez ; de ám igyunk,
 Hiszen magyar költők vagyunk.

Mi szép vagy volna Ménes oldalán!
 Borod setét mint a cigány leány,
 És benned a szív édes lángja ég,
 Kuruc, tatár! csak ilyen kéne még.
 Csapláros, méregkeverő!
 Ménes borából adj elő.
 Cudar biz' ez ; de ám igyunk,
 Hiszen magyar költők vagyunk.

Ki látta bort, zöldet, mint drágakő?
 És híg aranyt, mely nyakba önthető?
 Somló, Tokaj, halljátok a panaszt :
 Fösvény hegyek! nekünk nem szűrtök azt.
 Csapláros, méregkeverő!
 Legjobb borodból adj elő.
 Cudar biz' ez ; de ám igyunk,
 Hiszen magyar költők vagyunk.

Elég! elég! Fejünk majd megszakad,
 Szemünk borúl és nyelvünk elakad.
 Költődnek, oh hatalmas Hunnia,
 Légy-étetőt engedsz-e innia!
 Csapláros, méregkeverő!
 Pusztúlj, ne adj több bort elő.
 Nagyon cudar, de drága volt :
 Izleld meg érte a pokolt!

DESSEWFFY AURÉL.

Kétes uton jártál, kevesektől értve, s ha célod
 Nagy vala, elfedezé azt kor előtti halál.
 Díjzatlan ha jeles, meg nem büntetve ha vétkes,
 Élve, temetve talány hagyta el a honi tért.

Nem vesztenk-e nagyot? kérdjük most aggva magunkban,
S a szent nemzetiség anyyala súgja : Igen.

HAHNEMANN.

I.

Eddig anyag harcolt anyag ellen a bús beteg ágyán,
S durva csatájok közt kín vala élni tovább.
De te jövéél, s a parányokból felidézted az alvó
Szellemeket, s küldéd mesteri bűvöd alatt.
S újra szelíd nemtők kísérik az emberiséget,
És a halál retteg gyötreni áldozatát.

2.

Meghaltál, hogy kötve ne légy egy testhez örökké :
S lelked az ős elemek gyógyerejébe vegyült.

MEGYERI.

I.

Mely nevetés ez alatt? mi öröm van a síri világban?
A komor árnyak közt Megyeri szelleme jár.

2.

Eddig néma valék, bércekbe temetve vadon kő,
Most szomorú emlék, gyásznak alakja vagyok.
Meg ne ítéjjetek a víg arcért. Megyeri sírján
Lelke van a kőnek : élnie s kacagnia kell.

KÖLCSEY.

Meg ne ijedjetekek, a hazaföldnek szive dobog fel :
Kölcsey sírjától keble örökre sebes.

TÓTH LŐRINC EMLÉKKÖNYVÉBE.

Hosszú életet élj, hogy elérd, amit mi reméltünk,
 S a mi reményünkön túl vala, érni reméld
 S mondhassad, ha porainkat jósz üdvözleni: küzdők
 Hamvai, bék veletek; a haza boldog, erős.

HUBENAYNÉ.

(1844.)

I.

Ily hamar, oh anyaföld, mért süllyedtél el alatta?
 Nem lehetett neked e szellemi nőke nehéz.

II.

Élni, örülni az életnek — fiatal vagyok és nő —
 Élni kívánok még, hagyjátok élni tovább.
 Oh hagyjátok a hon levegőjét színöm örömben,
 Bánatban, bármily végzetek árnya alatt.
 Hagyjátok meg az álarcot s a színpadot és az
 Élet játékát, nemzetem, Isteneim!
 Színésznő vagyok, életemért reszketve könyörgő,
 Hagyjátok végig játszanom életemet.
 Éltem kettős, bár nem enyém: de az ami nyomasztó
 Benne, mi fáj, ég, az kétszerezetten az enyém.
 És mégis mi öröm szolgálnom tégedet, oh hon,
 És mégis mi öröm látni virulatodat!
 Ah de mi bal sűgót hallok! szerepembe ijesztő
 Szózatokat sűg a végtelen álmu halál.
 A függöny leesik, tündér képeinek alatta
 Fekszik az éj rémes tábora zajtalanúl;
 És a díszítmény négy puszta fa, melynek ölében
 Aki bezárkózott, nem szabadul ki soha.
 Vagy játék-e ez is? s csak most kezdődik az
 És e függöny után feltűnik, ami való?

S a kirepült lélek szabadon megy vágyai szárnyán,
 Merre hiába vivott földi hatalma szerint?
 Vagy tán szellemem az, mi nemesb élvekre tanítva
 Általszáll e nép ifjai- s lányira?
 S a haza napjában, mely fel fog jőni bizonnyal,
 Gyenge sugárként hű lelkem is élve marad?
 És tán lesz, ki poraim így üdvözlendi: szelíd nő!
 Tiszta kebelbeli hang, hajnali tiszta sugár!
 Eltűntél, elhangzottál; de mi hű szíveinkben
 Még sok időközön túl hallani, látni fogunk!

MIT CSINÁLUNK?

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak és danolnak.
 Semmi baj sincs? semmi gondrém,
 Hogy majd érte meglakolnak?
 Van biz' itt baj; de hiába
 Enni csak kell az embernek;
 S inni hogy ne kéne, ahol
 Oly dicső borok teremnek:
 Csakhogy aztán
 Majd ha ember kel a gátra,
 Korhely-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak, álmodoznak.
 Semmi baj sincs? semmi gondrém,
 Hogy az álmok megszakadnak?
 Van biz' itt baj; de hiába
 Olyan édes álmodozni!
 S néha tán jobb, mint fejünkkel
 Faltörősdit játszadozni:
 Csakhogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Álmos-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak, gondolkoznak,
 És miről az istenadták?
 Hogy tán élni kén' a honnak!
 Kár biz' az ; de már hiába,
 Gondolatnak nincsen gátja,
 És ha úgy van, mint mondják,
 Gondolat a tettek bátyja :

Csakhogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Méla-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak, hadakoznak.
 Szörnyűség! — No nem kell félni,
 Csak szavakkal kardlapoznak.
 Kár a szóért ; de hiába
 Szóból ért a magyar ember,
 S gyakran a szó dolgokat szül,
 Gyakran a szó éles fegyver :

Csakhogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Nyelves-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak s tán dolgoznak?
 Félig-meddig, mert nem tudják
 Másnak lesz-e vagy magoknak,
 Ennyi is kár ; de hiába
 Munka jobb a koplalásnál,
 S jobb az edzett kar, ha ép vagy,
 Mint ha selymen sántikálnál.

És hogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Gyenge-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Szőnek, fonnak és akarnak —
 Tán vakarnak? semmi tréfa!
 Posztó is kell a magyarnak.
 Hát takács-e a magyar nép?
 Nem szégyenli a vetéllőt?
 Semmi baj! tán összefűzi,
 Amit a sors egybe nem szőtt :
 Csakhogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Gépi-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

És pedig — mit is beszéltem?
 A vadásznak jó a cserje ;
 A költő had álmodozzék ;
 A kovács a vasat verje.
 Minden ember, amihez tud
 Ahhoz lásson télen, nyáron,
 S a paraszt borbély helyében
 Úr-szakállat ne kaszáljon.
 És hogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Aki hitvány,
 Félre tőlünk, menjen hátra!

HÁNYSZOR HALLÓK...

Hányszor hallók : életet vért
 Megtámadt hazánkért!
 Ósink néha meg is adták
 Dúsan a nehéz bért.
 Fennmaradt e szenvedő hon
 Megrongálva véstől,
 Kór, szegény, bús és pirongó
 Önnön szégyenétől.

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRBAN.

Hová lépsz most, gondold meg, oh tudós,
 Az emberiségnek elhányt rongyain
 Komor betűkkel, mint a téli éj,
 Leírva áll a rettentő tanulság:

«Hogy míg nyomorra milliók születnek,
 Néhány ezernek jutna üdv a földön,
 Ha Isten ésszel, angyal érzelemmel
 Használni tudnák éltök napjait».

Miért e lom? hogy mint juh a gyepen
 Legeljünk rajta? s léha tudománytól
 Zabáltan elhenyéljük a napot?
 Az Isten napját! nemzet életét!

Miért e lom? szagáról ismerem meg
 Az állatember minden bűneit.

Erény van írva e lapon; de egykor
 Zsivány ruhája volt. S amott?

Az ártatlanság boldog napjai
 Egy eltépett szűz gyöngé öltönyén,
 Vagy egy dühös bujának pongyoláján.

És itt a törvény — véres lázadók,
 Hamis bírák és zsarnokok mezéből
 Fehérre mosdott könyvnek lapjain.

Emitt a gépek s számok titkai!

De akik a ruhát elszaggaták,
 Hogy majd belőle csinos könyv legyen,
 Számon kívül maradtak: Ixion

Bőszült vihartól űzött, kerekén

Örvény nyomorban, vég nélkül kerengők.

Az örült ágyán bölcs fej álmodik:

A csillagászat egy vak koldus asszony

Condráin méri a világokat:

Világ és vakság egy hitvány lapon!

Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből

S most a szabadság és a hősi kor

Beszéli benne nagy történetét.

Hűség, barátság aljas hitszegők

Gúnyáiból készült lapon regél.
 Irtózatos hazudság mindenütt!
 Az írt betűket a sápadt levél
 Halotti képe kárhóztatja el.

Országok rongya! könyvtár a neved,
 De hát hol a könyv, mely célhoz vezet?
 Hol a nagyobb rész boldogsága? — Ment-e
 A könyvek által a világ elébb?
 Ment, hogy minél dicsőbbek népei,
 Salakjok annál borzasztóbb legyen,
 S a rongyos ember bőszült kebele
 Dögvést sóhajtson a hír nemzetére.

De hát ledöntsük amit ezredek
 Ész napvilága mellett dolgozának?
 A bölcsek és a költők műveit,
 S mit a tapasztalás arany
 Bányáiból kifejtett az idő?
 Hány fényes lélek tépte el magát,
 Virrasztott a szív égő romja mellett,
 Hogy tévedt, sujtott embertársinak
 Irányt adjon s erőt, vigasztalást,
 Az el nem ismert érdem hősei,
 Kiket — midőn már elhunytak s midőn
 Ingyen tehette — csúfos háladattal
 Kezdett imádni a galád világ,
 Népboldogító eszmék vértanúi
 Ők mint a többi rongykereskedővel,
 Ez únt fejek- s e megkorhadt szivekkel
 Rossz szenvedélyek oktatóival
 Ők mindegyütt — a jók a rossz miatt —
 Egy máglya üszkén elhamvadjanak?

Oh nem nem! amit mondtam fájdalom volt,
 Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
 Oly fényes elmék a sár fiait
 A süllyedéstől meg nem mentheték!
 Hogy még alig bír a föld egy zugot,
 Egy kis virányt a pusztá homokon,
 Hol legkelendőbb név az emberé,
 Hol a teremtés ősi jogai

E névhez «ember!» advák örökül —
 Kivéve aki feketén született,
 Mert azt baromnak tartják e dicsők
 S az Isten képét szíjjal ostorozzák.

És mégis — mégis fáradozni kell.
 Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
 Egy új irány tör át a lelkeken :
 A nyers fajokba tisztább érzeményt
 S gyümölcsözőbb eszméket oltani,
 Hogy végre egymást szívben átkarolják,
 S uralkodják igazság, szeretet.

Hogy a legalsó pór kunyhájában
 Mondhassa bizton : nem vagyok magam!
 Testvérim vannak, számos milliók ;
 Én védem őket, ők megvédenek engem.
 Nem félek tőled, sors, bár mit akarsz,

Ez az, miért csüggedni nem szabad,
 Rakjuk le, hangyaszorgalommal, amit
 Agyunk az ihlett órákban teremt
 S ha összehordtunk minden kis követ,
 Építsük egy újabb kor Babelét.
 Míg oly magas lesz, mint a csillagok
 S ha majd benéztünk a menny ajtaján
 Kihalhatók az angyalok zenéjét,
 És földi véünk minden cseppjei
 Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
 Menjünk szét mint a régi nemzetek,
 És kezdjük újra túrni és tanulni.

Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
 Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem ha
 S meg nem kövülnek élő fiai.

Mi dolgunk a világon? küzdeni,
 És tápot adni a lelki vágyainknak.
 Ember vagyunk, a föld s az ég fia,
 Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen,
 S mi a helyett, hogy törnénk fölfelé,
 Unatkozunk s hitvány madár gyanánt
 Posvány iszapját szopva éldegélünk.
 Mi dolgunk a világon? küzdeni

Erőnk szerint legnemesbekért.
 Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
 Ha azt kivittuk a mély sülyedésből,
 S a szellemharcok tiszta súgaránál
 Olyan magasra tettük, mint lehet,
 Mondhatjuk, térvén őseink porához :
 Köszönjük élet! áldomásodat,
 Ez jó mulatság, férfi munka volt!

HYMNUS.

Isten segíts! királyok Istene!
 Emeld fel hozzád a király szívét,
 Értelme légyen mint napod szeme,
 Hogy végig lássa roppant helyzetét,
 Hogy aki fényben milliók felett van,
 Legyen dicsőbb, erényben hatalomban.

Isten segíts! népeknek Istene!
 Tedd jóra munkássá e nemzetet,
 Hogy a mihez fog óriás keze,
 Végére hajtson minden kezdetet.
 Add, hogy mit emberész és kéz kivíthat,
 Ne várja mástól mint szerencsedíjat.

Isten segíts! országok Istene!
 Ruházd fel áldásoddal e hazát,
 Hogy mint az őskor boldog édene
 Dúsan viritson bérceken, síkon át,
 És míg keblén a hűk örömben élnek,
 Pallost mutasson fondor ellenének.

Isten segíts! szabadság Istene!
 Add, hogy megértsük e nagy szózatot,
 Adj csüggedetlen szívet is vele,
 Hogy túrni tudjuk, mint szent közjogot :
 T szteljük azt a törvény érc szavában,
 S ha víni kell, a vérnek bíborában.

Mindenható egyesség Istene
 Ki összetartod a világokat!
 Engedd, hogy bármi sorsnak ellene,
 Vezessen egy nemes s nagy gondolat,
 Hogy nemzetünknek mindenik nyomára
 Ragyogjon emberméltóság sugára.

MADÁRHANGOK.

Szól a pacsirta fönny lebegvén
 S az égiekhez közeledvén :
 Érzem szelíd lehelleted
 Üdvözlek, oh szép kikelet!
 A tél- s nyomornak vége már,
 Derült az ég, nyílt a határ.
 Már búvik a fű, mely felett
 Rakandom kisdéd fészketem.
 S mely ifjan oly szép, enyhe, zöld,
 Terített aztal lesz a föld,
 Oh kéj, öröm!
 Oh kéj, öröm!
 Gyönyörtanyánk leend a föld.

Jön a veréb a nagy faló,
 Röptében igyen szólaló :
 Csip, csep!
 Csip, csep!
 Nem kell egyéb, mint hulladék,
 Csak sok legyen, tüstént elég.
 Paraszt betyár vagyok,
 Éhségim oly nagyok
 Mint senkié.
 Sem szántok, sem vetek,
 Mégis kitelelek,
 Mint bármi méh.
 Fáradjon más, én majd eszem,
 Mit lophatok, meg nem veszem.

Csip, csep!
 Csip, csep!
 Nekem nem kell nagy élelem,
 Csak egy kis elhullt búzaszem,
 És jönnek a zenészek :
 Pintyőke és a csíz,
 A cinke és rigófaj
 S a cifra tengelic ;
 S amerre csak tavasz van,
 Erdő, mező, berek,
 Víg énekök zajától
 Harsogva fölzeneg.
 Mind boldogok, s vigadnak
 A nyár utoljaig,
 S öröm s a dal hevétől
 Reszketnek tollaik.
 Csak egy, a főművésznő,
 Egy gyöngé csalogány
 Csattogja gyász zenéjét,
 A cserje vad bogán.
 És annyi fájdalom van
 És annyi kín szívéen ;
 Embert megölne százszor
 Ily gyilkos érzemény ;
 Hol éjeim?
 Hol napjaim?
 Szerelmeim?
 Vigalmaim?
 Ah messze más vidék határain
 Lekötve vannak
 Mély bánatomnak
 A hitszegő társ könnyű szárnyain.
 Ki halja meg,
 Hogy szenvedek,
 Hogy szűm beteg?
 A rengeteg!
 A rengetegbe hang visszhangra lel.
 Nekem magamnak egy hang sem felel.

Ha sas vagyok
 S vad keblem ég,
 Fenn szárnyalok,
 Fenn, mint az ég,
 S a nap tüzéhez adva lángomat,
 Felgyujtom e hitetlen lombokat,
 De én, de én
 Csak sírhatok,
 Oh én szegény!
 S meghalhatok,
 Szakadj ki lelkem s zengj el mint dalom ;
 Mi vagy te más mint hangzó fájdalom!
 Így énekelt a cserje vad bogán
 Az erdő szíve, a kis csalogány,
 S ki szólna, míg az erdő szíve fáj?
 Búsan merengve hallgatott a táj!

HÁROM REGE.

(B. E. ifju grófnőnek ajánlva.)

I.

A fa és a madár.

A tavaszban elhullván virága,
 Őszi dértől lévén lombja sárga,
 A szedett fa búsan állt magában
 S kis madárhoz így szólt bánatában :
 «Szállj le hozzám, szállj le hozzám,
 Repkedő kicsiny madárkám,
 Szállj le rám, szerelmem!
 Látod éltem milyen árva,
 Télnek és a vésznek tárva :
 Vigasztalj meg engem!
 Ékesíts fel tollaiddal,
 Zengj, hogy felderítsen a dal
 És, felejtve mindent,
 Boldog álmokkal pihenjek

Karja közt a zord hidegnek,
 Míg a sors ki nem ment.
 Szállj le bár egy pillanatra ;
 Felvirúlok a tavaszra,
 S lombom sátorában
 Kéjre s öröme várlak,
 És tied lesz a kicsiny lak,
 Míg rajtam levél van!»

Gyökerétől legfőbb sudaráig
 A szegény, szedett fa reszket, fázik,
 És hiába vár a kis madárra,
 Az tovább száll boldogabb tanyára,
 S melyet oly hön esdekelve kére,
 Hasztalan vár bájos énekére :
 Száraz ágán, búsabban nevénel,
 Dérporos hajával dermed a tél . . .

Ifjú sugaraktól átkarolva
 Új öröm hevében reszket a fa
 Gyökerétől legfőbb sudaráig
 S életdúsan ú ra felvirágzik,
 Ékszerű az ébredő tavasznak,
 Ágaim gyöngy-harmatok ragyognak,
 És hol nap és lég kéjek közt enyelge,
 A rügyekből fejlík zöld levelke.
 S a felvirult fa áll dicsően,
 Gazdag fürtözettel a mezőben . . .

Most ki az, ki lombja sátorában
 Fenn tanyázik bizton és vidáman?
 A madárka fészket oda tette,
 És kicsinyke párja van mellette :
 Nap nyilától és a vészek ellen
 Óva élnek boldog kényelemben,
 Hajlik a fa, érik szép gyümölcse,
 Hol van a nép, mely azt majd elköltse?
 A madárka hozza kis család át,
 S hús gallyak közt gazdag lakomát ad.
 Gyökerétől legfőbb sudaráig
 Reszket a fa s ily szózatja hangzik :

«Most belőlem bánat és öröm szól,
 Ments meg Isten a baljóslatoktól!
 Majd ha tél jön és a tergeteg tép,
 Nem hagyand-e mind el e vidám nép?
 Tűrni kész-e balszerencse napján,
 Hogy vigadjon jobbra fordulatján?
 Vajha volnék az örömnék fája,
 Mely virágát soha el nem hányja!
 Vajha volnék gazdag és erős fa,
 Vésszel és a villámmal dacolva!
 Vajha volnék lelkes nép hazája,
 Melynek értem zengne dal-imája:
 Úgy nem kéne félnem jóslatoktól...
 Most belőlem bánat és öröm szól.»

II.

A rét és a virág.

«Borúlj reám,
 Kis violám:
 Hagyd e kéjt érzennem.
 Én szültelek,
 Neveltelek;
 Pihenj meg keblemen.
 Ha szép fejed
 Rám fekteted,
 Mi kéj s öröm nekem!
 Ha harmatod
 Rám hullatod,
 Megifjúl életem.»

Kis virághoz így könyörge a rét
 A virág nem hallgatá beszédét.
 Kék fejét, zöld bokrának felette,
 A kis álnok büszkén fölemelte,
 És a naphoz, harmatgyöngy szemével
 Édes-epedezve nézegélt fel. —
 Fél világot lángjával borítván
 Mind fölebb ment a nap égi útján,

S gyenge szirmai a kis violának
 Égető hevétől fonnyadának.
 Bús fejével ekkor a kis árva
 Meghajolt a rétnek pázsitára,
 S a beteg virágnak a szelíd rét
 Szeretettel általadta keblét.
 Lány füvekből párnát szőtt fejének,
 S hogy ne ártson semmi szenderének,
 Pára-fátyolt készített körülé,
 Mely sóhajtól néha megrendüle. —
 Anyja volt a rét a violának —
 A fohászok tőle származának!
 S míg sóhaj közt szólni kezdte a rét,
 Minden fűszál hallgatózva eszmélt:
 Szép virágom, mondd el mi bajod van,
 Hogy reám hullsz ilyen fáradottan?
 Kérsz-e ágyat, hogy pihenj ki rajta?
 Kérsz-e sírt, hogy hamvadat takarja?
 Száraz emlőm vére kell-e? ébredj,
 Vedd el azt is, csak halált ne szenvedj!
 Vagy csak, — oh kín! — akkor vagy sajátom,
 Bájjaid ha hervadozni látom?
 És ha szirmai fonnyadó kelyhednek
 Gyász fedélül szívemen hevernek? . . .
 Élj, virúlj fel kis beteg virágom,
 Életedtől én is felvirágzom.
 Élj, virúlj fel, és mutasd háládat —
 Kit szeretnél inkább mint anyádat?

III.

A forrás és a patak.

Hegy oldalában
 Mi zúg, mi hangzik?
 Forrás buzog fel
 S tovább patakzik.
 S forrás s patakhang
 Mint bűvös ének

Zeng, mintha titkon
 Versengenének :
 «Ne menj el innen,
 Ne menj el messze,
 Fogyó erőd' hogy
 Erőm növessze!
 Maradj e völgyben :
 Tengerre gyűlve
 Maradjunk együtt
 Hevülve hűlve,
 Hogy minden cseppem
 És minden csepped
 Együtt legyen víg,
 Együtt, ha szenved.
 Te fenn a fényben
 Tündérkedendel,
 Egekbe nézvén
 Hullám szemeddel,
 És felhevítesz
 Hő habjaiddal,
 Míg engem itt lenn
 Nap nem vigasztal.
 És én viszontag,
 Midőn nap éget,
 Hús nedveimmal
 Vidítlak téged.
 S leszünk hatalmas
 Hullámok árja :
 Képét a menny is
 Bennünk csodálja.
 Maradj, ne hagyj el,
 Ne menj el innen,
 Nehogy szeszélyed
 Eltévelítsen. —
 S te vészes úton,
 Én elhagyatva,
 Vesztünket érzük
 Búnak miatta!»
 Esdett a forrás ;

De a patak ment,
 Kőről kavicsra
 Táncolva szökkent,
 Mint a szilaj vér
 Ifjú erekben :
 Futott a völgyre
 Mindig sebesben,
 S mint ifju vérben
 Víg érzemények,
 Benn gyors galócák
 Szökdécselének ;
 Pajzán gyönyörrel
 Körül futosván
 Kéjekre gyúlt a
 Vadrózsa lángján ;
 Tovább tovább ment,
 És minden bokrot,
 Minden virágot,
 Hajába fodrott ;
 Örült a napnak,
 Örült az éjnek,
 Az árjain kelt
 Szellő-zenének.
 S vidor zajától
 Hangzott a völgyiség,
 Utána bájos
 Visszhang huzódék . . .
 De fenn a forrás
 Hegy oldalában
 Bús aggalommal
 Zúgott magában.

A kis völgy megszakadt ;
 Alatta rónaság
 Elérhetetlenül
 A láthatárba vág :
 De a völgyet hiven
 Elzárja sziklagát,
 Mely a térség fölött

Mereszi föl falát.
 Könnyelmün a patak
 A sziklához rohan,
 Morgása hirdeti,
 Hogy tiltott óre van ;
 De húzza őt varázs-
 Erővel a veszély,
 Mint ember életét
 Az első szenvedély.
 S amint mohón alá
 Indúl sikamlani,
 Függvén a mély felett
 RémuIt hullámai ;
 Fel-felsivalkodik
 A sziklagáton át
 S iszonynak hangjai
 Töltik be a magányt.

A rónán délibáb
 És szellő lengenek,
 Közöttük felmosolyg
 A tündér tömkeleg ;
 Az összetört patak
 Még egyszer föltekint,
 Hol csábosan felé
 A rónatávol int ;
 Még egyszer élni vágy,
 Még egyszer útra kél ;
 A szenvedés után
 Megnyúgovást remél.
 Fakó füzek között,
 A puszta téreken,
 Beteg hullámival
 Megy némán, ridegen.
 Útjában egy virág
 Még néhol felvirít,
 De ő ábrándosan
 A tündérhonba szít.
 S amint megy zajtalan,

Bozontos part alatt,
 A csalfa déli hölgy
 Tovább-tovább halad,
 És tündérkerteit,
 És lenge sátorát
 Láthatlan kezei
 Mélyebbre helyezik át. —
 Lomhán, erőtllenül
 Alább megy a patak,
 S mindinkább elvadúl
 A szürke sivatag ;
 Zord sásnak élei
 Hasítják a szelet,
 Kísértő zene szól
 A halvány nád felett ;
 Már a szegény patak
 Nem látja partjait,
 A tündérképeket,
 Melyeknek álma hitt ;
 Vad puszták kebelén
 Ott áll védetlenül :
 S a csalfa délibáb
 Szélszárnyon elrepül . . .

Mint emlő, honnan az
 Édes kis gyermek leszakadt,
 A *forrás* a hegyen
Kiszárad terhes bú miatt . . .
 S a szomjazó *patak*
 A róna sík csészéiben
 Pang, romlott vér gyanánt
 Áll csillogással, betegen.
 Nézd vad növényzetét,
 Hajának zordon szálait,
 S a kór virág alatt
 Zaj nélkül fekvő árjait!
 Benn undok állatok
 Tenyésznek számlálhatlanúl,
 Mint a rossz szenvedély,

Midőn az emberszív elaljasúl.
 Még a szabad madár
 Pihenni megszáll özönén,
 Mint rossz kebelbe is
 Száll néha tisztább érzemény,
 De mint *ez*, úgy *az* is
 Jó és megy kérlelhetlenül,
 S az elhagyott mocsár
 Mindinkább elkietlenül.
 Most gyász felhőt sohajt
 Kínjában a hév nap alatt,
 S kerülni szégyenét
 A földkebelben váj utat.
 A felhő szárnyra kél,
 S a néma föld alatt az ér
 Felküzdve a *hagyott*
Anyához ismét visszatér ;
 S míg az hó könnyeit
 Hullatja rá fájdalomnak,
 Hozzá a titkos ér
 Sugári felszivárganak.
 És újra élni kezd
 A forrás s elpártolt patak ;
 Zajokra vidoran
 Hegy és völgy visszahangzanak.

Mezőben egy szép kis leányka jár.
 Szép mint virág, szabad mint a madár,
 És tiszta mint a szirtből kelt patak,
 Melyben átlátszó gyöngyök habzanak.
 Körüle a madár vigan zenél,
 De ő haraggal hozzá így beszél :
 «Te csúf madár! hogy mersz megszállni fát,
 Hogy rajta élj, míg enyhet s tápot ád ;
 Tettél-e érte valamit? soha!
 De elhagyod, ha sorsa mostoha.
 Ha én fa volnék, megráznám magam,
 Tudom, nem volna több ily madaram».

Aztán lement, hol búsongott a rét,

S a kis virághoz ilyképen beszélt :
 «Te rossz virág! ez hát a szeretet?
 Anyád' míg ép vagy büszkén megveted ;
 Bágyadtan rá borúlsz, ha fogy erőd,
 Hogy búval és nyomorral verd meg őt.
 Tudod mi vár hervadt hűségedért?

Kettős halál ad érte gyászos bért».

S végül, hogy a patakhöz eljutott,
 Feddőleg ilyen szókat hallatott :

«Boldogtalan, te későn hű patak!

Hullámaid szörnyen lakoltanak!

Eltávozáál név nélkül, idegen

A csalfa báju messze téreken.

Mi tarthatandott fel? *a szeretet*,

S te szütlen hagyta el honföldedet». —

Megszégyenülten ekkor a patak,

S virág, madár ilykép áldoztanak :

Tollat, levélkét és egy csepp vizet.

A kis tündér oltárhoz lebegett ;

Hogy feltevé a *tollat*, rohanó

Szárnyak verése lőn kihallható.

Szárnyak, minők felkérlik az eget

S földözni képesek egy nemzetet . . .

S hogy a *levélkét* nyujták kezei :

Tavasvirány kezdett kifejleni,

Tavasz, minőnek gazdag és szegény

Örült egy hervadt ország kebelén . . .

S hogy végre feltevé a *csepp vizet*:

Forrott a csepp és tenger árja lett,

És a tenger gazdag folyamba vitt

Nem egy világrész drága kincseit.

És a folyamnál dús várost talált,

Melynek csodáján a nap is megállt.

Mi volt a *cseppvíz*, a *levélke* s *toll*?

Az, amivel *hazádnak* tartozol :

Mindenből, amivel bírsz, egy parány,

De *összetéve* roppant adomány.

Mi volt az oltár? Kárpát bércfala ;

S a kis leány? honunk jobb anygala.

JÓ BOR.

Kit illet e pohár,
 Mely kézről kézre jár?
 A hős Egert, Hevesnek fiait,
 Te vagy Heves, kit felköszöntök itt.
 Boldog vidék! egy holló szálla le,
 S nem láttam: földed olyan fekete.
 Te hogy derítsd a költő asztalát,
 Hozzá borodnak fűszerét adád;
 Mégis van egy panasz, mely szívre hat:
 Mért látom vérbe mártott tolladat?
 Tollaidra — bár fehér vagy feketék —
 Ellenség vére jobban illenék.
 Ki a magyar, ha még Heves sem az?
 Mégis közöttük gyűlölség hadaz.
 De mit beszélek,? itt a bor,
 Cseppjeiben hősök vére forr,
 Igyunk! javuljon a beteg!
 Ki ép, az Isten tartsa meg!

S e második pohár
 Kinek nevére vár?
 Egy új világ van Méneshegy alatt,
 Mely gyors erővel cél felé halad.
 Hegyen és síkon annyi ott a kincs:
 Azt kérdezhetsz, hogy még mije nincs?
 Végig fut rajt' a jövevény Maros,
 S bár nem mind üdvös, mit vad árja hoz,
 De büszke fejjel termő partinál
 Egy ifjú város tündérképe áll,
 Tűzpont gyanánt függ e város szeme
 S alatta áll az alföld szelleme.
 Magyar szellem! lobogj e városon:
 Magas reménnyel néz felé a hon.
 Csordultig a pohár, igyunk,
 S az istenekkel álmodunk:
 Éljen! ki hátra nem marad!
 Virulj fel ifju szép Arad!

Kiért e lángpohár,
 Fényes mint napsugár?
 Nem folyt-e vér az ős Tokaj körül,
 Hogy e bor végkép meg nem feketül?
 Vagy tán arany jövődöt vár hazánk,
 Azért mosolyg Tokajnak nedve ránk?
 Arany borod, tüzelekük fiaid :
 Hárítsd el észak rémes árnyait.
 S mért itt e tenger? Bodrogod, Tiszád
 Törvényt nem ismer, és ez nagy hibád.
 Sok víz ez ennyi borhoz. Ébren állj,
 Hogy el ne rontson a víz és vizsály.
 De mit beszélek? itt a bor,
 Benn' a világok kincse forr ;
 Nap a jövő, a mult csak hold :
 Több jó napot, mint mennyi volt!

Kit illet e pohár,
 Mely hű ajakra vár?
 Szívemnek vére egy pohár borért,
 És a pohár legjobb barátimért!
 Rideg Somló, térföldi remete,
 Reád száll a mezők lélekzete.
 Körülfoly a nap mint hű szerető,
 Osztatlan hévvel téged ölelő.
 A távol Marcal szellőt küld feléd,
 Hogy illat és fény olvadjon beléd.
 Mégis Somló benned nincs érzelem,
 Tőid levét hiába szeretem :
 Megszégyenítni fősvény kebledet,
 Baráti kéz tölté e serleget.
 De mit beszélek? itt a bor,
 Ahány csepp, éljen annyiszor
 A hű barát s a szeretet,
 Rideg Somló! Isten veled!

Ismét egy új pohár,
 Mely tiszta vágyat zár.

Egy régi és egy új barát kezén
 Került hozzám e távol szerzemény,
 Érmellék drága nedve. Volna bár
 Tengernyi, értük folya e pohár.
 Biharnak vére forróbb mint te vagy,
 Szelíd bor! tán azért hogy enyhet adj
 A honfi szívnek annyi baj után,
 Midőn kifárad nyert s veszített csatán.
 Enyhítsd a jót, égesd az árulót,
 Ki elforgatni kész a férfiszőt.
 Légy tiszta forrás tiszta keblünek,
 S zavart, ha korcsok rád tekintenek.
 De mit be zélek? itt a bor,
 Baráti kézzel áldozunk :
 Biharnak jobb időt : igyunk!

S e végpohár kiért?
 A tiszta szűz boráért!
 Amint leszállt fajunknak érdeme,
 A hon borának úgy szállott becse.
 Becsület, minden szennytől tiszta kéz,
 Hű szorgalom, munkában éber ész,
 Ész és erény lát víg s bő szüretet :
 Butúlt gázság ad mérget bor helyett.
 Dicső hegyek! hány ronda kéz habar
 Gerezditekből bort, mely visszamar,
 Mind a dühödt eb, vagy kábít s gyötör,
 Hogy kínba fúl a tőle várt gyönyör.
 Istennek büntetése rajtatok :
 Nem issza senki maszlag borotok.
 De mit beszélek? jó bor ez,
 Magyar kezekből csörgedez,
 Kerüljön egyszer már a sor :
 Magyar hon! és a tiszta bor!

KIS LEÁNY SÍRJÁRA.

I.

Mit jelent a rózsafelhő
E zöld sírhalomnál?
Kis leánynak lelke az, mely
Az egekbe felszáll.

Mit jelent a forró harmat
Gyászvirágok hamván?
A szülői könny omolt le,
Sírba vágyakozván.

Szállj fe harmat, és ne égess
Földben a halottat :
Fényes, szüzi szelleméhez,
Menny felé van utad.

II.

Mint szeretél, oh drága szülöm, én mint szeretélek!
S most ketté szakadott volna örökre szivünk?
Nem vagyok-é most is lelked fájdalma? szemednek
Gyöngyeiben nem hű képem-e ami ragyog?
Szellememet nem hallod-e visszasohajtani hozzád?
Napjaid álma csak én! álmaid élete én!
Az vagyok, ah, az lőn lányodnak sorsa, hogy annyi
Szeretetért bút és bánatot ad örökül.

A SORS ÉS A MAGYAR EMBER.

(Rege.)

A sors előtt (ki légyen
E nagy szeszélyü nő,
Jól tudja minden jámbor)
Áll egy esedező.

Fél vállán ócska mente,
Rezes kard oldalán,
Az üstök hátra kötve
Lóg, mint egy buzogány.

Lóháton rég nem ült már,
De vén bokáiról
Az elpártolt időknek
Vas sarkantyúja szól.

Azonban drága kedve
Már jócskán oda van :
Sírásra ferdült szája,
Beszéde súlytalan.

De sors asszonyt (szerencse!)
Épen vigan lelé,
Mert egy nagy égő várost
Pöfékelt felfelé.

Forgószél-pipaszára
Füstölt, mint a pokol,
Míg lenn az árva ember
Vesztettül bög s dobol.

«Mi baj, szívem magyarkám?
Beszéld el szaporán,
Mi kéne még, ha volna?
Kell egy pipa dohány?

Már adtam gazdag földet,
Csatákat, diadalt,
Sok őst és cifra köntöst
És mennyi hivatal!

De szólj, mi kell? legyen meg!
Szólt sors és úgy pipált,
Hogy egyre-másra nap, hold
Tüzkölve felbakált.

De a magyar — mit tudna,
 Ha még pipázni sem? —
 Csak nem is hunyorított ;
 (Ez már aztán a szem!)

Sőt mintha észre jőne
 A füst hullámiban,
 Panasszal elsorolni
 Kezdé, mi baja van.

Kért hosszú békeséget
 És csendes háborut
 Olyfélét, mint a permet,
 Mely kár nélkül lefut.

Egy kis reszelt alkotmányt,
 És hű jobbágyokat,
 Lengyelnek pénzt, Tokajnak
 Jó bort, pedig sokat.

Sőt híreért kívánta,
 Hogy tenger is legyen,
 Hallá : mi ritka látvány
 A tenger a hegyen.

S hogy vesszen a pityóka,
 Teremjen csak buza,
 Juhának gyapja nőjön,
 Melyet már megnyuza.

S hogy lenne télen, nyáron
 Jó útja (majd ha fagy!)
 Mert hejh, Ráró nem indít,
 Bár buzgósága nagy.

S kívána sok bolondot
 És jókat is vegyest,
 Míg a beszélgetőket
 Megcserkelé az est.

Sors istennő megunta
E hosszú dolgokat,
Ásít mint egy repedt ég.
Oly szörnyű nagyokat.

S már jobbadán ígéret,
Mit ad és mit nem ad,
Csakhogy lerázza végre
A rozsdás daliát.

S borzasztó! míglen alkvék,
Ásíta, nyöge, fútt,
Elejté pipaszárát,
Pipája kialutt.

A gaznép ott a földön
Kioltá a tüzet.
Mondják, egész cseberrel
Hordták rá a vizet.

Ez aztán már bosszúság!
Lón szörnyü végezet :
«Legyen meg, amit kértél,
Csak hogy hasznát ne vedd».

*

Az ócska honfi ekkor
Nagy búsán haza ment,
Sok üdvös éven által
Eszméletlen pihent.

Meglón a hosszú béke,
De ő nem dolgozott :
A gatzól parrag földe
Farkasbundát kapott.

Tanulni nem volt kedve,
Miből, ha könyve nincs?
Könyvet csinálni szégyen,
Hol kutyabőr a kincs.

És könyvet venni? kölcsön!
 Úgy már megengedem ;
 A sógor bőven szolgált
 S lőn újabb gyötrelem.

A sors-üldözte fajnak
 A tudomány is árt :
 Korccsá lett, mint az öszvér,
 Hazája ellen párt.

És már tanult, tudott is
 Sok tarkát és keselyt :
 Elméje, szíve, nyelve
 Külföld után delejt.

Hát még a többi tréfa!
 Ha tán kapált, vetett,
 A szomszéd * elseperte
 A gabnát s szüretet.

S a lengyel zsidónak
 Fizetne örömet,
 De annyi bal esethez
 Nem óhajt ecetet.

S az ország visszafordúl
 Úgy, mint Árpád lelé :
 Regényes szép vadonság
 Ásít az ég felé.

S dágványos út, kidőlt ló,
 Száz tenger egy helyett :
 Rút posvány és morotvák,
 A föld rongyolt sziget.

* A zsidót nevezi a magyar szomszédnak.

Van csendes háború is :
Saját véréen vitéz,
Megvásárolt kezekkel
Egymást kiölni kész.

Szegény magyar! tulajdon
Vérébe vert csapot,
Hogy rajta német és tót
Két fülre kacagott.

*

«Sok, ami sok! megálljunk»
Kiált sors : «halld magyar!
Ezt mégsem így gondoltam».
S új alkuvást akar.

De a magyar föleszmélt,
Szégyennel homlokán,
Szívében mély keservek,
Haragtól fél pogány.

Lehánya régi bőrét
S pusztán, de ifjan áll,
Bevárni a csalárd sors
Honának mit ajánl.

Sors asszony a belépőt
(Tetszett az új legény)
Kéjtelve súlyogatta
Szemének mérlegén.

És szóla : «Mit kívánnál
Ifjú hűségédért?»
«Semmit!» szólt eltökélten
A honfi : «semmi bért!

Asszonyszeszélyre többé
Hazám nem bízhatom :
Mit tenni hátra van még,
Magamra vállalom.

Kiolvasom szeméből,
 Mi az, mit tenni kell,
 S megváltom őt szívemnek
 Legtisztább vérivel.

S élek halok ; de többé
 Vak ámitásaid
 Nem fogják fátyolozni
 E honnak napjait.»

*

Azóta foly a munka
 Jól, rosszul, mint lehet :
 A sors borongva néz el
 A küzdő hon felett.

DEÁK FERENC.

Alkudtál s mondtad : «Nem kell, amit ti szerettek,
 Vagy nem kell úgy, mint élni, szeretni szokás.
 Munkabíró lelket kívánok, félni tudatlant,
 S félni merőt : amint a haza jobb ügye hí ;
 És emberszerető szívet, ha vad indulatokkal
 És ál eszmékkal küzdeni síkra kelek ;
 Túrni vizályt és pártharagot, s ha kerülni lehetlen,
 Régi baráttól is túrni a néma döfést ;
 S amit kezdettem fiatalkori lelkesedéssel,
 Arról hálaimát mondani végnapomon.
 Mind ezekért a díj, amelyet elérni reményem :
 Vajha kicsin legyek a haza nagy hősei közt».

ZALAMEGYEIEKNEK.

Nevet kerestek jó ügynek baráti?
 Van név : az egy, az osztatlan haza.
 Ezzel betelnek szív és ész határi ;
 Ki hallott ennél szebbet valaha?

Csakhogy ha név, őszinte név legyen,
Ki mely nevet hord, a szerint tegyen.

Viszály ne csapjon a jók táborába,
Habár egy új cím jobban tetszenék.
Nebet cseréljen a gaz és a kába,
Becsületesnek egy jó név elég.
S ha egy a cél is, Zala fiai!
Minek két név : legény és atyafi?

Egy név, egy elv, s Zalának büszkesége,
Oly férfi, milyen ritkán születik :
Mi kell egyéb, mint a jók összesége?
S a vész hatalma rajtunk megtörik.
És újra ember lesz a gáton ott,
Hol eddig a viszály uralkodott.

LAURÁNAK.

(1845.)

Nem fáradsz-e reám mosolyogni, ha csüggedek, és ha
Megszédít a gond, túrni szeszélyeimet?
Nagy feladás vár rád : fiatal szívednek erényét
Tenni napul megtört életem árnya fölé.

FELIRAT.

A szerencse jelképű karikára a lövöldében.

Félszázados nádort köszönt e hon :
Forgó szerencse állj meg e napon!
Te meg nem állsz, tudom, mert nincs szived,
Repül golyóm megszegni röptödet.

CSÍK FERKE.

Csík Ferkének elfogyott a telke,
 Annál inkább haza jár a lelke,
 De a lélek bundát visz a hátán :
 Így jár haza éjnek éjszakáján.
 Csík Feri, ha végig megy az utcán,
 A kuvasz nyí, visszahunyáskodván.
 Csík Ferit ha valaki meglátja,
 Keresztet vet, oly sápadt orcája.

Most jött haza hosszú bujdosásból,
 Híre hamva eltűnt a határból.
 Azt csak ő és a jó Isten tudja,
 Mily keserves lehetett az útja.
 Jó fiú! már tíz év óta árva
 És ezért lőn telkéből kizárva.
 De fejét ő addig le nem hajtja,
 Míg az udvart végig nem kutatja.

Legelőbb benéz az ablakrésen :
 Apja, anyja ott tanyáztak régen.
 Félve néz be, mintha búját lopná,
 Hajh, pedig beh örömet od'adná!
 Most leül a lócán a tornácban,
 Itt ült egykor ünnepi ruhában.
 És előtte gyermek-ifjusága
 Áthuzódék, mint a hold világa.

Majd tovább megy s a Kajlát az ólban
 Ott találja egy almos zugolyban.
 Míg ki nem hült apja örökéből,
 Jó izüket hörpölt a tejéből.
 Csík Feri most a kertet vizsgálja :
 Megvan-e még három szilvafája?
 És a méhek ott a kert mélyében
 Mit beszélnek a komor éjféiben?

Csík Feri hogy megvizsgálja mindent,
 Félre vetve bundáját, körülment,
 És kapált, és seprett, árkot ása,
 Ámbár csak sohaj volt áldomása.
 Gyakran egy kis elhagyott kamrában
 Mécsvilágnál fúr-farag magában,
 S mintha vész-zaj dübörögne távol,
 Szomorú dal hangzik ajakáról.

Így jön ő nagy későn, mint az éjféli,
 És korán megy, míg a nap fel nem kél,
 S a lakosság sok kísértetet lát,
 Elkerülik rossz szomszédjok házát.
 De a gazda reggel hogy felébred,
 Szeme háza környékén megtéved,
 Alig ismer görbe boglyájára,
 Tört szekere s betömült árkára.

Folytonos, bár lassú működéssel
 Ferke végez minden munkát éjjel.
 S hétről hétre szépen van látszatja,
 Hogy magát itt valaki mulatja.
 És a fösvény, kit keresztfiának
 Háza, telke felgazdagítanak,
 Félelemmel és gyanúval nézi,
 Dolgait hogy más keze intézi.

De a háznál még több ember is van.
 Nyugtalan vágy ébred Sáríkában ;
 Mintha látott kép után epedne,
 Titkon ébred tündéres szerelme.
 «Hátha ő az?» szól a vétkes gazda,
 Kit gondolt, azt mással nem tudatta.
 «Hátha értem jó» szól szép leánya,
 A vidéknek legszebb Sáríkája.
 «S haljon! éljen!» volt a két kíváнат,
 Melyet suga rögzött bűn és szánat.
 «Haljon, éljen!» s jórész úgy van dolga,
 Mintha élne s mégis meghalt volna.

Így megy egykor félhold éjszakáján,
 Egy törött szántóvas van a vállán,
 És megáll egy künnfelejtett háznál,
 Mintha vendég volna önmagánál.
 De utána egymást nem gyanítva,
 Megy a gazda és a gazda lánya.
 És mikor a házhoz lopakoznak,
 Hangját hallják rémséges zajoknak :
 Mély sohajtás hallik, mintha vadkan
 Fúna mérget s vért habzó kinokban ;
 Felvilágol a ház és utána
 Csengő s tompa hangok zuhanása.
 Rémulés száll a közelgetőkre,
 Vissza is mennének nyakra főre,
 De erős a jó és rossz kívánság ;
 Nem lehet, hogy titkát meg ne lássák.

Áll a gazda az ajtóval szemben,
 Vad merénytől izzó félelemben.
 Borzadozva, s mint a fal, fehérén,
 A leányka az ablakhoz mégyen.
 Csík Feri meg lángot szít kohában,
 S csüggedetlen pőrölyöz magában.
 Azt reményli jámbor jó hitében,
 Hogy jót várhat a jótét helyében.

És látá a gazda, kit talál itt —
 Gyámfiát, kit régen elholtnak hitt.
 Félre állott, mintha tanakodnék :
 Mit tegyen, hogy meg ne károsodjék.
 «Mennyit fáradt s mégis mind hiába!
 E gézenguz üljön birtokába?»
 Gondolá és gyorsan eltökélve
 Monda : Innen nem szabadul élve.

S míg a lányka nézi ábrándozva,
 Csík Feri a pőrölyt mint hordozza,
 Ropog a nád a ház túlsó sarkán,
 Szél és a láng bele harapozván.

És az ajtó hirtelen csapással
 Elzáródik egy kulcsfordulással.
 Ferke hallgat s gyors lábak futását
 Hallja s lát egy arcot ablakán át.

Csík Ferkének hűl a vér ereiben :
 Mi lelé? nem tudja hevenyében,
 Majd az ajtót kémli, s látja végre,
 Hogy bezárták vég veszedelmére.
 «A kovácsot zárni műhelyébe
 Csak bolondnak juthatott eszébe.»
 Monda Ferkó s csapkod pőrölyével,
 Hogy a vas-zár darabokra hull el.
 «Hol vagy gyilkos?» szól most kirohanva,
 A szegény lányt csaknem eltapodva :
 A lány nyitni jött elé az ajtót
 És elájult, hogy kulcs benne nem volt.
 Csík Feri most észre jött egészen,
 A leányt hogy látta szépségében,
 Vagyis inkább úgy megháborodék,
 Elfelejté, hogy fején a ház ég.

Ők azonban, egymást jól megértvén,
 Nem mulattak a veszély vidékén,
 Ferke a kész vassal ment terhelve,
 Sári Ferke sorsán epekedve ;
 Mentek, mendegéltek és nem volt vég
 A panaszban, míg a házat érék :
 Oly sok rosszat tőn a fősvény gazda,
 Hogy mind csaknem elvesztek miatta.

Múlt az éj, és a hajnal közelgett,
 Állt a gazda egy nyílt szekrény mellett,
 Egy nagy kulcsot forgatott kezében
 És sokáig ránézett merően.
 «Ide zárjam vagy a kútba vessem,
 Bajba, vagy gyanúba hogy ne essem?
 Ezzel zártam őt a más világra,
 Hogy ne vágyjon többé birtokára,

Ez felérhet száz koporsószeeggel,
 Vissza nem tér, akit ez rekeszt el.»
 S rejti kulcsát a szekrény mélyére,
 Mélyebben még, majd ha reggelt ére.

És alunnék ; de az éj kietlen,
 A hold bujkál úszó fellegekben,
 És az alvó, gyakran felijedve,
 Képeket lát, melyekhez nincs kedve :
 Látja halvány képét az árvának,
 Hajai mint égre borzadának ;
 S amint öntanyáján csontig égett,
 Hogy nem látni rajt emberképet.
 Föl-fölkelve, de hová vonúljon?
 Vele jár e kínkép minden úton.
 Nincs menekvés, virraszt álmodozva,
 S alszik egy jó percet sem nyugodva.

Most felugrik s rohan a kamrába,
 Belemarkol Sárika hajába :
 «Nem láttál egy embert? szólj, ki volt az?»
 Sári felriad s szól: ««Ég, irgalmazz!»»
 «Nem láttál egy embert, egy halottat,
 Egy elégett- s feltámadottat?
 Halavány volt, mint a hold sugára,
 Mely lesütött rémes orcájára.
 Ő volt, ő volt!» és választ nem várva,
 Vasvillával rohant udvarára.

És az udvart és kertet bejárván,
 Megbotlott egy feldőlt eke szarván,
 S hogy ráismert új szántóvasára,
 Visszahökkent s köd borúlt agyára.
 «Hát ez a vas, melyet ő kovácsolt,
 Ő, ki régen és most újra megholt?»

Nem lőn maradása ; menni kezdett,
 Elhagyá a házat, udvart, kertet,

Bujdokolva ment a faluvégig,
 Késő bánat és iszony kísérik.
 «Elmenjen hát, soha meg ne álljon,
 Hátha, amit láta, csak vad álom?»
 Még megfordult egyszer s visszánézett,
 S ím fehéren ott állt a kísértet :
 A rettentő pőröly csontkezében,
 S barna keze villogott setéten.
 Most már nincs a földnek urodalma,
 Melynek birtokáért megfordulna :
 Megy, mint kóró, melyet fölkergetnek
 Szárnyai a zúgó fürgetegnek.

*

Évek mulva már, midőn az árva
 Mint nejére nézett Sáríkára,
 S gyermekekkel népesült meg a ház :
 És volt rajta minden istenáldás :
 Egy agg ember jött koldulni reggel
 Dült hajakkal és örült szemekkel,
 És kiült az út-árok partjára,
 Mintha várna gazdag adományra.

S íme fürgén és vidám orcával
 Két kis gyermek jött ki nagy lármával,
 És örült és játszott fáradatlan :
 Két boldogság testesült alakban.

Néz az örült, mintha most eszmélne,
 Ajka reszket, mintha szólni félne,
 Szemein egy régi fájdalomnak
 Jégszicklái könnyre olvadoznak.

Így ül estig és sír, mint a gyermek,
 Valahányszor a fiúk közelgnek ;
 Néha suttog s láng fut el orcáin :
 «Jertek hozzám, szép kis unokáim».

Félve néznek hozzá a gyerkőcök,
 És vigyáznak, hogy tán meg ne sértsék.
 Végre álmot hoz rájuk az este :
 Elvonulnak, jóízűn lihegve.

Támaszkodván föld fűrt botjára
 Az agg koldus vár az éjszakára,
 Éjszakára, mely sötét határt von
 Közted, élet! s félve várt örök hon!

Arcain az eldühöngött észnek
 Vad redői holtra dermedének,
 És midőn a reggel ismét eljő
 Némán ül az örült mint a sírkő.

AZ EMBEREK.

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
 Most a világ beszél,
 S megfagynak forró szárnyaikkal
 A zápor és a szél,
 Könnyzápor, melyet bánat hajt,
 Szél, melyet emberszív sohajt.
 Hiába minden : szellem, bűn, erény ;
 Nincsen remény!

II.

Hallátok a mesét : a népnek
 Atyái voltak,
 S amint atyái vétkezének,
 Ók úgy hullottanak :
 A megmaradt nép fölsüvölt :
 Törvényt! a s törvény újra ölt.
 Bukott a jó, tombolt a gaz merény :
 Nincsen remény!

III.

És jöttek a dicsők, hatalmas
 Lábok a törvény felett.
 Volt munka : pusztított a vas!
 S az ember kérkedett.
 S midőn dicsői vesztenek,
 Bújában egymást marta meg.
 S a hír? villám az inség éjjelén :
 Nincsen remény!

IV.

És hosszú béke van s az ember
 Rémitő szapora,
 Talán hogy a dögvésznek egyszer
 Dicsőbb legyen tora :
 Sovár szemmel néz ég felé,
 Mert hajh a föld! az nem övé,
 Neki a föld még sírnak is kemény :
 Nincsen remény!

V.

Mi dús a föld, s emberkezek még
 Dúsabbá teszik azt,
 És mégis szerte dúl az inség
 S rút szolgaság nyomaszt.
 Így kell-e lenni? vagy ha nem,
 Mért oly idős e gyötrelem?
 Mi a kevés? erő vagy az erény?
 Nincsen remény!

VI.

Istentelen frígy van közötted,
 Ész és rossz akarat!
 A butaság dühét növeszted,
 Hogy lázítson hadat.

S állat vagy ördög, düh vagy ész,
 Bármelyik győz, az ember vész :
 Ez örült sár, ez istenarcú lény!
 Nincsen remény!

VII.

Az ember fáj a földnek ; oly sok
 Harc- s békeév után
 A testvérgyűlölési átok
 Virágozik homlokán ;
 S midőn azt hinnők, hogy tanul,
 Nagyobb bünt forral álnokúl.
 Az emberfaj sárkányfog-vetemény :
 Nincsen remény! nincsen remény!

ORSZÁGHÁZA.

A hazának nincsen háza,
 Mert fiainak
 Nem hazája ;
 Büszke fajnak
 Küzdő pálya,
 Melyen az magát rongálja.
 Kincsnek, vérnek rossz gazdája.
 És oh szégyen! rosszra, jóra
 Még szavazni jár dobszóra.
 Ura s rabja millióknak
 Kik gyűlölnék és dacolnak ;
 Zsarnok, szolga egy személyben,
 Ki magával sincs békében.
 S vas eszével
 Jég szívével
 Fölmerül a külfaj árja,
 A meleg vért általjárja,
 És a nemzet áll fagyottan
 Tompa, zsibbadt fájdalomban.

Nincsen egy szó
 Összehangzó
 Honfiaknak ajkáról,
 Nincsen egy tett
 Az egyé lett
 Nemzet élete fájáról.

A hazának nincsen háza. Mért?
 Volt idő, midőn nevére
 Fölkelének, s amit kére
 Nem keresvén cifra szóban,
 Ami a szív legmélyén van,
 Adtak drága bért,
 Adtak érte vért.
 Most midőn leszállt a béke
 S a vérontó harcnak vége,
 S a hazának,
 Mint anyának,
 Aki gyermekei körében
 Áll ragyogva örömében,
 Földerülne boldog napja,
 Most fejét szenny s gyász takarja.
 Földön futva,
 Bujdokolva,
 Mint hivatlan vendég száll be
 A szegény s kaján telekbe,
 Hol nevét rút ferdítésben
 Ismerik csak átokképen.
 Neve : szolgálj és ne láss bért,
 Neve : adj pénzt és ne tudd mért,
 Neve : halj meg más javáért,
 Neve szégyen, neve átok :
 Ezzé lett magyar hazátok.

A SZENT EMBER.

I.

Vészek ellen
 Szirtbe öltözött
 Kis szigetben
 Tengerzaj között
 Egy virító völgykebel nyilik meg
 A tavasznak és a szerelemnek.
 De tavasznak, szerelemnek
 Nem jut ember, mert csak egy van,
 És neki már nem teremnek
 A virágok e kis honban :
 Ősz szakálla, mint a tél
 Zöld tavaszba szöve
 Átvilágol merre kél
 A kies mezőbe.
 Amit vár nem földi jó ;
 Lelke túl jár a világon,
 Ajkiról szent imaszó
 Száll az égbe hálaszárnyon.
 Élte hányszor volt veszélyben,
 És családja
 És hazája!
 Védelmezte a nagy Isten.
 S ő megérte, hogy körülé
 Vére ifju koszorúja
 Felzendüle
 S a szabaddá lett hazát
 Már nem dulja
 Ellenség és álbarát.
 És a hála
 Értök szálla
 Évről-évre a nagy éghez
 A nagy égnek Istenéhez.
 Itt az ősz, bár lelke gazdag,
 Elfelejte már beszélni :
 Ó imában tud csak élni

És azontúl ajka hallgat.
 És imája vad, kegyetlen,
 Gondolatban tiszta, szent bár,
 De szavakban Isten ellen
 Lázadást és pártütést zár :
 Mintha benső érzemény
 S a hazudni termett szó
 Váltig meg nem egyezvén,
 S mindenik bizván ügyébe',
 Mint makacs két osztozó,
 Felvinnék a pert az égbe.
 S szent imája,
 Vad danája
 Hangzott messze, hangzott ígyen :
 «Légyen átkozott az Isten!»
 Csengve húll az ér a tóba s lenn
 Partvirány közt függ a menny,
 Változékony lenge kép,
 Lomb közé zárt végtelenség,
 Melyben hűvös napsugár ég,
 S így is mely dicső, mi szép!
 Fenn a lombok sudarán
 Ringadozva játszik a szél ;
 Könnyű, lengeteg nyomán.
 Halk, varázsos suttogás kél
 S a madárszó esti fúvolája
 A vidéket álommal kínálja.
 Ennyi báj közt, ennyi kéjben
 Zeng a szent ember danája,
 Fáradatlan mondja szája :
 «Légyen átkozott az Isten!»
 És ha vész jön
 S a föld vérét, a nagy tengert,
 Melyen szárnya tajtékot vert,
 Az egekre feldobálja
 S mint ítélet harsonája
 Átüvölt a habmezőkön ;
 S a szigethon rejtekében,

Mint farkas, mely kútba lépett,
 Zsarnok, aki már nem véthet,
 Megszorulva sír mérgében :
 A szent férfi égre néz,
 S hangosabban mint a vész,
 Mint a tengerek nyögése,
 Harsog hála-kitörése,
 Zengi folyton csüggedetlen :
 «Légyen átkozott az Isten!»

II.

Vész elől a szirtöbölbe
 Utazók jövének
 És előttük megnyilt enyhe
 A völgy rejtekének.
 Ott az ősz szent térden állva,
 Kis kereszte mellett,
 Súlyos átkot Isten ellen
 Hőn imádva zengett.
 Bámulattal körbe fogják
 S hallva, mely imát szól,
 Jobban mint a fergetegtől,
 Félnék az imától.
 Csak Gerő, a jámbor püspök,
 Nem csalódik benne,
 Mert nem függ a szóbeszédén
 Egyedül figyelme.
 Ő ez eltévedt szavakban
 Legbuzgóbb imát ért,
 S oktatólag közbe szólal
 Isten szent nevéért.
 És az ősz, hogy embert szemlél,
 Ember-szózatot hall,
 Szemre főre nézve hallgat
 Boldog ámulattal.

S mintha lelkét feltalálná,
 Szíve újra élne,

A megjobbított imára
 Ébred szenvedélye.
 S amint zengi szóról-szóra
 Magasabb lesz kedve :
 «Legyen áldott a nagy Isten!»
 Mondja lelkesedve.

S száraz arcán, napvilága
 Mellett az örömnök,
 Tiszta fényes gyöngyszemekben
 Szent könnyük ömölnek.

III.

Lassan mint a bősüzt ember
 Indulatja,
 Szűnik a vad tenger
 Magas áradatja.
 S oly sok élet s kincsszerek
 Temetői,
 Nyájasodni kezdenek
 Arca mély redői.
 S a hajósnép
 Vígan fellép
 Lenge hajlakára
 Eljutandók nemsokára,
 Ahol a hon
 Vár fiára,
 S túl a csalfa tengeráron
 Leng elébe
 Szép határa
 Tündér képe :
 Mégis a szigettanyára
 Vissza-visszanéznek
 S míg regélnek
 Egyre másra,
 Bámulattal a szent férfit,
 Kit, mint vélték, őriz a hit,

Épen a hajóval szemben,
 Futva látják s rémületben.
 Ahol a part víz felé lejt,
 S a tengerbe
 Hosszú keskeny nyelvet ölt be,
 Mintha versenyt
 Futna széllal habbal,
 Ott szalad nagy sebbel-lobbal.
 Most iszonnal felsikolt a nép :
 A remete a tengerre lép.
 Örültnek látszik vak merénye
 S hol halált kér oly szilárd erénye
 S ím csodák csodája!
 Elsímul a hab dagálya,
 S mint egy óriási szem
 Bámulattól megmeredve,
 Mintha jéggé fagyyna nedve,
 Áll a roppant víz-elem.
 S már a híg mélynek felette
 Jár a puszta honnak szente,
 S egy rövidke pillanatban
 A fedélen, a hajón van.
 Ott rebegve,
 Hőn esengve
 Mit kereshet, mit akarhat?
 Mért tevé e vészes útat?
 Visszakéri szívnyugalmát :
 Elfelejté jobb imáját.
 Bölcs Gerő e nagy csodára
 Így szól a nép hallatára :
 «Embereknek hangzik a szó,
 Isten szív után ítél :
 Aki hisz, szeret, remél,
 Az jobbához feljutandó.
 Csalfa szívre, cifra szóra,
 A szerencsés hazudóra
 A világ hallgat bolondúl,
 A magas menny meg nem indul.

Téged Isten
 Jól megértett,
 Életedben
 Angyallá tett :
 Mondd tovább is bátran szent imádat
 És ne rettegj semmi földi vádat».

A NEFELEJTSHEZ.

Nefelejts! te gyáva kékszemű virág,
 Kit birkaképpel néz a kábaság,
 Kit annyiszor megemlít szerelem,
 És a barátság, két hős érzelem,
 Kit sírra és kebelre egyaránt
 Tűzdelnek gyengéd búcsújel gyanánt,
 Mi vagy te jámbor gyom, hogy tégedet
 Segédül hí a hű emlékezet?
 A síron fázol, hervaszt a kebel,
 Élet, halál rád egy romlást lehel,
 S te hű emlék vagy? mely nem változik
 Míg a hűség tart — egy pillanatig.
 Igen! szemed ha volna fekete,
 Mint a korom, hogy írhatnál vele,
 S a jókkal szembenéző álnokot
 Lefestened, hogy rútul hazúdott,
 Az élet fényben úszó árjain
 Átrémlelél, mint feddő durva szín :
 Ne felejtsd el szent nagy esküdet, király!
 Ne felejtsd a hálát, nép, ha feljutál,
 Ne felejtsd el, gyermek, ősz szülőidet,
 Szülő, ne hagyd elveszni gyermeked',
 Ne felejtsd a munkát és becsületet,
 Hogy a jutalmat a szerint vehesd,
 Ne felejts el lenni ember s hű barát,
 Soha ne felejtsd el, honfi a hazát!
 Ha erre intenél, szelíd virág,
 S hervadna, nem te, aki bűnbe vág,
 Akkor volnál valódi nefelejts,
 Most vagy, hogy gyarló lelkeket megejts.

A SZEGÉNY ASSZONY KÖNYVE.

Egy szegény nő, Isten látja,
 Nincs a földön egy barátja,
 Agg, szegény és gyámolatlan,
 Ül magán a csendes lakban.
 Gyásza nincsen, gyásza rég volt,
 Még midőn jó férje megholt ;
 De ruhája mégis gyászol :
 Szíve fél a tarkaságtól.
 Dolga nincs, hogy' volna dolga?
 Kis ebédhez nem kell szolgál,
 S az ebédnél nincs vendége,
 Csak a múlt idők emléke,
 Aki maga néz a tálba,
 Azt az étel nem táplálja :
 Több annak a gondolatja,
 Mint amennyi jó falatja.
 Gondol vissza és előre
 A sok jó és bal időre,
 S félig étel, félig bánat :
 Mindkettőbe belefárad.

Hejh nem így volt hajdanában
 Míg nem járt özvegyruhában :
 Tele kamra, tele pince
 S mindig kézben a kilincse,
 És szegénynek és boldognak
 Udvar és ház nyitva voltak,
 Vendéget nem kelle kérni :
 Önként szoktak ők betérni,
 Víz' dicsérni, bor' fecsélni,
 És a gazdát nem kimélni.
 A szegény, kit Isten küldött,
 Ide gyakran beköszöntött,
 És azon mit innen elvitt,
 Lelkében nem tört meg a hit :

Nem hideg pénz, hideg arcok,
 Eleség volt az ajándok.
 És ha néha úgy történék,
 Bár nagy ritkán, nem jött vendég,
 Akkor sem lőn üres a ház,
 Bőven volt az istenáldás :
 Jobbra, balra a sok gyermek
 Játszottak és verekedtek,
 S gondjaiért az anyának
 Sok bajt, örömet adának.

Hajh azóta csak bút látott,
 Hogy a gazda sírba szállott :
 Gyermekkei szétfutottak
 Napkeletnek, napnyugotnak,
 S a szegény nő elhagyatva
 Úgy maradt, mint a szedett fa.

Az idő jár, s ő csak megvan,
 Hol reményben, hol bánatban,
 Szűken teng kis vagyonából,
 És ha néha sorsa fordul,
 Gazdálkodni még most sem tud,
 Ha neki van, másnak is jut :
 Jobb időkből rossz szokása,
 Hogy a könnyeket ne lássa,
 Megfelelni kis kamráját,
 S maga gyakran szükségét lát.

Most ott ül az asztal mellett,
 Imakönyvében keresget.
 Könyvét híják Rózsáskertnek,
 Melyben szent rózsák teremnek.
 Régi, jó, de kopott jószág,
 Melyet még csak a barátság
 S egy pár ernyedtt szál tart öszve,
 Oly igen meg van viselve.
 S ím kopognak, és köhentve
 Az öreg jó Sára lép be :

«Isten áldja meg, nagyasszony!
 Most ugyan csak legjobb itthon.
 Jó, hogy ilyenkor ki nem jár,
 Majd elvesztem, oly nagy a sár».
 «Hát mi jót hoz Sára néni?»
 «Istenem! bár tudnék hozni.
 Egy kéréssel jöttem volna,
 Ha miatta meg nem szólna.
 Oly nehéz most a szegénynek,
 Tán jobb volna, ha nem élnek.
 Imádságos könyvet kérnék,
 Higye meg, most oly jól esnék.
 Mert hiszen ha már az ember
 Szépszerint jól lakni sem mer,
 Már ha szűken él kenyérrel,
 Éljen Isten igéjével,
 Így legalább árva lelkünk'
 Az imádság tartja bennünk.
 Itt, tudom, van heverőben :
 Adjon az Isten nevében.»

«Jó asszony, felelt az özvegy.
 Könyvem nincs több, csak ez az egy.
 De ha már úgy megkivánta,
 És ettől függ boldogsága,
 Vegye egy felét jó névvel,
 Én beérem más felével.»
 S fele ide, fele oda,
 Könyvét két felé osztotta.

Most a két jó öreg asszony
 Hogy semmi jót ne mulasszon,
 Fél könyvből, de nem fél szívvel
 Imádkoznak este regvel,
 S ha van Isten mennyországban,
 Nem imádkoznak hiában.

B. K... P... SÍRKÖVÉRE.

(Meghalt 16-ik évében.)

I.

Aki fiának örül, mert szép, jó, ritka tehetség,
 Mert delien serdül s lelke nagyokra törő,
 Mert ihletve van a nagy erények örök hite által
 S szent akarattal lép a komoly élet elé:
 El ne beszélje nekünk örömét. Mi egy életi üdvöt,
 Vérünk büszke fáját e kora sírba tevők.

2.

Végivadék vagyok én, a hős Kray Pál unokája,
 Drága szülőimnek gyásza, keserve korán.
 Éltem volna, erős szándék lángol vala bennem,
 Lenni dicsőségek a haza jobbjai közt.

3.

E követ a végső ivadéknak egy ősi családból
 Adjuk gyermeknek fájdalom-érte szülők.
 E kő mind végig nehezen fog nyomni szivünkön,
 E követ onnan csak egy teszi félre — halál.

VÁSÁRHELYI PÁL SÍRKÖVÉRE.

I.

Mértem az országot, vizinek kísérve futását,
 És utat a csüggő sziklafalakba törék.
 Elfeledém, hogy utam bizonyos, s hogy amennyi nekem kell
 Amint megszületém, mérve lón a kicsi föld

2.

Hallom-e még zúgásaidat, Tisza féktelen árja!
 Látom-e, zöld koszorús róna, virányaidat?
 Eljön-e a délbáb tündér palotáival álmom
 Képeihez, szebbnek festeni a honi tért?
 Oh siket és vak a föld. De ha nemzetem egykor idézné
 Hű nevemet, lelkem hallja s megérti e szót.

MI BAJ?

Mi ok, hogy tégedet
 Kell féltennem,
 Mi kéne még neked,
 Én nemzetem?

Szabadságod dicső,
 De magtalan ;
 Üdv nem terem sötét
 Árnyékiban.

Földed bort és búzát
 S aranyat ád,
 Mégis szegény fejed
 Szükséget lát.

Törvényid száma nagy,
 Ki tartja meg?
 Betegség ez a sok
 Törvény neked.

Az arany kirepül
 Fejed felett,
 Vad éhség néz veled
 Farkasszemet.

És volna szép Dunád,
 De berekedt,
 Végén egy jó barát
 Hurkot vetett.

Kit egykor gyűlölél,
 Most kedvesed,
 Még a pityóka is
 Rajtad veszett.

Széles határod is
 Görcsöt kapott,
 Mindinkább befelé
 Vonogatod.

És pénzed soha sincs,
 Csodálatos!
 Pedig még vized is
 Aranyat hoz.

Mi lelt, beteg vagy-e,
 Mi kéne még,
 Mit adjon, hogy üdülj
 A kegyes ég?

Gondolkozá-e már
 Mi adna pénzt?
 Tégy mint más nemzetek:
 Végy kölcsön — észt.

Rossz gazda vagy, szegény
 Jó nemzetem,
 Gazdálkodásodat
 Nem szeretem.

Kivánod ami nincs,	De mind ez még se baj,
S nem kapható,	Ha lelked van,
S mid van, kezed között	Ha lelked csábokért
Olvad mint hó.	Nincs áruban ;

Hol a hű szorgalom	Ha lelked ébren áll
S szent indulat,	Jó s rossz napon,
Emelni s védeni	Világol és hevit
Országodat?	Munkáidon.

Helyt adni másnak is	Ha ezt is eladod
A jog terén,	Jó éjszakát,
S nem türni a jogot	Nincs Isten, aki le
Bitor kezén?	Tekintsen rád.

FORGET NOT THE FIELD.

(Szabad fordítás Moore Tamás után.)

El ne feledd a mezőt, ahol ők elhulltanak, a hűk
 És a legvégsők a haza jobbjából
 Mind oda vesztenek, és oda van nagy fényű reményünk,
 Melyet tápláltunk : sírba merüle velök.
 Vajha ama sziveket a haláltól visszavehetnők
 Teljes erőben úgy, mint dobogának elébb,
 Még egyszer vérharcaidat megvíni, szabadság!
 A magas Istennek színe, világa előtt.
 Vajha e lánc egy pillanatig meg tudna szakadni,
 Melyet a zsarnokság vas keze fűze reánk.
 Oh sem az ég, sem a föld nem képes tenni, hogy azt a
 Zsarnok még egyszer visszacsatolja reánk.
 De megvan. S ámbár győzőnk neve büszke nyomokban
 A történetírás lapjain égve ragyog,
 Átok ül a szabadok sziveit gázolta dicsőség
 Hadjárása fölött, átok örökre s bosszú.
 Sokkal drágább a sír, a börtön, melybe világot,
 Eltapodottan bár, önt el a honfi neve,
 Mint minden diadaljeleik, kik hírre jutottak,
 Ősi szabadságunk gyászteli romja felett.

JÓSLAT.

Ki mondja meg, mit ád az ég?
 Harag, káromlás volt elég;
 Gyűlöltünk mint kuruc, tatár,
 Bánkoddunk mint a puszta vár.
 Ügyünk azért
 Sikert nem ért.
 Pedig neked virulnod kell, oh hon,
 Lelkünk kihalna hervadásodon.

Hát félre bú és gyűlölet!
 Vagy bár gyűlöljünk szellemet,
 Azt, mely közöttünk lakozott,
 És egyé lenni nem hagyott:
 E gyűlölet
 A szeretet.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Túl és innen sok késő századon.

A gyűlöletnél jobb a tett,
 Kezdjünk egy újabb életet.
 Legyen minden magyar utód
 Különb ember, mint apja volt.
 Ily áldozat
 Mindig szabad.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Vagy szégyen rögzik minden fiadon.

Mi tilt jobbakká válnotok?
 Ha eddig pazaroltatok,
 S idő, ész, pénz elszóratott
 Megvenni a gyalázatot:
 Elég az ok
 Javulnotok.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Bár bűneink felhőznek arcodon.

A verseny nyílt, a nemzet él,
 Ha egy jobb tagja sem henyél,
 Jut ember és kéz, munka, vér;
 Mi volna az, mit el nem ér?
 S legyen dicsőbb
 Ki tette főbb.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Ragyogva hírben büszkén, szabadon.

Itt még e föld, mély sírjaiból
 Az elhunyt ősök lelke szól.
 Munkát reá s szabad kezét:
 Dicső kert lesz a sír felett,
 Zöldelni fog
 Bérc és homok.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Miért volnál az éggel oly rokon?

Mit a művészet, tudomány
 Csodását, üdvöst hagy nyomán,
 Adjuk meg e hazának azt
 A hervadatlan szép tavaszt.
 Mult és jövő
 Így egybe nő.
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 Fölül időn és minden sorsokon.

Vagy nincs erőnk? Az nem lehet:
 Ártunk egymásnak eleget.
 Lesz költő, szónok és vezér,
 És tudomány, mely eget ér;
 De tisztelet
 A gúny helyett!
 Mert még neked virulnod kell, oh hon,
 A szellemek kincsével gazdagon.

Fut, fárad a sok idegen,
 Miért? hogy tápja meg legyen,

S mi tőlük várjuk a csodát
 Fölékesíteni e hazát?
 E jog nekünk
 Szent örökünk.
 És még neked virulnod kell, oh hon,
 Vérünknek lángja ég oltárodon.

Kié e hon, ha nem miénk?
 Ha érte mindent megtevének,
 Ha tiszta kézzel áldozánk,
 S lettünk, mi eddig nem valánk :
 Nincs hatalom,
 Mely visszanyom.
 És még neked virulnod kell, oh hon,
 Mert Isten, ember virraszt pártodon.

ISTVÁN NÁDORNAK.

I.

Itt születted: a föld örömében reszket alattad,
 Mint anya, mely kebelén érzi repesni fiát.
 És itt őrzi szived legdrágább sirját a föld:
 Nem vagy-e mindenkép: gyászra, öröme, miénk?

2.

Mit várunk tőled, kérdezd meg atyádat a sirban,
 Mint bízunk benned, halld ez örömríadást.

3.

Itt születted, fia vagy minden csepp vérrel e honnak
 Minden csepp vérünk, így rokonulva tied.
 El ne feledd a jogtalanok sorsára tekintvén,
 Hogy ten véreidet nyomja az ősi iga.

4.

Jobban mint mi bírók nappallá tenni ez estét
 Bird te világossá tenni a szellemi éjt.

5.

Hogy nem egyenlő hang üdvöz'l országos utadban
 Vádat azért, fenség, honfiadra ne tégy.
 Szólnának, de kezök, nyelvök van régi bilincsen :
 Oldd meg s tapsaikat hallani fogja az ég.

SZABAD SAJTÓ.

Kelj föl rabágyad kőpárnáiról
 Beteg, megsibbadt gondolat!
 Kiálts föl érzés, mely nyögél
 Elfojtott vérző szív alatt!

Oh jőjtek ki láncra vert rabok,
 Lássátok a boldog dicső napot,
 S a honra, mely soká túrt veletek,
 Derűt, vigaszt és áldást hozzatok.

HARCI DAL.

Azért, hogy a szabadság
 Vérben fürösztí zászlaját ;
 Azért, hogy szent nevére
 Hálátlan és gaz vést kiált,
 Ne lássam, oh dicső hon!
 Halványan arcodat ;
 Vagy drágán megfizessék
 E halványságodat.
 A síkra, magyarok!
 Fegyvert ragadjatok.

Hazánkat újra meg kell váltani.
 E drága föld színét
 Borítsák szerte-szét
 A pártütőknek véres csontjai.

A fondor hatalommal
 Rabló, zsvány szövetkezett ;
 S a nép szivébe mérget,
 Undok koholmányt ültetett.
 S a nép, melyet szabaddá
 Emeltél föl veled,
 Most irtó háborút kezd
 Oh nemzet, ellened.
 A síkra, magyarok!
 Fegyvert ragadjatok.
 Hazánkat újra meg kell váltani.
 E drága föld színét
 Borítsák szerte-szét
 A pártütőknek véres csontjai.

Alant apáink sírja ;
 Itt minden rög, fűszál miénk ;
 Egy ezredéves harcban
 Véraldozattal öntözénk.
 Magyarok lelke áll őrt
 Minden fűszál felett ;
 Magyarok lelke, karja
 Véd minden porszemet.
 A síkra, magyarok!
 Fegyvert ragadjatok.
 Hazánkat újra meg kell váltani.
 E drága föld színét
 Borítsák szerte-szét
 A pártütőknek véres csontjai.

Isten, világ ítéljen!
 Ha vétettünk is valaha,
 Kiszzenvedénk, s megadtuk
 Embernek ami ős joga.

Zászlónkon a szabadság
 S függetlenség ragyog!
 Vész és halál reá, ki
 Ez ellen fegyvert fog.
 A síkra magyarok!
 Fegyvert ragadjatok.
 Hazánkat újra meg kell váltani.
 E drága föld színét
 Borítsák szerte-szét
 A pártütőknek véres csontjai!

JÓ TANÁCS.

(1848.)

Légy buzgó, de szerény, bírónak még te kicsin vagy
 Élj, küzdj és munkálj s várd el ítéletedet.

EMLÉKKÖNYVBE.

Setét eszmék borítják eszemet.
 Szívemben istenkáromlás lakik.
 Kivánságom : vesszen ki a világ
 S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
 Elkárhozott lélekkel hasztalan
 Kiáltozom be a nagy végtelent :
 Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
 Emléklapodba? Inkább adj nekem
 Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
 Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
 Megvennem azt velóm- és véremen.
 Imádkozzál — te meghallgattatol —
 Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ.

(Töredék.)

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
 Zöld ág virított a föld ormain.
 Munkában élt az ember mint a hangya
 Küzdött a kéz, s szellem működött,
 Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
 S a béke izzadt homlokát törölvén
 Meghozni készült a legszebb jutalmat,
 Az emberüdvöt, melyért fáradozott.
 Ünnepre fordúlt a természet, ami
 Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
 Megszülni vágyván a szent szózatot,
 Mely által a világot mint egy új, egy
 Dicsőbb teremtés, hangján üdvözölje;
 Hallottuk a szót. Mélység és magasság
 Visszhangozák azt. S a nagy egyetem
 Megszűnt forogni egy pillanatig.
 Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
 A vész kitört. Vérfagyaláló keze
 Emberfejekkel labdázott az égre,
 Emberszivekben dúltak lábai.
 Lélekzetétől meghervadt az élet,
 A szellemek világa kialudt,
 S az elsötétült égnek arcain
 Vad fénnel a villámok rajzolják le
 Az ellenséges istenek haragját.
 És folyton folyvást ordított a vész,
 Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
 Amerre járt irtóztató nyomában
 Szétszaggatott népeknek átkai
 Sóhajtanak fel csonthalmok közül,
 És a nyomor gyámoltalan fejét
 Elhamvadt városokra fekteti.
 Most tél van és csend és hó és halál,

A föld megőszült ;
 Nem hajszalanként, mint a boldog ember,
 Egyszerre őszült az meg, mint az Isten,
 Ki megteremtven a világot, embert
 A félig istent, félig állatot,
 Elborzadott a zordon mű felett
 És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
 S az agg föld tán vendég-hajat veszen,
 Virágok bársonyába öltözik.
 Űvegszemén a fagy fölengedend,
 S illattal elkendőzött arcain
 Jó kedvet és ifjúságot hazud :
 Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
 Hová tevé boldogtalan fiait?

SÍRVERSEK.

I.

Vére szerint nem anyám, nagyanyám és mostoha. Oh, de
 Legjobb lelke szerint volt igaz édesanyám.
 Mint árvát s gyengét táplált jósága tejevel,
 S meg nem szűnt gondos jó anya lenni míg élt.
 Tiszteltem, szeretém, hálám kísérte a sírba,
 S drága porát még a sírban is áldja szívem.

2.

Állítsátok az emléket hideg ésszel azoknak,
 Kikre az életben nem vala gond s ügyelet.
 Én vérző szívvel teszem a követ a szeretetnek :
 Testvér s lelkemnek szebb fele nyugszik alatt.

3.

Álom volt-e, hogy oly hamar eltűnt életök? Álmat,
 Mely kedvesebb s gyönyörűbb volna, nem adhata ég.

Oh mért kelle felébrednünk! a gyenge leánykák
 Mint a virág elhervadtak időnap előtt :
 Szellemök illatként szállott fel s visszaesőben
 Harmat gyöngye gyanánt hév könnyeinkbe vegyül.

4.

Építék s melyet titkon képlettem az eszme
 Kezde szilárd testté nőni hatásom alatt.
 De beleszólt a halál : lefelé építsetek, úgymond,
 S e fekete házat adta örökre lakul.

5.

Méért hagytál egyedül, testvér, e pusztá világon,
 Hol megdermed a szív s végre kifárad az ész.
 Nélküled én most két életnek hordom igáját :
 Gyászodon a tiedet, lelkemen a magamét.

MINT A FÖLDMÍVELŐ.

Mint a földművelő jól munkált földbe magot vet
 S várja virulását Istene s munka után :
 Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
 Hordja koronkint a végtelen emberiség,
 És haloványnon a dús, a szegény és a koronás fők
 Mennek alá, víg, bús, balga, mogorva vegyest.

A SZÁMŰZÖTT.*

(1854.)

Mit mond itt e sír, e nemes föld és e dicső ég?
 Némán így szólnak : ime a számüzetett.
 Számkivetette magát, nem akart honn szolga maradni :
 Honn ha maradhata még, a haza volna szabad.

* Gr. Batthyány Kázmér.

AZ EMBER ÉLETE.

Mint az érett gyümölcs, Az élet fájáról: Hull a fáradt ember, Midőn órája szól.	Önzetlen áldozat Volt tiszta élete, Az embereknek üdv Magának dús köre.
--	--

S erény vagy bűn, öröm Vagy bánat miben élt, Sirjánál írva lesz, A nép ítéletén.	S ha lelke húrjait Az élet megüté, Oly kedves volt e hang, Mint a legszebb dalé.
---	---

De mint dult lant után A megtört zengemény: Úgy vész el sok derék Pályája közepén.	Hiába! mennie Kellett idő előtt, Kérlelhetetlenül A sír lehúzta őt.
---	--

Hiába volt dicső Ifjú, szép és erős: A társaságba' gyöngy, A pályán elszánt hős.	De aki annyit élt Sír el nem temeti, Sirját a hála szent Kezekkel öleli.
---	---

Hiába volt gyönyör Hölgynek, ki látta őt, Maga merész öröm A honfiak előtt.	Emléke oltva van A földbe, melyen élt, Mélyen bocsátja be Megáldott gyökerét.
--	--

Míg más kincset sóvárg, Ő boldogságban élt, Ha fensőbb vágyakért Adhatta életét.	S midőn magasra nőtt, A fának sudarán Ragyognak tettei, Arany gyümölcs gyanánt.
---	--

S idő és a világ
Bevégzik a művet,
Mit véghez jutni sors
S élet nem engedett.

EMLÉKSOROK EGY SÍRKÖRE.*

I.

A sírból ne nagyot, ha szerénységére lesz emlék :
Egyszerű, önzetlen hazafi hamva van itt.
Ámha erénye becséhez akarjuk mérni a házat,
Templomot építsünk jelleme képe körül.

2.

Gróf Batthyány van itt, magas ősök gyermeke, méltóbb
És magasabb önnön érdeme, szíve szerint.

3.

Gróf Batthyány vagyok, úr még siromban is, engem
Nem verhet le vihar, meg nem avithat idő.
Én uraságomat a nép közt osztám meg egyenlőn ;
Amit adék, örök és trónom alapja marad.

A VÉN CIGÁNY.

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába ;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett ;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

* Ezek is gr. Batthyány Kázmér emlékére irattak.

Véred forrjon mint az örvény árja,
 Rendüljön meg a velő agyadban,
 Szemed égjen mint az üstökös láng,
 Húrod zengjen vérszél szilajabban,
 És keményen mint a jég verése,
 Oda lett az emberek vetése —
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
 Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl ;
 Fákat tép ki és hajókat tördel,
 Életet fojt, vadat és embert öl ;
 Háboru van most a nagy világban
 Isten sírja reszket a szent honban.
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtság,
 Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
 Ki dörömböl az ég boltozatján,
 Mi zokog mint malom a pokolban?
 Hulló angyal, tört szív, őrüilt lélek,
 Vert hadak vagy vakmerő remények?
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot :
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
 A lázadt ember vad keserveit,
 Gyilkos testvér botja zuhanását,
 S az első árvák sírbeszédeit,
 A keselynek szárnya csattogását,
 Prometheusz halhatatlan kínját.

Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomoru föld
 Hadd forogjon keserű levében,
 S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
 Tisztuljon meg a vihar hevében,
 És hadd jöjjön el Noé bárkája,
 Mely egy új világot zár magába.
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot ;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal! ,

Húzd, de még se, — hagyj békét a húrnak,
 Lesz még egyszer ünnep a világon ;
 Majd ha elfárad a vész haragja,
 S a viszály elvérzik a csatákon,
 Akkor húzd meg újra lelkesedve
 Isteneknek teljék venne kedve.
 Akkor vedd fel újra a vonót,
 És derüljön zordon homlokod.
 Szűd teljék meg az öröm borával,
 Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN A NAPOD...

(Töredék.)

Fogytán van a napod,
 Fogytán van szerencséd,
 Ha volna is, minek?
 Nincs ahová tennéd.
 Véred megsűrűdött,
 Agyvelőd kiapadt,
 Fáradt vállaidról

Vén gunyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál! . . .

ZALÁN FUTÁSA

TÍZ ÉNEKBEN

1825.

ELSŐ ÉNEK.

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban?
Századok ültenek el, s te alattok mélyen enyésző
Fénnyel jársz egyedül. Rajtad sűrű fellegek és a
Bús feledékenység koszorútlan alakja lebegnek.
Hol vagyon, aki merész ajakát hadi dalnak eresztvén,
A riadó vak mélységet fölverje szavával,
S késő s ázak után, méltán láttassa vezírlő
Párducos Árpádot s hadrontó népe hatalmát?
Hol vagyon? Ah ezeren némán fordulnak el: álom
Öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.
A tehetetlen kor jött el, puhaságra serényebb
Gyermekek álltak elő az erősebb jámbor apáktól.
Engem is, a nyugalom napján, ily év hozza fényre
Már késő unokát, ki előbb a lányka mulandó
Szépségén függtem gondatlan gyermeki szemmel,
S rajta veszett örömem dalait panaszosra cserélvén,
Hasztalanul eget és földet kérlelve betölték.
Mégis az ifjú ág háborgó napjai múltván,
Biztos erőt érzek: kebelemben nagyra kelendő
Képzletek villannak meg, diadalmas Úgekről,
S a deli Álmosról s Álmosnak büszke fiáról,
Párducos Árpádról... Oh hon! meghallasz-e engem
S nagyra törő tehetős fiaid hallgatnak-e szómra?
Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet
Elnyugszik, s a fél föld lesz nyoszolyája; de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja. Derengő

Lelkem előtt lobogós kopiák és kardok acéli
 Szegdelik a levegőt: villog, dörö a hadi környék.
 Lát m, elől kacagányos apák, s heves ifju leventék
 Száguldó lovakon mint törnek halni, vagy ölni,
 Zászlódat látom, Bulcsú, s szemem árja megindúl.

Oh hát halljátok, ti hazának gyermeki! szómat;
 Későn hangzik már, de magában hordja halálos
 Harcok fergetegét, s hű a haladékony időhöz.

Alpár messze terült síkján búsongva körülnéz
 A fejedelmi Zalán. Valamint a sárga halálnak
 Birtoka, oly szomorú csendes most vára, s előbbi
 Pompáját alacson gyásszal fölvaltva hanyatlik.
 Büszkén állt ezelőtt: ellensége hatalmas,
 Jámbor szívvel jött szomszédnak kedvet ajánló:
 Szüntelen a szabados vigságnak zenge zajától.
 Mostan mély csendét panasz és jaj hangja szakasztja,
 És az ürült teremen bágyadt lépéssel inognak
 Elrémult hölgyek, szívetlen férfiak és a
 Harc veszedelméből sebbel jött csonka vitézek;
 Vagy zörgő buzogányokkal diadalmi örömben
 A rohanó magyarok jönnek hírt hozni uroktól,
 Párducos Árpádtól: mint küzdött gyáva Gelóval
 A szörnyű Tuhutum, Nyirségen mint vala harca;
 Méni Marót mily sorsra jutott; a büszke Zobornak
 Mint vete dárdával rohanó nagy Kádosa véget;
 Elmondják, mit tett Nyitránál karja Szabolcsnak,
 Tátra magas bércén Bors mint szágulda hadával;
 Hogy' telepedtek meg szabados kéjökre Sajónál,
 Zagyva futó vize mellékén, a szőke Tiszának
 Partjain, és felhőbe kelő nagy Mátra tövénel.
 S merre Szamos s az aranyfövenyet hordó Körös omlik,
 S a kis partu Maros dagadó hullámaait önti,
 Mint jártak tábort, diadalt mint nyertek időnként;
 Ó pedig ül komoran, s amint néz messze Sajónak
 Tája felé, s néz Zagyva felé, a szerte virágzó
 Téreken elbúsúl s szeme fényei könnybe merülnek:
 Szólani kezd, s amint szavait folytatja, rezegve
 Meg-megzördül a fegyver düh-emelte kezében:
 «A hálátlan! ezért engedtem bírni Sajónál,

S Zagyva lementében a gazdag földet, ezért volt
Mindenem oly készen hadi szükségére, hogy ő most
Büszke követséget küldvén mindegyre bosszantson?
Hírt ad harcairól azt mondva, hogy én is örüljek
Boldog előmentén, mikoron már szinte körül vesz
Népeivel, s minden részről vad fegyvere csattog.
A hitvány jövevény!... mi egyéb is ez a ravasz Árpád?
Hányja magát, s hazugúl Etelével mondja rokonnak.
Mondja, holott tán a latrok barlangja nevelte,
S mérges oroszlán vagy tigris szoptatta szilajjá:
Hah! de miért epedek?... Menj Ungnak gögös urához,
Nemtelen Árpádhoz, fenyegezd meg, Kladni, nevemben,
Mondd: fejedelmi Zalán Árpádnak küldi parancsát.
Mondd: takarodjék el földemről még ma, ne merje
A cendes folyamok hullámit nyomni hadával,
Mert ön népeimmel, görög és bolgári sereggel
Rajta ütök s leverem végkép, hogy nem marad, aki
Társai romlását hí ül vigye Volga vizéhez».
Kladni, Zalán öreg apjának, nagy hírü Reánnak
Harcaiból maradott bajnok, hogy karja legyengült,
Késő vénségén bölcs s biztos békekövet lett.
Most ura szózatján fölkél és tisztesen öszült
Hajfűrtét lesimítva komoly figyelemmel előáll.
Hallja kevély üzenetre fakadt fejedelme parancsát,
S dorgáló szemeket vetvén, így válaszol egyben:
«A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád,
Ily szókat halljon tőlünk, unokája Reánnak!
S én a békekövet fenyegetve beszéljek-e nála?»
Így szólott; de Zalán komoly intésével elűzé.
Mint a csillapodó tenger, hogy látta megindúlt
Hű követét, enyhüle Zalán; de haragja helyett most
Félelem és bajos aggodalom szállt gyenge szívébe,
S már kezdé sajnálni, hogy oly fenyegetve beszélett;
A rohanó magyarok harcát juttatva eszébe,
Már iszonyú leve lelkében bús képzeletének
A győző seregek fejedelme, dicséretes Árpád.
Sors üldözte Zalán! Lássuk már a te csatáid
Szűkült téreiden, kezeid megküzdeni gyengék
A nagy erőnek karjaival. Majd zúgva, süvöltve

Fölkél a zivatar, s te remegve tekintesz elébe,
 Ha szép telkeiden végig pu ztítva terül el.
 De ki siet hozzád szaporán lépdelve, heves dél
 Tájairól? örömet jósol víg arca, jövőse,
 Lágy selymét ékes fegyver cifrázza ragyogva,
 És pihegő mellén címét hordozza Leónak,
 Aki viszontságok közepett nagy tengereket bír,
 S földeket, és félénk népeinek félve parancsol.

Vára Zalán sereget, kedves hírt vára keletről,
 Constantin dús várából s nagy tengere mellől.
 A követet látván megörült; Sthenelos pedig illón
 Meghajtotta fejét, kipihent s így szóla Zalánhoz :
 «Küldi köszöntését császárom, küldi vezérem,
 Ossa vidéki Philó, Alpár fejedelme, tenéked.
 Hæmos bérceiről, Oetától, a nagy Olümpos,
 A zajogó tenger, Peneos s Strimon vize mellől
 Gyültek bajnokaink : görögök s Bolgária népe.
 Hol Tisza habjai a mély árku Dunába merülnek,
 Még naphunyta előtt tábort nyugtatnak, az este
 Árnyaiban pedig eljönnek földedre serényen,
 S nyugtalan éjed után meghozzák hajnalod álmát».
 Szóla. Zalán pedig örvendett s lelkében eloszlék
 A bajos aggodalom. Kezdett büszkülni magában,
 És báná, hogy Kladni szavát nem tette vadabbá.
 Kérdezgette tovább, mily hősök jönnek ezúttal,
 Mennyire megy seregök számmal, mily sokra erővel,
 S kikkel már régen diadalmat ígére magának,
 Mert még nem látá, égett hírt venni felőlök.
 De Sthenelos ravaszúl látván, hogy elérni beszéddel
 Bajnoki értékét mindegynek ritka sze encse,
 S mert az erős bolgárt nyájánál jobbnak itélé,
 Szégyenből röviden szólott, s a spártai Hermest,
 Bölcs kormányú Philót, Schediost, az olümpi Philémont
 Emlegeté, s fattyú Csornát s a hæmosi Viddint.
 Monda bizottan utóbb : «Mind bátor, válogatott nép,
 És noha latrokat elnyomnunk nem volna dicsőség,
 A lator Árpáddal megvívunk érted örömmel».
 A fejedelmi Zalán pedig andalgásnak eredvén
 Messze kinézegetett, s a váltságára jövendő

Hősöket és nagy harcaikat számlálta eszében.
 Kladni ezenközben s több kísérői menének
 A Tisza mellékén búsan s mély gondba merülve.
 És már Zagyva vizét érék, amint ez omolva
 A kis partu Tiszába szakad. Még egy napi útát
 Tettének a síkon, s már hallák messze zajogni
 A rohanó hadakat, s mentek hallgatva feléjük.

Messze terül kiesén s pusztán a zagyvai síkság
 Napkelet és dél tája felé; éjszakra, nyugatra
 Domborodó halmok, s távolb a mátrai bércek
 Hamvas felhökként az egekhez látszanak érni.
 Erre levágtatván, sebesen, villogva kitüntek
 Árpád s bajnokai, s vízárként széllel elönték
 A dobogó nagy tért. Árpád pedig álla magasban
 Egy kis domb tetején. Vala ékes párduca vállán,
 Rendítő buzogány jobbájában, s oldala mellett
 Ósei harcaiból maradott nagy kardja világolt;
 És könnyű süveg álla fején s toll reszketete ormán.
 Mint Úgeké, szépapjáé, nagy termete; könnyen
 Mozdúl a súlyos fegyverrel; karjai, válla,
 Mint a Mátratető és bércei, izmos erősek.
 Így állt meg komolyan, s végig pillanta hatalmas
 Szemmel szép hadain, s intett, és nyomban elálltak
 A rohanó csapatok. Valamint a csillapodó vész,
 Lassú zúgással megszűnt a tábori vas-zaj.
 A fegyver csillámla, de már n m csattoga többé,
 S dárda, gerely, lobogó büszkén emelődtek az égre.
 A fejedelmi magyar még gondosan óva körülnez,
 Megtelepíti hadát és sátort üttet az ormon.
 Kél pirosan, mint a hajnal, szép sátora, fénylő
 Gazdag arany rojttal, tíz rézdárdára feszítve.
 Ő pedig egy terepély bükk árnyékába kitérvén
 Nézi kemény hadait, s iszonyú lelkében öröm kél,
 Amint a szálló seregek csattognak előtte;
 M rt ekkor száguldva hozák a harci vezérek
 Bátor népeiket. Legelől egy előhadi dandárt
 Dárdával rohanó Kadosának karja vezérel.
 Nyestkacagány ing vállaikon; kard, dárda halállal
 Járó fegyvereik; rohanások mint az erős szél,

S a szélvészek előtt szaladó vad tengerek árja.
 Mindennél rohanóbb pedig a hadnagy, valamintha
 Lába sebes szélvész, keze villám volna, ropogva
 Járja meg a hadakat s pusztít mindennek előtte.
 Nincs sok fegyverrel terhelve, de rakva sebekkel.
 Farkasbőrt hordoz s strucctollas kalpagot és nagy
 Dárdát s görbe vasat. Most gyorsan szállva lováról
 Sátorokat veret, Árpádnak halmára sietvén.
 Hozza hadát deli tündérként a nyalka Zoárd is.
 Nyugtalan ez mind harcaiban, mind tettiben ; egyre
 Változik, és majd űz, majd megszalad a csatatéren.
 A hadat űzőnek kártévő, mert iszonyú gyors
 Megfordultában s a győzött porba teríti.
 Gyermeke ez Kadosával ama szép arcú Hüleknek,
 Kit tündérektől gondolt származni hazája,
 Most pedig a habozó Tanaisnak partjain alszik,
 Ott temeték őt el maradékai. Kardja fejénél,
 Lábainál réz pajzsa hever s dárdái körüle.
 Hasztalan! Ő azokat meg nem zördíti kezével,
 És nem örül szeme fényeiken ; pusztítva kerengnek
 Hamvain a viharok : nem hall ő, alszik örökké ;
 De fiait szép hír hordozza dicséretes úton,
 Árpád harcaiban, Kadosát és nyalka Zoárdot.
 Most sátort veret ez s Árpád halmára megindúl.
 Kund nyargalt ezután csapatit térítve fiával,
 A haragos Csörsszel. Mint két kríváni fenyőszál
 A bércek tetején, akképpen tetszenek ők ki.
 Termeteik fejjel magasabbak népeikénél.
 Köntöseik barnák, paripáik színre hasonlók,
 Gőgösen ugrálnak szörnyű terhüknek alatta.
 Ők lobogós kelevézekkel legelőre rohannak
 S combjaikon csattog nagy kardjuk cifra hüvelyben.
 Húszszor ezer volt ez, s még négyet Bojta vezérlett,
 Bojta, ki hadnak örül s a nélkül nem tud örülni,
 Vígán alá szállítja hadát, valamintha csatára
 Volna menendő, kezd sajdítva örülni magában.
 Kalpaga medvéből, farkasból van kacagánya,
 Puzdra zörög hátán, kard villog hősi kezében ;
 Balra pedig kéziája fityeg derekára övezve.

Most telepedni megyen, s hadi sátozt rendesen ütött.
 Végre fehér paripán lassan futtatva előjött
 Őszbe borult Und is, hajdan katonája Űgeknek,
 S a jeles Álmosnak, most kísézője fiának.
 Tiszteletes képén méltóság, harci komolyság
 Hosszas idők tudományával vala szépen egyítve.
 Rettenetes tigris tarkállik vállain, izmos
 Markában vas balta pörög, s nagy pajzsa setéten
 Függet balról. Hoz négy ezeret, sík terere vezetve.
 Hogy hordozza vasát, most immár ötvened éve,
 S még jól bírja, erét még ifjú szikra feszíti.
 Ezt hogy szemlélé Árpád telepedni, szelíden
 Monda: «Vitéz öreg! a te karod még rettenetes lesz
 Harcaimon. Vénység meg nem szaggatta erődet.
 Bajnoka ősmennek, most bajnok társam! örömmel
 Látlak erősím közt: jőj föl halmomra pihenni».
 A komoly Und kividámulván, így szóla viszontag:
 «Fejedelem! még nem gyengék a bárdot emelni
 E karok, ám már olyan erőm nincs, mint vala hajdan.
 De kedves még a kardcsörgés agg füleimnek,
 S bár fene ütközetek megszegjék életemet, csak
 Vérem után földet hagyhassak gyermekeimnek,
 Elmegyek, és nem rémülök a csatatéri haláltól».
 Így szólván, tüstént sietett Árpádnak elébe.

Ekko már közelebb járult hű Kladni szomorgó
 Társaival, s a tábornál szeme könnybe borúla.
 «Oh mi igen más ez, mint pusztai népe Zalánnak,
 Oh mi hasonlatlan lesz majdan az ütközet!» így szólt.
 Mégis, hogy helyesen véghez hajthassa parancsát,
 Hűséggel neki bátorodott, bízatta barátit.
 S ment egyenest a kis dombnak, hol párducus Árpád,
 A győztös seregek fejedelme, vezérivel állott.
 Följutván, mély tiszteletét kimutatva imígy szólt:
 «Fejedelem! ki vitézséggel, mint hírre, nagyobb vagy,
 Kit földünk nagy része ural, kit tisztelek én is,
 Nincs-e szabad szólás végkép megtiltva előtted,
 S a követ új hírrel hozzád küldetve Zalántól,
 Ment-e, ha híven szól fejedelme szavának utána?»
 «Szólj bizvást, felel a győző seregek fejedelme,

Tőlem s hősimtől követ és hű szolga ne féljen.
 Féljen az, aki kevély üzenettel sérteni bátor.»
 Erre magas hangon hűséges Kladni imígy szólt :
 «A fejedelmi Zalán, neked Árpád! küldi parancsát,
 Hogy takarodjál el földéről még ma, s ne merjed
 A csendes folyamok hullámit nyomni hadaddal ;
 Mert ön népével, görög és bolgári sereggel
 Rajtad üt és leverend végkép, hogy nem marad, aki
 Társai romlását hírül vigye Volga vizéhez».

Mint fene kölykes oroszánok barlangja, dühödten
 Zúg a hős tábor s kelnek csillogva, zörögve
 A rohanó csapatok ; száz lángszem méri halálra
 Alpár embereit : szörnyet hálnának azonnal ;
 De nincs bántások, s hogy ezen félelmök elálljon,
 Árpád hadkötöző fejedelmi tekintete őrt áll.
 Csendre verődik mind lelkébe temetve haragját,
 S a hadat intéző szép méltósággal imígy szól :
 «A fejedelmi Zalánt Árpád nem kérdezi többé,
 Merre mehet s menjen földet foglalni hadával.
 A hajdanta dicső Etelének hős unokája
 Merre utat nyithat kardjával, menni fog, és az
 Ősi hazát, ha különben nem, megszerzi erővel.
 Hogy pedig a görögöt s bolgárt nem rettegi népem,
 És hogy vesztünknek Volgánál híre ne lenne,
 Bátran előállunk ; te azonban menj el uradhoz,
 Mondd meg, mint leltél bennünket Zagyva vizénél,
 S még tán szólani fogsz, mikoron meghalod eminnen
 A zúgó tábort s pusztító fegyvere hangját».
 Megriadott a hős tábor, nagy örömmre fakadván
 E szavakon ; búsult Alpárnak régi követje,
 És a rémítő hírrel reszketve megindult.
 Árpád, a rohanó seregek fejedelme, legottan
 Lóra kapat gyors férfiakat, hogy híjanak össze
 Hősöket a megbírt földekről : gyors nyilu Tarcalt,
 A zászlós Bulcsút s apját, jó kedvű Bogácsot,
 S hadzavaró kacagányos Etét, ki erőre hatalmas
 A hadban, lelkére nagyobb, szépségre legelső.
 Borsot is és Edömért meg kellett híniok és Tast
 S rettenetes fiait : Hábert s a kürtösen ékes

Uti Lehelt, kit utaztában szült anyja Meótis
 Habjainál, hol egy ősz tündér lányhangú dalokkal
 Zengedező sípot nyujtott a gyenge szülöttnek.
 Hogy nőtt a gyermek, gondatlan jára virágos
 völgyeken és hegyeken, s bájos sípjába lehelvén,
 Anyját lány dallal tisztelte, s az ősz tavi tündért.
 Énekeket mondott a késő napnak, az ékes
 Hajnal arany hajszáinak, a csillagi fénynek,
 És a felleg alól kijövő szép hold sugarának.
 Későbbben megváltoztak játéka, látván
 Versenyos apjánál s száguldó bátyja kezében
 A ragyogó fegyvert, fényét meg kezdte kívánni,
 S már délceg paripán kardot villogtata, kopját
 Szórt s nyilakat, s örvös buzogánnyal készülé harcra,
 S kéré a tündért, hogy változtassa keménnyé
 Sípjá szelíd hangját. Búsult, de nem állhata ellent
 A tündér, s hadi kürtté lett a gyenge dalú síp.
 Harsány most, és rettenetes hangjával az égi
 Dörgésként zeng táborokon s vérharcú mezőkön :
 Szívet emel, majd szívet aláz a bajnok ajakról.
 Mindezek a harcnak szeretői s tudói valának :
 Jaj neked, Alpár, jaj harcban nem bátor uradnak!
 Látni fogod komoly arcainak viadalmi haragját
 S fegyveröket, melyet megrontásodra emelnek.

Bodrogköz szigetén hegy emelkedik a hideg éjnek
 Tája felé, egyedül, erdővel övezve derékon,
 Zölden alúl, pusztán a szirteknek hagyva fölülről.
 Kis Tice, a Tisza habjaiból lesietve aláfol
 Balja felől, jobbján Bodrog fut csendes özönnel ;
 Összekeverülnek utóbb keskeny szegletre, s zuhogva
 Hagyják el gyönyörű táját a délre mosolygó
 Szép hegynek, zengő ligetit vízlepte lapályát.
 Itten az ősz daliák s tehetlen bajnokok, akik
 Álmos harcaiban győztek vala, csendesen élnek,
 Itten Elem, Csákány s hadrontó Tüzima nyugszik.
 Itt a hegy végén látszik hajléka Hubának.
 Ez, hajdan tehetős, Susadálnak rettegetője,
 Büszke Kiónál a kúnoknak víta csoportit,
 És a mély fenekű Ungnál leütötte Laborcot.

Nyugton van most fegyveri közt, s majd nézi enyelgő
 Gyermekait, majd visszasohajt a boldog időkre.
 Kis Bodor, a hősnek legutolsó gyermeke, nyájas
 Kedvű fi; most tized évében, enyelegve lehúzza
 Néha az ősi vasat, s atyjának döngeti pajzsát,
 Vagy fáradságos kézzel hurcolja temérdek
 Buzgányát s jó nénéit mosolyogva fenyíti.
 Megy, meg visszakereng s így szól nénjére tekintvén :
 «Gyenge Szömér! te nagyobb vagy már, még sem birod
 Kardot, még ideget sem tudsz pengetni madárra. [a szép
 Oh mikor én oly nagyra nővök, majd pengetek íjat,
 S tőletek a gonosz embereket még karddal is üzöm ;
 Mert vannak gonosz emberek is, lásd édes apánknak
 Jobbját egy mérges bajnok meglötte nyilával».
 Így szólott, csókkal fogadá őt nénje, elaggott
 Atyja pedig kiderüle s vidám könny csilloga képén.
 A gyermek még szóla tovább : «Oh néni! nekem volt
 Egy helyes íjacskám. Aranyos volt két hegye, s húrja
 Oly szépen hangzott, mint a liget-esti madárszó.
 Volt nyilam is, sebes és ragyogó a déli sugárként.
 Hajnának vittem, vadakat hogy löne, de Hajna
 Még nem lőtt vadakat, pedig elmegy messze az erdőn,
 A kis ivet mindig viszi és meghozza magával
 A nyilat is ; de vadat nem hoz, s még oly keveset szól . . .
 Hajna te, mért búsúlsz? Szemeid mért vannak előntve,
 Mint a bodrogi láp, melyet Tice árja megöntöz?
 Oh ha azért búsúlsz, hogy nem tudsz löni nyilammal,
 Vagy tán a ligeten jártodban csúszva megérte
 Lábadat a mérges kígyó . . . deli Hajna! ne búsulj :
 Én a kurta kígyót bottal kergetve lesujtom,
 És ha kívánod, ez íjammal még sok vadat ejtek.
 Add ide bár, hozok őz borjat, vagy gyenge nyulacskát
 A vadon erdőből, hattyút a vízi lapályról,
 S tollaiból gyönyörű pártát puha szőke hajadra.»
 Andalodó szemeket vete rá deli Hajna s föleszmélt
 Gondjaiból, öccsét forró kebelébe szorítván.
 Majdan vékony orosz fátyolt burkolva fejére,
 Fölkelt, s a ligeten tegezét zörrentve megindúlt.

Oh, kiket a hadi zaj, kiket a bús tárogatóhang
 S rettenetes kúrtszó ébreszt, nagylelkű vezérek,
 Hagyjatok egy kissé távoznom harci mezőről,
 S míg nagy táborokon szenderg a szörnyű halálnak
 És veszedelmeknek szikrája vitézi kebelben,
 Hadd kössek gyengéd koszorút a hű szerelemnek.
 Dalra talán nem méltatlan, ki ölébe fogadja
 A fene harcokból fáradtan visszakerült hőst,
 Karjai közt hervad, s honjának bajnokokat szül
 Nagy kín közt s még több kinnal leszakasztja szívéből
 A serdült ifjat, ha hazája kikéri veszélyét.
 Ily anya, áldott hölgy, méltó a sorba kerülni,
 Hol nagy hősöknek diadalma a halála dicsőül.

Ment a széphajú lány kebelében víve szerelmét,
 Mint viszi nyögve vadász dárdáját a sebes özfi.
 Hajló fényében ragyogott már a lefutó nap,
 Minden fűszálon gyönyör és báj lenge, de Hajna
 Mind csak Etét keresé, földet s eget üzve szemével,
 S ég, föld szívének Ete nélkül nem vala kellő.

Meg ne sebezétek könnyű kis lábait, átkos
 Tüskék s rút kórok ; ti hajoljatok ifjú virágok,
 S gyenge füvek deli Hajna piros talpának alája.
 Folyj lassan, Bodrog, fövény ágyad csendes ölében,
 Halkva suhanj el az erdőkön, langy nyugati szellő,
 Meg ne zavard a lányt, mikor a deli hősfira gondol,
 És minden mást messze felejt. S oh tiszta sugár te,
 Mely csillogva leszállsz az egeknek fénykebeléből,
 A hév nap tüzes arcáról, te is el ne sötétítsd
 Hajna szelíd kebelét, mely szebb a reggeli hónál,
 Szebb a hattyúnál, s mint hajnal csillaga, oly szép ;
 Hagyd gyengén hajadon képét, piros ajkai díszét,
 Hogy mikor őt a hős meglátja, elandalodólag
 Lásson együtt minden gyönyörűt szeretője alakján,
 Hogy minden bajait kedves láttára felejtse,
 S érte akármely bajt ne remegjen venni magára.
 Csendesen és folyvást megyen a hab, Hajna közelget,
 Majd a parton eláll, s így szól a vízbe lenézvén :
 «Csendes özön, képem mellett csillogva kerengő,
 Jó meg meggy maradás nélkül szép habzatod : óh bár

A Tisza mélyéhez vinné el képemet, ottan
 Látná Und ékes fia és megörülne ; talán ha
 Látná, mint epedek, meg kezdene szánni magában,
 S jőne serényebben, mint jó ; de gonosz vagy özönvíz,
 Képemet egy helyben hagyod elbágyadva, remegve,
 S kissel alább lengő fűszált és parti virágot,
 Bokrokat és fákat mutogatsz a kékes egeknek.
 Csak menj hát, majd elközelít a hadzavaró hős,
 Szép gyönyörúségem, s megnyugtat erős kebelében.
 E közben leveté lágyan szótt lepleit, íját,
 S messze kitünt delin és pusztán a déli sugárként.
 Hogy csendes Bodrogba leszállt, még gömbölyű térde
 Látszék a habból, mely azt fodorodva keríté,
 S hajnalként futa gyors pirulás deli teste fehérén ;
 Szálla tovább, s már a hullám tele combjait éré,
 Pajkosan ellebegett hajló ágyéka körül is,
 S mosta sugár derekát. Ekkor meghajla kezével
 A deli lány, s szép kis tenyerét lemerítve szelíden,
 A siető habokat képére, nyakára locsolta.
 Megbomlott haja, és szabados fürtökben oszolt el
 Tündöklő vállán, karján és a kerek emlőn,
 Mely mint egy fakadó bimbó kipirúla középett.
 Alkonyodásra jutott már a nap, s tiszta határát
 É a nyugvó tájt bágyadt lángszínbe borítván,
 Általadott vizet és földet hűvös esti homálynak.
 Ekkor barna deres paripán, hús csillagi fénynél
 A Hajnal szép gyermeke jött, egy délszaki tündér,
 Mint röpülő felleg, szállván a híg levegőben.
 Tündöklött pedig ékes arany haja, s a kacagánnyal
 Lenge szelek szárnyán maradozva utána huzódék,
 Balja felől aranyos hüvelyében csattoga kardja ;
 És vala gyöngyökkel ragyogó szép sípja kezében,
 Mely a természet hangját elzárva magában,
 A nagy föld közepén mélyen fekszik vala hajdan.
 Onnan az Éj-anya fölragadá, és adta fiának,
 Amikor ezt Hajnal mérgében elüzte magától.
 Zenge pedig csalogány s tarkás pintyőke szavával,
 Elsiető dörgés morájával, s a fene tigris
 S kölykeiért sívó vad oroslán durva zajával,

Melybe ha fútt, rettentő volt, vagy gyenge varázsló,
 Mely futtában elállítá a gyorsan iramlót,
 S állót mozdított, amint szándéka vezérlé.
 Hajna hová lesz most? Rémülve, pirulva kiszökvén
 Bodrog habjaiból, veszi könnyű lepleit, íját ;
 És szalad a ligeten, s futtában törli fejéről
 A vizet, és igazítja magán huzogatva ruháját,
 Melle födetlen még, csak félig van szövevényben
 Szép emlői körül, azt is lebbenve kibontja
 A suhogó szellő, s le-lehúzza, ha érheti, róla.
 Már elmenne, tömött erdőben rejtve maradna ;
 De zendül a síp, csábító hangja betölti
 Minden erét, tagját. Áll most s bámulva tekinti
 A fiatal tündért. Az alá száll, s gyenge szivárvány
 Íve terül, valamerre megyen, paripája elébe.
 Egy kisdéd csillag ragyogott vezetőleg előtte,
 Mely mikor ő vágyódva halandók földre lépett,
 Fényesen és magasan tündökle fölötte az égen.
 Már közel ért, szeme csillámló vala, képe mosolygó,
 Fél víg, fél szomorú, mint a hold éjjeli képe ;
 De piros és kellő, s már nem birhatva szerelmét,
 Nyájasan áltölelé az előtte szemérmesen állót,
 S rózsás szűz ajakán megcsattant isteni ajka.
 Szíve gyönyörködven a rég keresettben, örömmel
 És boldogsággal tele volt, de remegve kifejlék
 Karjaiból deli Hajna, s futott. A délszaki tündér
 Gyengén visszavoná, s édes-bús hangon imígy szólt :
 «Hajna te futsz, oh Hajna, kiért elhagytam az ékes
 Hajlékot dél fényes egén, ki miatt keseredve
 Fölkeresém Kaukáz üregében az agg szelek atyját,
 Hogy hollétedről hírt vennék, s édes atyámat
 A gyönyörű Hajnalt tudakoztam napkeleten túl.
 Oh ki után annyit bujdosztam, Hajna, te futsz-e?
 Míg más honnodban Volgán túl gyermeki kedvvel
 Szédelgél a tarka mezőn, és én is atyámmal
 Tartózván, mint gyenge fiú szállottam elődbe,
 Nem futtál, ha jövék, sőt mondtad gyakran enyelgve :
 «Szép tündérfi, mikor jössz ismét vissza mezőnkre,
 Oh ha megént eljössz, hozz csillagot énnekem» és én

Lassan elindultam, csendes nyugtában atyámnak
 Csillaga fényéből egy szikrát vettem orozva ;
 Míg lejuték, megnappalodott, s a szikra kipattant,
 S elvesze pártatlanul a világok végtelenében.
 Sírva jövék hozzád ; te pedig deli Hajna szelíden
 Törled könnyeimet s mondád sajnálva, ne sírjak.
 De nemzöm látván a szikrát szerte bolyogni,
 Elbúsula s bosszús szemmel megtilta magától.
 Most hát, mert haragos szántából délre szakadtam,
 Elfeledél-e, hogy így irtózol, Hajna, ölemtől?»
 Erre, mivel gyermekkorra nem rémlett el eszében,
 Még jól emlékezett a lány és monda : «Hogy értem
 Ily tova bujdosnál, szép tündér, szánlak ; azon kor
 Melyet imént mondál, játékunk, s könnyű siralmad
 Hátra maradt őseim honában, Volga vizén túl.
 Itt fölserdültem, hidegek már énnekem a te
 Karjaid és öleléseidet is megtiltja szerelmem ;
 Mert tudd : hadzavaró Ete hős van Hajna szívében.
 Oly ékes nem, mint te, vadabb, mint gyenge szerelmed,
 De szép s jólelkű, s a harcban erőre hatalmas,
 Aki hazát szerzend e boldog földön atyámnak,
 És minékünk, s hős karjával megnyomja serényen
 A dúlásra jövő harcoknak enyészetes árját».
 A fiatal tündér pedig ekkép szóla viszontag :
 «Így rontál haragoddal, atyám, így tetted örökké
 Számkivetésseddel bússá fiad élete folytát!
 Bár soha csillagodat ne ragadtam volna kezemmel,
 Oh bár e földet soha lábam meg ne tapodná.
 Vagy mért lett örök életem is? Haj mért nem enyész el
 Földi halandóként, mint árnyék s lengedező szél?
 Mért tart, míg az egek s tündöklő csillagi tartnak,
 Ha örömem nincs és szomorítanak csalfa remények?
 S Hajna, kienyhíthetsz egyedül, nem szánsz-e bajomban?
 Vagy hiszed azt, hogy mint hősöd, nem védhetem én is
 Nemzetedet? Tudd a bús fellegek engem uralnak,
 Tiszta verőfényt is beboríthatok éji homállyal,
 És kényemre parancsolok én a tengeri gőznek.
 Vagy mit óhajtasz még? Jer, az ég hajlékiba viszlek,
 Mely kék szobrokon áll a déli határnak utóján,

S a tele fényre jutó holddal van fődve tetőül.
 Benn pedig ékes arany rojttal puha szőnyegek, ágyak
 Vannak, s bő teremim, mint a víz habja, fehérek.
 Oh szép Hajna, jer el, karomon hordozlak odáig,
 Ott pedig óhajtó szívemen fogsz csüggni napestig,
 S csendes lesz palotánk, mint a vész nélküli tenger.
 Ékes tagjaidat reggel harmatba fürösztöm,
 Hajnali szép színnel takarom s habi gyenge ruhákkal.
 Majd ha lefolynak az esztendők kedvünkre, vidáman,
 Díszes aranyhajú gyermekeink, egymással enyelgő
 Szép fiak és lányok fognak mosolyogni körülünk
 S zengeni fog palotánk örömeiktől és szerelemtől!
 Jer, piros ajkaidért kérlek, s szép szőke hajadra!
 Szürkül már az üdő s szomorún feketednek az ormok.
 Vagy mind hasztalanul szólottam, nincs-e kegyelmed?
 Én egyedül menjek, s hova menjek, Hajna, ha nem jössz?»
 Így szólt, esdeklő képét a lányra szegezvén,
 És állott epedő szemmel még várva szerelmet.
 A deli lány pedig aggódott, sajnálta szívében
 A szomorú tündért; egyszersem mind menni kívána,
 Barnuló ösvénye felé ijedezve tekintvén.
 Száz meg ezer rémet mutatott zavarodtan az árnyék
 És mint álmodozó haloványan látta Etjét.
 Menne, de két tűz szem kötözötten tartja helyében,
 Tartja siralmával s titkos tündéri varázssal.
 Áll, mint a remegő gyermek, nem tudva hová lesz.
 A liget e közben zendül és Hajna nevéről
 Férfias és gyerekes hangon szólíttatik egyre:
 Hajnát zeng hegy völgy, Hajnát a pusztai térség.
 Visszatekint a lány, s a tündér hirtelen elvész,
 Hirtelenebb a szellőnél s árnyéki tünetnél.
 Ezt hogy ez észre véve, megörült és gyorsan elindult,
 És látá legelőbb öccsét elejébe szökelni,
 Aki heven pihegő mellből édesdeden így szólt:
 «Nénike, hol voltál? Oh mely rég járok utánad!
 Egy fiatal hős jött, az óhajtott látni, utánad
 Jár az is és keres itt neveden szólítva; nagy Árpád
 Harca felé menvén sietett beköszönni, de Hajna
 Tudhatnád-e, ha nem szólnék, mely bajnok az, aki

Hozzánk jött? Böngérnek véréből-e vagy a hős
 Tasnak nemzetiből? Kulpon magzatja, vagy Undé?
 Nem tudod úgy-e? de várj, megmondom: termete sűgár;
 Képe fehér; hosszú haja sárga; ruhája setétes,
 Bojtos oroslánból van vállain lágy kacagánya,
 Kalpagján kolcsag tollából szép lobogó reng;
 Pajzsa pedig kerek és dombos: közepében acélból
 Verve repülő sas látszik s vad tigrisi kölykek.
 Mindene nagy: vasa nagy, dárdája nagy, ő maga is nagy.
 Méne futós mint a szarvas, maga mint az evét gyors,
 Könnyen jár, fordul, deli minden mozdulatában,
 És rólad tudakoz, téged vár, küldöz utánad.
 Véled-e már? Ete az, bajnok fia istenes Undnak.▶

E közben haza érkeztek, későbbben utánok
 Megtért gyöngé Szömér s a szép Ete, hadzavaró hős:
 Ósz Huba künn állott s áldással hitta be őket.
 S a szerelem s az öröm beköszöntenek a kicsi házba,
 Hol bájos hajadon serdüle fel a deli hősnek.
 Csakhamar a szeretők elválnak a többi családtól,
 S a látás örömét szemek ragyogása jelenti.
 A régen kínna rejtett sok gondolat ébred
 És az ajak bíbor küszöbét érinteni bátor.
 Titkos óhajtásait most a kebel útnak ereszti,
 S szintoly kedvesekért becseréli rokonja szívétől.
 A nyájas követ, a szó is, végtére kifárad:
 Néma gyönyörrel néz Hajnára vitéz Ete, némán
 A deli Hajna reá s mondhatlan kéj teli szívét;
 Majd kebelére borúl az erősnek, mintha örömben
 A hős szív dobogásainál szunyadni kívánna.
 Ily boldogságban felszólal végre az ifjú:
 «Oh mi igen jót tett, mikor engemet alkota s látnom
 Adta Hadúr a szép földet s magas égi világot,
 És mikoron kezeimnek erőt, mellemnek erős szűt,
 Lábamnak gyorságot adott és harci szerencsét!
 De csak ugyan te teszesz boldoggá, lánya Hubának;
 Mert te szelíden jósz álmomhoz s képzeletemhez,
 Mint a hajnali fény, ha mezőn távol vagyok innen;
 Most pedig édesded szerelemmel ölembe borulván

Gyorsítod szívem dobogását, s megszorítod
Örömemet, mint záporosó a csermelyek árját».

Ekkoron a hajlék közepén már álla rakottan
Gyenge gyümölcsökkel, téjjel s hegyi mézzel az asztal,
S egy sült őzborjú fele volt kiterítve szegetten
Hosszas ezüst tálon. Mert dús vala ősz Huba : hímzett
Szőnyeget hozza s bőven aranyt, bővebben ezüstöt,
Még mikoron kardját s kezeit jól bírta, Kióból.
És hozza fegyvert is, leütött Bengalnak ijesztő
Fegyvereit : lobogós gerelyét, nagy domború pajzsát,
Sastollas sisakát, mely mind függesztve soronként
Önnön fegyveri közt falain vérfoltosan állott.
Fenn pedig ékes edény közepén mécs csilloga. Lelket
Ébresztő bort hoztak most kis bükfka kupákban,
És díszes gyerekek sürgöttek szóra figyelve.
Ígyen laktanak ők. Ete hős pedig ége szívében,
És iszonyú gond nyomta fejét : a Rémnek alakja
Megjelenék neki és örömét kebelében elölte.
Elkomorúlt a hős ifjú, sirodalmas enyészet
Toldúlt gondja közé, s hidegen megrázta szelével.
Néze pedig heven és búsan, mint aki halálra
Válik társaitól és sorba tekinte szemével,
Mely mikoron Hajnára jutott, keseredten elálla
Szép arcán, és kezde vitéz szikrája borúlni.
De hamar észre vevé őszült Huba s monda : «Vitéz Und
Hős fia, tégedet a szerelemnek ront-e hatalma?
Ha szerelemmel akarsz bízvást mulatozni, hadakra
Gondolj, s hozz békét harc-zárta lakunkra, fejünkre...
Oh mért gyengült el jobbom, mért hajlani nem tud,
Hogy kardot rántván tudnék meghalni csatában!
Gyáva Laborc szolgájának nyila megszegezé azt!
Te fiatal vagy még, ép és diadalmas erővel,
Menj el, hozz örömet pusztító fegyvereimmal,
Ott függnek, hajdan viadalmim fényei : válassz!»
Ezt hallván a gyermek, megbúsúl vala s így szólt :
«Oh de atyám, ha te mind od'adod, mi marad nekem?
A hüvös erdőben heverésszek-e bujva naponnan, [Én hát
Vagy csak kurta parittyával harcoljak-e? Távol
Én fejöket könnyen beverem hajjálva kövekkel ;

De ha közel jönnek, megmetszik torkomat, akkor
 Tagjaimon madarak harcolnak puszta mezőben».

Andalodásából fölütődött hős Ete, hosszas
 Elgyengülését szégyelvén, s fényleni kezdte
 Bús szeme, fegyvereit látván fenn függni Hubának.
 Titkos búját még érzé, de kevély vala lelke,
 Büszkébb a búnál, büszkébb a gyáva panasznál.
 Néki erősödik és így szól viszonzva Hubának :
 «Harcban előszült hős, ám légyen, mint te óhajtod.
 Hogy kedvet hozzak pusztító fegyvereiddel,
 Választok ; te pedig hősök szikrája ne búsulj,
 Megjövök én ismét kardjával bajnok apádnak,
 Rajta az ellenség vérét s a régi dicsőség
 Szép sugarát hozom el, mely téged győzni tanítson»,
 Így szólott s levevé a kardot, mely vala balról
 Egy mély szögletben, s komoran még rajta borongott
 A vad enyészetnek szikrája : halálos acélát
 A por régen ülé ; de midőn kitörölte porából
 Hős Ete, megvillant hegye s éle, fogása fehérlett
 (Mely elefántcsont volt), lapján borzasztva kitüntek
 A szomorú rajzok : Sas körmei vittek erőtlen
 Kisdedet, aki eső félben anyjának előtte
 Látszott fenn vergődni, fejét szép vére borítván.
 Más felen egy fejedelmi vitéz rablólag orozván
 Hölgyeket és fiakat hajtott a tüzi halálra.
 Hosszú volt pedig és széles vasa, görbe hegyével,
 Fegyvere Zámirnak hajdan, ki kegyetlen erőszak
 Képeit óhajta, s ifjú kora gyenge szakában
 Már gyilkolt, s idegen földön pusztítani kezdett.
 Ezt leveré Huba, s emlékül úgy vette le kardját
 Hajdan, míg az erős ifjúság szárnyai vitték.
 Most Ete vette vasát s csattogva vetette hüvelybe.
 Ekkor az ajtóban, halovány szép csillagi fénynél,
 Megjelenék a kis gyermek, dallója Hubának.
 Lant vala baljában, hímezve mezői virággal,
 Köntöse tiszta fehér, kék övvel kötve derékon,
 És rózsás koszorúka fején. Most pengeti lantját,
 S hangosan és tisztán kezd el künn dallani : zendül
 A lenyugott erdő, s hegyek, öblök visszamorognak.

«Oh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók,
 S míg dalomat zengem, megszűnjetek esti fuvalmak!
 A fiatalságnak szép napjai, a gyönyörű kor
 Hirtelen illan, mint felhők sebes árnya tavasszal.
 De az erőseknek nagy tettei a siető kor
 Kellelmeivel nem romlanak el, szép déli sugárral
 Hintvén szüntelenül a jó maradéokra világot,
 Csendesen ül Huba. gyermeki közt, hegyháti lakában ;
 De rettentő volt hajdan viadalra mezőkön,
 Rettentő a háborodott tengernek ölében.
 Oh legyetek liget és sík tér szavaimra vigyázók.»

Hős Ete gyűlladozott e szókat hallva s figyelmes
 Lett nagy lelke az éneklő gyermekre s dalára,
 Az pedig elkezdé ismét és dalla tovább így :

«Nyugton vagytok-e még, döntő magyarok? kezetekben
 Nem zörög a buzogány, gerely és kard. Bús zivatar kél
 A tenger melléke felől, ti meg alva mezőkön
 Tábori sátor alatt heverészték. Haj! kipirúl majd
 A hajnal, de sokan nem fogják látni világát.
 Keltek-e? Ha későn keltek, haj! hunyjon el inkább
 Bús szemetek ; mert földeteket pusztítva találja.
 A tenger dühödő szélvészit hozva magával,
 Mint egy sírbeli rém, jó Baltom erős fia, Zámir,
 Már késő éjben, de szerencsés széllal evezve.
 Tölgy nászádja nem irtózik szirtekhez ütődni ;
 Bátran leng a hányt habokon, közelíti Meóti
 Partjait, mint éjjél felhője, borongva, setéten.
 S hah! már szerte megy a vad nép, elszórja az ékes
 Sátorokat, megfojtva szelíd álmában az ifjút,
 És öreget, bátor katonát és gyenge leányzót.
 Baltom erős fia dül, tör, ront, mint éjjeli farkas.
 Vér van fegyverein, vadság és méreg ijesztő
 Lelkében. Senkit nem szán, rabol és öl egyenlőn,
 S már embert, barmot büszkén nászádja felé hajt.
 Oh csak tégedet is ne ragadt el volna magával,
 Barna szemű lány, hős Vihadar szép gyermeke! inkább
 Más ezeret vitt volna az észak lányaiból el.
 De gyors nászádon visz téged is a fene Zámir,
 Rettentőn, sebesen, mint ölyv a gyenge galambot.»

«Íme azonban kél Huba, napkelet ifju sugára,
Népe zaján riad álmaiból, megdöngeti pajzsát,
S kardot köt s röpülő kopját ragad égve szívében.
Nézi; de nem leli már a kedves barna szemű lányt.
Szép Szelemért gyors nászádon viszi a fene Zámir.»

De hova futsz idegen! nászádotat ál szelek úzik.
S az nem is olyan erős, hogy szirtek meg ne szakasszák
És nem is oly rohanó, hogy gyors Huba karja ne érje.
Nézd! közelít ő már könnyen lebdesve hajóján,
S szörnyű fegyvereket s haragot hoz büszke fejedre.
Nézd, mi sötéten emelkedik a szirt tölgyfa hajódra!
Fereteg üz ordítva, vadan; Zámir hova lészesz?
Megroppant nászádod az álnok szikla fokában,
A haragos habokon szórván el népedet. A szirt
Fereteges közepén magad állsz csak s élete fogytán
Szép Szelemért vad hullámok hajtják ki elődbe.
Haj! oda tölgyfa hajód, oda néped, veszve hajóstul
A szélhányta Meótisnak tajtékait issza.

De jó rettenetes bújában könnyű hajóján
Gyors Huba s több daliák lobogós nászádon utána.
Őket az emberölő hadak istene őrzi kezével
S messze sebes rohanások előtt nagy kardja világít.
Szép Szelemér! egyedül te vagy itt nyomorultan előlve.
Lábadat a zajogó tenger hullámai mossák,
S gyenge fejed támasztva kemény szirtekhez elájúl!» —

«Eközben szörnyebb zaj támad. Zúg fene Zámir
Mérgében, s tutaját dárdával rontja Hubának.
Az lemerül; de Hubát kiszorítják a habok, és áll
Vízben övedzőig, s így szól megrázva sisakját:
«Büszke, ne hidd, hogy kárt tettél lemerítve hajómat:
A dühödő habokat megbírják lábaim, és e
Kopja szívedre talál, ha kemény kövek öblibe bús is.»»
Így szólt és gerelyét Zámir paizsára hajítá,
Elfordult Zámir; de sebes vala mentiben a vas,
Szélén érte nehéz paizsát, és meghasogatván,
Éles sziklákról recsegett a vízbe törötnen.
Nem késik Zámir, kardját zörrentve berándúl,
És veri a habokat, veri gyors Huba barna sisakját.
Zúg a háborodott vízár, fölkapja fenékről

Mélyen elült köveit, s velök a magas égre lövöldöz.
 Rá iszonyodva borúl le az éj, ordítva rohannak
 A dühödő szelek és harsog, reng, bömböl az alszirt,
 Mégis hallani harcaikat. Szél- s vízi morajból
 Messze kicseng a kard s villámvasa fénylik az éjben.
 Mint a tengernek két szörnyeje, vának erősen.
 Hullanak a fegyverrongyok s az özönbe setéten
 Foly vérök, mint mely patakot soha nap szeme nem lát.
 Vág Huba, s már közelít Zámirnak vége. Megint vág,
 S véresen elhajlik Zámir feje, teste kiterjed,
 S azt a bús habokon ordító fergeteg űzi.

Hajnalodik ; de fejét ez már nem nyujtja feléje,
 Hosszan alussza sötétségét a végtelen éjnek!
 «Oh bár honnodban tudnál vesztegleni, Zámir!
 Sokszor mondta apád, most mit mond, majd ha feléje
 Hajt a szél, s halak étkéül lát úszni habokban?
 Oh mért honnodban nem tudsz vesztegleni Zámir!»

«Napkelet ifjú sugára kikél a szirtre azonban,
 S megy vívén örömet hölgyének, szép Szelemérnek.
 Ébred az is s bágyadt szemeit hősére nyugasztván
 Karjaiból veszi vissza alélt szive s lelke hatalmát.»

«Oh hős! szép fiatal korod eltűnt már az idővel,
 De hadi tetteidet keleten még zengi dalában
 A gyermek, s nyugat énekiben még zengeni fogja,
 Míg döntő magyarok népének vére ki nem hül.
 Esti szelek, most már zúghattok csendes erővel
 A ligeten ; bontsátok meg kis fürteim ékét,
 S adjatok enyhülést keblemben az éneki tűznek.
 Eldallottam az ifjúság szép s hirtelen illó
 Napjait, a bátor daliáknak hajdani tettét.

Esti szelek most már zúghattok csendes erővel.»
 Így hangzott el az éneklő gyermek szava s kobza ;
 Benn pedig ültenek a hősök nagy gondolatokban
 Némán és komoran. Huba visszatekintve korára
 Szép fiatalságán andalgó szívvel imígy szólt :
 «Oh bizony eltűntél, örömek s harcok kora, gyorsan.
 Szép Szelemér! Te is elhamvadsz a föld kebelében,
 Hol komoran besötétül az éj s nem látni sugárát
 A napnak, se telő holdnak nem hat le világa.

Messze rideg vénségemtől, most messze hazámnak
 Széleitől idegen földön mély álmodat alván,
 Nem látod serdülni mosolygó gyermekeinket,
 És nem örülsz velem arcaikon. Már nékem is int a
 Néma halál s gödröt mutogat vak honja porában :
 Nyissa ki bár ; én nem késem. Szép napjaimat most
 Élik gyermekeim, hadat úzó nemzetem éli.
 S bár még élje ezen választott honban örökké,
 Már mikor e tetemet mélyen lemeríti az árnyék,
 S rajta hideg szellő agg kórót lenget az éjben».

Hadzavaró Ete hős pedig ekkép szóla utána :
 «Harcban előszült hős ; nagyok a te vitáid az ifjú
 Kornak napjaiból és szerte dicséretes elmúlt
 Életed annyi dicsó nyereségeivel. Noha most már
 Jobbodat a röpülő nyílnak megtörte hatalma,
 Jó nevedet csakugyan meg nem ronthatja : örökké
 Fenn marad az, mint a szép hold a csillagos égen.
 Engem is a dühödő harcok veszedelmei várnak.
 Bolgárok fenik a vasakat sereginkre s ohajtják
 A puszták madarát, hogy minket emészteni jőjön!
 Oh deli Hajna, ne irtózzál, engem soha nem fogsz
 Látni gyalázattal. Megtérek majdan elődbe,
 Úgy hogy tetteimet hallhasd a téli napoknak
 Vendégségeiben, hol csak nagyok éneke hangzik.
 Vagy ha nem, a nap rám soha többé nem süt azontúl.»

Ekkép szóla erős szívvel búcsúzva Hubától,
 S Hajna szelíd öleléseitől. Deli Hajna pedig ment
 Könnybe borúlt arccal belső teremébe nyugodni.
 Ment ; de nyugodni hogyan tudjon, kit szíve fölébreszt
 Bús dobogásával? Nem aludt. Oh álmait a szép
 Bajnok aludta kemény lélekkel, melyben erősen
 Zúgtak az ütközetek rivadásai, s forra szerelme.
 Mondom, aludt ; mert fáradtan jöve messze vidékről ;
 De szomorú hangok fárasztják álmait és gyász
 Képe veszélyének, mely lesz harcára jövendő.

MÁSODIK ÉNEK.

Már a sátoros éj eljött a földre sötéten.
Édesen elnyugodott most a sokféle halandó,
S amivel ébren nem bírhat vala, álma hozá meg,
Vagy remegett üres ártalmat sejdítve magában ;
Mert vak kénye szerint csal, játszik az álom eszünkkel.
A boldog gyakran vesztét álmodja javának,
S sokszor az altában fejedelm és föld ura lészen,
Kit koldusbot vár, ha fölébred, s százszoros inség.

Oh fejedelmi Zalán! te is álmodol a siket éjben,
Bátor bajnokokat s diadalt alpári meződön,
És neved új fényét csillogva közelgeni látod.
Meg ne örülj ; kétes nagyon a harcok birodalma :
Sok munkát, nagy erőt kíván s van kötve halállal.
Lassan az éjfél is leborúl, kiteríti ijesztő
Szárnyait és susogó rémek röpdösnek alakján.
A kisdéd patakok lassú csörgéssel erednek,
Harsog az országos Duna, tétova fölszedi őket
S a folyamok vizeit, s iszonyúra nevelkedik árja.
Száz ragyogó szemmel bele néz a mennyei térség.
Nem szünik ő, lemegy a tengerhez veszni, veszendő
Habjaival lemegy a nagy idő, hogy vissza ne térjen.
Kezd távozni azonban az éj s ritkítja homályát.
De kik fénylenek itt a hajnal csöndes ölében?
Fegyveresen jönnek titkon s békével előbbre.

A bolgár had jó legelőbb, mint egy magas erdő,
Tompá morajjal, erős páncélban, vas sisakokban,
Nagy somdárdákkal, karddal készülve s paizzsal.
Merre köves Hæmos kékellő bérceivel hat,
S a tengerbe vesző Duna hétszeres árjai zúgnak,
Onnan gyűltenek ők, s három dandárra szakadtak.
Rettenetes Viddin vezeté szilaj ésszel az elsőt,
S nyugtalanúl, mint éh tigris, szágulda előttök :
Termettel nagy ez, ép izmos, rohanásra igen gyors ;
Törhetlen bátorságú s erejével ijesztő.
Fegyvere mint a nap kiragyog, de ruhája setétlő,
Mint éjfél. Többször nyiltan hordozza sisakját.
S nagy szeme mint véres csillag tündöklék alatta.

Legfőképen ez a népnek bizodalma hadakban,
 Melyet küldé Simon, bolgárok büszke királya,
 Hogy legyen a görögök mellett mentője Zalánnak.
 Másodikat vezeté Izacs. Ez jó férfi korában
 Most van, s Viddinnel légerősb a bajnoki sorban.
 Csontos is és izmos ; de kisebb termetre amannál,
 Bátorságra hason ; de merésre nem annyira hajló,
 Mint okos és csendes. Villog nagy kardja kezében.
 Sasállás sisakot hordoz s vasazottan előre
 Toldal mellével, valamint a szikla tolodik
 A tengerbe, habok, szelek ellen víni keményen.
 Harmadikat fattyú Csornának karja vezérlé.
 Serdülő korban van még ; de merése nem ösmer
 Semmi határt. Istent, embert ő semmibe sem vesz.
 Nincsen előtte szeméremnek, böcsületnek, az észnek
 Érdeme ; mindeneket karjával méreget és oszt
 Avval igazságot. Nincs oly szentségtelen ösvény,
 Melyre, ha vére buzog, ne kívánjon menni hadastúl.
 Kit keze megbírhat, mind ellensége. Magáért
 Senkit sem kímél, kényére lerontana mindent.
 Így nőtt a tiltott szerelem fia zordonan, és majd
 Barmi szilajságban, hogy lenne mit enni az éhes
 Férgenek s gonosz éltéről ne maradna egyéb hír
 Régi gyalázatnál s átoknál. Ez vala Csorna!
 Teste magas, karcsú, haja hosszú, barna : setéten
 Verdesi fürteivel vállát és szinte leányi
 Lány szépség mosolyog hóképen. Majd hihetetlen,
 Hogy' lakik ennyi erő s vadság ily gyenge tetemben.
 Gond, nevelés nélkül így nőtt a gyermek erősebb
 Ifjává szabadon, játékkul hagyva az álnok
 Könnyű szerencsének, mely őt fölvitte kevélyen
 Vak bizodalokkal töltvén, hogy veszne korábban,
 És nyomorultabbúl. Most jó gyors szürke lovával
 Kis dandára előtt. Büszkén égnek veti képét,
 Mintha nem is földön lakozóktúl volna születve,
 S dülást és iszonyú öldöklést forral eszében.
 Tarnóv jött ezután haragos vad képpel ; az ékes
 Vértü Kabár és tiszta Rucsuk léptettek utána.
 Bogláros paripán hánykódik cifra Lemők is :

Mind bátor katonák s hadi nagy tettekre serények.
 S a nép, mely nyomokat kíséri, kevert fajú bolgár :
 Tőre magyar ; de vegyült szomszéd idegennel, azért is
 Két nyelvük, az erősb s győ. ő magyarokra kajánok,
 Hittelenek, bérért katonák más nemzet urának,
 Drága rokon vérben zsoldért gázolni nem átlók
 És hadi zsákmányért, melyért gyúl farkasi szívök.
 Bátrak azonban s hadszeretők s értői csatáknak :
 Ősi sajátikból ez egyet tarták meg örökben.

A görögök hada jött ezután villogva, robogva,
 És illő rendben haladott a téren. Előttök
 Tündöklött szép fegyverben, mint déli verőfény,
 Ossa-vidéki Philó. Aranyos dárdája előre
 Hajlott s a széllal kócsagtoll rezge sisakján,
 Mely ragyogó vala gyöngyökkel s vert finom arannyal
 Pajzsa is és testén a rézruha nagy karikákkal
 Csilloga s szinte sugárt vete, amint népe előtt ment
 Könnyü lován, mely szürke fejét meghajtvá viselvén,
 A ragyogó zabolát lágyan hordozta s ülőjét.
 Jó császára hagyásából a harcra vezérlő
 Ez lón, s a sereget bírá most fő hatalommal ;
 Elmés ez pedig, és ravaszabb nincs napkeleten, mint
 Ő, ki hadakban s békében már forga sokáig,
 S érti kivált a kétértelmű udvari nyelvet.
 Nincs nagy erő már karjaiban, de eszére hatalmas
 Sergeket ér maga s válogatott nép ugrat utána.
 Hol Rhodopé, hol Pangeos áll eget ütve fejével,
 S híres Olümpos emelkedik és Athos ormai állnak,
 Onnan szedte vitézeit és oktatta csatákra.
 Strímon tájain is, a zúgó tengeri partról
 S a közföldekről nagy számmal szedte vitézit.
 Mind jól készültek, tündöklők fegyvereikben.
 S vannak húszezeren. Köztök mind harci merésre,
 Mind főnemre kitetsző itt az Olümphi Philémon,
 És n m sokkal alább Hieró s a szőke Neander.
 Csendes Odüsseos és a szép nézésű Lüsippos :
 Hősök, tudn'illik mint akkor voltak, eléggé
 Jártasok a hadban, de puhák a csendes időben,
 És ha nem is bátorságban, megfogytak erőben.

Sokkal gyengébbek, hogysesem víhassanak egy nagy
 Romlatlan nép vas tetemű seregével egyenlőn.
 Mert immár elmúla dicső korod, Epaminonda,
 Miltiades, véres Marathonnak hőse, öröklő
 Lelkek! Azon kor már elmúlt, mely híreteké volt :
 Régi dicsőségetek szikrája aluddogál és vész.
 Oh mert a hosszú nyugalom henyesége lerontja
 A nagy nemzeteket s a sas fia gyáva galamb lesz ;
 Megfordúl a hajdan erős természet egészen,
 S mely nép villongó vasakat csördíte örömmel,
 Éjjeli mécséknél zabolátlan vétkeiit üzi,
 S éltének gyilkos kézzel szaggatja virágát,
 Míg végtére kidől s maga lesz temetője nevének!
 Romlatlan vala nemzetem is, szilaj, ép erejében
 Fél Európának hajdan megrázta határit ;
 Szűkre szorúlt most és kevesét sem bírva hanyatlik,
 S a puhaság fertőjében megemészti hatalmát.
 Mely nép gyávultan, noha cifrán s ékesen áll ki
 A rohanó magyarok seregére, veszélybe hanyatlik,
 És a büszke görög nevet is rabbá teszi egykor.
 Majd ismét föllázad erős lelkében az ősi
 Hírnek egekbe hívó szikrája : csatákra keményül,
 S hősi fejét ezerek testhalma közül üti fényre
 Véresen és szabadon. — Hova lettünk nemzetem? Ah de
 Mely bús útra jövék? komoly elme ne menj tova, hagyd el
 A gyászunkra jelent nagy idő haladásait és a
 Régi dicsőségnek bátran térj vissza nyomára.

A gyönyörű Hellás fiait mosolyogva vezette
 A csapodár Theophil, kit hajdan híres Athénae
 Szült. Kis termettel bír, könnyen tétova fordul
 Szürke lován. Nagy ezüst csillag foglalja be pajzsát,
 Íja pedig s puzdrája zörög, megrakva nyilakkal.
 Kénye pávaból visz tollat gyenge sisakján ;
 Kardja kezében van ; fegyverviselője pediglen
 Visz lobogós gerelyet s rézdárdát nyomban utána.
 Népe hasonlólul puzdrát visel és sebes íjat,
 És rohanó kopját. Nem lévén fegyvere súlyos,
 Minden fordulatot könnyen tesz, gyorsan iramlik ;
 De buta és álnok : szent Parnass s Helikon alját

Barmaival mászatja, s szelíd tudományra nem indul.
 Hírből tudja dicsó tettét szűk Thermopüláknál
 Nagy Leonídásnak, s példáját rettegi hallván,
 S mely hajdan kivilágított, mint déli verőfény,
 S a butaság ködeit megritkította, Athénae
 Romjaiból csak alig látszik, s hadi napja lehunyván
 Szívetlen vezetőt küld harcra, hiú katonákkal.
 Volt ugyan egy, ki dicsőségét érezte, s azonhoz
 Minden időn emelé lelkét és tetteit; annyit
 Még sem tett soha, hogy megfordíthassa veszélynek
 Indúlt honosait. Csendben ment köztök, erősebb
 Lélekkel, mint van valamennyinek: a veszedelmes
 Harcokat és bajait nem rettent venni magára.
 Ez Schedios. Feketén van fegyverkezve s kezében
 Amint megy, kardját komoran nyugtatja, s halálos
 Gondolatit nagy mellében viszi bátran előre.

Jött a szűk közön át Peloponnes félszigetéből
 S a szélvészekkel háborgó Adria mellől
 Egy gyakorolt dandár, mely most valamennyi görög
 Legbátrabb, s a nemzetölő viadalra serényebb. [közt.
 Fő pedig és köztök legfőbb a spártai Hermes.
 Nemzete régi keménységét hordozza szívében;
 Tartja szoros rendben katonáit, tartja magát is;
 Engesztelhetlen s iszonyú sebes ütközetében;
 A szaladó szarvast képes megelőzni futással,
 Oly sebesen járó paripát tart, mely szökik, ugrál,
 Orrából haragos szeleket fú, szája habot ver,
 S barna sörénye lobog, repdes mint saskeselyűszárny.
 Mind kik utána megindultak, hadi jó paripákon
 Vigadnak s hosszú dárdákat visznek előre.
 Izmosak és magasak mint szint' a spártai Hermes;
 Mégis legmagasabb Hermes s dárdája kezében
 Áll rendületlen, mint egy kőszáli fenyőfa.

E sor után gazdag Thessália gyermeki jönek,
 A gyönyörű Tempét, Ossának völgyeit, ékes
 Pindus tájékát oda hagyták s híres Olümpot;
 Gyors Peneos tengerre futó hullámain és a
 Nagy tenger szép látását most harcra cserélték;
 De nem harcra valók. Munkátlan pásztorok, és a

Kíméletlen urak kényétől nyomorodottak.
 Lankadtan jönnek. Vezetőjük Heliodóros,
 Potrohos és alacsony; nehezen piheg és dőcög a nagy
 Fegyver alatt, sisakot, páncélt visel és cseri dárdát.
 Kénye szerént élő here hajdan, most unalomból,
 Mert érzékei már elkoptak az életörömtől,
 Eljött, hogy hadat is lásson s érezze hatalmát.
 Ám csak menj elbiztodban! Vár szörnyű halállal
 A zúgó tábor Tisza gazdag partjai mellett.

Eztán a gazdag szigetek lakozói jövének.
 A tenger szeleit, hullámaikat ösmerik inkább,
 Mint hadak ártalmát. Fegyverre, ruhára különbek,
 Rend nélkül mennek szanaszét a többi sereg közt.
 Kallimachos s a barna tekintetű Milo leginkább
 Vannak jó hírben, s gyors Krantor, Kréta lakója.

A ravasz udvarnak kedvencei jönek ezentúl.
 Dölyfösen és nyalkán, kik torkig elültének a jó
 Élet kéjeiben, most harcokat és veszedelmet
 Fényes tetteikkel máris dicsekedve keresnek.
 Cafrangos paripák szökdösnek könnyen alattok;
 Lány selyem öltözetök dúsan megtűzve arannyal.
 Szépen villognak dárdáik, s a sisak orma
 Tündöklő köveket forgat s megrengeti tollát.
 Constantinvárból jönnek s noha érdemeikre
 A teleket bevető pórnál tízszerre kisebbek,
 Büszkék, s bár az arany láncoknak rabjai, vélik,
 Hogy szabadok s méltók szabadokkal harcra kikelni;
 Ékesen és magasan viszik a szép váraszi zászlót,
 Melynek egyik lapján áll teljes díszű ruhában
 A koronás császár, s a széllal hajladoz egyre;
 Másikon a vérző Krisztusnak képe piroslik.

Jött még egy különös csapat is, mely Ázsia belsőbb
 Réseiből szedetett, hol zölden emelkedik Ída,
 S nagy szálfái kemény fuvalommal zúgva civódnak,
 S hol lassú vizeit zaj nélkül önti Skamander.
 E tájról rossz készületű, de kemény csapat állt ki
 Antipater vezetése alatt, kit messze hazából
 Gyenge szerelmével követett szép hölgye szelíden,
 Hogy ha ugyan megtér, vele megtérhessen örömmel:

Ha pedig élete a gyűlölt harcokban elesnék,
 Ő is veszne s hideg féjére borúlna halottan.
 Járt pedig egy csendes paripán mellette urának,
 Hogy neme másoknál ne tudódnék, férfi ruhában,
 Fegyverrel s mélyen leeresztett könnyű sisakkal.
 Antipater, ki hasonlókép hajló vala hozzá,
 Nyájasan és titkon szólott vele néha; vigyázott,
 Gondosan ápolgatta szívét s őrzötte szerelmét.
 Vitte pedig széles kardját az egekre feszítve,
 S balja felől, mint őrangyal, tündökle vasában.
 Dárdáit fölvetve siet hű népe utána,
 S barnás zászlóján viszi a szűz Mária képét.

Bölcs kormányú Philó most sátort üttete s népét
 Úgy osztá, hogy jobb szárnyán bolgárral állna
 Rettenetes Viddin; balról a spártai Hermes;
 Közben egyéb hősök s hadak; ő pedig állna derékon
 A magasabb téren, s mindent meglátna serényen.
 Tett még két csapatot földözöl: Heliodóros
 S Antipater csapatit, s jó rendet hagyva nyomában,
 Ment több hadnagyival tüstént fejedelmi Zalánhoz.

Kétszer kelt s kétszer lefutott a tiszta verőfény,
 S Bodrog mentében már akkoron öszvegyülének
 A meghítt hősök, s törnek vala szüntelen arra,
 Merre nagy Árpád, a győző seregek fejedelme,
 Vitte hadát. De nem így akará Rémistenök, Ármány
 Más szándékkal volt. Hogy rútul veszni vihesse
 Őket, ezerképen csalogatta. Előbbi időben,
 Volgán túl szigorú hegynek közepette lakozván,
 A döntő magyarok seregét sokféle gonosszal
 Rontá; most pedig ott nem lévén nyugta, morogva
 És bömbölve hagyá Volgán túl régi lakását,
 S Zagyvának forrása fölött megszállta hadával
 Erdős Mátra hegyét, fellegdárdája hegyével —
 Mely, valahányszor vág, iszonyút villámlik azonnal —
 Itt nyita barlangot, feneketlent, ködbe borongót,
 A télnek bús honja felé. Itt szüntelenül, mint
 A közelítő fergetegek zaja s északi széllel
 Játszó tengernek zúgásai, tompa moraj van.
 Néha pedig szörnyebb jaj csendül. A gonosz Ármány

Dúl, fúl és ordít, ördögít csipkedi, zúzza,
 Hogy dühödöttebben száguldjanak a kijelentett
 Kárra; ezek pedig éktelenül ugrálnak előtte,
 S bögve keservesen indulnak veszedelmes utaikra.
 Akkoron a viharok tetején csapatozva rohannak,
 Kergetik a felhőt, s az eget beborítja haragjuk. —
 Innen, hol mindig füstfelleg emelkedik és köd,
 S a komor éjfélnak nincsen soha szünete, s néha
 Rémesen és hosszan vérláng lobban ki toronyként,
 Innen jött Ármány, s amint üte, vága dühödten,
 Villámlott és szikrázott a fellegi dárda.
 Hogy pedig a dörögő téren szemlélte haladni
 A magyarok seregét, szörnyet hunyoríta szemével,
 Hörgött mérgében és már fölfogta ijesztő
 Dárdáját; de Hadúr emléke letörte negédét.
 Ártani nem mervén nyilván, csak vetni leszállott,
 S ördögeit szaporán úgy öltöztette, miként a
 Tót s bolgár katonák, s szürkankós póri csoportok
 Járnak ezen tájon. Tüstént zajt ütve rohantak
 A szellemképek; mikoron már éjre sötétült
 A ragyogó napfény s mélyen lemerüle világa,
 Szidva, fenyítve lépék a nyugvók tábora rendét.
 Kardot zörgettek, s ideget pengetve nyilakkal,
 Rezgő kopjákkal jöttek hadakozni s kaszákkal.
 A nyugovó magyarok szilajon lázadva haragra,
 Mint ugyanannyi oroszlánok, fölkeltek azonnal,
 S már nyilaik szálltak, magok is már zúgtak utánok.
 Ármány e közben népét úgy vitte, hogy ahol
 Lassúdott a zaj, dühösen támaszta nagyobbbat,
 És hadrendítő rivadással zenge közöttök.
 Már a tábortól tova voltak ronda mocsárok
 Közt, vizenyős lapokon. Itt hős Ete bátorodottan,
 Mint lecsapó sólyom, megrándult jó lova hátán
 S a szellemképet könnyű rohanással elérvén
 Sujtva derékon üté vasazott dárdája nyelével.
 Megbomlott a kép, s szakadozva terült el az úton,
 Majd kénkő lángban s füstben fölnyulva magasra
 Hirtelen elszállott csúfos röhögéssel előle.
 Ekkoron a sereg is megszűnt s rémulten elállá

Néma szorongásban. Ármány pedig, a gonosz isten,
Nagy denevér szárnyon repkedve visíta közöttök,
S váltig vergődék fejeikre lecsapni sietvén.

Innen ugyan bátor Tasnak vezetésire vissza
A táborba jutott s már kezde nyugodni is a nép ;
De gonosz ördögivel tüstént föllázada Ármány,
S rút ijedelmekkel rémíté éjjelök álmát.

Erre az ősz táltos, kit szinte Étel vize mellől
Csendes rejtekiből Álmos táborba idézett,
Erre kijött Darvas. Kacagányát földre teríté,
S csonkás dárdáját forgatván balra kezében,
Hogy dühös Ármánynak röptét elakassza, imígy szólt:

«Halljad Rémisten, gonoszoknak kútfeje, Ármány!
Hah Ármány, Ármány! nem hallod-e? Szállj le pokolra,
Szállj le, Hadúr isten nem szenved téged az égben.
Légy tőlünk s minden néptől átkozva örökké,
Szállj le az ég ködein, Rémisten, s vessz meg előttünk.»

Ezt hallván csikorogva megállt röptében az isten.
És mikoron mint egy szakadó nagy szikla leszállott,
Megdöbbsent a föld s rengett terhének alatta.

Ekkor már látszott mérges képében ijesztő
Két szeme, mely mint a katlan, benn pislogva mélyen.
Rőt haja, mint a láng, szanaszét hátára vetődött,
És meg-meglobbant, ha vadan megrázta dühében.

Így áll a tábor közepén, és mintha morajjal
Terjedező szélvész dörmölne, kiálta kegyetlen
Torkából s véráldozatot kívána magának :

«Áldozatot nekem, áldozatot!» Így zúga haraggal.
«Vesszetek el mind, vagy légyen nekem áldozat és vér!
Melyre merész hangon zúgott a tábori főbb rész :
«Hagyj el bennünket ; mert meg lesz az áldozat és vér,
«Hagyj el bennünket Rémisten, s vessz el örökre.»

Erre lecsillapodott a Rém, és elmene gyorsan,
S megrázá elmentében dárdája hatalmát,
Mely haragos vérsujtással megvillana, s eltűnt.
Csend lón ezenközben ; de nyugodt még nem vala
Háromszorta körül lebegé látatlan az álló [Ármány,
Táltost, és szavait titkon sugdosta fülébe,
Mellyek után ismét eltűnt a tábori helyről.

A táltos pedig eljajdult, s kacagánya körében
 Megképedve maradt, mint a sós asszonyi bálvány ;
 Nem sok időre megént bajosan, s nagy lassan előkelt,
 S így szólott bánat hangján a hős seregekhez :
 «Halljátok seregek, halljátok harci vezérek,
 Ifjak főképen, kiket a szép élet örültet,
 Halljátok, gonosz Ármánynak kívánata ez volt :
 Aki leginkább vár s vágyódik boldog időre,
 Aki ez életet s javait buzgóbban ohajtja,
 Vesse ki minden ohajtását egyszerre szívéből,
 Szánja magát neki harcában, és vesszen el : akkor
 Megszünik ő, s rohanó hadainkat nem viszi kárba!
 Hallátok, seregek, hallátok, harci vezérek,
 A gonosz Ármánynak teljes nagy titka imez volt.»

Állanak a hősök, kiki számot vetve szívével,
 Mintha halál kötné a földhöz lábokat, állnak
 Néma nagy oszlopként. Már hamvad, búsan, alantan
 Égdegel a sok tűz, mert senki sem őrzi, előttök,
 És még nincs, ki magát Ármánynak szánja halálra.
 Legtöbbet forgat bajosan küzködve magával
 Hős Ete, s élete szép örömét mérsékli halálhoz,
 És iszonyú gondokba merül. Most mossa veríték,
 Majd csupa jég, s változtában nincs szünte bajának.
 Nem lát a habozó egyebet, mint ami veszetten
 Zajlik keblében, semmit nem gondol azon túl,
 És érzése butulva megáll a néma halálnak
 Szörnyű képénél. Im most föllobban előtte
 A kisdéd tűz és elenyész. Iszonyodva fölölti
 Erre fejét, s mintegy álmából kelve körülnéz.
 Bámulatos szemeit lassan fordítja s merően
 A táltosra tekint. Még minden csendes előtte
 És nincsen, ki magát Ármánynak szánja halálra.
 Talpra kel ő, s a tér közepén elszánva megindul.
 Döng a föld, amint szilajon megy rajta nehéz és
 Nagy lépésekkel, vas fegyvere összeverődik,
 És csörög ; ő pedig a táltoshoz lépve merészen
 Áll szemközt, s nagy lelkéből így mondja beszédét :
 «Vér kell Ármánynak, s hadi áldozat. Áldozat és vér
 E karban neki szánva vagyon ; legyen ő csak ezentúl

Nyugton ; erősödjék a nép : én elveszek érte.
 De kifolyó vérem lelkét úgy zárja el, amint
 Zárva van a komor éj országa setétes özöntől,
 Hogy ha megint a nép kárára óhajtana jőni,
 Vesszen el, és lelkem diadalmát lássa veszésén.
 Átkomtól besötétedjék a déli verőfény
 Akkor, s a földből lelkem sírása kizúgjon.
 Akkor jőj te is el hadak istene, rontsd el az átkot
 És a hittagadó Rémmel sülyeszd el örökre . . .
 Emberevő féreg, mozdulj meg ronda porodban,
 Szállj ide kánya sereg, hős Undnak gyermeke nem fél ;
 Bátoran esküszí e fogadást, s ezen eskü hatalmát
 Örözzék az atyák suhogó árnyékai, fődje
 Karja Hadistennek, s örök ínség nyomja szegését.♦

Ezt mondá s megrázkódék a harci halálnak
 Szörnyűségénél, melytől nem rettege máskor,
 S gyorsan előhozatá diadalmas szög paripáját
 Egy forrás mellé, mely lassan zúgva magányos
 Útjában csörgő köveken futtatta kis árját.
 Meghorkant a ló amint ide lépe ; urára
 S a táltosra setét szemmel húnýorga ; sörénye
 Hánykódott, mint mely fának szél lengeti galyját,
 És füle állt hegyesen s félelmesen égre meresztve.
 Tombolt és tüszkölt ; végtére megállá közöttök.
 A bajnok pedig ott termett, megfogta sörényét,
 S rettenetes kardját fogatig mártotta szügyébe.
 Megszökkent a ló, s nagyot ágaskodva süvöltött,
 De nagy erővel megtartá baljában az ifjú,
 S rettenetes kardját még egyszer döfte szügyébe.
 Erre ledőlt, és páráját vonagolva kinyögte.
 Vére setéten folyt a kútnak tiszta vizénél ;
 Hős ura állt szomorú képpel mellette, s imígy szólt :
 «Nyeld be setét föld e vért, és kebeledbe takard el
 Bolygó páráját diadalmas jó paripámnak,
 Mely sok harcon erős lábbal, nyíl, dárda, gerely közt
 Mint könnyű szellő, sebesen nagy sergeket eljárt,
 S vitte hatalmamat a rohanó csapatoknak elejbe.
 Nyeld be setét föld, és te fogadd el, szütelen Ármány
 Áldozatom jele ez, neked és rémidnek ajálva :

Nem sok időre magam föld árnyékába borúlok,
 S nemzetemért szemeim fényét viadalban eloltom.
 Légy te nyugodt, szüntesd lelkednek régi haragját!»
 Így szólt és hátrább lépett. A táltos azonnal
 Megpörgette kicsiny dárdáját, s teljes erővel
 Háromszor tapodott. Már érzé a gonosz Ármányt,
 S népe jelenlétét, s így szólt bús csendes ajakkal:

«Éji setét, s ti az éjjelnek bús rémei, immár
 Szünjetekek és a vérjeleket békélve vegyétek.
 Itt van az áldozat a forrásnak tiszta vizénél,
 Itt folyt el nektek buzogó friss vére, s fölötte
 Áll egyedül, ki ez áldozatot teszi, bajnok erővel,
 Nagy bátorsággal fölfegyverkezve, s halála
 Terhes gondjaival. Ti ne rémítsétek ezentúl
 Háborgó lelkét, ne vegyétek tőle hatalmát:
 Nem sok időre hideg föld árnyékába borúland!»
 Akkor háromszor megvillant helybehagyóul
 Ármány jobbjának fellegdárdája, s elomlott.
 A táltos pedig elrándúlt kacagánya köréből,
 S hogy megerősödjék, a hős ifjúhoz imígy szólt:
 «Oh ne nagyon számláld, deli hős, ifjúi korodnak
 Napjait, oh ne igen szomorodj' e létel utóján.
 Mert nem kéne-e menned utóbb? nem kell-e nekünk is?
 Ott hol Atillának iszonyú árnyéka huzódik,
 Hol nagy Űgek, nemes Álmoossal vígadva parancsol
 A sok ezer népnek, mellyet dárdájok elejte,
 Ott még áll üresen végetlen tére az éjnek,
 A mi helyünk. Te korán jutsz el jelesedve közökbe.
 Jobbodat a kutigur árnyékok is áldva fogadják,
 S a döntő magyarok vérképei néked örülnek. —
 Szép itt a ragyogó nap déli tekintete, kedves
 A piruló hajnal s az egek kék színe nap estén;
 Édesek a szerelem forró ölelései, és a
 Társas öröm víg énekeit mindenki szerette;
 De ki lemond itten lelkét elszánva ezekről,
 S aki dicsőséggel megváltja ezernyinek éltét,
 Százszorosan vesz részt mind ebben az ősi világon.
 Ármány kisértett: fölemel nagy karja Hadúrnak.
 Az készíti neved koszorúját csillagi fényből.

Örvendj : ami ezerben nincs, fölgyúla szívedben
 A nemesebb bátorságnak szikrája, s ez éltet
 Itt és síron túl bajnok híredben örökké!»

Igy szólt. Mindnyájan nyugalomra siettek azonnal.

Éjfél múlt. Nehezedve nyomúlt szemeikre az álom.
 Minden szűnyadozott, csak az ifjak lelke tünődvén
 A történeteken. Hábor, kürtös Lehel és Bors
 Megbúsulva terültenek el, hogy késedelemmel
 A hír szép mezejét megjárni egyébire halaszták.
 De minden gondot lassan lemeríte az alvás ;
 Sőt Ete álmait is szörnyű lelkével előlte
 Ármány, hogy mélyen szűnyadjon, mint mikor a bús
 Néma halál karján szűnyadnak az emberi lelkek.
 Téged hágy egyedül gonddal küzködni magadban
 Nagyra törő idegen, Susadal szép ifja, Laborcán.
 Halni, vagy élni neked nem öröm már, végtelen inség ;
 Nincsen nyugodalmad ezen, bizodalmad nincsen amabban.
 Állsz, mint tengernek partján az egekre nőző fa,
 Melynek zöld tetejét villám és fergeteg éri ;
 Életadó gyökerét csapkodva emészti az árviz.

Hogy megdőle Kió, Álmos harcára, midőn ez
 Ősi hazájából seregét rá vitte merészen,
 És az orosz földön jól terjesztette hatalmát :
 A frígyes kunok és oroszok bátrabbjai nyomban
 A diadalmas után indultak hirre sietvén.
 Ekkor jött könnyű elmével az ifju Laborcán.
 Kedvében vala Álmosnak s a hős seregeknek,
 Mert fő nemből volt, s kedves szépségű személye
 És őszinte szelíd ; de magában nagyra sovárgó,
 Könnyetlen szemmel honn hagyta az érte kesergő
 Jámbor atyát, búgondos anyát ; ott hagyta eszetlen
 Hirre futásában jegyesének tiszta szerelmét.

Úgy maradott a lány, szép arcú Bellira, árván :
 Ége s veszett, hervadt bújában ; végre lehunyta
 Bús szemeit, s gyászos sírjában temette szerelmét.
 Ifjú Laborcánnak, mikoron már messze vidéken
 A szigorú hegyeket bajosan megmászta s ijesztő
 Útközetek közepett állott véreben alétlan,
 Sokszor eszébe jutott búsongó Bellira képe.

Később még, mikoron főbb éveit érte, hevesb lett
 Kívánsága; szerelmében most gyúlada jobban,
 Most érzé tetemes kinnal, mit veszte, szívében
 Már készüle hazájához fordulni; feledve
 Lón nagyság és hír: egyedül még éle szerelme,
 S éle szerelmében búsongó Bellira képe.
 Ment; de haszontalanul: a búslány sírba jutott már,
 Útjában hallá, későn szomorodva, halálát,
 S megfordúlt ismét s élt itten azóta siralmas
 Csendben, örömtelenül. Seregektől járt seregekhez,
 S kedve csatákhoz már nem igen lett annakutána.
 Aki vigasztalná, eldődinek istene, azt is
 Elfeledé, s bizodalmaival nem járula hozzá.
 A rohanó magyarok vérengző istene bírta
 Háborodott keblét: abban hitt, s rettege tőle.
 Most Ármány jelenéseiből új ösztöne támadt
 És nagy erőszakot érezvén több fényre s halálra,
 Még mikor a tábor rendében mélyen aludtak
 Társai és kezdett a nap csirkázni, az első
 Gyenge sugároknál keserűn így szóla magában:
 «Rejтеzz gyűlölt nap, mely búmra világodat öntöd,
 A zivatar felhői megé rejтеzz el előlem!
 Hervadj léptem után, szemeim láttára borúlj el
 Természet, mely díszeidet csúfomra nevelted.
 Hah! vagy mért vagyok én nyomorult a boldog időben?
 Illy inségre jutandónak mért kelle születnem?
 Vagy mért kéne tovább bajaimhoz kötnöm az élet
 Csalfa kívánatját? Nyílj lelkem rejтеke, vagy bár
 Nyílj te keserves szív s mondd el, mily terhes az élet.
 Inte az ifjúság gyönyörűje, de nem fogadám el;
 Férfi dicsőség szólt hozzám a mennyek öléből:
 Fölhevülék, s buzgóságom könnyekre fakadt ki,
 Haj! de hevültöm után nyomorultán hátra maradtam
 Most gyász képzeteim dúlnak s a csalfa setétség
 Országát keresik . . . Te fogadj hát szütelen Ármány.
 Hah! Ármány, Ármány! te fogadj, és ronts is el engem!
 Bűn legyen a maradás nekem és örök átok az élet:
 Én leszek áldozatul a népért veszni menendő.»
 Szóla, s megúnt fekvéséből fölkelve serényen

Öltözetet veve, mely kékes vala, mint az emelt ég,
 Lágy szövvényekből s cifrázott rojtos ezüsttel,
 Gyenge szekernyéjét, mely félig fődte be szárát,
 Vékony szíjakkal kötözé. Fölvette továbbá
 A fénylő sisakot s paizsát, mely domboru téréen
 A szaladó vadakat s úzóit metszve mutatta.
 Vette tovább ragyogó kardját, s markába szorítván
 Megsuhogatta keservesen és hüvelyébe taszítá.
 Most dárdái közül választá, tünődve magában,
 Egy súlyost s hegyeset, s állt elszánt fővel az égnek.
 Mint a sír mély gödre, üres vala keble s borongó,
 És szeme messze tekintve veszett a tiszta határon.

Lassanként már ébredezett a tábor is. Első
 Kelt ki Tas, és fiait hevesen fölrazta. Legottan
 Keltek azok. Mint vad párdúc fölrobbana Hábor,
 Öltözetet veve és fegyvert, mely álla fejénél.
 Uti Lehel mozdúla vitéz bátyjának utána.
 Nálánál alacsonb termetre, de vállban erősebb,
 Mint hegyi tölgy mellett a sziklafal, álla merően.
 Hábor testén a ruha zöld, kacagánya setét kék,
 Hímes aranszálak ragyogása keríti be szélét,
 Fegyverek és harcok csillognak rajta kivarrva,
 Bal sarkán egy kis hű kéz fölnyújtja virágát
 A rohanó hősnek ; de vad az, nem hajlik utána.
 Harcba siet fölvetve fejét és karja hatalmát.

Ezt a kis Dalamér, Huszton fejedelmi leánya,
 Varrta ki gondosan, és mellette tudatlan ajakkal
 Dall vala Háborról, Hábornak barna szeméről,
 Kit, mikoron nyargalna Denep sebes árjai mellett,
 Láta magas tereméből és megkedvele forrón.
 Gyenge, minő a harmatgyöngy, és tiszta szivű volt
 A fejedelmi leány ; de reá nem gerjede Hábor,
 Bús vala még Tanaisba veszett mátkája halálán :
 Még is ajándékát emlékül hozta magával.
 Most fölvette, s dicsón fénylik vala benne, miként fenn
 Hajnali díszében az egek szép csillaga fénylik.
 Kardja alant lógott leszorított sárga övéről,
 Kalpagján alacson kolcsagtoll renge ; de hosszú
 Somnyelű dárdáját magasan fölütötte kezével.

Öccse hasonlólól jöve fegyverkezve ; de vállán
 Szarvasbőr vala mente gyanánt kurtára szabottan,
 És örvös buzogány jobbában. Balja felől a
 Hős seregek riadója lelóg, a tábori nagy kürt.
 Így készültek ezek, s döngették pajzsokat : erre
 Ébredezett a nép s szilajon kapkodta dsidáit.
 Tas pedig állt hős gyermeki közt a sziklai sasként,
 Mely bátor fiait magasan szép napnak ereszti,
 És örvend s lassan csapkod szárnyával utánok.
 Úgy állott fiait biztatva Tas, a fene képű,
 S láttokon örvendett s velök a nép rendi közé ment.

Távolb fölkele Bors megbízott férfi erőben.
 Visszaveté fodros hajait vállára, s keményen
 Nyomta reá süvegét. Sok harc emléke vagyon már
 Bátor szívében. Attól ég arca, holottan
 A nem rég vett seb látszik még gyenge huzással,
 Nem szégyen ; mert nyalka Dobort ő verte le futva
 Tátra magas bércén. Az előbb ott rajta sebet tőn,
 Mégis erőt vett Bors, és egy vágással előlte.
 Most is kalpagján hordozza Dobor lobogóját,
 Mely magasan veri a levegőt és messze fehérlik.

Már minden részről valamint nap nyugta után a
 Csillagok egymást érve kitűnnek az égi határon :
 Akkép kelnek ezek s szaporán készülnek az útra.
 Itten kél Edömér s csattog páncéla ruháján .
 Délcegen ugrál és nyihog a pej csődör alatta,
 S amint hánykódik, megvillan kardja kezében.
 Tornyos testével jó zászlós Bulcsu amarról,
 Mint döntő elefánt. Ékes zászlója lebegve
 Játszadozik szélllel, nagy ezüstös szára ragyogván.
 Kék lapján képek vannak bele szöve arannyal :
 A vezető szarvas s dárdás üzője nyomában.
 Messze terül siető lábaiknak alatta Meótis.
 Naptól csillámló síkján ősz hófuvatok közt
 Csak néhol feketül a szirtek díztelen orma,
 Hol repeső csókák s hollók marakodva tanyáznak.
 Látszik alább nagy erőt mutató állásban az első
 Hét magyar : Álmos, Előd, komoly Und, Tuhutum,
 [Huba, Tas, Kund,

Amint esküsznek fölemelt kardokkal. Ezek közt
A fejedelmi magyar deli Álmos, díszre kitetszőbb,
Áll magasan, s vérét s gőzölgő vérüket issza.
Hajda ezen képet könnyű tündéri kezével
Szótte szelíd Zala, Álmosnak testvére, ki otthon
Megmaradott az előbbi lakon hű Torzon ölében ;
A zászlót pedig Álmos adá hordozni Dobónak ;
Elgyengüle Dobó, s a zászlót Bulcsura hagyta :
Ez viszi most gyakran betekerve, ha kis csata zendül ;
Fenn lobogatva, ha nagy seregeknek harca dörömböl.
Réz buzogányt hordoz s hajjlesztő barna fején mély
Vas kalapot ; nem mintha halált rettegne, hanem mert
Könnyen bírja, s hevet, hideget ki tud állni alatta.
Ezt, hogy az alföldön nyargalt, fölrugta lovának
Lába, ezóta fején viselé kalpagja helyében.
Apja is, a jó kedvű Bogács, kél nyomban utána ;
Párduc kápa fején s van csínos bocskora lábán,
Testi ruhája setét, de ragyog szép csatja övének,
Melyről kardja lelóg s hüvelyével verdesi combját.
Ez hogy népe között járkál, meglátja továbbad
Mint agg s gyötrődik Susadal szép ifja Laborcán,
Hozzá tér, s így szól pusztuló sátora mellett :
«Félre keserviddel szívem-kedvelte Laborcán,
Síra szülőddel apád, s téged nem tarta siralmok.
Most mikor itt vagy már, te kesergsz-e? Mutasd meg erő-
A bátor seregek közepébe nem illhetik e gond.» [det :
Ifjú Laborcánnak pedig ez volt válasza : «Tévedsz,
Oh jó lelkű Bogács, félénknek vélve Laborcánt ;
Meglátod még őt a harcok fergetegében,
Meg! rémületlen képét sok ezernyi halál közt.
Néztem mint fordúl a jóból rosszra szerencsénk,
S elmerülék, de azért meglátsz a harcokon engem.
Ott hol legsűrűebb s szörnyebb rivadása, veszélye,
Nézz, s ha megösméred vasamat villogni, ne vádolj!»
Így szólottak. Ezen közben már bontva valának
Sátoraik, s a bajnokok is mind talpra kelének.
Jött Ete hős iszonyú gondját lelkébe temetve,
Délcegen és bátran. Bojtos kacagánya kevélyen
Lebbent a szélllel, s valamintha világnak utóján

A szakadó egeket föl akarná tartani, állott
 Izmos markában vasazott dárdája merően.
 Tarcal is, a nyilazó seregeknek büszke vezére,
 Fecske lován, mint könnyű madár, nagy gyorsan elő kelt!
 Szép arany ív fénylett baljában, s rakva nyilakkal
 Csengett és zörgött ékes puzdrája, ha mozdult;
 Görbés kardja pedig csillámlott oldala mellett.
 Fecske lován, amint sebesen fordúla, ezüstös
 Cafrang hányódott, s meglebbent sárga sörénye.
 Mint ha megindúl a fuvalom nagy Mátra vidékén,
 Rengenek a tölgyek, fejeik meghajlanak ingva:
 Úgy mozgott Bodrog táján a reggeli tábor.
 A nyihogó paripák s hősök keveregve forogtak,
 Itt is, amottan is a vezetők villogda—kitüzvén.

HARMADIK ÉNEK.

Míg ezek itt késnek s hatalommal vágtat előre
 Árpád a győző seregek fejedelme Tiszánál,
 És füves Alpárnak haddal közelíti határát:
 Fattyú Csorna szívét egy dölfős gondolat éri.
 Tudnillik fejedelmi Zalán hű kéme kilesvén,
 Hogy Bodrog táján sereg indul, rendre beszélte
 A szilaj ifjúnak, ki legott teli telve merészen
 Gondolt tettekkel, föllázada, s nem vala nyugta,
 Miglen rettenetes Viddint és bajnok Izácsot,
 S a nemes Antipatert el nem csalhatta magával.

Már zengett kürt, tárogató, már kész paripákon
 Ültenek a magyarok, mikor itt a völgynek öléből
 Ellenök a bolgár seregek lovagolva jövének.
 És látszék legelől szörnyű erejében az ádáz
 Öldöklő Viddin, látszék dárdája hatalma
 És hada, mely bátor nyomain ment bátran. Utána
 Bajnok Izács toldúl. Ezt fattyú Csorna hadával
 Éri s nyomába rohan. Legutól jó Antipaterrel
 Csendesén és komolyan bőtermő Ázsia népe.
 Kik mikor a völgyből már mind sík földre kelének,
 És a kész sereget látták, hadi zajra fakadván
 Megrivadások után sebesen zúdultak előre.

Ellenben délceg lovakon száguldva rohantak
 A magyarok. Mint két felhő, mely távol az égen
 Jár, s meg-megdördül, amint egymásra közelget,
 Úgy zajog a két had. Cseng-döng paizs és sisak orma,
 Amint a suhogó nyilakat föltartja rezével,
 S róla kemény gerelyek lekocognak tompa töröten.
 Megy Tarcál, nyilazó seregeknek büszke vezére,
 Fecske lován legelől; nyilait pedig a levegőben
 Már viszi zúgva feszült idegének könnyü hatalma.
 Dől sok erős bolgár. Megakad torkában az éles
 Vessző, s vérével lelkét hadi térre bocsátja.
 Egymást érve megy a magyarok nyila, kit fejen ütvén,
 Kit mellben vervén letaszít. Most Tarcál erősebb
 Nyilvesszőt veszen, és idegét fölhúzza halálos
 Ujjaival. Peng a jó húr, nyila csengve röpül már,
 S mint az egek villáma, hatalmasan éri az ékes
 Vértü Kabárt vállban. Megrettenik a deli bajnok,
 Amint látja kezét fénylő kardjával elesni,
 S érzi sérelmét. Átkozza magában az omló
 Gyors nyilat, elbúsúl esetén, s átkozza lövőjét.
 Hasztalan! a suhogó nyilakat még hallja röpülni.
 Szállnak azok mind szüntelenül. Ó lankad azonban,
 Elhalaványodik, és kardos nagy jobbja lelógván
 Visszacsavarja lovát, s keseredve megy a seregektől.
 Más részről gerelyek hullnak nagy erővel omolván
 A sujtók keziből. Hegyeikkel előre ragyogván
 Verdesik a levegőt s rohanó hősökre sietnek.
 Most Hábor szívós gerelyét markába szorítja,
 És háromszor irányozván veti nagy hatalommal.
 Nagy kopjája megy, a levegő megreszket előtte,
 És szörnyűképen hallik suhogása, azonban
 Rettenetes Viddin látván kikerülni akarja,
 S megbukik; ámde sebes mentében eléri sisakját
 A gerely, és nagy erőszakkal leszakasztja fejeről.
 Megszédül a hős; de hamar meg' helyre verődik,
 S rettentőbbre borúl képén nagy szíve haragja.
 Olyan most ő, mint a széltől hányva boszontott
 Tenger. Lelkének minden nyugalma kifordul.
 A hadakon végig hangzik rivadása szavának,

És dárdája hegyén viszi bántott lelke hatalmát.
 Összerobog már a két had, dörmölve nagyobbúl
 A moraj, és sűrű por kelvén lábaiknak alóla,
 Bodrog szép táján szomorún besötétedik a föld.

Erre tiporva megyen Viddin, s órjási kezével
 Földre sodor mindent. Megdőlnék előtte Bobor, Bús,
 Távozik a kis Etúr ; csak zászlós Bulcsu tud ellent
 Állni csapásának. Megreng a nagy fa kezében,
 Amint rettenetes Viddin csapkodja ; de áll ő
 S egyre viaskodik a zászlót markába szorítván.

Nem szünik a bolgár. Neki szúr nagy dárdavasával
 Több ízben. Zászlós Bulcsúnak balja az éles
 Dárdától vérzik ; mellén is hosszan elárad

A buzogó friss vér, s megrendül harci kalapja :

Ő pedig áll egy lépést sem hátrálva helyéből.:

A bolgárra keservesen üt, vág vissza vasával,

És hozzá, látván, hogy erőlködik újra, imígy szól :

«Bolgár hős! mire vesztegeted nagy erődöt irántam?

Hozd bár a szélvész erejét ordítva kezedben,

Nem veszed e zászlót. Míglen markomban az isten

Mennykövemegnem üti, magasan fog az állni s merően!»

Így szólván szörnyű karját fölnyujtja, s keményen

Hány ellent a rettenetes bolgárnak, azonban

Vére foly ; ő el nem csügged, folytatja vitáját,

Míglen utóbb a hős elvesz a zajban előle.

De ki fenébb köztük mint fattyú Csorna dühében?

Akiket ér, vad párducként szagatja, s az ömlő

Vérben, elesteknek kínjában s a vad enyészet

Képeiben gyönyörére talál. Itt kardja ledönti

Szóke Csabát, kit hogy meglát a síkra terülni,

Néki rivalkodik, és imígyen szól büszke kacajjal :

«A földet mit méregeted? nem durva fajodnak

Termett az, hitvány ; de megállj, majd fölszabadítlak,

Hogy keserű lelked bujdossék vissza hazádba!»

Igy szólt és testét kezdé tipratni lovával.

A nyilazó Tarcál távol meghallja kegyetlen

Csorna szavát, s elbúsulván katonája elestén,

Gyorsan ereszti nyilát. Megkoccan Csorna sisakja.

És remeg amint a gyors nyíl ormához ütődik.

Borzad Csorna, s fején szomorún megrázza sisakját.
 Néz csikorogva körül, s mikor épen balra csavarja
 Szürke lovát, Tarca nyila csendül második ízben.
 Látja ez a nyilazót; de rogy a szép szürke azonban,
 Mely megszökve, fejét a nyilnak elébe fölütvén
 Mérges ülőjének gonoszúl eltűri halálát.
 Nyargal már Tarcal maga is, megvágja derékon
 A dárdás Bukorót, s ezután lenyakazza Mezirkét,
 Kik menetét gátolni jövének elébe; de Csorna
 Ekközben gyorsan paripát vált s délcegen ül már
 És megyen a rohanó vívónak elébe rohanva;
 Vág Tarcal, s első vágása hatalmasan éri
 Csorna fején a réz sisakot, mely csengve lehullván
 A földet veri: Csorna megáll, s egyszerre halálos
 Színbe borúl haragos szeme bús szikrája; de Tarcal
 Kardvasa a nagy ütést nem bírván, eltörik és jó
 Ellenben Tarnó, s jobbját megszúrja dsidával.
 Tiszta Rucsuk pedig a sisakot fölnyujtja urának.
 Csorna föleszmél már, Tarcal fut csorba vasával
 Elkeseredve; de még szívét nem vesztve, miként a
 Megszaladó farkas, mely gyors üzőire gyakran
 Visszakap és szikrát ereget csattogva fogával.
 Már készíti nyilát; de serényebb Csorna haragja.
 Ott terem, és ragyogó kardját úgy vágja fejéhez
 Tarcalnak, hogy messze lehull koponyája, s lováról
 A megcsonkult test sebesen lehanyatlik. Az ékes
 Fegyvereket dühös ellensége letépi, örülvén
 Szép arany ívének s terhes puzdrája nyilának;
 A bajnok pedig ott fetreng vérében aléltan,
 Visszasohajt hős társainak harcára, s elalszik.
 Tagjain is gázolni kíván a vad diadalma,
 Ám a gyors nyilazók, Tarcal hű népe, darázsként
 Pezsgenek a téren s urokat nem hagyni halálíg
 Elszántak zápor nyilaikkal ijesztik az ellent.
 S mintha egyebütt harc nem dúlna, csak erre röpülnek
 Vesszőik s leszegezve rogy el, ki közelgeni bátor.
 Csorna is elretten, borzadván pajzsa nyilaktól,
 S harci szerencsáját máshol kívánja keresni.
 A hű nép pedig a testet vértháton orozza

A csata véseiből s biztos menedékbe fogadván
 Őrt röpdülő nyíllal tart ott mellette s temérdek
 Nép hull el haragok miatt és nyilaiknak alatta.

Tas, mint harci vezér, emberkedik, és közepette
 Gyermekeinek, valamerre megyen, dől, széled előle
 A hadi nép, de nagyon megtartóztatja haragját.
 Mint egy lesben ülő keselyű, áll hátra gyakortább,
 Jegyzi az ütközetek folyamatját és hadat intéz,
 A gyengülőket szava, karja előbbre segíti,
 Vagy fődözőül van, ha ki megfáradna, hadával.
 A nép mindinkább kevereg s vívódik azonban,
 Győzetlen karját a rajta ütőkre szegezvén.

Itten Izács toldul széles mellével előre.
 Hullámként zajog és rohan a nép vágva feléje ;
 De nagy mellének szirtében megtörik a zaj,
 S karja hatalmától a hullám visszaverődik.
 Lábi rohan, s egyenest zúdúl dárdája Izácshoz,
 És bizik ő, de erős a bolgár barna sisakja :
 Róla lefordul a fegyver ; Lábit pedig állban
 Vágja keményen Izács, s melléje lefekteti Bátát
 S Dúst, rohanó Villám fiai, s Villámot azokkal :
 Aki midőn fiait védné, velök elvesze, vérét
 Magzati vérével megöljük vitte keverve
 Gőzölgő kardján, mely Villám szíve alatt járt.
 Ellenben gyors karvalyként csapkodja vitézit
 Kún Edömér. Milasint nyakszirtén vágva ledönti ;
 Kardja alatt ketté szakad agg feje barna Merőnek ;
 A hosszú Nadorol kopjáját érzi hasában,
 S összetekergődzik kínjában gyenge kigyóként.
 Így Edömér valamerre kerül, ront, kerget, öl egyre,
 A szomorú Lomhár sebesedve iramlík előtte ;
 Ó pedig űzi, kereng, vág és ordítóz utána.
 A nyomorult bolgár itt már elveszne. Azonban
 Közbe vetődik Izács. Edömér jó gyors lova hátán,
 Látja rohantában harcának ritka cseréjét,

S a daliás bolgár képén bámulva megáll most.
 «Mit vizsgálsz bámulva vitéz? bolgár vagyok én is.
 Jőj, lássák feleink, kihez áll a harci szerencse.»
 Mond az erős bolgár, s elejébe szökelteti ménét.

Hős Edömér nem fél, hanem így szól válaszólag :
 «Emberséges vagy szavaidban, harci mezőn is,
 Oh bajnok, s karodon nagy erőnek látni csodáját.
 Tisztelen a te tekintetedet, s veled itten örömmel
 Vívok, hogy lássák, kihez áll a harci szerencse.»
 Így szól, és sebesen neki rugtat jó paripáján ;
 Nem gyáván villog sebesítő kardja kezében.
 A bolgárnak karvasa cseng és vére megindúl,
 Hogy rá vág Edömér s könyökén gyűrűit eloldja.
 Visszacsap a bolgár ; de kerüli serény lova hátán,
 S könnyeden elfordúl Edömér, és vagdal azonban,
 Hogy már szinte kifárad Izács. Végtére kitetszik
 A nagy erő. Balról úgy vág Edömérre halálos
 Karral Izács, hogy mellcsontját beszakasztja, holottan
 Elsárgúl a hős, s lemarad félhalva lováról ;
 A bús ló pedig elrohan és viszi páraszakadva
 Megpusztúlt nyergét, ura vérzik s haldokol. Ezt hogy
 Láttá Izács, így szólt sajnós hunytára tekintvén :
 «Így fizet a véres hadak istene minden időben.
 Bátor bajvívó! boldog legyen a te nyugalmad,
 Megjő majd napom is, melyben mint szinte hanyatló
 Testedet, engem is a förtelmes férgék elesznek.»
 Monda, s tovább indúlt seregét új zajba vezetvén.
 A völgy mélye felé küzdött hada Antipaternek.
 Ő maga szóval is és példával is úgy megy előttök,
 Hogy vezetése után Bors népét visszaszorítják.
 Látja, s előugrat buzogányt rengetve kezében
 Bors, és a görögök nyilait fölfogja merészen
 Cifrás pajzsával, s megyen Antipaterre rohanva.
 Bátran küzködik a két kar, s kétségbe huzódik
 A viadal ; de utóbb már lankadoz Ázsia hőse,
 S a rohanó Borsnak rosszúl fordítja hatalmát :
 Vág ugyan és széles kardját Bors mellire szegzi,
 De paizsát tüstént oda nyujtja ez és üt azonnal
 Nagy buzogányával. Beszakad rozzanva sisakja
 Ázsia hősenek, s megkoccan erős koponyája.
 Hölgye pedig remeg és besötétül szép szeme fénye.
 Már őrzői között nincsen nyugodalma, kirándúl,
 Bajnokit inti s viszen segedelmet gyenge kezével.

Hátrál Antipater, s itt tüstént közbe nyomulnak
 A görögök. Bors dúl, gyávának szidja magában
 Antipater lelkét, s tör utána, de bátran elállják
 Útját : öldököl ő, de azok meghalni se félnek :
 Megsebesült urokat karddal s testökkel is őrzik.
 Antipater pedig a bús nőt biztatja szavával,
 S szíve szerelmével mosolyog rá bajnoki képe.

Nagy keseredve megy és vagdalkozik ifjú Laborcán
 Más részről, és semmi veszély nem tartja futását.
 Megy mint könnyű szél, s szabdalva boszantja magára
 A hadakat. Mirzát gerelyével mellbe hajítja,
 És vérét látván megőrül. Majd cifra Lemőkre
 Vagdal. Visszaver az ; ki nem állván végre csapásit,
 Megszalad ; ez pedig úzi vadul száguldva nyomában,
 S hát hosszát ragyogó kardjával vágja keményen ;
 Cifra Lemők leesik, s földet rág kínos ajakkal.
 Inti körül vívó bajtársit s kéri halálát.

Nem könyörülnek azok : hagyják gyötrődni bajában :
 De az orosz gyermek már vesztét érezi. Nincsen
 Nyugta sehol. Mélyen belevág a had derekába,
 És oda vágy, hol legszörnyebb veszedelme. Azonban
 Végkora még nincs itt ; Csornával kezdi vitáját.
 Vág s pusztít kegyelem nélkül a két heves ifjú,
 Kardjaiknak fennyen hangzik csöngése, s erősen
 Ver, dobog a hő szív dagadó mellöknek alatta,
 S már fejlík, bomol a páncél fene Csorna nyakánál,
 Erre keményebben lecsap ő is, s homlokon érvén
 Vágja Laborcánnak paripáját, összerogy a ló
 Szörnyü süvöltéssel ; de Laborcán bátran előkél,
 És gyalog áll harcot, de rohanva jön égve csatától
 Erre Bogács, győző Csornát meg hátra szorítja,
 S gyilkos szándékát bajnok karjával elűzvéen,
 Dárdás társaival szorosán bekeríti Laborcánt,
 És lovat ad neki és így szól a harc örömeben :
 «Ember vagy fiam. A te karod nem gyáva. Dicsőség
 Van veled ; én hallám vasadat csattogni vitézül.
 Menj, harcolj magyarán, s méltó léssz mint magyar élni !»
 Monda, s az ifjú ment ; de nem élni — keresni halálát,
 Antipater csapatit kezdé kísérteni. Bátran

Vága be, s már oda jött, hol csendesen áll vala néhány
 Bajnoki közt a szép görög asszony férfi ruhában.
 Titkos erő unszolja, s mivel nem lát nemesebbet,
 Erre megy. Ármány itt mindent elkerget előle,
 Hogy hamarább vesztét érhesse csatája hevében.
 Áll maga, s ví egyedül a bús hölgy, fényes acéllal.
 Ellent hány, de erőtelenül. Megnyitja Laborcán
 A könnyű sisakot, s a páncélt gyenge nyakánál,
 És már látni fejér kebelét, a szerte vetődő
 Hosszú barna haját s epedő szeme tiszta sugárit.
 Bálványként oda vész néztében az ifju : csapása
 Fenn akad, a lélekzet eláll, szive verni szünik : majd
 Megdöbben nagyon : és hangos kopogása kihallik.
 A szép hölgy pedig áll veszteg, s rémulten előtte,
 Mintha beszélne, hogy nem volt szándéka csatázni,
 Mintha rebegné, hogy hűsége kötötte urának
 Harcaihoz szívét, úgy áll itt félig alétan.
 Képe könyörgését s csendes bánatja hatalmát
 A vesztő szerelem bágyadt szikrája segíti,
 És csábítóbb lesz szépsége veszélyes ügyében.
 Ekközben már jó szörnyű fájdalom hevével,
 A feleségföltő görög, és oda szöktet azonnal,
 Mint haragos tigris, porrá tördelni Laborcánt.
 Nézi ez is, s iszonyú képét meglátva gyanítja :
 «Ez tán férje lehet» s lelkét új gondolat üzi.
 Még egyszer pillant a hölgyre, s levette halálos
 Képzületét, örömet forral szín-csalta szívében.
 Lelke lebeg kardján, kezeit vágása vezérli.
 Élni kívánna . . . Szegény! mikor élhete, veszni ohajtót,
 Most már élni kíván; de bolond fogadása kiveszti.
 Bús, komor árnyékban szédítő rémi jelekkel,
 Csak neki látszólag, lebeg Ármány képe fölötte,
 S élete szép örömet sanyarún elfogja szívétől :
 Antipater nagy dárdával szaggatja derékon,
 És üti szertelenül a vágyó nyugtalan ifjat ;
 Összerogy ez, s kedves képét elfutja setétség,
 És melly olyan igen nagy volt, szive lángja elalszik.
 Néz iszonyodva, szemét a tágas egekre szegezve,
 És nem lát egyebet, mint Ármány ördögi képét,

Mást, mint vesztének keserű fájdalma, nem érez.
Így vész el nyomorúlt szép ifjúsága korában.

Látta Bogács bús harcában lankadni az ifjút,
És sietett, de ledőlt az, s már örvendve letépnék
Fegyvereit. Nem hagyja Bogács, ordítva közökbe
Csap, s a holttestet kardjával védi vitézül.

Hősi haragja elől sokan elrémülve kitérnek,
És sokat a hidegült test mellé fektet, azonban
Mindinkább gyűlnek katonái, s közökbe fogadják
A vérrel porral csúfított bajnoki testet.

Nézi Bogács, és gondba merül így szólva magában :
«Haj! csakugyan meglelted utóbb a harc mezejében,
Amit óhajtottál gyakran, végvesztedet ifjú.

Itt idegen porban temetődöl: messze hazádtól,
Messze szüleidtől, s nem fogják sírodat a bús
Hölgyek szép szemeik nedvével elönteni, róla
A fakadó ibolyát hű kéz nem tűzi kebelbe.

De te nyugodjál békével, bús ifjú, porodban :
Itt csapodár örömek nem fognak kelteni többé,
S álmodat a titkos bűnnek nem ijeszti hatalma,
Melly ifjú napodon komor éjszint vonva borongott.»
Így végzé s csapatit biztatva előbbre nyomúla.

Zúg a harcoknak haragos rivadása; keményen
Csattog az összeütött fegyver, s a büszke levante
Még viszi teste sebét, karját még harcra feszíti,
De fáradtan zeng a kései ének utána.

A fene bajvívót s daliás komoly arca haragját,
A mellébe törött nyillal keseredve vesződöt,
S a diadalmi öröm hangját nem győzi követni.
Gyengék is már e letünő kor lelkei; a nagy
Ósi dicsőséget nem bírják tartani többé.

Ti kacagányos apák, hadat üző szittya vezérek,
Hős eleink, mi csekély nektek keveredni csatába,
Ott új honnotokért küzködni, s elesni vitézül.

Nem! méltó unokátoknak most mondani én nem
Merném nemzetemet; mert a kard súlya keserves
Már neki, s mellékes gondokra vetődve, mohón a
Béke futó örömét kapdossa — nem őrzi — bolondúl.
Ollyanokat mégis szült századom, akik örömmel

Visszatekintenek a lehunyó fény régi nyomára,
 S hátramaradt sugarát fölfogják tiszta kebelrel,
 Hogy vele áldozatot lobbantsanak a haza színén.
 Oh ha ezek számát érhetném gyenge dalommal,
 Föld! gyönyörűséget nem kérnék tőled azontúl.
 Szívem örökségét itt hagynám hübb fiaidnak,
 És komolyabb örömem nagy egekkel lenne határos.

Aki kemény szüvel viszed Ármány rémeit és a
 Szörnyü halál útján nem tudsz csüggedni, vitéz Und
 Hős fia! hát téged hol nézzelek a csatatéren?
 Sűrűn áll, mint a telekek zöld szálai, a nép;
 De visz vesztednek sanyarú érzése közökbe.
 Meg nem akadsz, és a hadakat rémítve zavarván,
 Mint a villámé, tündöklük fénye vasadnak,
 Vagy magas árbócként forog a nagy dárda kezedben;
 A gyűlt nép pedig elrémül, vész és fut előtted:
 Vér fakad utaidon s haldoklás nyögdel utánad.
 Áll nem messze kemény harcban csillogva, zajogva
 A három bolgár, s ádázan vágat előre,
 A népnek sokasága pedig dől nyomban utánok.
 Látja, s vitéz elszántában nekik ugrat az ifjú
 Fénylő kardjával legelőször megtöri fattyú
 Csorna fején a réz sisakot. Megdőlne legottan
 A bolgár; mert elkábúl feje s balra lehajlik,
 Válla fölé; de hamar nagy zúgás hangja közelget,
 Ármány jó, s a harc moraját csikorogva hasítja.
 Itten Étét, amint ellenségére halálos
 Vágást tenne, setét rémítő képpel ijeszti,
 S tornyos szikla gyanánt szakadólag elébe vetődik.
 A hős nézi, s nem irtózik; jól tudja veszélyét;
 De szíve megbúsúl, hogy legjobb harca korában
 Kell hátrálnia s dárdáját fölemelve boszúsan
 Verdesi a szellemképet. Mind hasztalan: össze
 Bomlik az, és annál iszonyúbban ütődik elébe,
 Újabb rémekkel. Most őt vadán űzi halála:
 Nincs nyugodalma futásában, sem győzödelemben,
 Karja legyen bár a villámnál ütni serényebb,
 Pusztítson bár nemzeteket, nincs vége bajának:
 Gyóztös kardja hegyét az enyészet visszataszítja.

Ezt érezve vesztebben kezd dúlni csatáin.
 Képe setétebb lesz, valamint mikor a magas égre
 Felleg emelkedik és szép fénye sugárit eloltja,
 Úgy beborúl szép hősi tekintete. Szökdös alatta,
 S tajtékozva megy a pej mén, sujtásra szegetten
 Áll egyenest a rettenetes nagy dárda kezében.
 Hasztalanúl dől most Ármány rémképe feléje,
 Hasztalanúl veti nagy mellét és kardja hatalmát
 Ellene bajnok Izács. Hegyek essenek, a sebes árvíz
 Tengere zúgjon bár, ő győz, vagy halni fog : így megy,
 S ég, föld nem képes megtartóztatni menését,
 Most oda szúr, hol Izács nagy mellvasa összefogódik ;
 Messze kihallik réműletes csengése vasának,
 Megszakad a vastag Páncél, mellében Izácsnak
 Mélyen jár a dárda, szívét megnyitja hegyével.
 Vész az erős bajnok, szép címere búsan aláhull
 A szédült fejjel. S még itt sincs nyugta Etének,
 Megy keseredve tovább, s viszi véres fegyvere súlyát.
 Rettenetes Viddint leli nyargaltában ez úttal,
 És neki vág, s döngő paizsát megzúzza kezében ;
 Őtet azonban az ellenséges Rém vadán üzi
 Álfénnyel csábítva szemét. Most merre rohanjon
 Honnan védje magát s hova vész nem tudja s halotti
 Borzadozás hidegen fut végig tagjain. A sok
 Bolgár mind rá zúg ; megbúsult népe Izácsnak
 Ellene jó haragos szájból ordítva boszúját.
 Ezmél Csorna is, és ide csattog vad dühe szárnyán.
 De legrettenetesb a bántott hæmosi bajnok :
 Mintha veszett sárkányt szemlélnél a magas égen
 Éjjeli felhők közt száguldani lángos agyarral :
 Úgy rohan ez, s ragyogó kardjával csapkod Etéhez
 A tajtékHzó mén már összerogy : ő pedig állva
 Véresen, és tépelt fegyverrel még keseredten
 Visszaver, és harcban készül elvenni halálát.
 Veszne, s erős lelkét a rém vad körmei vinnék
 Mátra setét barlangja felé ; de fölöttök az égben
 Fényhajlékából lát a hadak istene mindent,
 És megszánja Etét, s a Rémmre haragja kilobban.
 Gyorsan előragyog a felső levegői határból.

Villámsujtásként látszik nyoma, s messze világos
 A tájék, mellyen földrázó fegyverivel megy.
 Nap ragyog arcában, de szemölde haragra húzódik.
 Kalpagján magasan szikrázik szép lobogója,
 És hamvas kacagánya körét aranyozza verőfény ;
 Kardja pedig nyugaton végig csillámlik. Előtte
 Elkomorul a Ré m, s besötétül csalfa világa.
 Barnás fellegeit bajosan burkolja magára,
 Messze kinyújtja setét dárdáját, s zúg, morog és fut.
 Hasztalan üt, nem villámlik dárdája kezében,
 S amint csillámló kardjával rá ver az isten,
 Megszakad a sűrű felleg-ruha rémes alakján,
 Búsan folynak alá barnás felhői, utána
 A roncsolt árnyék s hitvány dárdája lebegnek,
 S megy pusztán, s egyedül nyomorult rossz lelke pokolra.
 Itt pedig a zivatar hangján így szólal az isten :
 «Aki vitéz lelkét elszánván honja javáért
 Veszni megyen, gonosz Ármánynak nem jut le kezébe,
 Én oltalmazom azt, s hírét szép csillagom őrzi.»
 Monda s legott bátorság gyúlt lelkében Etének.
 Visszavevé kifogyott erejét hős karja s hatalmas
 Lón vágása megént. Más részről jónak azonban
 Vesztét sajdítván megbúsúlt társai. Hábor
 Első, aki Etét paizsával földve fejről
 Elveri Vidinnek rettentő dárdacsapását.
 Majd a sűrűdő bolgár csapatokra kerülván
 Hátban sujtja Csetert s oldalt letaszítja lováról ;
 Megdöfi oldalban Hilkát, hogy azonnal elejti
 Kardját s a kantárt, s csörrenve lehajlik utánok.
 Így a bolgárok csapatit gyé ríti, de ötet
 A haragos Viddin dárdával szúrva derékon
 Hirtelen általüté. A hős nem is érzi se bét jól,
 Már vész és csengő fegyverrel földre hanyatlik.
 Fennyen emelkedik a fiatal cser törzsöke Fátrán,
 Égnek eresztgeti zöld sudarát, és zúgva civódik
 A viharos bércek lecsapó mérgével ; azonban
 Fejszés jó, s alacson bokrokhoz fekteti lombját :
 Így fetrengesz most. Hábor, te is a hideg úton.
 A gyává k mellé leborúl nagy bajnoki tested,

S nincsen erőd, mely karjaidat viadalra emelje.
 Most Ete hős, ki beszélje búsvult nagy szíve haragját?
 Megfordúl, noha vérbe borúlt deli termete, arca,
 Mint az eső kőszál fordul meg az erdei fákra.
 «Haj, Hábor hol vagy, bajaim hű társa? ki bántott
 Tégedet oh Hábor? Hol vagy, hova vesszek el érted?»
 Így ordít, s vas dárdáját két kézre szorítván,
 Mintha egész sereget le akarna sodorni dühében,
 Nem szúr és nem döf, hanem ordítózza körül vág,
 S ahoza ér, tör, zúz; vele jár és dül az enyészet.
 Így letöré derekát egy gyors nyilazónak, Azirnak,
 Arcon üté Mekirát, ki legott jajdulva hanyatt dőlt.
 Mellben vágta Simont, s szörnyen leütötte lovastúl.
 Már Viddinre rohant, gyalog a lovak ellen, azonban
 A ló Viddin alatt iszonyú jövetére nem állt meg,
 Meghorkanva szökött, hátrált kikerülni csapását.
 Rája nyilak jöttek, kopják szállottak azonban
 Távolról; de Hadúr inté, hogy térne ki gyorsan.
 Itt pedig a nép mind inkább gyűl, s mintha egyébűtt
 Béke uralkodnék, nyargalva csak erre rohannak
 A legerősök is. Elkeseredve fiának elestén
 Villámszikra gyanánt jó Tas, s nagy kürtű Lehellel
 Bors kíséri nyomát. Már hős Ete mentve van; újra
 Fegyvereket, paripát szándékszik venni; de hozzá
 Járul a táltos s komolyan nyugtatja szavával.
 A heves ifjú a bölcs szót keseredve fogadja,
 És hogy hév sebeit kötözik, most érzi leginkább
 Fájdalmát, mégis Háborat jajgatja szívében,
 Háborról tudakoz, s kardját kiragadva megindul
 Harmadszor; de szelíd Hajnát szemléli lebegni
 Kardja előtt, s útját véres siralommal elállni.
 Ezt küldötte Hadúr, hogy hősét visszaidézzé;
 Árnyék volt, de valójához természetre hasonló.
 Szinte fehér kebelén látszott pihegése, s kinyujtott
 Szép keze tiszta haván ragyogott harmatja szemének.
 Amint szólt, bájos zengés lón alakja körében,
 Átká vad Ármánynak elenyészett hangzatos ajkán,
 S elvesze hirtelenül a bajnokot intve magához.
 Ekkor az ifjúnak lelkét más gondolat éri,

Bágyadtan leborúl széles szekereére Bogácsnak.
 Csendes ajakkal hálát mond kardodra, Hadisten,
 S ismét kezd a szép életnek örülni magában.
 Távozik a véres hadak istene innen azonban,
 S visszarágyog sebesen szép hajlékába egének.
 Rettenetes Viddint pedig a sok fegyver eléri,
 A bolgár sokaság csattog mellette, s keményen
 Harcol Csorna közel; de vitézei futnak, utánok
 A görögök hada is megfordúl, őt is erősebb
 Karjával tüzesen hajtván Bors visszaszorítja.
 Viddin népe marad, s maga a hős, harca helyében,
 S a bús mérges atyát, amint rohan ellene és nem
 Vigyáz harcában, gyakran megsérti; de nyomban
 Éri Lehel, s örvös buzogányát rázva keményen
 Verdesi melléhez. Most már ki nem állja; dühében
 Megcsikorítja fogát. De fut a nép, hátra megy ő is.
 Gyötri kevélységét a szégyen, s gyakran elállja
 A rohanók útját: öldöklő fegyvere, mint a
 Vérbe borongó nap, megvillan néha; de tüstént
 Megcsendül fülinél súlyos buzogánya Lehelnek;
 Ekkor hátra vonúl ismét, és lassan iramló
 Népeihez keveredve boszús lélekkel elindul.
 Jó darabig megyen így a két had, s szörnyű nyomában
 Holtak, haldoklók vérrel fertőzve maradnak.
 Elválík végtére külön pályára szakadván
 Mindenik, és csendesb leszen a szép bodrogi tájék
 De zeng a rohanó magyarok mentében az ének.
 Fujja Lehel cifrás kürtét diadalmas ajakkal,
 És az egész tájék reszketve felelgeti hangját.
 Bús, de hatalmas hang; valamint, ha setétes öléből
 Csattog az ég, a kába világ meghallja haragját,
 És retteg, mikoron hegy völgy megharsan utána:
 Úgy zeng tárogató és kürt szava, rettenet és bú
 Terjed az ellenség földén hangjoknak utána;
 Mert tudják, hogy azok pusztító fegyverű hősök,
 Kiknél büszkén zeng a bús dal harcos ajakról;
 Jól tudják, hogy azok Tanaist elhagyva kijöttek
 Barna szemű deli hölgyekkel, sok gyenge fiakkal,
 Hogy honnot keresők, s diadalmasak a csatatéren.

Oh de te nem zengesz többé, hadi kúrte Lehelnek!
 Csendes vagy, s az erős ajak is, mely csontodat érte,
 Némán hamvad el a földnek lemerülve porába.
 Nem viszi hangodat a szellő vérharci mezőkön,
 S a maradék, noha kívánná, nem hallja meg azt már.
 Híred azonban, s a bajnok nagy híre le nem száll,
 Mig csillag ragyogand magas éjjeli fénnel az égen.

Amit vérengző had meg nem emészte, gyakorta
 Álnokság töri meg s veti jégkarjába halálnak.
 Így készül neked Antipater, neked idai szép hölgy,
 Hű két élettárs, így készül szörnyű haláltok.
 Kardja Laborcánnak mikoron megtörte az asszony
 Gyöngéjét, s rémült halovány kegyes arca kilátszott
 És hava keblének s hosszú haja fürte homálya ;
 Láta, közel víván a fattyú, s lángba borúla
 Kellemeim, s azokat szilajon kezdte kívánni,
 Vére gonoszságát gonoszabb szándéka nagyítá,
 S amit ohajta, legottan el is végezte magában.
 Vétke fogantatván rengett bele mindenik íze.
 Hányta, vetette fejét. Sokfélést gondola, többet
 Érte, s akart mindent. Végtére kifőzve csalását,
 Minthogy visszamenő seregében nem vala nyugta,
 Antipaterhez tér, s így szól tüzet adva szavának :
 «Így hát, így fog-e a nemes Antipaterrel egész nép
 Néma gyalázatban megtérni Philónak elébe,
 S a fejedelmi Zalán bennünk így tartsa reményét?
 Viddin, ama rettentő is, hátrálni tanul már,
 És mellette boszúlatlan vész bajnok Izács el,
 Zsákmány sincs, melly enyhülést hozhatna szívünknek
 Jer, rajtunk soha ily szégyent nap fénye ne lásson.
 Jersze, tegyünk zsákmányt s hozzunk hírt vissza hadunkk
 Erre felelt nemes Antipater, s beborúl vala képe :
 «Csorna! serény vagy az ütközetben; de nagyon heves és vad
 Nincs nyugtod, veszedelmet ohajtsz, mely téged el is vesz
 Bízva megindultunk most is szavaidnak utána,
 És a többi sereg csufjára megyünk haza ; mert sok
 Bajnok esett, s önnön vérünk fertőzi ruhánkat.»
 Még sem szünt, hanem indulatit titkolva, s haragját,
 Visszafelelt szaporán, a szép, de gonosz szívü gyermek :

«Oh bizony olyan igen nincs mit csüggedni az első
 Gyenge csapásoknál, inkább jobb hírre sietni
 Most van okunk, hogy ez egy harcunk el lenne felejtve;
 Mert noha ők sem örülhetnek, hogy győztek, elesvén
 Sok buzogánnyal erős fiaik s nyilazóik előttünk.
 Mégis vesztségünk s az erős Izács este siralmasb.
 Tartsd itt hát hadadat, megtartom népemet én is,
 És menjünk ketten, vagy hárman amarra, hol a fák
 Reggeli árnyékkal hozzánk fordúlva virítnak.
 Túl azokon gazdag zsákmánnyal elülve lakoznak
 A magyarok. Másik csapat, és tízszerre csekélyebb,
 Mint ez volt. Te pedig jőj el, s vizsgálj meg először,
 Mint leszen ott dolgunk, hogy kész légy bízni azontúl.
 Jőj el, s kísérőidet is hozd arra magaddal.»
 Monda, s megállította hadát a pusztá vidéken.
 Hitt neki, és népét amaz is szüntette haladni.
 Ámbár a bús hölgy szomorún vonogatta sisakját,
 S inte szerelmével; csábított férje megindult
 Csorna után, minthogy nem tartott semmi gonosztól.
 Ment maga a hölgy is, mint Csorna kívánta leginkább,
 Ment vele Bellerophon, ki jeles bajnok vala és hű
 Aki Skamandernek jött zúgó partjai mellől,
 És az egész nemzetségben egyedül vala élő.
 Kis fia s atyja szelíd hölgyével egy éktelen éjjel
 Tengereken járván a barna habokban elültek;
 Anyja pedig s kedves testvérei rég kihalának,
 Ő vala még egyedül, s nem zúgott napjai ellen.
 Vitte kemény szüvel, mi reá volt mérve, s csatában
 Sem lehetett rémült képét soha látni s futását.
 Ily bátor vala ő, s most így kísérte vezérét
 Néma komolysággal. Csornának húsz katonája
 Rejtve maradt sűrű fák közt, s így Csorna, midőn itt
 Meglátá a nagy görögöt lépdelni nyomában,
 Elkomorúla; de nem rettent jól bízva kezében,
 Bízva vitézeiben, s ment gyors vezetéssel előre.
 Már is az erdőnek hűvös árnyékába merültek
 És a tábortól tova jártak titkos utakban,
 S szólt nemes Antipater, nem akarván menni továbbá:
 «Merre vezetnél még háborgó Csorna? Talán csak

A gonosz ellenség markába nem ejtesz egészen?
 Állj meg, s a zsákmány hova van halmozva, mutasd ki.
 Melyre felelt szaporán a gyors deli természetű Csorna :
 «Jersze tovább; a mély völgyön tova fekszik az; onnan
 Hol lombos tetejét az idős cser az égnek ereszti,
 S áll egyedül magasan több apró zsenge cserek közt.
 Onnan mink látunk, de azok nem látnak, előttünk
 Sűrű fák lévén izolaggal elülve setéten.»

Monda, s előmene a sűrűn, törtetve serényen,
 A csábított is ment gyorsan utána, veszélye
 Húzván őt, mint húzza vízár a könnyü hajókat.
 Hölgye pedig hátrább akadémikus utakban elállván
 Borzadoz, agg, remeg és ment férjét visszaóhajtja,
 S a mellette jövő hű Bellerophonnak imígy szól :
 «Bellerophon, ki jövésednek vagy hű követője,
 Jámbor Bellerophon, nem látod-e, hogy megutálván
 A magas istenség bennünket veszni hagy itten?
 Úgy hiszem én : vagy az ellenség ott férjemet érvén
 Meggyilkolja, vagy a rossz fattyu Csorna kezétől
 Dől le siralmamnak, s akkor, ha óhajtani tudnám,
 Hogy haza térhessek, nyíljék a föld meg alattam,
 S rám nagy terhével honnom hegye Ída szakadjon,
 Vagy fene tengernek zivatarjai tépjenek össze,
 És ne legyen temetőm a tágas földi világon.»

Tiszteletes szóval felel a hős erre viszontag :
 «Oh bizony a gonosz ifjú már rossz harcra vezérlett,
 Most pedig e helyben még több veszedelmet okozhat.
 Loppal amott látom katonáit jőni nyomunkba ;
 Jót nem akarnak azok, téged s vesztünket óhajtván :
 Ámde ne hidd, hogy bennünket megutál vala s elhagy
 A magas istenség. A jókkal megmarad ő mind
 Holtiglan ; te pedig jobb vagy más idai nőknél
 Tiszta szerelmedben s jámbor szép ifjú korodban.
 Fogjad azért ragyogó nyilatad, s jól húzd az ideggel,
 S a magas istenben bízván nagy gyorsan ereszd el.
 Hidd, sokan elvesznek ; mert angyalok őrzik irányát
 Gyenge lövésednek, s adnak neki gyilkos erőt is.
 Én pedig ellökvén hegyezett kopjáimat, éles
 Kardomat is rájok fordítom, tégedet óván,

S zajt ütök itt, hogy hallja urad, hogy hallja hadunk is.»
 Monda, s legott teli torkából ordítva kiáltott.
 Antipater hallá; de nem a had, mely tova zajgott.
 Már ekkor közel állottak fene Csorna vitézi.
 Bellerophon hegyezett kopjait rájok ereszté,
 És megüté legelőbb a döngő pajzsu Szilárkot,
 Aki, midőn beleit szaggatná a hegyezett vas,
 Nagy zuhanással alá fordúlt jajgatva lováról.
 Másodszor meglökte nyakon hős Kaldorit, aki
 Hæmos alól szép öccsével, Dalainnal, elindúlt,
 És aranyos gazdag fegyvert hozza drága ruháin.
 Ennek erét nyaka jobb részén megszegte az érchegy.
 Vérbe borúlt ragyogó dús fegyvere, s teste hanyatlott,
 Kit mikor öccse, szelíd Dalain, fölfogna kezével,
 A magas istenben bízván neje Antipaternek,
 Megrántá idegét, s nyila róla rezegve lecsendült.
 Hogy Dalain dőlt bátyjáért meghajla, födetlen
 Vékonya, a páncél lehúzódván róla, kilátszott,
 Itt éré a nyíl, s szabadon megjárta hegyével,
 S élte tüzét kedves fiatalságában eloltá.
 Szép Dalain eldőlt bátyjával, s összeütődött
 Fegyvereik megcsöndültek testvéri panasszal.
 Látta, mi történik, s elbúsult Ázsia hőse,
 És széles kardját tartván vágásra kezében
 Visszarohant, de amaz vadan ellene álla vasával,
 S szóla, hogy a völgy is zengett bele, durva haraggal:
 «Hölgyed enyém, ég, föld sírjon bár, hölgyed enyém lesz:
 Te pedig átkozz meg, s fekügyél keseredve porodba.»
 Evvel elébe rohant, s szörnyen megütötte sisakját.
 Ingott az, s nagy messze hatott csengése rezének.
 Visszaütött tüstént fattyú Csornára boszúsan
 A nemes Antipater, s kardját elcsapva magáról,
 Mellben s hóna alatt hosszú vágást teve rajta.
 Itt ugyan a dühödött bolgár szeme fénye lehúnyna,
 És csúfos munkái közül ez lenne utósó;
 Mert iszonyú rohanásában nem győzi kiállni
 A feleségfeltő görögöt, s nem bírja csapásit.
 Már hátrál; de segéd közelít pártjára; sietve
 Kalpi s vitéz Turibán jőnek melléje csatázni.

S a görögöt hosszú törrel szurdalva fogyasztják.
 Mérges orozlánként ordít a bús görög és küzd.
 Mély sebeit nem is érzi, előbbre tör, égve közülök.
 Kalpi s vitéz Turibán sebesedve lehullnak előtte.
 Végre lefektetik őt két részről csapva reája
 Csorna s az álnok Emór, ki utána kerülve orozva
 Szúr derekába dsidát, melynek hegye köldökít éri.
 Így esik el, s szörnyen megcsördül fegyvere testén ;
 Teste pedig még rázkódik s remeg a nagy erőtlől,
 Mellyel megbúsult hős lelke kiszállta belőle.
 A nő, haj! nem is az, búsongó férjtelen asszony,
 Elfásúl, leereszti kezét dermedve nyiláról.
 Élni nem óhajt már, egyedül még retteg az adáz
 Csorna kacér szándékától. Ez erőre segíti
 Újlag, és boszuló nyilat indít a lator ellen.
 Megy nyila, s Csorna kezét paizsán áttörve megéri :
 Vérzik az és paizsát döbbenve leejti ; de annál
 Mérgesb és rohanóbb vágyásit elérni remélvén.
 Kit mikor a bús hölgy látott közelíteni, képe
 Elsárgúlt, s ragyogó íjáról jobbja lefordult,
 S még csak alig nyitván ajakát, így szóla rebegve :
 «Bellerophon, haj! Bellerophon, nem tudsz-e megölni?
 Ölj meg, az ég jósága megáld valahára helyettem.»
 Szánta, de meg nem ölé a hős ; hanem egyre csatázván
 A dárdás Bugarót agyonütve leverte lováról.
 Megtöri most Kallót és büszke Lemerki hatalmát.
 S mond a bús hölgynek, lelkét, hogy erőre vihesse :
 «Oh ne remegj, kiségit minket még a kegyes isten.
 Bízzál, és nyiladat fordítsd a gyilkosok ellen.»
 Szóla, s vasát villogtatván folytatta vitáját.
 De fene Csorna előtt megereszté jó paripáját
 A bús hölgy s futa, merre nyilást lele a vadon erdön
 S már oda Bellerophon. Molkob szájába ütötte
 Dárdáját, mikor ez Csornához vága vitézül ;
 Csorna reá hajtott, s testét tipratta lovával.
 Most, mert vélte, hogy a sereg e zajgásra megindult
 S látta, hogy a hölgyet nem nyerheti vissza kezére.
 Futni hagyá, s hév vágyait elfojtotta szívében.
 Véresen és szomorún ment a görögökhöz, azoknak

Mintha vad ellenség kardjától folyna ki vére,
 S Antipatert is azok rontották volna le s hölgyét,
 Úgy szólott, s a kábákat megcsalta szavával:
 Balgatag azt várá, hogy majd ha vasával elejti
 Antipatert, hölgyét a mély völgyekbe vitetvén,
 Többi vitézivel a görögöktől elsőkik ő is,
 S kéjét Antipater vesztével dölyfösen éli.
 Így gondolta; de a gyönyörűség elfuta tőle:
 Bűne maradt csak meg s méltó félelme szívében.
 A görögök nemes Antipatert meghalva találván,
 Véres fegyvereit s testét paizsokra emelték,
 S hölgyét nem lelvén, szomorún indultak el a vad
 Csorna nyomán, kiki fennhangon esküdve boszúját.
 A hölgyet pedig útnak eredt lova szerte ragadván
 Vitte hegyen, völgyön tajtékzó szájjal az erdőn,
 Végre kifáradván egy csendes völgyben elállott;
 Hol mikor a bús hölgy siralommal epedve bolyogna,
 Elvesze félelem és bánat-szerzette bajában.
 Erre vadász ifjú térvén, így lelte meg őtet
 Elbomlott hajjal, leterülten egy almafatónél:
 Íja, sisakja közel heverének bal fele mellett.
 Szépséges tetemét kis sírba letette az ifjú.
 Nézte soká, s szomorú látásán könnye lecsordult.
 Cifra palástjával betakarván, port vete rája,
 És puha zöld hantot, s fiatal szép völgyi virágot,
 És ragyogó iját emlékül vitte magával,
 Melyre midőn egyedül ligeten sétálna, gyakorta,
 Szíve megindulván, csendes köny hullá szeméből.

NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikor a juhokat zúgó habok ellen ereszti
 A siető pásztor, vagy előttök az esti homályban
 Róka fut el: fele megfordúl, fele törtet előbbre;
 A szilajabb kosok állnak elől szarvakkal erősbek
 S bátrabbak lévén, a többit félelem űzi,
 És az egész falkát buta zűrzavar éri miattok:
 Bodrogi harca után meglévén törve dagálya,
 A görög és bolgár tábor most így vala: soknak

Visszadobog szíve honna felé, más menni kívánna
 A gyámoltalanul maradott jólelkü szülékhez.
 Némely társairól gondol; sok óhajtja mosolygó
 Gyermeke játékát s fiatal deli nője szerelmét.
 Másokat a rohanó magyarok nyila meg nem ijesztett,
 Ütközetek várnak, köszörülik az érceket, és nagy
 Fennyen ígér szájok diadalt fejedelmi Zalánnak.
 Mind e közt fene gyűlölség s szívbéli boszú forr,
 S félelem és szégyen. Viddint, noha sokra halált szórt,
 Szégyene marja nagyon. Valamint kebelébe huzódván
 Kurta kigyók marják a parton csendesen alvót,
 Aki hogy álmából vesztő kínjára fölébred,
 Nyög, forog és ordít; de baját nem tudja kerülni . . .
 Ázsia népe vezértelen áll, s mély buba merülve
 Rejti gyanúját még; de bosszú tüze gyúlad érében,
 S kész az egész tábort vassal földültni haragja.
 Csorna setét bűnben sanyarú gondokkal evődik.
 Hát fejedelmi Zalánt mi nehéz bú fellege nyomja?
 «Vissza tehát? hah! visszaverék, így szóla magában,
 A bolgár sereget, melynek legjobban örültem!
 S most mire várjak még? Te kevély nap, húnyj le előt-
 A fejedelmi Zalánt földig megalázva ne lássad.» [tem,
 Monda, s kerülte szemét mindennek, rejtve maradván
 Belső termeiben, hol nagy dárdája Reánnak
 Függen vala régi szegen s tarajos hadi sárga sisakja,
 S a szörnyű kardvas s bikabőrös pajzsa fölöttök.
 Most ezeket henye békében por, rozsdá emészti;
 Mert soha nem jutnak, noha bírja, kezébe Zalánnak.
 Mind e közt féltette Philó, hogy tábora belső
 Zendülés által megbomlik, s vagy nyomorultan
 Vész el hír nélkül, vagy harctalan a hazaföldre
 Visszaszökik, s őt mindenkép nyomon éri gyalázat.
 Sok forog elméjén. Végez, meg visszakerülget
 Első gondolatin. Hogy Viddin társa tanácsán
 Tőle külön hadat indított a bodrogi síkon,
 Nem vala szíve szerént, sőt megtiltotta először.
 Engede végre; de most azok ellen gyúla haragja,
 Kik vad erőszakkal meg merték törni tilalmát.
 Ez vala rettenetes Viddin s a nyugtalan ifjú

Csorna, ki lázított sokat a rossz harcra leginkább.
 Szólna ; de Viddinnek lelkét jól ösmeri : feddő
 Szóval azért nem mer közelíteni a nagy erőhöz,
 Rejti tehát mérgét, s ravaszul elszánja dicsérni,
 Kit legyalázni akart. Főgyűlést rendel : azonnal
 Megtelik a nagy tér. Daliák és harci vezérek,
 Hátrább számos nép jönnek tolakodva. Zsibongás,
 S tompa moraj terjed tüstént, mint éj szele fűttán
 Lenni szokott a nagy tavakon, hol barna özönnel
 Felzúdúl a víz, s partját közelíti morogva.

Úl legelől aranyos székén a fejedelem ; aztán
 Ossa-vidéki Philó, távolb más harci vezérek :
 Szemközt s hátul a népség áll nyugtalan ésszel.
 Kis váratra Philó fölkel, s int messze : kezében
 Fenn ragyog a szép kard. Látják, s hallgatnak azonnal,
 Ó pedig elrejtvének kardját nagy hangosan így szól :
 «Bőtermő Alpár fejedelme ; s ti hazai vezérek,

Bolgárok s görögök, legyetek szavaimra vigyázók
 Úgy hiszem én, mikor ellenség közelíti hadunkat,
 Nagy s rohanó, valamint a szerte dicséretes Árpád,
 Nem kell szaggatnunk seregünket gyenge csapatra ;
 Mert az erő kapcsolva nagyobb, ha megoszlik, alább száll.
 Tiltom azért, valamennyi vagyon, mindennek ezentúl,
 Hogy hírem nélkül seregét vigye bármi dologra,
 Vagy rablásra, vagy ál hírből csatatérre vezetvén . . .
 De, fejedelmi Zalán, te is a bús gondokat üzd el.
 Majd ha egész hatalommal ütünk a büszke magyarra
 Nem fog örülni, tudom, napjának, mellyen az ősi
 Szűk honból nyugat orma felé vesztére megindúlt.
 Most ugyan azt hinnéd : hogy veszve van a mi szerencsénk,
 Hogy hős Antipater oda lett viadalmas Izácssal ;
 Mégis hallhattad, Viddin hadi tette kipótol
 Mindeneket. Ne is aggódjál. Ó, aki legelső
 Bajnoki nagysággal, s egyebek közelítve hasonló
 Hősim, ama gőgös hatalomnak végire járnak.»
 Szóla, de ősz Notaras nem tudta javalni beszédét.
 Fölkel azért, és mond feddő szókra fakadván :
 «Máskor ugyan te, vezéri Philó, bölcs szózatot ejtél,
 Most pedig eltévedt elméd, mikor ennyi görög közt

Első helyre tevéd Viddinnek harci hatalmát.
 Nézzed bár Schediost s a bátor spártai Hermest,
 Karddal erősebb az, győzőbb ez dárdacsapással ;
 Észre pedig sokkal főbbek Viddinnek eszénél,
 Annyira, mint hogy az ég magasb az olümpi tetőnél.
 Mert ki nem érti? Gonosz harcot kezdett ez imént is
 S fattyú Csornának kész volt befogadni tanácsát.
 Láttá pedig minden jó szem, hogy visszahúzódott,
 Ég, és a vérrel beborúlt föld látta futását.
 Bajnok Izács oda vész torlatlan dőlve porába,
 S a nemes Antipater, s mind ez láttára esik meg.
 Én ugyan inkább a tenger fenekére borúlnék,
 S jobbom előbb lobogó tüztől megemésztve lehullna,
 Mintsem megtérnék bajtársam eleste után is.
 S vajha csak annyi erő rejteznék agg kezeimben,
 Mint mikor elvertem házamról Lerkü hatalmát,
 S a gyilkos Temerét, ki orozva ütötte le kedves
 Ősömet, agg Peleüst. Azt én ifjúi koromnak
 Láng szakszán dobogó lábbal kergetve lehajtván,
 Kopjával megütém Strímon hullámai mellett.
 Hol mikor egy karját a szívós kopja letörné,
 Megrendüle, s hanyatt a könnyü habba lefordúlt.
 Átkoza még ott is, de betömték szája szidalmát
 A zúgó Strímon hullámai. Ott vesze, testét
 Vad halak étkéül becsavarta fenéktelen örvény.
 Oh de minek szólok multakról? Antipaternek
 E remegő vén kar már gyenge boszúlni halálát ;
 Gyenge? szívem bús csak ; mert kedves volt neki a hős.
 Őt még mint csecsemőt láttam kegyes anyja ölében,
 S emberré nevelém, hogy most itt veszne szegényül . . .
 Úgy de te, bölcs kormányú Philó, mint kezdted, ezentúl
 Tiltsd meg mindennek, hogy tétova menjen erőtlen
 Harcaival megrontani a diadalmi szerencsét.
 Inkább, mint illik, ha vezér, népére ügyeljen,
 Azt biztassa, lovat, fegyvert forgatni tanítván ;
 Lóra, ha köz bajnok, s rontó fegyverre vigyázzon,
 És köszörülje vasát s hallgassa vezére parancsát.
 Így lesz mit tennünk, míg a rohanó had előjő,
 És nem kell külön a veszedelmek elébe szaladni ;

Eljön az úgy is utóbb, s a bajnok lel hadi munkát.»
 Szóla s leült, de boszús szívvel rég álla helyében
 Rettenetes Viddin, s csak alig zabolázta haragját.
 Ége setét arcán szikrázó két szeme, mint ég
 Két haragos csillag barnás felhői homályban.
 Szóla vadul, és a gyávák reszkettek előtte :
 «Ostoba vén Notaras, te dicsekszel eszeddel, azonban
 Meg sem gondolod azt, hogy majd ha porodba ledöntlek
 S hangos gégedet megmetszem, megszakad a te
 Bölcs eszed is, s nyelved nem fog dicsekedni fölöttem.
 Sőt némán dőlsz el, mint szinte ha pásztora vágja
 A ligeten bőgő barmot vas fejsze fokával,
 Némán fetreng az, s többé nem bőghet az erdőn.
 Hát ha ugyan tizszer, vagy százszor lenne is elméd
 Bölcsőbb másénál, senkit te boszontva ne mocskolj.
 S még ha talán valahára gonosz szó jőne belőled,
 (Mert csak szólni serény; de egyéb jót tenni csekély vagy
 Tudd meg, utósó az, s a díszes Tempe határin
 Nem hallják szavadat fiaid, s unokáid azontúl.»
 Jól el sem végzé, már ellene zúg vala minden
 Főgörög, és hangos moraj indult a seregek közt ;
 Szólni pedig nem akart még ellene senki is. Ekkor
 Egy dühödő csapat Antipater hű népe közül jó
 Nagy hevesen, s fattyú Csornának kéri halálát.
 És Lamias szomorú képpel, mint éjjeli bús rém,
 Lép ki közülök s szól, keze kardján reszket azonban :
 «Bölcs kormányú Philó, s ti dicső nagy harci vezérek,
 Ha nemes Antipatert valamely tisztelte közülünk,
 Most, mikoron meghalt, adjunk neki jobb nevet és hírt.
 Engemet ő kegyesen mint gyermeket elveve, s táplált
 Ön hajlékában, s vala jó vezetője hadának.
 Most pedig őt soraink mellől fene Csorna kicsalta,
 És megöle gonoszúl katonáival a vadon erdőn.
 Ott vesze szép neje is daliás nagy Bellerophonnal,
 S mind ezt Csorna tevé, most hát érette lakoljon,
 És temetési torúl legyen étke az éhes ebeknek.
 Antipater sírján kell néki elesni kezünk közt.
 Adjátok ki legott ; bűnk, s a hős vére kívánja.»
 Monda s haraggal emelte kezét, és kardja, kezével

Amint fölrándúlt, nagy zajjal csörrene vissza.
 Mindnyájan bámultak ezen ; de gonosz szive forrván
 Erre felelt heven a mérges deli termetű Csorna :
 «Jöjön bár, ki halálra siet, kísérteni, jöjön!
 És te mivel bús vagy, búdat megszerzem azonnal,
 Áruló Lamias, ha szavadnak végire nem mégy.»
 És akkor valamennyi görög neki zúga dühödten ;
 Ő pedig a ragyogó kardot tartotta kezében,
 S megrémült, de felé indult pártjára szegődven
 Rettenetes Viddin, s rivadó szava zenge közöttök :
 «Senki kezét bajnok Csornára kitenni se merje,
 Vagy tüstént ellenségink örömeire csatázunk
 Egymás közt, s iszonyú öldöklés végzi pörünket.
 Én ugyanazt leütöm, ki közel mer jőni haraggal,
 És szeme víg fényét kezeimmel örökre eloltom.»
 Monda, s bosszús karját a rajta ütőkre kitarátá.
 Spártai Hermes volt balról mellette. Ez is most
 Ellene szólt hevesen, s hosszú dárdája kezében
 Állt rendületlen, mint egy magas ídai szálfá.
 A feketés Schedios lépett vele közre s merészen
 Állt fegyvertelenül vont fegyverek ellen, azonban
 Hátrált mindenik, ő pedig így szólt hangos ajakkal :
 «Elbüszkült gyermek, s te ki szép hírben vagy erőddel,
 Hæmosi nagy Viddin, ne reméld, hogy mindenikünket
 Elrémít fennyen villongó fegyvered éle ;
 Ám de heves társak, ti se üldözzétek az ifjú
 Bajnokot oktalanul, vétkét bizonyítani kell még,
 Aztán szenvedjen ; de ha mostan ezekre idő nincs,
 Álljon elő, s kettős viadallal mentse hibáját,
 Vagy vesszen, mint a sors istene rendeli dolgát :
 Ím én mindenitek láttára vívok vele, jöjön :
 A nemes Antipater méltó, hogy ez áldozat essék.»
 Szóla, s reá zúgott javalólag az ostoba népség.
 Csorna pedig megfélemlert, de kiszálla sietve
 A fejedelmi Zalán székéből, s szóla szomorgón :
 «A nagy ígéret után így teszték-e búmra, vitézlő
 Bolgárok s görögök? Bár inkább hagyjatok el mind,
 Hogy vég vesztemnek ne lehessen senki tanuja!
 Oh de mit is mondék? Ellenségimnek alatta

A dobogó paripák port vernek földemen : íme
 Itt van vég napom, és nincs aki segítene rajtam.
 Ám legyen, elveszek én, ha boszúsak rám az öröklő
 Istenek, elveszek én, s majd földem pusztá határin
 Megtipor a rohanó bajnok, ki letépi dühödve
 Véres fegyverimet, de ti bár haza térjetek innen,
 Visszavonó katonák, meg fogtok adózni Zalánért.»
 Szóla, s kiment tüstént haragos, bús képpel előlök,
 Elbámult a nép, mikor ezt szemlélte s ijedten
 Nézett a sebesen rohanó magyaroknak elébe.
 Szégyenlette Philó, hogy meg tudja rende bomolni,
 Forrott mérge, setét lón homloka, s ráncba huzódott
 Két szemfényfe fölött. Valamintha fölül az egekben
 Gyenge homály lebeg a nap előtt s még látni világát
 A nagy tengerben, de körüle setétedik a víz,
 És haragos habokat fodorít rá mély fenekéből
 Ekkép szálla Philó képére haragja szívéből.
 «Erre jutottunk hát?» így szólott «csorda ez inkább
 Mint hadi nép s én ily népet viadalra vezessek?
 Jól vagyon, elvezetem ; mert meg kell térni nevünknek,
 Mely már csuffá lett ; de vezéri szavamra kimondom,
 S a magas istennek fölségire esküszöm, egyben
 Meghal az, aki parancsomnál mer tenni különben.
 Menjen azért kiki, s tartsa helyét a tábori rendben,
 Hogy mikor arra megyek, jól fegyverkezve találjam.»
 Szóla, s nem is mertek most ellenkezni szavával.
 Ment kiki, és fegyvert, paripát készíté serényen.
 Ekkép csillapodott, nem szűnt a párt dühe : titkon
 Forrott még, s a fegyver alatt lappangva nagyobbúlt.
 E zajogás közben megtért hű Kladni, szomorgó
 Társaival ; mint a sír éje, borult vala képe,
 S monda rebegve : «Zalán végső unokája Reánnak»,
 Oh fejedem Zalán, fuss innen az ősi telekről :
 Mert temetődde lesz ; fuss, vagy nem hallod amonnan
 A zúgó tábort, s pusztító fegyvere hangját?
 Monda, s boszús lón rá Alpár fejedelme felelvén :
 «Hát te is ősz ember keseríteni jósz-e bajomban?
 Most mikor összefogott minden gonosz ellenem, és az
 Istenek elhagytak, keseríteni jósz-e te is még?

Veszni fogok, de te sírni ne merj szemeimnek előtte.
 Sírni fog a bús hölgy elesett jegyesének utána,
 Sírni fog a gyermek haldokló atyja halálán
 Gyászba borult küszöbén, de míg élek szánni ne merjen
 Senki is, agg siralom ne gyalázza Zalánnak elestét.»
 Végzi, s parancsokat ad, hogy gyűljenek össze vitézi
 S a heverő fegyvert göggel leragadja faláról.
 Fenn vala még a nap, s híg felleget úzve világolt
 Díszes egén, mikoron, mint egy deli sas sereg, Alpár
 Elleniben telepedve megállt a puszta mezőben
 A rohanó tábor. Nem sokkal utána jövének
 Meghítt társaik is. Valamint mikor a vizek árja
 Két külön ágra szakad, s egyikét mentében elállja
 A besodort kőszirt; az gyűl, haboz, és zajog egyre,
 Majd kicsap árkából, s megfogva lefutja töretlen
 Ösvényét; s melytől elvált, azon útba csap ismét,
 S abba fejr tájtékú vizét mormolva vegyíti:
 Bús hadi dalt zengvén lassú diadalmas ajakkal
 Így jöve Tassal elő a véres bodrogi tábor.
 Sok búsúla vitéz társát nem lelve közöttök,
 Némellyik nagy Hábornak tudakozta csatáit,
 Kún Edömért keresék mások, sokan ifjú Laborcánt,
 Legtöbb a nyilazó Tarcalt keseregte szívében.
 És mikor a daliák, s kacagányos harci vezérek
 Nagy lelkű Árpáddal együtt tanakodni valának,
 Istenes Und kezdvén legelőbb így szóla közöttök:
 «Fejedelem, s ti derék buzogányos szittyá leventék,
 Vajjon hős rokonink, kik győztös harcban elestek,
 Bodrog szép táján temetetlen fognak-e veszni?
 A deli Hábert, és Edömérnek bajnoki testét,
 A nyilazó Tarcalt, és kellemes ifjú Laborcánt,
 Férgék emésztik-e hogy honnért tusakodva kivesztek?
 Oh bizony így komor éjjeleken fejekre lebegnek
 A nyomorult lelkek, s álmunkat sírva szakasztják.
 Nemde Kiónál is temetésünk félbe szakadván
 A zivatar dühödése miatt, Hadúr isten ijesztett,
 S éji lidércképen szakadott seregünkre haragja.
 Küldjeteink inkább egy csapatot, mely fölszedegesse
 Elszórt tagjaikat, és csillagi gyenge sugárnál

A habozó Bodrog mellett szűk sírba temesse.
 Én ugyan így vágnék meghalni, ha végnapom eljő,
 Hogy csendes mély sírba tegyék a harci mezőről
 Testemet, és főmnél buzogányom gombja heverjen.
 Vagy pedig azt fiam és unokám hordozza csatáin,
 S véresen és győztös kézzel függessze falára.»
 Így szólt, és javalák szavait zajt ütve baráti.
 S várták mit mond a seregek fő táltosa Kárel ;
 Az komolyan fölemelte fejét, s ráinte ; de tüstént
 A lobogó tollú haragos Csörsz apja merész Kund
 Álla elő, s vadan és akadozva beszéle imígyen :
 «Jókor gondoltok temetést. Bátor hadi munkát
 Várnak az elhunytak, s ellenség vére patakját
 Ontott véreikért ; de nem ily temetői siralmat.
 Őket majd az erős viharok temetik be fővénnel,
 Vagy zuhogó zápor csendes Bodrogba lemossa,
 Mink pedig itt addig harcoljunk bátran, erősen.
 Így kívánja Hadúr, s egyedül így kedveli népét.
 Engem ugyan bár éh farkasnak gyomra temessen,
 Vagy heverő poromat vad szél ragadozza magával,
 Nem bánom, ha dicső viadalban eleshetem egykor.»
 Végzi, s kemény kardját magasán fölnyujtja az égnek,
 Ellenségei romlását vadan eskve magában.
 A lobogó tollú Csörsz áll mellette, s leszegvén
 Tornyos dárdáját komoran figyel apja szavára,
 S zúgva körülállják javalólag az ütközetértők.
 Mond pedig a seregek fejedelme, dicséretes Árpád :
 «Nem szükség vetekedni tovább, ti vezéri leventék.
 Mindketten bölcsen szólottatok. Úgyde tanácsosb
 Adni halottaknak végtisztességet ezennel,
 Mint Hadúr istennek botorúl elvárni haragját.
 Egy csapat, úgy tartom, hát elmehet esti homályban,
 Hogy ne gyanítsák meg, s mikoron hideg éjjeli fénnel
 Fölragyog a tele hold, az elesteket egybe takarja
 Halmot emelvén ott, s áldozván barna tulokkal.
 Onnan Bodrogköz szigetébe siessen azonnal,
 S földje az elgyengült daliákat, hölgyeket, apró
 Gyermekeket, kik azon tájon gyülekezve maradtak.
 Menni pedig fog ez úttal az istenes Und fia : úgy is

Bajnoki híre betelt az utósó szörnyű csatával.»
Szóla, s parancsolatit javalák valamennyi vezérek.

Ült Ete hős egyedül zöld sátorboltnak alatta.

Mély vágás nem volt testén ; de körül vala sebbel.
Dárdacsapás sajgott fájdalmasan égve bokáin ;
Combja szúrást vett, és keze, melle, bal oldala vérzett ;
Vére lefolyt testén, és a por alatta megázék.

Ezt mind elkötözék füvet értő férfiak. Így ült
S Ármány rémképét, s az ijesztő éjjeli bolygást
S harca nehéz napját hányá türodelmes eszében.

És ámult szörnyű veszedelmén, mint ki setétes
Éjjeleken komor álmaiból serkenve csodálja

A tüzesült tarajú sárkányt, vagy bojtos oroszánt,
Mellyeket álmában látott ordítva rohanni,

És még irtózik, s félig hiszi álma csodáit :

Így Ete még borzadva tekint harcára ; de hála
Ébred hű kebelén, hálát zeng ajka Hadúrnak :

«Isten! erősebb, mint földön valamennyi halandó
A ragyogó napnál, s tengernél karral erősebb,
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben,
A szeleken rohanó Ármányt megalázta hatalmad,
S a fogadott iszonyú veszedelmet elűzte fejemről.
Hála, dicsőség és áldás neked a magas égben!»

«Oh ha felőlem hall szép szőke leánya Hubának,
Mint fog örülni s köszönni neked ; mert általad élek,
Mint fogok én is örülni, ha őt ép karral ölelvén
Rám, dobogó kebelén boldog szerelemre hevülök.
Égi Hadúr Isten, te ne hagyj ezután is el engem!
Légy velem a hadakon, s csendes békében azonkép,
Áldalak én holtig, s valahányszor ez év szaka megjő,
Áldozatul dobogó lovaim legszebbike vesszen.»

Ekkép zenge Hadúr istennek hős Ete hálát
Sátora belseiben, mikor ifjú társai jöttek :
Csörsz, Lehel, és barnás Csongor, magzatja Veleknek,
Kikre midőn nézett, megörült lelkében az ifjú.
És azok elmondák, Árpád mit végze szavával ;
Erre pedig nagyon elbúsult, s bánatra hajolván
Földre sütötte fejét, és monda keserves ajakkal :
«Haj! bizony itt gonoszúl vezet ismét csalfa szerencsém.

Újra ki kell Árpád harcából messze maradnom.
 És ti Lehel, Csongor, s te merész Csörsz, szüntelen a nagy
 Harcnak híre után vigadozva siettek előlem? . . .
 Menjetek. Ép karral nem volnék most is utósó,
 Megsebesedve pedig, mint van jobb része karomnak,
 Nagy hadi munkákat nem tudnék tenni ; de a hült
 Testeket eltemetem szép csillagi gyenge sugárnál.
 Majd nekem is, ha talán leterülök puszta mezőben,
 Tisztességet adand legutószor egy ifjú levante,
 S dombot emel tetemimre futó kis völgyi pataknál . . .
 Menjetek! Ójon meg villongó kardja Hadúrnak.
 Adjon erőt nektek, veszedelmet az ellen ütőknek,»
 Monda, s barátságos jobbát nyujtotta Lehelnek,
 És nyujtotta merész Csörsznek, búcsút veve tőlök.
 Csongornak nyujtá végtére ; de nem veve búcsút
 Tőle, hanem kérvén mondá : «Magzatja Veleknek
 Jój ma velem, ha te jósz, öröместebb elmegyek én is.
 Jój velem, és kísérv bajtársi karoddal utamban».
 A viadalt báná Csongor ; de barátja szavának
 Engede, s ment fegyvert, paripát készíteni tüstént.
 Így végzének ezek, s Ete hős egyedül vala ismét.
 Fáradozása után érzéki leszenderedének,
 És aluvék mélyen ; látott pedig álma utóljár
 Egy ragyogó képet, valamint volt képe Hadúrnak,
 Melly is előlebegett a híg levegői határból,
 S messze világos lett a tájék, merre leszállván
 Szörnyü sebességgel földrázó fegyverivel jött.
 Inte ; de nem szólott alvó kacagányos Étének,
 S kardja midőn vágott, a zúgó Bodrogot érte.
 Háromszor vágott s mindannyiszor arra jelentett.
 Ébred az ifjú, csalárd álmának kergeti képét.
 Istene nem jelenik : de megújult bajnok erővel
 Ver szive, s teste vidám épségben kel ki sebeiből.
 Melyre midőn könnyen érezné tagjait, indul,
 Sürgeti társait, és készül útjára serényen.
 Árpád, a rohanó seregek nagylelkü vezére,
 Ütközetét bajtársaival más napra halasztja.
 Megy kiki, s rábizott dolgát végezni törekszik.
 Öröket állít Kund, s a tábort óva kerüli.

A leleményes Csomb élelmet rendel az éjre :
 Tulkokat és juhokat, s szüretét a régi hegyeknek.
 Fát hoznak mások. Reng, zúg, ropog a vadon erdő
 Nagy fejszék alatt, s fahalom kél sorra helyenként,
 Mely kivilágítand a barna homálynak öléből.
 Bors ott, hogy tova járt, egy szarvas ünőre találván
 Űzte heven, hogy majd megvendégelje vezérét,
 Vértett a vad már ; de nyilát még vitte nyakában.
 Űzte tovább is Bors, s már társai messze maradtak,
 Ő futa egyre ohajtván a kis ünőnek erőtlen
 Tagjait, és bőrét, mely szép vala, s gyenge növésű ;
 A vad ünő pedig oly könnyen, mint a hegyi szellő,
 Ment, kis lába alatt még a fű szála sem ingván,
 S mentében nyomait szép ifjú vére borítá.
 Túl a rengetegen szemközt nagy bátran elállta,
 S már a hős dárdát készüle hajítani, melyre
 Még közelebb járult az ünő, s oda nyujtva nyakával
 Gyenge fejét, így szólt csábító asszonyi hangon :
 «Őh bajnok, szünjél kergetni, magam jövök immár,
 Vedd nyiladat, mellyet lőttél, vedd vissza nyakamból.»
 Visszavevé, s elbámult Bors : könnyülve megugrott
 A kis ünő akkor, s földözetlen gyenge leány lett.
 Éjszaki hóhegyként, mellyet nem bánthata lábnyom,
 Sem ragyogó napfény, itt állott ékes alakja.
 Mint a parti virág, kékellett szép szeme fénye,
 S kis kerek ajkán a szerelem rózsája mosolygott.
 Balról által volt szögszín haja vetve előre,
 Mellyet baljával pihegő mellének alatta
 Tart vala, s térdiglen befödé ágyéka szemérmét.
 Jobbjával mutogatta sebét, mely tiszta nyakának
 Hattyú fehérségét vékony pirulattal előnté.
 Ekkor Borsot az ámulás izgatta s imígy szólt :
 «Lányka, ki vagy te, hogy a természet alakja megoldvad
 Kényed alatt, s könnyen mutogatsz tündéres enyelgést ?
 Mért csaltál ide, társimtól mért tartasz el engem ?
 Nem tudod a viadalt, mellyet fog párducos Árpád
 Büszke Zalán ellen görögök vesztére viselni ?
 «Jól tudom én» felel a csábító lányka «de téged
 A boldog szerelem nyugodalmas karja fog el ma.

Jőj el azért te is, engedvén szerelemnek, ölelj meg.
 A hegyeket bírom én. Jég és hó enged erőmnek,
 És csikorogva leszáll, ha kívánom, az éltes oromról.
 Ott lakozom ; de szívem forrón ver az édes örömhöz,
 S kölcsönös érzéshez. Jőj el hát, csendes az este,
 Csillagi szép fénnel bujdosva forognak az égen,
 És szerelem hangján suttognak gyenge fuvalmak.
 Jőj el, az érc fegyver ne legyen gátlója szívednek :
 Százszor erősebb léssz, karjaimból visszamenendő.»
 Így szólván nyujtotta kezét, mely szebb vala minden
 Földi leánykéznál. Csendes lett ekkor az este,
 Csillagi szép fénnel bujdosva forogtak az égen,
 És szerelem hangján suttognak gyenge fuvalmak.
 Minden bájos lett az enyelgő lányka körében.
 Állíthatlan erő vonzá Bors karjait : egyben
 Áltölelé a lányt, s kiveté a harcot eszéből.
 Szinte megérzé már kebelének erős dobogását,
 S ajka hevét, mikor a lány megrázkódva kifejlett,
 S lassan odább lebbent, mint egy kísértetes árnyék.
 Onnan is ámító hangon csalogatta vitézét ;
 Az pedig a szégyen s harag indulatja hevében
 Vette nyilát, s gyorsan csábítójára kilőtte.
 Véresen elment a siető nyíl, és nyaka bőrét,
 Melly egyedül sértést szenvedhete, újra megéré,
 Melyre sikoltva szökött a lány, és szíve vadulván
 Hév fájdalma miatt hangos sírással elindult.
 Nagyra, minő a legfőbb bérc, oly nagyra dagadván
 Ment agg Fátira hegyén, s sziklái zörögtek alatta.
 Végre megállt, s Kríván tetején keseredve leülvén
 Jajgata szüntelenül : szörnyükép harsoga hangja
 Végig az ősz Kárpát sorain, s zivatarba szedődvén
 Záporként lecsapá a nagy tengerbe siralmát.
 Így büntette Hadúr, ki vitézét csalta hadaktól.
 Bors pedig a síkon kedvét elvesztve bolyongott
 Hasztalanul, s a táborhoz nem juthata többé.
 Társai várják őt künn és a tábori helyben,
 S hívén, hogy megtér, dolgokhoz látnak erősen,
 S a farakást ide is, tova is jó renddel elosztják.
 Állnak egyéb katonák csapatonként, és veszik, adják

Harci parancsaikat. Paripáik fékesen állnak,
És meg-megcsördül a fegyver erős kezeikben.

A nap alá száll már, haloványodik arca világa
A zajgó nyomorúlt földnek közel érve határit.
Áll egyedül Árpád egy csendes kis halom ormán,
Nézi körül a sík tájékot, az elleni tábort,
Mely sokaságával mozog a nagy téren előtte.
Lelke magas képzelmekekkel forog a nagy időben,
Annak előbbi, s jövő tüneményit látja lebegni,
S titkos imádságot mond hála-buzogva Hadúrnak.
Barna haját, s vállán tarkáló párduca szélét
A siető szellő kapkodja, s arannyal elöntött
Fegyvere szép fényén haloványan reszket az alkony.
Néz iszonyodva reá a pezsgő elleni tábor.
Egymást kérdi heven, s a kérdés közben elámúl,
Amint látja felén rettentő kardja világát,
És daliás tetemét magasan fölnyúlni toronyként.
Nézi Zalán bús várából, és Kladnihoz így szól:
«Kladni, te megjártad seregét a büszke magyarnak,
Szólj, ki az, aki amott egyedül áll a halom ormán?
Párduc inog vállán, s ide látszik fegyvere fénye.
Oly daliás képet mutat ez, mint hírnek utána
Gondolom Árpádot, kit nemze Űgek fia, Álmos,
És kire mindenek azt mondják buta vélekedéssel,
Hogy daliás iszonyú képét ki nem állja halandó;
Én pedig utálok, mint a lator éjjeli farkast.»
Erre felelt tüstént szomorún hű Kladni urának:
«Jaj! bizony a hírből igazán ösmerted el őtet.
Árpád, a győző seregek fejedelme az ottan.
Láttam rettenetes karját kardjával emelve,
Mellyel népének mikor int vala könnyü lováról,
Azt véltem, hogy csattanik a levegőben utána,
És beszakad földünk, valamerre dobogva lenyargalt.
Csendes egyébkor, s a kegyes égre hasonlatos arca.
Népe vadabb, s egyedül ő tartóztatja haragját.
Oh de reánk vad lesz; mert meg van sértve szavunkkal.»
Melyre boszús fejedelmi Zalán így szóla viszontag:
«Hah! remegő öreg, és vadsága ijeszthet-e téged?
A delelő napot az többé nem fogja megérni,

S népe szelídebb lesz, mint a füves éjjeli sírdomb.»
 Így szólt, és büszkén végigpillanta gyülöngő
 Bajnokain, s tenger bolgár, s görög ezredek árján,
 S állhatlan lelkén félelmit előlte haragja.
 Még is imádta Hadúr Árpád a kis halom ormán,
 És ragyogó arcán forró könyecseppje lecsordult.
 Hír égett hevülő kebelén, s új honja szerelme.
 Értetek, oh új hon keresői, fohászkodik ő most,
 Már született hősök, s születendők, értetek ég ő,
 S harci vitészséget kér a hadak istenurától.
 Meghallgatja Hadúr és ad hadi szörnyü szerencsét,
 Mely sok bajba kerül, s a nemzetet untalan úzi,
 Mely véres hadakon forog, és nem lelheti nyugtát,
 Nem boldogságát; de remegnek előtte, utána,
 S fél Európának megrendül tőle hatalma.
 Harci szerencsét így kért és nyere párducos Árpád,
 S amint szikrázó karddal rá inte Hadisten,
 Reszketek ég és föld, s a földnek büszke lakói,
 Csak maga Árpád nem, nagy erőt érezve szívében.
 S aki szilaj nemzetségét ösmerted, az ádáz
 Harcok fergetegét láthattad rajta; de csendes
 Békenapot keveset számlálhatsz gyászos egében.
 Már ekkor nyugaton lemerült a sárga verőfény,
 A fejedelmi magyar most összehivatta vezérit,
 S táltosait, s így monda nekik fölszólva közöttök:
 «Férfiak! alkonyodik. Tüzetek most keljen az éjnek
 Úzni setétségét, s melly áldozatunkat eméssze,
 Egy farakás álljon közepettünk rakva Hadurnak.
 Vendégséget ütünk azután, s kiki zengje csatáit:
 Dallal hadd muljék a nyugtalan éjnek unalma.
 Mert szeméinket előbb nem zárja be kellemes álom,
 Mint a büszke Zalánt megalázzuk vára falánál.»
 Hangosan így szólt ő, és mindenik engede szónak.

ÖTÖDIK ÉNEK.

Távol azonban az éj szörnyű veszedelmei dúlnak,
 Elkomorúl rajtok szép csillagos arca az égnek,
 S vad zajgásaikat szomorúan visszamorogja.

Oh ha tovább mennem szabad a nagy tábor öléből,
 Elmegyek a földet pusztító néma halállal,
 Felfödözöm véres mezejét hideg éji homályból,
 S rajta kitüntetem a holdnál ordítva civódók
 Harcait és a holtaikért tusakodva veszőket.

Hallván a földnép, hogy az alsó tájra huzódott
 A főttábor, erőt s szívet veve, s forrva dühében,
 Merre magyart telepedve tudott, oda zúga hegyéről,
 S öldöklő kezeit gyarló öregekre, fiúkra,
 És gyámoltalanul maradott hölgyekre vetette.
 Bodrogközbe rohant legelőbb; de zajos vala jötte,
 Mint a fergetegé, mely még a bérceken ül, és
 Már iszonyú moraját hallják a puszták lakói.
 A bodrogköziek hallák, hogy zúga vidékek,
 És kiki, mint tudá, ment, bujdosva kerülte halálát.
 A hegyüregbe vonúlt némely; sok bolyga az erdőn;
 Sok Bodrognak eredt, s hídján átomla zsibongva;
 Volt, ki setét vizeit lappangva megúsza az éjben.
 Másokat a dühödő pórnépnek elére haragja,
 Kik lehajolt fejjel szomorún egymásra halának.
 Jókor ment Huba, s fogta Bodort, és fogta kezénél
 Gyenge Szömért; deli Hajna pedig mene nyomban
 S már bús ösvényén a zúgó Bodrogot érte. [utáná,
 Szólitván Hajnát, szólitván rendre cselédit,
 A szűk gyenge bürün félelmes lábbal elindúlt.
 Így át vitte Bodort, és kezdé vinni Szömért is.
 Ekkor erős hangon megdobbán utánok az ösvény,
 S szó- és fegyverzajt harsognak vissza az öblök.
 Megfélemlik ezen, s viszi gyorsan gyenge leányát.
 Elsiet, és sajnos vesztségét sejtve csak akkor
 Jajdúl fel, mikor úzóit nagy messze kerülván
 Mérgök elől eltért, és nem leli a deli Hajnát.
 «Haj! mi kemény vég ez, mi gonosz kéz hajt ide engem?
 Agg fejemet sietek megmenteni; s veszni felejttem
 Lányomat, a szeretett Hajnát, fene latrok ölében.»
 Így szólván, keseredve ledől egy szikla tövénél,
 Mert agg lábai már nem bírják vinni; körüle
 Nyögve siránkoznak kedves fia, lánya, cselédi.
 Kérdi Bodor, vele kérdi Szömér: apa, Hajna hová lett?

Nem felel az, hanem a sziklához nyomja keservtől
 Kába fejét, fölnez a csillagos égre merően.
 Háromszor fölkel elszánva keresni leányát,
 S háromszor rogy vissza szegény a szikla tövéhez :
 «Nem mehetek, vad szikla te légy, légy erre tanúm ég!
 Nem mehetek ; de te, hú Szakadár, menj gyorsan utána,
 És ha lator kézben lelvén nem mentheted, öld meg.»
 Monda, s reá nyögtek síró fia, lánya, cselédi.
 Hú Szakadár pedig elmenvén sírt éjjeli útján
 S hasztalanúl bolygott a csillagi gyenge világnál.
 Láta Hadúr e fájdalmat, megszánta vitézét,
 S szóla legottam az Álomnak, hogy menne le hozza,
 Enyhítné fájdalma hevét, biztatva reménnyel.
 Éjszokról tüstént a kellemes Álom alászállt.
 Szép aranyos szegetű szárny inga suhogva nyakánál.
 Hosszu setét hajait hamuszín koszorúja keríté,
 S könnyen gombolyodó híg barna köd úsza nyomában.
 Tart vala lágy iratos szövevényt betekerve kezében,
 Melynek egyik lapján víg hajnali színben előntve
 A boldogságnak vidor ábrázatai tüntek ;
 Másikon állt a bús sanyarúság képe sötéten.
 Ott a búsán ülőt meglepte szelíden ölelvén
 A koszorúzott hölgy, tarkás rét csermelye partján ;
 Ott a távol eső meglátta barátait ismét,
 Véreit a rokon, a bujdokló honja határit,
 Megholt társával mulatott vigadozva az élő,
 Hitte jelenlétét, s örömétől lángola képe.
 A hős győzve kitünt ragyogó nagy kardja vasával.
 Éhesek, és szomjuk boldog bőségben ülének,
 És fejedelmi arany ragyogott a durva paraszton.
 Itt lesütött fejvel rabok állnak régi bilincsen,
 S jár éhen szomjan fonnyadt bőrképpel az ínség.
 Itt a gyilkostól remegő elfutna : de nem tud ;
 Veszti dicsőségét a hős, vas fegyvere bomlik ;
 Népe fut, ő leesik, s dobogó paripája tipor rá.
 A csecsemőt dühödő farkasnak körmei tépik,
 Anyja sikolt, s iszonyodva fut a fene vadnak elébe.
 Itt a hajnallal sokszorta szerelmesen eskvőt

Alkonyodás tájban mással szemléli mulatni
A bús lányka, s virágpártáját tépi feje föl.

Illyenféle, s ezer más képet tüntet az Álom
Lágy szövetén, mikor a nyugvókat előnti ködével,
Azt pedig a jó, vagy rossz színnel nyomja fejökre.
Most jöve, s csendes dalt mormolt még távol az égben,
És hallék zúgása, miként a szirteken omló
Kis pataké, vagy az erdőé, mikor esti szelektől
Lassan meghajlik leveles feje, s benne moraj kél.
Már közel ért, s legelőbb a két kis gyermeket éré,
S lágy, iratos szövevénye hegyét nyujtotta szemökre,
Mellyen rakva gerezdekkel szőlőtövek, ifjú
Kis csemeték piros almákkal fejükre lelőgtak.
A két gyermek aludt atyjának ölébe hajolva ;
Ősz Huba is fáradt szemeit nehezedve lehúnyá.
A boldog szövevényt rá nyomta mosolyogva az Álom
Látta Etét ragyogó képpel diadalmi örömben,
A győző sereget látá vágdatni merészen,
S párducos Árpádot hadat űző karral előttök.
Jött végtére leánya elő és sirt örömében,
És csókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
Mint ezelőtt ébren vala szólni, mosolygani kedve.
Így mikor álképeit a kellemes Álom elosztá,
Visszaröpült betekert szövetével az éjszaki tájra.
Itt ugyan ők rövid álmaikat nyugalomban alutták
A baj után ; de kik a véres hadi téren alusznak,
Álmaikat valahára megint fogják-e elűzni?
Vagy ki lesz, aki szelíd kézzel kelthesse fel őket,
Hogy még gyenge tavaszt, s napfényt láthassanak egy-
Senki sem! éktelenül a véres porban enyésznek. [szer?
Ím! hogy emelkedik a csendes hold képe ragyogva.
Szürke világánál, mint a kríváni fenyőszál,
Látszanak éktelenül a termetes éji leventék.
Bús lábok, valamerre tapod, holt testeken áll meg,
Mellyek alutt vérrel feketedve, kihűlve hevernek.
Lassu hideg szellő játszik huzakodva hajokkal,
Némult ajkaikon besívít, és (hallani szörnyű!)
Tompa sóhajtásként jó vissza halálos özönnel.
Így járnak köztök Csongor, s Ete bajnokaikkal.

Néma, halálos gondolatok kísérgatik őket,
 Nyelvök eláll, zajló mellöknek, hangja dobog csak,
 Vagy mikor indulnak, megdöbben alattok az ösvény,
 És a holtak után hajlónak fegyvere csördül.
 Itt fekszik Hábor hosszan sík földre terülve,
 Arcsal alá, valamintha porát keseredve harapná.
 A ragyogó szegetű kacagány, s kelevéze törötten,
 Haj! máskép, mint míg viselőjük bírta, hevernek.
 Hős Ete rá botlik, meg is ösmeri, s képibe pillant
 Élete vég sugarát vélvén még rajta találni.
 Oh de setét az már, s bús éjre van üzve világa,
 És hideg, és merevült, mint a fagyos éjszaki tenger.
 Mind bámulva körülállják, paizsokra bocsátja
 Őt Ete, s elnehezült szívből így ejti beszédét :
 «Bajtársam, hajdan víg gyermek társa koromnak,
 Vérbe borúlt földön nyomorúlt így lellek-e téged?
 Rám dühödött a vad bolgár, te helyettem elestél.
 S haj! most hol van erőd, szemeid szép fénye hová lett?
 És legelől rengő lobogód hova szálla fejeddel?
 Mind letiporva hever, s te enyészet karjain alszol.
 Ifjúság koszorúja! korán kiszakadsz te közülünk,
 S a sápadt holdnál temetésed nem lehet ékes.
 Kis domb aljánál fogsz dísztelen éjben alunni,
 S fegyvereid fényét a föld árnyéka berejti ;
 De feledékenység nem rejt el örökre előlünk.
 Kardodat elviszem én, villogjon holtod után is,
 És legyen öldöklő, valamint ha te vitted előre,
 Ezt pedig árnyékok seregében bírd te sajátúl.
 Majd egykor hozzád nyugovó helyeinkre leszállunk.
 És kereső jobbunk ránk nyujtott jobbodat éri.»
 Így szólván kardját gerelyével váltani készül,
 S könnye reá csordúl, mikor oldani hajlik utána.
 Már viszik őt szomorún széles paizsokra terítve,
 S borzasztó látás! mikor a holtakra tapodnak,
 Elnehezült fejjel lassan felütődik előttök
 Egy haldokló hős. Sanyarú képére tolódván
 Kínja halálának, szemeit komor éjbe borítja,
 Ósz haja véresedett fürtökben lóg le fejéről,
 S szívrazó hörgése között ily szózata hallik :

«Föltámadtok-e hát ti halott bús társak az éjben?
 Vagy kik járnak emitt zörgő fegyverben előttem?
 Haj! Nagy az én kínom ; lelkenek nyissatok útat.»
 Így hörgött, s feje ismét a holtakra hanyatlék,
 S a mellébe törött kopját markolta kezével.
 Itt iszonyodva megállt, mind aki körül vala s Csongor
 Ment legelőbb hozzá, s minden haja szála fölállá,
 S keble dobogni szünék, mikor a hős rája mereszté
 Haldokló szemeit, s ő a tört kopja után nyúlt.
 Hogy kivoná, megrázkódék, a vér pedig omlott
 Annak kebléből, és lelke sohajtva kiszállá.
 Kínjától feketült arcát a csendes enyészet
 Most elsárgítá, s szemeit betakarta ködével :
 «Nagy volt, oh bajnok, s tartós fájdalma szivednek ;
 Szúnyadj most, valahára megáld szélhánya porodban
 A maradék, ki ezen földnek bírandja határit,
 S szörnyü haláloddal fiait nagy tette hevíti.»
 Így szóltak, s betemették őt a kis halom alján
 Társaival, s a tört kopját melléje letűzték.
 Erre hozák Edömért lehajolt bús fejjel, utána
 Tarcait, a nyilazó seregeknek büszke vezérét.
 «Haj! mi nem így nyugodott csak reggel is a csatátéren,
 Mondák mindnyájan, szeleket megelőze futása,
 És nyila messze röpült ragyogón, és gyorsan előtte.
 Most pedig éktelenül itt fetreng véres ajakkal,
 S szép arany íjából gonosz ellensége lövöldöz!?
 Végre Laborcánt is hozták, s a kis halom alján
 Négyöknek tágas sírt ástak az éji leventék.
 A többit halmokba rakák, és dombot emeltek
 Testeiken. Tüzet is gerjesztete Csongor azonnal,
 Áldozatot hogy tenne nekik kis barna tulokból,
 És szomorú torral végkép megválna közülök.
 Hős Ete járt egyedül holt ellenségei halmán,
 És az erős bolgárt, kit nagy viadalban elejte,
 Nézé, hogy neki is vég tisztességet adasson.
 Távol azonközben megvillan az éjjeli fegyver,
 Melyre midőn pillant Ete hős, nagy gyorsan elindúl
 Társaihoz, nekik a jelenést kimutatja, holottan
 Sok megrettenik, és javasolja kerülni futással

A sokaság erejét ; de nem így Ete, s Csongor : erősen
 Állnak ezek bátor szíveikkel akármi baj ellen,
 S a közelítőket készek fegyverre bevárni.

Mégis, hogy netalán némely hadi társok elessék,
 Hős Ete cselet gondol, s szaporán így ejti beszédét :
 «Társak, az éj kedvez. Fekügyék kiki szerte nyugodtan
 A tetemek mellé, magam itt a holtakon ülven
 A lobogó lángban piszkálok dárdavasammal,
 Vagy sárkány tarajú sisakát föltűzöm Izácsnak
 Egy hosszú, vérrel fénylő kelevézre, hogy ettől
 Visszajedjenek és rend nélkül fussanak, akkor
 Keljetek, és őket fent kardotok éle fogyassa.»

Végezi. Szétvezeté Csongor kis számu vitézit,
 S a holtak mellé fektette le őket ötönként,
 Hogy mikor a jövevény sereget szétbolygani látják,
 Ők egyesült karral bizvást ölhessenek abból.

Rejtve maradt maga is, s borzadva ölelte az elhült
 Bajnokokat, s véres képökre remegve tekintett,
 S ége halálos fekvését harcokra cserélni.

Szép Ete hős pedig a tűznél kelevézre szegezven,
 A sárkány tarajú sisakot fölütötte magasra,
 S bajnok Izács tetemét, fej nélkül, vértesen, és bús
 Helyzetben föltámasztá holt testi halomra,
 És maga ült lobogós sisakot kapcsolva fejére.

Már az alatt közelebb járult amaz éji csoport is,
 S erre tüzet látván sebesebben kezdte rohanni.

Csorna hozá őket. Lelkét szilaj érzetek ölvén
 Vétke tudásában többé nem lelte nyugalmát.

A tábort oda hagyta, futott kikerülni halálát,
 Mellyet az ellbúsult Lamias dühe forrala titkon.

Futsz gonosz öldöklő, de utól ér szörnyű hatalma
 Véres bünödnek, s fejedet bekeríti halállal,
 Balgatag! a hölgyet megnyerni hiába reményled,
 S holtakról zsákmányt szedven haza térni veretlen.
 A hölgy férjével, kit elöltél, nyugszik örökké,
 S itt legutósó lesz neked e rémületes éjjel.

Jó sebesen hadi népeivel deli termetű Csorna,
 S rézhegyü kopját tart könnyen forgatva kezében.
 Ekkor kél a hős. Valamint Bakony erdeje halmán

A sudaras nagy tölgy, mely zölden messze kinyújtja
 Ágait, és magasan jár büszke fejével az égben,
 Ott szép fürteivel lágy szellők játszanak, és a
 Tiszta verőfénynél feketés nagy sasfiak ülnek :
 Így kél hős Ete, és lobog ékes tolla sisakján.
 Integet a fölemelt dárdával, s visszariasztó
 Mozdulattal Izács csonkúlt tetemére mutatgat.
 Ily szörnyű lehet a déltengeri sárga halál is,
 Melly a szárazhoz kis sajkán csendesen indul,
 S lassu szelek hordják veszedelmes szája leheltét ;
 Végre rohanva megyen s a népes partok utána
 Holtak testeivel hosszan beterítve maradnak.
 Szemmeredezve tekint a bolgár, látja fejetlen
 Bajnok Izács tetemét, s kelevézen függve sisakját,
 Elrémül. Iszonyodva megáll maga Csorna is, és néz.
 Mit véljen, nem tudja s mihez tarthassa irányát.
 Végre pogány lelkét ekkép szólítja magában :
 «Most van-e hát szaladásra idő? Hah! vagy hova fussak?
 Hol vehetek békét, mellyet nem fegyverem adna?
 Ál ördög, vagy akárki vagy ott tetemével Izácsnak,
 Míg fegyvert bírhat, nem látod Csorna futását.»
 Illyent gondolván, kopját vete rája boszúsan,
 Mely nagy erőszakkal sebesen zúgott ki kezéből,
 S ment egyenest, de kifáradván a földre lehullott.
 Ekközben pengő idegéből kétszer ereszte
 Gyors nyilat Und fia is, megüté egyikével Ikámort,
 A fegyverhordót, ki legott Csornának elébe
 Általütött nyakkal leesett, sok kopja zörögven
 Markában, nyomorult! többé nem nyujthat urának ;
 A másik nyíl zúgva röpül fene Csorna nyakánál,
 S a sisakos Hirkunt sebesítvén jobb szeme táján
 Csap be, s hideg vas hegygel örökre eloltja világát.
 Hős Ete gyors nyilakat lővén így kezdte csatáját ;
 Most pedig a kopját fölkapta, s hatalmas erővel
 Visszaveté. Reszketve futott ki előle az alszél,
 Ez pedig a levegőn sebesen tolakodva sivített,
 S most nem esett le, hanem nagy erővel ütötte közepen
 Csorna kemény paizsát, s ketté osztotta hegyével.
 Gombos övét éré azután, s ott félre hajolván

Gyenge fehér csipejét szúrván vérével elönté.
 Fattyú Csorna midőn evvel keseredve vesződnék,
 Már közel állt Ete rettentő dárdával előtte.
 Népe keverve futott, s közben valamintha halálok
 Kelne, serény haddal némán föltámadta Csongor.
 Oh míg az öldöklést rebegéssel zengi el ajkam,
 Bújatok el ragyogó szép csillagok a magas égen,
 Hogy besötétedjék boruló lelkemnek az éjféli.

Csongor előbb karddal leveré a természetes Illit,
 És az öreg Bekirót ketté szaggatta derékon.
 Akik szinte együtt estek le holtan előtte.
 Hátban üté Bogomilt, azután a sanda Kolombárt,
 Kit, midőn arccal fordult, s szégyelve futását,
 Bőr paizsát védül tartá, és vagdala karddal,
 Szája fölött megvága nagyon, kiütötte kezéből
 Kardját is, mely csengve legott a földre lehullott.
 A bolgárt Csongor még egyszer ütötte meg arcúl,
 Melyre hanyatt fordúlt dombos paizsával elesvén.
 Sok futa, mint nap előtt fut az éj köde völgyek ölében,
 Ő, mint könnyü sugár, hozzájok elére vasával,
 És kegyelem nélkül járt ölve, riasztva közöttök.
 A gyalogokból már ötöt ejte le, most kelevézt vőn,
 Egy földön heverőt, s Irkunt leütötte lováról,
 (Mert csak némellyek szálltak le keresni barátjuk
 Elhidegült tetemét, s a többi lovon vala) Irkun
 Vérző oldallal leesett, és esve nyakát is
 Szegette szegény, kit jó lova futván messze lehurcolt,
 Hogy kengyelben akadt lábát nem tudta kivetni.

Csongor után mind föltámadt a fürge magyarság,
 S a szaladó csapatot könnyű harcokban emészté,
 Kisszemü Báta, ki mint a bús csillagtalan éjjel,
 Rút vala képében, nagy fejjel, s ferde ajakkal
 Száz ezerek közt is kitűnő, komor éjszaki rémként
 Kelt s iszonyú ordítással kezdette csatáját.
 Négy bolgárt üzött egyedül maga. Karjait egynek
 Elvágá, a másiknak megtörte sisakját,
 És megtörte fejét, mellyel szédülve ledől az.
 Futtában megbotlott itt a kisszemü Báta,
 S vastag törzsökként leesett a földre zuhanva.

A bolgár Hircsut megfordult rája dsidával,
 S szidva fejének szúrt; de tömött kápája megóttá.
 Talpra szökött szaporán, s elvágá ellene karját,
 Majd torkába veré az acélos kardot; azonnal
 Eldőlt a bolgár és társa ijedve odább állt.
 Vitte szekercéjét a markos Tárkony is, és ölt,
 Pusztított, valamerre futott ló, ember előtte.
 Öt rétű paizsát a vivó testes Olápnak
 Elrontá egy vágással, s ugyanannak alatta
 Oldala két csontját betöré másodsor. Oláp sem
 Vára balgatagúl. Kardjával jól csapa hozzá,
 S bal vállát mélyen megvágta; de őtet azonnal
 Főben üté Tárkony, hogy aléltan földre hanyatlott,
 S rajta futó bolgár bajtársi remegve tapodtak.
 Már a két népség üzése, futása vegyes lón,
 A rejtett magyarok mind gyors viadalra kelének,
 És rosszúl forgott váratlan harcban előttök
 A buta bolgárság. Már a réműletes éjben
 Holtakat is gondolt vesztére rohanni, s csatával
 Nem mere, mint máskor, kétséges harci szerencsét
 Várni, hanem bizonyos veszedelmét futva kerülte.
 S most az ölök dühödött ajakán, s az ijedve futóknak
 Torkaiból kisüvöltő hang egy zajba verődik,
 S a fegyverropogás, paripák nyihogása eget ver,
 Ott, hol előbb holtak borzasztó csendben aluttak,
 S a letiport földön még féreg sem vala élő!
 Csorna, midőn látá népén gonosz éje csodáit,
 S a rettentő hőst, s fölemelt dárdája hatalmát.
 Megrendült, s vadsága kifogy vala minden erőből.
 Fölhágott szaporán, s megereszté jó lova fékét,
 És futa, mint a rém, mellyet megkergete isten,
 S mely hosszan nyujtózik el a nagy felleges égen,
 S hogy leszakad, bús árnyék megy tépetten utána.
 Így futa Csorna, futó népét szaladással előzván,
 És holtakra vetett árnyéka követte futását.
 Még sebesebb árnyékánál, és rettenetesb volt
 A szaladó Ete hős, ki vivén dárdája hatalmát,
 Mint a mennydörgés, ment zúgva, zörögve nyomában,
 S csakhamar általüté paripáját hátra feszített

Lába előtt, hol vékonyodik hasa, szőre kopottabb.
 Lassúdott a pára s halálgond érte ülőjét.
 Félre szökött hát és amelynek előle iramlott,
 El nem futhatván, fegyverrel várta halálát.
 Főben üte legelőbb is Etét; de törötten esett el
 A vékony kelevéz hegyezett vasa csonka nyeléről,
 És Ete még állott, mint a nagy tátrai kőszál.
 Annak kormos agyát sok villám szállja ropogva,
 S kár nélkül elenyész, mikor eljut régi tövéhez,
 Mely mélyen gyökerezve megállt a föld közepében,
 S ott az idők végét ingatlan fogja bevárni.
 Így Ete még állott, s dárdáját hosszan előre
 Nyujtván, míg kardot rántott az, erőt veve ismét.
 Monda pedig, mikoron rá készült Csorna rohanni:
 «Hitted-e hát te kölyök bolgár, hogy gyenge csapásod
 Engem is a holtak seregébe fog üzni? de téged
 Most megemészt tüstént e hosszú kezembeli dárda,
 És ragyogó kardom szívedet megjárja hegyével.
 Majd panasználni fogod népednek ferde ajakkal,
 Hogy mikoron szaladál, magyar ifjú levante ütött meg.
 Az pedig ottan rád nem fog hallgatni; hanem fut
 Fegyverem életől, s egyedül hágy téged az éhes
 Férgeknek, kik majd dögödn marakodva lakoznak.»
 Erre felelt, noha félt, bátran deli termetű Csorna:
 «Téged ugyan nagy erőd büszkévé tenne; de láttam
 Én már elrémült fejedet, mely szinte lehullott
 A nagy Viddin előtt. Hej! másképp állsz vala ottan:
 Most engem büszkén éhes férgeknek ajánlasz.
 Várj csak, azok téged sem fognak messze kerülni,
 Aki reánk lappangva csapál, mint éjjeli farkas.
 Most vedd e választ, holtak rablója, s dögölj meg.»
 Így szólván ragyogó kardját neki vitte, s keményen
 Csapkoda balja felé, s most mint két tigrisi kölykek
 Vítanak elhangzó iszonyú csengéssel az éjben.
 A szaladók megfordulnak bámulva, s közöttök
 Látván egy harcolni urát egyetlenlen erővel:
 «Vajmi buták voltunk, hogy féltünk eddig is e csúf
 Latroktól, kiknél majd tizszer több vala számunk.
 Jertek most, üssünk rájok, s mentjük meg urunkat.»

Hangosan így szólott ; s mind zajra fakadtak utána,
 S mint sívó lelkek keseredve rohantak urokhöz.
 Csorna, kerek paizsát verdeste keményen Etének ;
 Ez meg visszaszökött, s dárdáját messze kinyújtván,
 Mellben üté Csornát, hogy azonnal vére kibuggyant
 Torkából, s elalélt karjával kardja lehullott.
 Kardra kapott Ete is, s nagy erővel vága nyakához.
 Melly a páncél kapcsa fölött gyengén vala földve.
 Itt éré : a bolgárnak feje porba vetődött,
 Teste pedig nagy zörgéssel hullott el utána.
 Szörnyű kínjától vonagoltak tagjai, ékes
 Arcát szájából kiszivárgó vére csúfítá.
 Rá hágott Ete, s mellyeket ő kérkedve letépett,
 Tarcal ivét, teli puzdráját most visszaszerezte,
 S pajzsa helyett baljába vevé, s vállára akasztá.
 Egy csapatot Csongor, s öldöklő társai üztek,
 Sok most erre rohant, ha lehetne megóni vezérét.
 Vagy legalább testét megmenteni víva remélte,
 S csenge boszúálló markokban kardjok acéla,
 Kikre midőn nézett Ete hős, elejökbe vetette
 A véres fejet : az nagyot esvén földre lekoccant ;
 Ő pedig így szólott rettentő szóval : «Ihol van
 A magasan kelt fej feketítő porba keverve :
 Bánatos anyjának nyujtsátok vissza, hogy ötet
 A zajogó tenger habjában mossa fehérre ;
 Mert nagyon elcsúfúlt . . . de ti sem juttok haza többé,
 Sorra vasat nyeltek, dühödők, s vért isztok előttem»,
 Elkekeredtek ezen, s szilajabban zúgtak előre
 A bolgár katonák, de amaz sem szóla sokáig
 Mint fecsegő szajkó ; hanem a vont húrral ereszté
 Tarcal erős nyilait, sok az által szörnyü halált halt.
 Báluz Imérrel alá fordult : azt mellben ütötte
 A hegyezett vessző, száján besivíta emennek,
 Amint ordított : egyszerre elállt szava, s a nyíl
 Általjárva fejét jó messze kiállta hegyével.
 Így ezek a csörgő fegyverrel porba zuhantak.
 Harmadszor csendült Tarcal szép íja kezében,
 S ekkor sem suhogott nyila hasztalan, a gyalog Eddint
 Fülhegyen érte, s tovább kelvén megakadt az idősebb

Eddin combjában, ki amazt lovagolva követte.
 Eljajdultak ezek ; de velök nem gondola senki.
 Könnyű dárdával Szemiringa leszälla lováról,
 Megragadá izmos baljával Csorna fejetlen
 Testét, és szaporán elvonta Etének előle.
 Mint őzborjat evő tigris, vagy bojtos oroszán,
 Melyre hiéna rohan, s koncát vonszolni merészli,
 Rá viszi rettenetes körmét ordítva, dühödve :
 Úgy mene hős Ete most hosszú dárdája vasával,
 És letöré derekát a hű bolgárnak : az ottan
 Összerogyott ura testével, s nyöszörögve reá halt ;
 Bajnok Etét ezalatt láncsával mellben ütötte
 A gyors Kelde, s egyéb társit biztatva reá tört.
 Még is Etét mikoron szemlélte rohanni feléje,
 Szembe nem állt vele, jó deresen szaladásnak eredvén.
 Őt az ölö ifjú leveré döngetve lováról,
 S lóra kapott maga, s most mint a sas jára közöttök,
 És magasan forgott véres lobogója az égben.
 Balra szegett fejjel viszi a mén szörnyű hatalmát,
 Tombol, tajtékszik, remeg, izzad, borzad alatta.
 Most Ete hős nyilazó Rollónak szúrja hasába
 Dárdáját : lerogy az, s kínjában marja ruháit.
 Megtöri Boncsik agyát, s melléje lefekteti Zákát,
 És jámbor Rutufot, ki gerelyt vete rája ; de gyengén
 Koccant az paizsán, s leesett a földre rezegve.
 Így ment, mint a nyíl sebesen, s veszedelmes erővel
 Csorna körül már harmadszor, s kikerülte futással
 A rá hányt kopját, vagy meg-megrázta acélos
 Pajzsát, s a bele tört fegyvert hullatta : körüle
 Ember, ló hullott azalatt, s nyöge véresen a föld.
 Senki ezentúl a testet nem merte ragadni,
 Csongor is erre került ismét, s a kisszemü Bába.
 Most a bolgarság másodszor eredve futásnak,
 Visszafutott, árnyékát is rettegve tekintvén.
 A csend, mellvet az éj viadalma szegett meg, ezentúl
 Még iszonyúbb, mélyebb lön, mint mikor a nagy idő
 El nem kezdődött, s a főhatalomnak ölében [még
 Eleterő nélkül nyugodott a néma teremtés.

A két tábornak nem volt nyugodalma azonban.
 Zúga szünet nélkül a csillagos égnek alatta,
 És tüzeik versent csillogtak az égi tüzekkel.
 Áll fenn várában Alpár ura, néz le, s ezerszer
 Változik el gondos szive indúlatja: tűnődik.
 Majd hül, majd izzad, félelmét váltja haragja;
 Majd megalázódik, majd gőgösen érzi hatalmát.
 Ébren van, de az álommal vetekedve röpülő
 Bágyadt gondolatok támadnak erőtlen eszében,
 S járva, pihenve fején leli szörnyű gondjai terhét.
 Fegyvert ölt most, és a nagy táborba lekészül.
 Egyben elébe siet zokogó neje, fátyolos Íno,
 S szőke Melitta, kiket, mikor egy kikeletkori nappal
 Ossa hegyaljában szedtek koszorúba virágot,
 Szép Görögországból tiltott szerelemmel elorzott,
 S titkon ölelt, az anyák átkait gyönyörébe keverve.
 Most ezek eljöttek, s legelőbb szólt fátyolos Íno:
 «Merre Zalán, haj! merre sietsz, bús árva fejünket
 Mely szörnyű inségre hagyod hités esküid ellen?
 Vártalak, ah mert nélküled nem is édes az álom,
 S most nem jössz te, miként ezelőtt vala jöni szokásod,
 Hogy keblemben elaltatnád nagy bűneim átkát
 S képzelt boldoggá karodon ringatna szerelmed.
 Oh mi igen más szív voltál, mikor Ossa tövébe
 Szűz lány társammal leltél koszorúzva, s virágát
 Ifjúságunknak, te hitetlen, örökre kicsaltad.
 Akkor csábító szemedén szép szikra világolt,
 S ifjú ajkadon oly kedves vala hangja nem ösmert
 Honnodnak. Hitető, most mely csúfságra hagyandasz?
 Éjtszaka rejtve vagyunk, egyedül elzárva naponnan.
 Csak te valál örömünk komor éjjeli csendes időben,
 Most fegyverbe sietsz, s ránk nincsen gondja szivednek
 Ah hát, míg harcolsz, idegen kéz bírjon-e minket?
 Vagy szabadulván is, hova a nagy földi világba
 Tisztesség nélkül, nyomorúlt, hova menjek ezentúl?
 Jój ki Zalán, oh jój ki velünk e harci vidékről:
 Szolgád és szeretőd, valamerre menendesz, utánad
 Lépdlek én, s el nem fárad kísérni szerelmem.
 Kedvez az éj, jer vissza Zalán jer, veszni ne hagyj itt.

Vagy várod, hogy bús fényét szemeimnek eloltsa
 Ön kezem, és ki setét éjben szívemnek alatta
 Fekszik, az is vesszen, nyomorúlt, a gyilkos anyával,
 És valamerre hajolsz, legyen átka, keserve fejednek?»
 Melyre Zalán szomorodva felelt, és közbe sohajta:
 «Most jósz hát te is, oh most jósz keseríteni, bús hölgy,
 Kit más szíveknél tüzesebben kedvele szívem?
 Most keserítesz-e? haj mért kellett arra vetődnöm,
 Mért kellett idegen földön szemeimbe ötölnöd,
 Hogy most könnyeidet lássam kebeledbe lehullni?
 De ne remegj, megmentelek én: ti előre lementek
 A Duna partjaihoz. Ha szaladnom kellene, ottan
 Fölfoglak titeket, s a nagy hullámos özönnel
 Kis sajkánk szaporán leröpül Nándornak alája.»
 Ó ugyan így szólott, s megörül vala fátyolos Íno.
 Szőke Melitta megállt, mint ékes völgyi virágszál,
 Mely gyönyörű kebelét a csalfa melegre kitárta,
 S csak hamar a fagyos éj dere hullott gyenge fejére.
 Leng azután a langy szellő, fris harmat esik rá,
 S fürte fölött melegen tündöklük az ifju verőfény,
 De kebelét az már többé nem nyitja; hanem vész,
 S hervadt gyenge fejét vékony szárára lehajtja.
 Szőke Melitta imígy állott fejcsüggve Zalánnál,
 És halovány ajakát szomorún ily szókra nyitotta:
 «Bár inkább vennéd el tőlem az élet unalmát,
 És vérző szívemet nyitná meg kardod acéla.
 Haj! nincs már örömem, nincs semmi reményem azóta,
 Hogy veled itt egyedül elzárva gyalázatot élek.
 Majd mire kell jutnom, nem tudtam balgatag, akkor.
 Fennyen ígéretted, hogy drága szüléim ölébe
 Visszavezetsz, s aranyos szavaid vesztetre hitettek:
 Most buja véreddel megrontád lelkemet; eltűnt
 Szép ifjú napomat komor éji homályba vetted,
 És megvetsz inségemnek hia hogy ne lehessen.
 Menj hát, bízvást menj, örvendtesd fátyolos Ínót,
 S hagyj engem csúfságra; de majd megbüntet idővel,
 Melytől elragadál, honnom szent istene téged,
 S a sirból kikiált örömidre leányi szemérmem.»
 Így szólván szomorún belső teremébe vonúla.

Menne Zalán örömet, hogy vígasztalja ; de Íno
 Lágy ölelésével megtartja, s kezére borulván,
 Féltekeny szavait sugdossa remegve fülébe.
 S már lágyulna Zalán ; de felejteti gyenge szerelmét
 A népes tábor, mely zúg várának alatta,
 És melly ellenben csillámlik az éji tüzeknél.
 Most lezörög, mint egy kísértet, utána Preheszka,
 S a szálas Kornyik, fegyverhordója, sietnek,
 S csak kevesen bolgári közül, kik elaljasodottan
 Véröket elhagyták idegenbe merülni s fogyottúl
 Éltenek, úgy látszék, hogy kínos végöket érzék
 S végét a népnek, melly elpártolva magától
 Ősi szokásait és nyelvét indúla feledni.
 Ő pedig a fejedelmi Zalán, aggódva szívében
 Hű kísérőket rendel, kik gyorsan utazván,
 Éjtszaka hölgyeivel futnának el a hadi térről,
 S a Duna partjánál hírét várnák be, vagy ötet.
 Íno pedig keserű könnyekkel tölti meg arcát,
 S szőke Melittával nem egyenlő búban elindúl.
 Ekközben jeles áldozatot készíté Hadúrnak
 A győztös tábor. Sík tér vala hagyva középelt,
 Hol magasan lobogott a tűz halmos farakásból,
 És ropogós haragos szikrái az égbe röpültek.
 Jó távolságban, mint a déleesti szivárvány,
 Melly, az eget csoda színezetű boltjával elosztván,
 A fagyos éjszaktól délig nyujtózva legörbül,
 S szemtévesztve megáll zúgó nagy tengerek árján :
 Úgy állt félkereken, képpel fordulva tűzének,
 Alpár tája felől Árpád hadi népe nyugodtan.
 Szemközt, és közelebb a tüzhöz elődi vezérek,
 És bátor daliák álltak viadalmas erőben,
 Mind tisztelve Hadúrt, mind hálát monda Hadurnak.
 S most a főtáltos Kárel, magzatja Izárnak,
 Mellén gombokkal ragyogó köntösben előjött.
 Keskeny övét derekán aranyos csatjával akasztván,
 Hosszan alá lógott zöld rojtos barna ruhája,
 Tarta pedig baltát, s nagy selleget ötvös ezüsből,
 És közelíte, miként közelít a nyugati felhő
 Nap lesiettéhez, melytől a barna setétség

Ritkúl bús közepén, s kiragyog szép széle körösleg :
 Úgy leszen itt kitünőbb a táltos termete, képe.
 Hosszu szakállával havas üstöke, bajsza fehérlik,
 És magasan kiderül nagy homloka tiszta szemével.
 Csendes buzgóság izgatván lelke nyugalmát,
 Tiszta tekintettel dalt kezde magában ; utána
 Titkos dal repesett a zengő táltosok ajkán.
 Most hátrább lépett, s szolgáltak társai, zúgó
 Csermelyi habzattal megtöltvén sellege öblét.
 Bükfa kupáikat is megtölték gyorsan utána.
 Zengve körülállák azután a nagy tüzet, és azt
 Mind egyszerre, kupájokat is bele hányva, megönték.
 S im valamint mikor a sok századok óta kevergő
 Forróság kitör öbleiből, és szikla-tetőjét
 Fölrúgván magasan szikrázik el a levegőben :
 Rettenetesb lánggal lobogott föl az éjjeli nagy tűz
 És vereses ropogó szikrái magasbra kelének :
 Szerte világos az éj, de az álló néma hadaknak
 Tornyosodott árnyéka setét órjási hegyekként
 Messze lenyujtózik rémült várára Zalánnak.

De mi moraj támad, mi riad meg az éjszaki sarkon?
 Áldozatul barmok voltak cövekekre kötözve,
 Gyenge juhok s ökrök, s harcok paripái. Előttök
 Két őrző állott kezeit botjára nyugasztva :
 S im vastag kötelét dühösen rángatva letépvén
 Egy nagy ígátlan ökör vészes rohanással elindúl.
 Mint naptól a hó, fénylettek szőrei testén,
 S vitte magas szarvát ádázan előre szegezve.
 Ez legelőbb a két őrzőt kergette, s ki rája
 Bottal ütött bátrabb lévén, azt messze kivetve
 Megtapodá, dühösen földet hányt szarva hegyével,
 S bóge veszett torkát iszonyú hangokra feszítvén.
 És futa messze ; de a seregek mindenhol előtte
 Álltanak, és ha közel szaladott, fegyverrel ijeszték.
 Visszakerüle tehát, és nagy fáradtan elállá
 A lobogó tűznél. Bámulva tekintete itten.
 Véres nagy szemeit vadan a nézőkre mereszté,
 S álla magas fejjel, mint a havas éjszaki jégdomb.
 Megragadá szarvát tüstént a fő hadi táltos,

S homloka nagy csontját megüté baltája fokával.
 Földre rogyott az erős állat messzére kinyujtván
 Lábat, és hosszú szarvát a földbe szegezvén.
 Ekkor imádságát így kezdte Izár fia Kárel:
 «Nézz le Hadúr, csillag szemeiddel az ég közepéből,
 És ha mikor kedves vala néked az ilyen ajándék,
 Vedd kegyesen most ezt; adj honnt idegenbe futóknak
 A barmok neked esnek el itt kezeinknek alatta,
 És neked ég lobogó lángunk. Hagyd, vesszenek úgy el
 Elleneink, valamint a víznek cseppjei vesznek
 A lángban, s valamint vasainkkal az áldozat elhull.
 Vesszenek el, s tűzzel vassal ronthassuk el őket.»
 Égre tekintgetvén így szóla Izár fia Kárel,
 S a figyelő daliák mind megzendültek utána.
 Rettenetes lett most az imádság hangja szavokkal.
 Szörnyű láng szemeik, mint egy bús üstökös, égtek,
 És hademésző tűz csillog vala mindenik arcán.
 Így könyörög komor anyjának, mikor érzi jövését,
 Barna fejét rázván a vad kölyök éhes oroszlán,
 Vagy sziklás fészekben ülő nagy sasfi, ha hallja
 Barnás felhőkből apját csattogva leszállni;
 Így könyörög nagy erőszakkal, s éhsége hevében
 Éles erős szemeit, s száját megnyitja visítva.
 Párducos Árpádnak csendes vala képe, s szemében
 Köny ragyogott, mint kék levelen szép reggeli harmat,
 Hangja pedig rettentőbb volt valamennyi szavánál,
 Oly nagy erővel jött érző fejedelmi szivéből.
 Még magasan lobogott a tűz nagy lángja Hadúrnak;
 Kardjaikat kivonák mostan valamennyi vezérek,
 S égre szegék, haragos hangon egyszerre kiáltván:
 «Vesszenek el! tűzzel, vassal ronthassuk el őket.»
 Ezt mikor a seregek hallák, buzdulva emelték
 Fegyveröket, földrendítő rivadással üvöltvén:
 «Vesszenek el! tűzzel vassal ronthassuk el őket.»
 Nem ropog így a hegy, mikor éltes sziklatetőin
 Össeveszett viharok harcolnak durva szelekkel,
 S roskadozó szirtét feketés üregekbe lehányják.
 Vagy mikor a nyugvó tengerre zuhogva lecsapván
 A magas árbocokat kitörik csikorogva derékon,

S tarka vitorlájú nászádokat összekevernek :
 Nincs ily szörnyű moraj s rémítő hangos üvöltés.
 Hősei Alpárnak, meg nem rémültök-e, vagy kik
 Messze hazából ily tova jöttök halni, görög nép,
 S harcos bolgárság, szívetek nem hül-e meg erre?
 Mért dobog oly zajosan, hajatok mért borzad az égre?
 Oh bizony itt méltán támad félelmetek. Amely
 Éjszokról iszonyún harsog, nem gyáva kiáltás :
 Férfiak állanak ott, nagy romlást eskve reátok.

HATODIK ÉNEK.

Barmaikat most sorra ölék a táltosok, és hogy
 A nagy igátlan ökört meg akarnák metszeni, gyorsan
 Lábra kel az, s a tüzláng szélén általugorván,
 Éktelenül kormos bőrrel hamar elfut előlük.
 Úzik, ölö nyilat és kopját lődöznek utána,
 Meg nem tarthatják ; fut az egyre, kemény hasa bőrén,
 S hátában viszi a nyilakat, s tört kopja darabját.
 Most szabadon megyen, és vaktában előre bolyongván,
 A jövevény bolgár seregek közepébe vetődik.
 Sok vala már, ki nyilat, kardot készíte, gyanítván
 A nagy zajgásból, hogy baj támadhat, azonban
 Látván a szaladó barmot, nagy örömmel örültek,
 És leverék tüstént víg tort készítve belőle.
 Haj! mi keserves lesz reggelre az étel ezeknek,
 Hány vagyon itt, ki ma tobzódik jó kedvvel utószor,
 Kit többé se velős csontok bele meg nem erősít
 A sírnak fenekén, se vidáman rája köszöntött
 Életadó bornak ragyogó szép nedve nem ébreszt.
 De térjünk ismét lobogó lángjához az Úrnak,
 Kit forró szívvel hadat üző seregek imádnak,
 A tüneményt látván sokan ott gyanakodva jövendő
 Rosszakat értenek, s tévesztő csalfa szerencsét.
 Hozzájok szaporán így szóla Izár fia Kárel :
 «Mit rémültök ezen, hadat értő férfiak? Íme
 Mind leesének az áldozatok, csupa egy futa tőlünk,
 Éktelenül az is, és sürüen vérezve nyilakkal.
 Meglássátok, az öldöklő viadalnak utána,

Csak kevesen fognak csúful menekedni futással ;
 És azok is véres fejjel bágyadtan omolnak
 Réműlt hölgyeikhez, hogy azoknak nyögve mutassák,
 Melly iszonyú sebet ejt a fényes szittyai fegyver.»
 Így szólt, s a néphez szavait több társai vitték,
 S a zajgó seregek némulva lecsillapodának.

Ekkoron a lakozást kezdék ; de nem inga helyéből
 A tábor, se csoportba, se szét nem bomla : hanem gyors
 Férfiak öntöttek habozó bort bükfa kupákba,
 Sorra vivén étkekkel együtt a kész seregek közt.
 Körben erős daliák, s kacagányos harci vezérek
 Ültenek, és vígan lakozának az áldozatokból.
 Jól meglegedvén, búzdító harci beszéddel
 Váltogaták egymást, s dal verte az éjnek unalmát.
 Közre pedig legelőbb viadalmas Izár fia Kárel —
 Unszolván őt a daliák és harci vezérek —
 Jött rézzel ragyogó kobozát pendítve szavához.
 Hangos enyelgéssel játszott könnyű keze húrján,
 S messze kizengett ajkairól a kellemes ének.

«Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek.
 «Pusztító képpel leng rajtad az átkos enyészet,
 «S vissza, letűntöd után, fájdalma hangja süvöltöz.
 «Haj! valahányszor az énekben zendülve közelgetsz,
 «Köny lepi a szemet, a későkori énekes arcát.
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek.»
 Így kezdé : szavain szemfényei könybe telének,
 Mindenik erre veté szemeit, s ő dalla tovább így :
 «Mért örvendsz magadon ragyogó szépsége Csatárnak,
 «Szűz Habilán? mért pártázod fiatalka fejednek,
 «Ékes arany szálát koszorúzott völgyi virággal,
 «Fürteid pedig a havazó vállakra bocsátván
 «Mintha sokáig örülhetnél, szellőnek ereszted?
 «Ah viharok zúdulnak elő, s egymásra csatázván
 «Elszórják örömed pártáit gyenge hajadról,
 «Eltemetik napodat, s szemeidnek tiszta világát.
 «Fogsz te örülni, de víg örömed tartása rövid lesz,
 «Ah rövid, és elenyész, valamint a hajnali szép fény.
 «Vagy mi moraj támad? Nem Bendeguc, aki közelget,
 «A haragos kutigúr? Nem az ő, szép ifja Csabának,

«Bajnok Apor lovagol sebesen vágatva keletről.
 «A dobogó gyors mén büszkén hánykódik alatta :
 «Fényes boglárók csillognak sárga fejről ;
 «Kurta sörény veri tiszta nyakát, szél hordja sörényét.
 «Ő pedig ül aranyos dárdát ingatva kezében,
 «Mint zöld ág tetején reggel szép égi madár ül,
 «Melly ott szárnyat emel ragyogó tollának örülvén.
 «Így közelít a hős : öröm és szerelem van alakján,
 «S messze előre ragyog vágyódó lelke szemével.»
 «Jár ősz apjával Habilán sík pusztá mezőben.
 «Ott leli őket bajnok Apor, s leszökelve lováról,
 «A lányhoz tüzesen pillantván, mond az atyának :
 «Ősz atya, régi vitéz, ha jeles volt híre Csabának,
 «S ösmeretes nálad, fia jó most, vedd kegyelembe.
 «Lányodat, a hajadon Habilánt, add, hölgye lehessen.»
 «Erre Csatár, az előszült hős, így szóla viszontag :
 «Tőled is oh Habilán, szép gyermekem, elmaradok hát?
 «Elmaradok, s veled itt elhagy vég dísze koromnak,
 «El végső örömem! . . . De te vidd nagy hírű Csabának
 «Hős fia, vidd haza őt nyugovó várada ; szeressed,
 «Légy gondos mellette, s vitéz, mint híres apád volt,
 «Hogy boldog legyen úgy a bajnokok anyja öledben.»
 «Így az öreg, s első szerelemmel Apornak ölébe
 «Hajlott szűz Habilán. Levevé pártája virágit,
 «S bajnok Apornak adá; de közel vala szörnyü haraggal
 «Bendeguc, a kutigúr, s most mint nagy üregbeli sár-
 «Mely véres taraját magasan viszi barna fejével, [kány
 «Elfödi a napfényt, s rémítőn röpdös az égben,
 «Körmei, s emberevő foga mérgesen összekocogván :
 «Úgy mene Bendeguc, a zengő csarnokba haraggal.
 «Most oda már örömed, szép fürtü leánya Csatárnak.
 «Megszakad a vigaság, ijedelmek fellege száll le,
 «S a zengő hajlék némúl a benne lakókkal.
 «Merted-e hát, — így szól, s a csarnok reszket alatta —
 «Merted-e, gyáva fiú, megelőzni szerelmemet? Élted,
 «S honni csekély híred, ha hatalmam akarja, kivesznek:
 «Nem Csaba magzatját illetheti lánya Csatárnak,
 «Hagyd nekem őt, s haragomtól félj, mely téged elejthet.»
 «Így szólván fenyegette Aport. S harc lenne közöttök,

«Rettenetes, mellyen Habilánnak szíve szakadna.
 «Nem tűrhette Csatár, bátran mene Bendeguc ellen ;
 «Megtartá haragos karját ily szókra fakadván :
 «Bendeguc, így vagy-e hős eleidhez tette hasonló?
 «Nem rémülsz az atyát végső örömében előlni,
 «Hogy kisüvöltsön bús sírjából átka fejedre?
 «Menj, kérd dús Emezát, vagy az ékes Bimba szerelmét,
 «Aki Meótisnál nagy földnek bírja határit.
 «Menj, te hatalmas vagy: kérj és nyersz hölgyet egyébütt.
 «Hagyd itten Habilánt, én őt, kire vágya szerelme,
 «Nagy Csaba magzatjának adom, szép bajnok Apornak.»
 «Tisztelven az öreg daliát elhallgata ekkor
 «A kutigúr ; de szívében még elvitte haragját.
 «Jó szelek a morajos felhőt éjszakra csavarják,
 «Zúgva, borongva megy az ; de megáll végtére, s ijesztő
 «Barna halálos kebléből elszórja sokáig
 «Rejtett mennyköveit, s hegyek, erdők égnek alatta :
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek!
 «Elmene már Habilán fiatal deli nője Apornak,
 «S ül vala hősével Tanaisnak habjai mellett,
 «Csinos fürtű fejét a hős vállára lehajtván.
 «Csendes volt a víz, sok fény fürdik vala benne
 «Gyenge sugárzattal, s szél nem fodrozta be színét.
 «Elnémúlt mind a zajos élet hangja körülök ;
 «Ünnepet ült a természet, nyugalomra bocsátván
 «A viharok seregét, s az ölö villámi hatalmat,
 «Kísértő denevér félt a tündökletes éjtől,
 «S megmaradott üregén az irígylő sanda bagollyal.
 «Ily díszes nyugalom közepett csak félig örülvén,
 «Megszólal Habilán, és zeng szava kellemes ajkán :
 «Bajnoki szép férjem, kedves nekem a te vidéked,
 «Ah de nagyon retteg Habilánnak szíve miattad.
 «Vagy nem fegyvereket hallok csördülni? mi barnúl
 «Déli fenyérünkön? nem Bendeguc, aki közelget?
 «Jőj, vígy el, szaporán, vígy el váradba s nyugassz meg.
 «Így szólván mene férjével ; de utánok eredvén
 «A haragos kutigúr, mérgedve kiáltoz Apornak,
 «Hogy hölgyestül őt, ha nem áll meg, elejti nyilakkal,
 «S mellyet rejte, kivillámlik réz fegyvere szörnyen.

«Ekkor Apor, hova lenne? megáll, s hölgyére borultan:
 «Hölgyem, szép Habilán, mondá neki, veszni maradsz-e
 «Itt velem, ah fuss el, küldj fegyvert csarnokaimból,
 «Vidd haza csókomat, így, vidd el, majd elmegyek én is.»
 «Menne ; de a kutigúr kopját vete rája kegyetlen
 «Markából, s mene, mint villám, a kopja hatalma.
 «Kárt még sem tehetett, a földben elállá rezegve.
 Onnan Apor kiragadta, s az öldöklőnek imígy szólt :,
 «Hős vagy-e, vagy latrok vezetője, hogy így közelítesz,
 «Mint rabló fene vad? De ne bizzál, vissza megy e vas
 «És iszonyú dühödő fejedet megfúrja velődig.»
 «Így szólott, és visszaveté a somnyelü kopját.
 «Bendeguc elkerülé, de serény katonája Kelendi
 «Általa meghasadott fejfel láttára lefordult.
 «Zúg, morog a kutigúr, karddal rohan ellenök . . . Indúlj
 «Indúlj szép Halibán, oda lesz hős férjed, elejti
 «Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.
 «Újra viaskodnak. Nincs fegyver bajnok Apornál,
 «Még sem rettenik ő. Egy zordon szikla darabbal
 «Rá megyen, és dombos mellét üti teljes erővel.
 «Bendeguc itt megdöbbenik, és lélekzete fúlad,
 «Nagy feje is lehajol ; de körül van népe, segíti.
 «Eszmél újra, s az ellene jött, s katonáit ijesztő
 «Hőst döfi, nagy kardját puha ágyékába merítvén.
 «Indúl szép Habilán, oda már hős férjed, elejté
 «Őt a vad kutigúr önnön várának előtte.
 «Indúl, haj! későn, a vadnak körme közé jut,
 «Szörnyet hal gyötrött lelkét fájdalma elölvén.
 «Ott vész, s gyenge fejét vérző férjére lehajtja.
 «Még akkor nem húnyt le borongó napja Csatárnak.
 «A viadal híret hallá, s átkozta vivóját :
 «Mért rázzátok irigy szelek a fát, mely egyedül áll?
 «Gyenge virágai elhullnak fonnyadni tövéhez.
 «Mért jötök viharok, zöld ágat törni fejezől?
 «Áll a bús törzsök. Keserűség nedvei mossák
 «Vén gyökerét, hogy dísztelenül fölkeljen az égbe.
 «Óh Apor, óh Habilán, ti virágai voltatok a vén
 «Törzsöknek. Hova hagytalak el, hova hagytatok en-
 «Így szólott csikorogva, s szavát elfogta keserve ; [gem

«De hallá fenn a hadak istene lelke siralmát,
 «Csúfos harcáért megutálván Bendeguc éltét,
 «Rajta ütött, s leveré haragos villáma tüzével.
 «Gyászos vagy, s szomorú, emléke az ősi időnek!»

Végezi ; bús fejöket mindnyájan földre sütötték,
 Árpád a győztös seregek fejedelme pedig szólt :
 «Éneked, óh Kárel, szomorú, gyötrelme szívünknek.
 Mert harag és szerelem, ha határ nincs benne, keserves
 Romlással megyen a rövid élet napjain által.
 Mégis az elmultról mindenkor kedves az ének,
 És örömet halljuk dalszóban az ősi hatalmat.
 Csak rokon, a rokonok keblébe ne mártana gyilkot,
 Haj! csak véréhez soha senki ne lenne kegyetlen.
 Nemzetem! és késő unokák, amit mi szereztünk,
 S szerzendünk ezután, nem dönti-e porba, homályba,
 Egymás ellen ütött villongó kardotok éle?»
 Így szólt ; s mindenik elnémúla vezéri szavára ;
 Aggodalom tölté lelköknek harci haragját.
 Végre kiáltának némely hadi büszke vezérek :
 «Mondj te nekünk más dalt, kürtös Lehel, ősi hadakról,
 Győzödelem legyen éneked, és zengése örömjaj.»
 Ekkor előveszi szép kürtét Lehel, és bele fúván
 Vékony hangot ereszt torkából, melly az üreglő
 Csontot megjárván harsány hatalommal ömöl ki,
 S változatos gyönyörű zengzettel játszik az éjben.
 Megszünik, és az erős ajkáról elveszi kürtét,
 S dalra fakadván, most így mondja csatáit Űgeknek :
 «Halljátok szavamat, daliák és harci vezérek!
 «Bár azok is, kikkel földrázó harcokat űztünk,
 «Hallhatnák azok is dalomat diadalmas Űgekről.
 «Hol vagytok rohanó Hábor, deli termetű bátyám,
 «Hol van hős Edömér, hol kellemes ifjú Laborcán,
 «S a nyilazó Tarcal kezeit melly álmot emészt?
 «Ah, mint máskor, ezek többé nem hallanak engem :
 «Némán a szomorú holdnál leterülve fekszenek,
 «S vérök az öldöklő harcok mezejében özönlik.
 «Nem hallhatnak már, de dicsőség, s fény lepi őket,
 «S száguldó paripák telepítik elébe Hadúrnak,
 «Hol diadalmasan ül nagy fellegen a magas árnyék.

«Mégis erős megválni nagyon ; de csatáit Űgeknek
«Halljátok figyelő daliák és harci vezérek!

«Honn! besötétedik a te eged, porfelleg omol rá ;
«Ellenséges erő közelít, fene népe Huronnak,
«Barna Huron legelő, mint örmény bojtos oroszán,
«És rengő sisakú fia, délceg Uláma rohannak.
«Mért rendülsz veszedelmeiden nagy honja Űgeknek?
«Még neked állnod kell, oh mért rendülsz meg alattok,
«Bajnokaid nem gyáva fiúk, nem gyenge galambok!

«Kél Űgek, a véres kardot hordozza Kevergő.
«Csattog az összehívó paizsok hangos reze, buzgány
«Dárda, tegez, kardok csördülnek, s összeverődik
«Száguldó lovakon a döntő szittyia magyarság.
«Kél Űgek, és zajogó seregek villognak előtte.
«Rajta kiált, s az egész tábor földrázva megindúl,
«És csattogva süvöltve csap a két nagy sereg össze.
«Így vának hegyi fergetegek magas erdei fával,
«Vissza imígy harcol nagy szálfá szeleknek urára,
«Hogy moraj indul, és döbrentő szörnyü csikorgás.
«Itt is az összeütött fegyver, fene harci süvöltés,
«A nyihogó paripák rettentő zajba verődnek.
«Vas karral bátor daliák egymásra rohanván,
«Kopja röpül, s gyors nyíl, a vívók szörnyü halála.
«Döng, recseg a paizs, és kelevézek törnek el élén.
«Vérték, s a tarajos sisakok rongyokra bomolnak,
«S véres kalpagokat tipor a ló ronda fővényben.
«Bátor Űgek viszi öldöklő nagy kardja hatalmát,
«Nincs, ki megállja szemét, hademésztő karjda csapásit.
«Csak te vitéz ifjú, gögös magzatja Huronnak,
«Csak te rohansz neki biztoddan ; de halálos ütéssel
«Téged Űgek lever a lóról nemzödnek elébe,
«S porba kevert ajakad panaszos hangokra csukódik.
«Ott nem késik Űgek, viszi harcos lelke haragját.
«A láncsás Hubarát ketté vagdossa derékon,
«És testes Remilint, ki reá nagy bottal irányzott,
«Gyorsan agyon vágván, velejét kardjával elosztá.
«Őt azalatt dühödött hangon szólítja Huron, s jó
«Két élü dárdával elő, mint éjszaki csillag,
«Mely haragos szikrákat hány, s fut az égen ijesztve.

«Úgy jöve, s a sereget szörnyű rohanása megosztván.
 «Bátor Űgekre csapott, s derekát megütötte keményen,
 «És behatott az ütés a hősnek harci vas üngén,
 «Réz öve tartá meg, bahajolván a nagy erőtől.
 «Őt Űgek, a dobogó paripán meg helyre verődván,
 «Visszanyomá, dárdája nyelét elvágva vasával.
 «Hátra tekint azalatt, s mint látja, körül vala véve,
 «Népe kemény harccal harcától messze szakadván.
 «Hagyja Huront, és visszakiált, és visszagyülekszik.
 «Útját állnák itt; de zörögve lehullnak előtte,
 «Mint a sárga levél szélnek futtára mozog, s hull.
 «Bajnoki közt van már, s rettentőbb harcokat indít,
 «Hajtja Huront fene népével, s öldökli, zavarja.
 «Barna Huron megfordúlt most, mint hirtelen árvíz,
 «Megragadá nagy Űgek lova fékét, s mellire tartván
 «Széles erős paizsát, így szóla, «megállj Űgek, a nép
 «Veszve ne szenvedjen, harcoljunk ketten ügyünkben.»
 «Így szólott; horkanva megállt nagy Űgek lova s a két
 «Hős megverte rezes paizsát, és inte hadának.
 «Mint mikor a tündér lecsap a tengerbe kezével
 «Ott az eget vívó hullám két részre kitérvén,
 «Tiszta verőfénytől ragyogó vízoszlopok állnak,
 «Ő pedig a száraz tenger fenekére lerándúl,
 «S a kibukó szörnyet buzogánnyal verdesi, rontja :
 «A két had fénylő fegyverben imígyen elállott,
 «És iszonyú képpel közepett egymásra rohant a
 «Két fejedelmi vitéz. Legelőbb Huron ére Űgekhez,
 «S vállon üté, s paripája nyakát megvágta keményen.
 «Bátor Űgek vállán a párduc nyomban eloszlik,
 «Vérzik válla, süvöltéssel paripája megugrik,
 «De nagy erővel visszacsap ő, megdönti Huronnak
 «Sárga lovát, vele barna Huront megsujtja, hogy eldől;
 «Hagyja lovát ő is, mely már meghajla nyakával.
 «Addig erős lábbal fölkel Huron, újra csatát kezd
 «A megrendített sisakot leszorítva fejére.
 «Most gyalog ütköznek, szikrázó kardjaik élén
 «Harci veszély reszket, s az enyészet szörnyű hatalma.
 «Vág Űgek, ellent hány dühödő Huron és valahányszor
 «Úzi az, annyiszor ő nagy erővel visszaszorítja.

«Vérzenek, és a vér tapadó lábaikra lecsordúl.
 «Most Ügek elszántan, hogy győz, vagy halva terül el,
 «Gyorsan odább ugrik, s jobbját megkapja Huronnak,
 «S markából kitekert kardját a földre hajítván
 «Mondja : «Huron hátrálj, megalázott téged Ügek ma.»
 «Engem-e? halj meg előbb, mint ezt mondhassad! imígy
 «A bősziült, s véres kezeit nagy Ügekre kinyújtja. [zúg
 «Harmadszor rohan a két hős egymásra haraggal.
 «Porzik lábok alatt a föld, csikorogva forognak
 «Karjaik, és széles mellök dobbanva üt össze,
 «Gyengül végre Huron, nagy Ügek tőri nyomja kezével.
 «Folyt a sík közepén Álom kis csermelye délről,
 «S teljesen eltölté szűk medrét szőke vizével,
 «Abba merült fél lábával Huron, és veszedelmét
 «Lelte, erőt vesztvén gonosz állásával; azonban
 «Jőne segítő nép; de Ügek hada visszaijeszti.
 «Barna Huron leesett Álom patakába, szorongó
 «Oldala, s hátrafeszült derekának csontja ropogván.
 «A két hős Álom medrét roppanva betölté.
 «Tajtékozva kitért nagy földet elöntve vizével
 «A dagadó csermely; de kikelt Ügek onnan azonnal,
 «S barna Huront fúladvá hagyá bús népe kezére.»
 Így dallá az apák harcát Lehel: őt komoly arccal
 Hallák a daliák, és buzgó lelki gyönyörrel;
 Szíveiket pedig a seregek rivadása betölté,
 S megmozdúlt iszonyú kezeikben az emberölő vas.
 Párducos Árpádot fellengző képzet emelte,
 S dallá lett ajakán a szittyai szózatok árja;
 Szólt pedig így, s közelebb tolakodtak az ütközet-értők:
 «Rendületlen atyák! mely szó lehet aki fölérje
 «Bajnoki lelketeket, s karotok diadalmi hatalmát?
 «Döntő vállaitok megnyomnák a vasak és a
 «Megszakadó sziklák rohanását, könnyü nyilakkal
 «A szélvészt megelőznétek, s a záporok árját.
 «Mégis hol vagytok? szemetek hadi fénye hová húnyt?
 «Ősz fejetek haj! porba merült, s csüggedve lehajlott
 «Bajvívó karotok. Pedig így kell veszni nekünk is;
 «Ott, hol Ügek, deli Álmos atyám, hol ezernyi leventék,
 «S nemzetölő Etelének erős vas karja nyugosznak,

«Nytva van ott a visszahívó föld gyomra nekünk is.
 «Mert Isten keze van rajtunk. Ez akarja s ropogva
 «Megrendül a sziklafenek a föld közepében,
 «És vele megrendül az egész nagy földi kerekég.
 «Ez pillant s a tengereket kifogyasztja szemével,
 «Új forrást indít, s abból harsogva lezúgnak
 «Országos folyamok, tengerré gyűl az özönvíz,
 «És hulláma eget verdes: nincs földi határa.
 «Ő int, s a rohanó daliának karja hanyatlik.
 «Jó szele, s százezerek lelkét viszi, hozza magával.
 «Mégis az ordító zivatart ha ereszti, s utána
 «A feketült sziklát csikorogva kirázza tövéből,
 «A daliák neve ott nem vész: azt hordja magával
 «A zivatar, s hegyek és völgyek zendülnek utána.
 «Sőt ha hegy és völgy elsúlyed mélységes üregbe,
 «Akkor is ékes egén a hős szép csillaga fénylik.
 «Oh hát kísérj el hadi bátorsága szívemnek,
 «Kísérj el, valamerre megyek, valamerre csatázok,
 «Hogy mikoron fejem a megemésztő porba lehajlik,
 «Mondhassák: fia Álmosnak, unokája Űgeknek,
 «Itt nyugszik sok harca után a párducos Árpád,
 «A honnért küzdő seregek fejedelmi vezére.»
 Végezi. Elszántan, s némán állottak előtte
 A daliák, minden csepp vérök harcra hevüle,
 S bátor emelt fejeik iszonyún Alpárra hajoltak.
 Bujdosik e közben megtévedt lánya Hubának.
 Őt mikor a hidat átkelvén, megcsúszna, levítették
 A csendes Bodrog hullámai, partra vetődvén
 Ott nyugodott egyedül. Közelíte dühödten azonban
 A vad póri csoport; de sűrűn nőtt zsenge füzekkel
 A remegő lánykát Bodrognak partja befödte.
 Mentve maradt, s mikor észrevevé távozni veszélyét,
 Merre hivé apját bujdosni, serényen iramlék.
 Nem tett zajt sehohol is, félvén az előbbi veszélytől,
 Nem zengette nevét; hanem eltelt szíve sohajtván,
 Sírva kereste nyomát, és könnye az útra lehullott.
 Végre közel jut az erdőhöz, hol szálás iharfák,
 S illatozó hársak sűrűn állottak előtte.
 Itt borzadva megáll, betekint a barna homályba,

S visszaijed ; de csaló lágy zengzet tartja figyelmét,
 S lassú moraj terjed, valamint ha beszédes ajaknak
 Hangjai volnának. Néz, és ösvényt lel az erdön,
 S megy, remegő kis lábaival puha földre tapodván,
 Messze haladt ; de az álösvény elhagyta, s azontúl
 Úgy bolygott, mint a csábító hang nesze csalta.
 Mentében tövisek szaggatták könnyü ruháját,
 S szőke haját, mely fodraival vállára leomlott,
 A lehajolt ágak bekeríték vad koszorúval.
 Rettentőbb lett a hang is, közeledve fülének,
 Sakeselyűk vijjogtak alá vén sziklatetőre,
 És csattogva levergődván, a fészkes üregben
 Nagy zajgások után haragos szerelemmel elültek.
 Megmordult a mély barlangok gyomra, s az erdön
 Lengő gyenge szelek zúgó szárnyakra kelének.
 Itt a rengeteg, ott vad szikla vetődik elébe,
 S fenn, hogy lássa baját, száz csillag fénye világít ;
 Ő pedig a futamó rémek közt védtelen állván,
 Ily panaszos szózatra fakad s fagyos ajki remegnek :
 «Ah hova csaltál el, mely most rémítesz, ölö hang?
 Hol van atyám, hol testvérim, játéki szivemnek,
 S hol vagyok én nyomorúlt? Itt a bús rengeteg, ott a
 Kormos agyú sziklák, rettentőn kelnek előmbe,
 S a futamó rémek, s fene körmű állati csordák.
 Istene hősömmek! hova hagysz illy ótalan engem?»
 Így szólván, a földre rogyott, s szeme ködbe borúla.
 Veszni jövé-e, szerencsétlen, körmébe az éhes
 Medvéknek, s étkül a bolygó rókafiaknak?
 Tiszta kökény szemedet hollók vájják-e, fehérló
 Ékes tagjaidon férgek lakozása leend-e?
 Nem, téged soha sem hágy el, ha nyomorgat is egyszer,
 Istene hősödnek . . . Ím száll a mennyei nemtő,
 Egy tündér gyermek, védnek küldetve Hadurtól.
 Ezt hős Zongortól nemzette világtalan Olna,
 És bajjal nevelé. Tündérek jártak előtte,
 Gyenge szülötte körül, s körülötte susogva röpösvén,
 Végre baját látván, forrásos Orozda hegyénél
 Mélyen elaltatták, s a gyermeket évig emelték,
 Ott hogy erősödjék, adták a Szellem anyának.

Azt mihelyest látá, nagy erőt ada gyenge szívébe,
 Mely, mint embereké, testéből el ne röpjön,
 És az időkön uralkodjék. Szép gyermeke így nőtt,
 S titkos kedvéből legelőbb is az isteni helyről
 Földre tekintgetvén gyakran lemosolyga s leszálla,
 Égi szelíd arcán csábító földi vonások
 Változtak s érzés látszott gerjedni szemében.
 Most is az ájuló lánykát sajnálva, megindult.
 A hadak istene őt bátorrá tette nyilával
 S könnyű galambszárnyat vete két karjára segédül.
 Itt hogy az ékes lányt látá elhagyva heverni,
 A morgó vadakat csendessé tette nyilával,
 S hangos ezüst íját suhogó hársgalyra akasztván,
 Hogy lassan zúgjon, meghagyta az éjjeli szélnek ;
 Tüstént lassúdott a szélzajos éjjeli zúgás.
 Ő pedig a bágyadt lánykát álomba meritvén,
 Gyermeki karjaival lágyan ringatva kivitte,
 S egy patakér mellé letevé puha völgyi füvekre.
 Ott lemosá deli tagjairól sebe szennye homályát.
 Eltüneté sebeit, s könnyített szíve szorultán.
 Szép haja fodrait is könnyű tündéri kezével
 Összeszedé, s lassan dobogó mellére bocsátá.
 Megtépett leplét gyengén szőtt égi ruhával
 Váltva, sugár derekát lekötötte tulajdon övével,
 Mellyen gyenge szívárványként sok színü huzások
 Látszottak, s szélről hajnal szép színe piroslott.
 S még nem kelté föl ; hanem a hús csillagi fénynél
 Csendesen a nyugovó lánynak melléje borulván,
 Szép haja fodraival, s ragyogó karjával enyelgett,
 S ártatlan csókkal meghinté ajkait, arcát.

Már ekkor keleten kiderült a hajnali szépség.
 Atyja helyett most a vágyódó délszaki tündér
 Jött új fényben elő. Nem volt illy ékes az első
 Leggyönyörűbb hajnal. Mint a sós tengeri tajték,
 Vállá, s emelt nyaka, s lábának teli szára fehérlett ;
 Bájlólag lesimult egyebütt deli teste ruhája,
 S tiszta szívárvány kelt karcsú derekának övére.
 Lába setét dombon nyugodott, feje égen ötölt fel.
 Tündöklőbb lévén, mint máskor, fodra hajának,

S bánatos orcáján fiatal szépsége ragyogván,
 Így kele, s rá az egész természet képe mosolygott.
 Felleg nem látszott, szélvész nem zúga az égen.
 Ó kinyitotta piros kebelét, s vágyódva sohajtott,
 S szellőként mene szét tüstént a gyenge sohajtás.
 Megnyílt szép szeme, és szerelemmel néze le, nyomban
 A nyugovó földön minden fű szála megindult,
 S hozzá hajladozott falevél és gyenge virágszál.
 Ez, mikor itt epedő szemmel letekinte, Hubának
 Lányát, a gyönyörű Hajnát meglátta, s szívében
 Fölgyúladt hevesebb lángokkal előbbi szerelme ;
 Nyugtalanúl így szólt, s a föld hallotta beszédét :
 «Vesszen-e hát a kedves alak, kit szivem ohajtoz?
 Vesszen-e, s e bús szem békével lássa halálát?
 Ah nem, előbb örök életemet átokba merítem,
 Mint szép tagjain a vadakat marconglani lássam.
 Meg kell mentenem őt, vagy már ha lehúnya örökre.
 Eltemetem, s gyászos sírjánál ülve kesergek,
 És besötétítem vesztén a földi világot.»
 Így szólván, szép orcáját felhőbe borítá,
 S veszni lejtött szomorú felhőkön az égnek öléből.
 Tüstént a nagy eget befogá sűrű barna setétség.
 Éj lőn másodszor, s a rémek visszatünének ;
 Ó pedig a földön vala már, s meglátva Hadúrnak
 Hangos ezüst íját a zúgó hajlatos ágon,
 Elrettent, de utóbb levevé, s lelkében azonnal
 Biztos erőt érzett. Így ment tova, s völgyi mezőben
 Lelte az alvó lányt, s az enyelgő gyermeket. Itten
 Elrejté az ezüst íjat, s így monda szelíden :
 «Jaj hol jársz egyedül kedves kis mennyei nemtő?
 Itt neked a földön veszedelmes késni sokáig,
 Menj el szép gyermek, menj most haza Szellem anyád-
 A játszó gyermek rémulten visszatekintett, [hoz.]
 S rajta szemeit megnyúgatván, így monda viszontag :
 «Ah ki van itt? tündér ifjú, mi hozott ide téged?
 Nemde te a hajnal fia vagy? Hogy az égen utaztál,
 Egykor anyám mutatott, s mondá, hogy déli hazádban
 Roppant hajlékban lakozol, s szomorú vagy örökké.
 Most már ösmerlek ; de te tündér kellemes ifjú

Hasztalanúl bíztatsz haza mennem Szellem anyámhoz.
 Ő neki rám többé nincs gondja. Hadur maga küldött
 E szüzet öröznöm, s nagy erőt ada hangos ívével.»
 Erre felelt szaporán a vágyó délszaki tündér :
 «Mégis igen kérlek, szép gyermek, menj el anyádhoz.
 A szűznek majd én gondját viselem ma helyetted ;
 Menj szaporán, míg kérlek, utóbb is erőmmel elűzlek.»
 Melyre viszontag imígy szólott a mennyei nemtő :
 «Jól tudom én, hogy erősebb vagy ; de te engem elűzni
 Még sem fogsz, ha Hadúr íját kezeimbe szorítom.
 Hagyj el azért, szép álmából ne ijeszd fel az alvót.»
 Így szólván ölelé még inkább a deli lánykát.
 Nem szenvedte ezen látást a délszaki tündér,
 Megragadá gyengén, s a híg levegőbe röpíté.
 Itt a kis tündér fenyegetve megállta, s legottan
 Lombjaihoz sietett leragadni az isteni kéziyt ;
 Nem lelvén pedig ott, szomorúan visszakerüle,
 S szóla siránkozván, s kérvén a délszaki tündért :
 «Ah ne neheztelj rám, többé nem bántalak én már ;
 Add ide íjamat, és megtérek azonnal anyámhoz.»
 Így könyörög vala, melyre amaz könyörüle, felelvén :
 «Látd-e szegény gyermek, most mily siralomra jutottál.
 Visszaadom nyiladat ; de te tüstént menj el anyádhoz,
 S eskve fogadd, hogy fegyveresen nem bántasz ezentúl.»
 Erre nagyon szomorodva felelt a mennyei nemtő :
 «Ah oly csalfának gondolsz-e kegyetlen eszeddel?
 Nem tudok én eskünni ; hanem hidd : innen azonnal
 Távozom, és tőled megtérek Szellem anyámhoz.»
 Ekkor visszaadá íját a délszaki tündér.
 A mentő megörült, köszöné, s megölelte barátját,
 S csattogván kéziya s fehér kis szárnya suhogván,
 Visszaröpült szép anyjához magas égi lakába.
 A Hajnal deli gyermeke most egyedül vala. Gyengén
 Áltölelé Hajnát, és a gonosz álmod elűzván,
 Csókjai közt fölemelte fejét. Fölserkene Hajna,
 Hosszú sohajtással kinyitá szép bíboros ajkát
 És szemeit. Halovány arcán a gyenge pirosság
 Ismét elterjedt, s szabadabban vert szive, keblén.
 Kétes csillagi fény rezgett a barna homályban,

Ő bámulva körülnézett, és csendesen így szólt :
 «Hol vagyok? Ah mely csalfa világ árad le szemembe?
 A gonosz álomból ki segített? Mely kar ölelget,
 Ah mely tűzajak ez? nyomorú melly ügyre jutottam?»
 Monda s kifejtett a tündériszternek öléből.
 Az tisztább fényel ragyogott most, s nyájasan ülvén
 A remegő lánnyal szemközt, szerelemmel utósó
 Ékeit összeszedé, s így szólt kegyes édes ajakkal :
 «Lányka! hogy életedet láttam súlyedni veszélybe,
 Hajnali fényemet a magas égen ködbe borítván,
 Mentségedre jövök ; de ne rettegj, ajkamon e tűz
 Végső lesz s többé álmodhoz nem jövök én már ;
 Csak most légy kegyesebb, légy hajlóbb, lányka, szí-
 A szép föld színén add boldog végemet érnem, [vemhez;
 Haj! mert nem sok időre kiveszt törvénye Hadúrnak.»
 Monda, szelíd balját a szűz vállára bocsátván.
 Csókja elől amaz akkoron is meghajla fejével
 S visszafelelt érző, s fájdalmas szíve hevéből :
 «Vedd tüzes ajkaidat, vedd, ah vedd vissza nagyon forr
 Arcomon a szerelem csábító csókja, s kezedben
 Szép fiatalságom gyengéd koszorúja lehervad.
 Hagyj el szép tündér, hagyj engem veszni vadak közt,
 Ah vagy az éj rémét hozd ismét vissza szememre,
 S mélyen az ingó föld sziklás gyomrába temess el,
 Hogy mikor a napnak kiderülend fénye, ne lásson,
 S hősöm, atyám és jobb nemzési ne lássanak engem ;
 Mert besötétednek szemeim láttokra s ha hősöm
 Rám veti tiszta szemét, hamuvá ég bennem az élet.»
 Így szólván beborúlt szemeit siralomnak ereszté,
 S szép feje a ragyogó tündér vállára hanyatlott.
 A Hajnal deli gyermeke most érezve mulását,
 Csüggő karjaival Hajnát még egyszer ölelte,
 Romlandó ajakán ily végső szózat ömölvén :
 «Lányka ne sírj, létem végét ne zavarja siralmad,
 Lányka ne sírj, többé nem készit bánatra szerelmem.
 Látom az embernek kedvesb a földi halandó,
 Mintsem öröklétű ; de ma engem az isteni végzés
 Megront végképen s elveszt vas karja Hadúrnak.
 Halljad, az ég és föld mint harsog vissza szavától.

Engem hí, hogy még nem oszt el az éjjel egeről.
 Engem ijeszt és már gyengülök minden inamban.
 Mégis előbb, mintsem megemésztene szörnyü haragja,
 Mentve leszesz, meglátod atyád, meg bajnokod arcát.
 Hogy mikoron boldog szerelemmel nyugszol ölében,
 Mondjad : az álmodozó tündér így kére szerelmet
 S elvesze, nem nyervén s megválta kegyelmesen engem».

Ezt mondván sípjába lehelt az erőtlen ajakkal
 És egy aranyszálat nyujtott a lánynak öröklő
 Emléül haja fodraiból, nyujtotta lehulló
 Gyenge kezét s elosztott a híg levegőbe vegyülvén,
 Tagjait a ragyogó napnak szikrái föloldák
 S a menny békes ölen hinték el, mint tavi párát.
 Mert meglátva Hadúr, hogy késik az éji sötétség,
 A Hajnalt haragos szájjal rivadozva kiáltá.
 Jött a bús Hajnal ; de tekintete nem vala fénylő.
 Csillagi fényt nézett ; de fián vala dísze, hatalma.
 Az pedig a földön végső vesztére mulatván,
 Nem jöve s atyjának nem adá meg csillagi fényét.
 Most már harmadszor dörrent meg az isteni szózat
 S tündöklő képpel föltűnt a tiszta verőfény.
 Így vesze lángjainál a vétkes délszaki tündér.
 Mint a reggeli hold, még látszott gyenge világa
 Bánatos arcának s dél táján üstöki fényként
 Ékes arany haja terjedezett ; deli tagjai szerte,
 Mint vékony köd, emelkedtek fel az égi szelekkel.
 Anyja, az Álommal testvér, a fátyolos Éjjel,
 Hogy megtudta szerencsétlen fia kínos elését,
 Bús komor orcáját mélyebben földte homállal.
 Sírva leszállt, hajait tépvén, a föld közepébe,
 Ott nyöge : rajta nehéz bércek sziklái feküdtek
 S zúga fölötte szelek fúttán a tengerek árja,
 Ő pedig egyre nyögött s keseregve szülöttét,
 Könnyeivel föl forrt a zúgó tengerek árja,
 Megrendült iszonyú fájdalomán a hegyek orma
 S a mereven sziklák vas szálai megrepedeztek.
 Későbbben, hogy erőt vesztő fájdalma megnyhült,
 Göncöl szép szekeren elment bujdosni fiáért
 S a ragyogó egeket megjárta, gyakorta sohajtván.

Volt, hol az ős vizes országát bús fellegek őrzik ;
 A forró nyárnak heveit kikereste ; megállt az
 Ifju tavasz mezején s koszorúba kötötte virágát :
 S ah fia, szép fia már nem volt, kinek adja virágát.
 A szelek atyját is kérdé s a tiszta szivárványt,
 Holdat, csillagokat, még tán ha reája találna,
 És nyöge szüntelenül s keseregve nevezte szülöttét.
 Most végsőt teve : meglátván a fényes egekben
 Elszórt szép tetemit bús szíve szerette fiának,
 Összeraká ismét, életre vihetni remélvén.

Fodros arany haja már s feje szerkesztetve valának :
 S ah alig illeti a hideg ajkat is össze, sohajt az,
 S szétomol a füstként, vagy mint a gyenge ködárnyék.
 Visszavonult ekkor honjába az Éj anya búsán,
 Csillagait betakarta szegény, gyászára fiának,
 Síra s világvesztig keserűn fog sírni miatta.

Még gyakran, mikor a földnek zaja megszűnik, érző
 Szíve sohajtását meghallani s a vizek árja
 Héví szeme könnyeitől hullámot emelve melegszik.

Hajna, hogy a tündért látá levegőbe vegyülni
 S hirtelen a napnak magasabban kelni világát,
 Állt, mint álmadozó s bámultan az égbe tekintett.
 Mégis ez álom után szeme fényei könybe telének,
 És valahányszor fenn az egeknek látta lebegni
 Nap keltén a tündérnek szórt kedves alakját,
 Andalodott szívéen titkos bú s hála tenyészett.
 A síphangra lejött tündér ló, Tomboli, búsán
 Álla közel deli Hajnához, lesütötte fejével
 Büszke nyakát s ura veszte után keseredve sohajtott.
 Most a bámulót szólítá emberi hangon :

«Asszonyom, asszonyom, a multat ne kívánja siralmad.
 Jőj inkább testvéridhez s ősz tisztos apádhoz,
 Vagy deli hősödhöz, ki nehéz harcára lenyugván,
 Kellemes árnyékban Bodrognak partjain alszik.
 Tomboli a nevem, és kit láttál veszni, uram volt,
 A tündér ifjú s nekem ez meghagyta irántad, [meg,
 Hogy vigyelek, valamerre akarsz ; de te monddjad előbb
 Menjek-e mint villám, vagy mint a gondolat, úgy-e?
 Vagy pedig a rohanó szélvész, mely este megindúl

S reggelig a roppant földet pusztítva bejárja?»
 Erre nagyot bámult s így szólott a deli Hajna :
 «Téged is a tündér hagna hát, oh Tomboli, nékem?
 Ah mi igen jó és boldogtalan isten urad volt.
 Veszte nekem nagyon érdeklő, sajnos lesz örökké.
 Vigy hát Tomboli, vigy a hősihoz, aki lenyugván
 Harca veszélyi után Bodrognak partjain alszik.
 Ó majd érettem bátran fegyvert köt, elúzi
 A gonosz ellenség harcát ősz édes apámról
 Sgyenge Szömért s a fürge Bodort megtartja szivemnek.
 Vigy sebesen ; de ne mint villám, mint gondolat, úgy se
 Vagy mint a rohanó szélvész, melly este megindúl
 S reggelig a földet pusztítva bejárja, hanem vigy
 Gondosan és szaporán, hogy hősi is épen öleljen,
 Én is erős, harcos kebelét ép karral öleljem,
 S míg oda elsietünk, a nap magasabbra ne szálljon.»
 Ekkor elébe borult gyors Tomboli. Szép sima hátán
 Balra lelógatván kis lábait, üle nyugodtan
 A deli lány s gyengén tartá lova tiszta sörényét.
 Tomboli ment, ékességét örvendő tekinté,
 S vitte kövér hátán, hogy még haja szála sem ingott
 S arcait a csendes szelek is suttogva kerülték.
 Már a holtaknak végső bús tort üte Csongor
 S áldozatot mutatott Istennek barna tulokból.
 A fáradt daliák temetéstől félre vonulván,
 Szélt a tiszta mezőn heverének vérbe borultan.
 Hős Ete is Bodrog partjára kitére nyugodni.
 Ott teli lombokkal remegő nyárfának alatta
 Mély álomba merült. Mellette lerakva heverték
 Fegyveri : a véres nagy dárdák, kardjai, tegze ;
 Pajzsa pedig feje alja gyanánt fekvék vala s mellén
 Köntöseit kinyitá, szabadon hogy szíve pihegjen
 És aluvék deli testével nagy messze kinyúlva.
 Mint aluszik, ha nagyon fáradt, a bátor oroszán,
 Mely leterül barlangjában s jó nagy helyet elfog,
 Lábait és izmos derekát hosszúra kinyujtván,
 Sárga sörénye pedig fetreng borzadva fejénél,
 És nagy rettenetes feje a sziklára lehajlik :
 Így aluvék, haja nagy paizsán szóródva terült el

S kellemesen ragyogott arcán a tiszta verőfény,
 S vére nyakán, mint a bíbor sujtása, piroslott.
 Ekkoron érkezted egyedül, deli lánya Hubának,
 S alvó hősöd előtt mondhatlan örömben elálltál ;
 Nem merted pedig őt csókolni, hogy abba ne vesszen
 Álma, hanem repeső szívvel melléje borulván,
 Merre szelek lassú szárnnal suttogva röpültek,
 Szép piros ajkaidon, gyönyörű! ilv szózatot ejtél :
 «Enyhítő nyugalom! mi szelíden emelkedel a szép
 Hős dobogó kebelén. Szemeit komor éjszaka nyomja,
 Arca pedig s ragyogó nagy homloka tiszta derültek.
 Itt nyugszik s nem tudja, hogy akit ohajta, közel van,
 S látásának örül s szeme vigan röpdös alakján . . .
 Lassan fuss pihegő kebelén hús hajnali szellő,
 Lassan emeld fiúrtét : álmát zajod el ne riassza.
 Messze, ölö harcban fáradt ő lelke veszélyes
 Gondokkal forrott, karját nagy dárda nehezlé
 S élte körül iszonyú hatalommal jár az enyészet.
 Hadd alugyék, őt a szellő hadd hűtse, szelíden
 Nyuljon fürteihez s tüzes arcán játszva mulasson.
 De mi ez? ah sebesedve vagyon. Föld issza vitézi
 Vére szivárgását. Bekötöm leves úti füvekkel
 S fölverem álmából ; ártó sebeseknek az álom.»
 Így szóltál s bekötéd sebeit leves úti füvekkel
 S félve nyíló ajakad megcsattant bajnokod ajkán,
 A bajnok pedig ébredé és bámulva imígy szólt :
 «Milyen gyenge karok, mely kéz ápolgata engem?
 Szép szemedet szemlélem-e, oh deli Hajna s pirosló
 Ajkaidat? Vagy az álomnak játéka ez? Ah nem,
 Nem játék, te vagy ez, te ölelsz deli lánya Hubának.
 De mondd, honnan jössz álmodhoz, kedvesem, ilyen
 Ékesen és ragyogón, honnan jössz? még, noha szép vagy
 Mindenkor, ragyogásodat így s e gyenge ruhákat
 Nem látták szemeim, se kezedben ez ékes aranyszált.»
 Monda s te erre szelíd hangon, deli Hajna, feleltél :
 «Tündér öltözet ez, melyet látsz s hímes övének
 Égi virágzását egy tündér gyermek adá meg ;
 Egy más tündértől van nálam az ékes aranyszál,
 Mert üldözve valék s ők engem váltva megóttak.

Ah de ne kérdezz most, jőj hajlékába Hubának,
 Nem leled őt többé s játszó magzatjait abban :
 A vad pórok elől idegenbe szaladtak imént el.
 Engem is a csendes Bodrog vive s éji dühöktől
 Bokros partja homályával betakarva megőrzött.»
 Így szólál s azt a történet búba meríté,
 Lágy ölelésedből kiemelte serény hadi karját,
 Társait ébreszté s fegyvert vőn, torlani vágyván
 A pór csorda dühét s az atyát is visszaszerezni.
 És te örömmel pillantád nagy termete báját
 S rettentő vas fegyvereit s a kalpági tollat,
 Mely magasan lobogott bokrával az égi szelek közt.
 És mikor az hadi társaival paripára szökелne,
 Tomboli jó lovadon te közel mellette röpülvén,
 Szép szemedet szemein szerelembe merülve mulattad.

HETEDIK ÉNEK.

Néma setéségből hogy fölkele napja Hadurnak,
 Zúgva megindult a két táboron a veszedelmek
 Szellemé s szörnyű halál rezegett vas fegyverök élén.
 Állt készen görög és bolgár s kis népe Zalánnak.
 Ő maga őse vasát forgatván jára közöttök
 Talpig fegyverben. Tarajos hadi sárga sisakja
 Födte fejét s balján bikabőrös pajzsa lelógott.
 Így mene, mint valamely kifajult kedvetlen oroszlán
 Mely barlangjában sok időt heverészve leélvén,
 Nagy mormolva kijő, ha kívül zaj hallik az erdőn,
 S életlen körmét köszörüli az erdei fákon.
 Jöttek utána vitézei : a lángfürtű Preheszka,
 Jött dárdás Omilyák s Krallin veszedelmes ivével,
 Jöttek utána Preheszkának hat gyermeki nyomban.
 Hogy komor apja után a morgó medve kölyök megy,
 Úgy ezek apjok után ballagtak görbe vasakkal,
 Mint ugyanannyi halál, lévén készülve csatára.
 Apró láng szemökön, s kinyomuló homlokok élén
 Nem látszott kegyelem szikrája. Sötét vala és bús
 Nézésök, mozdulatjok fene, hangjok ijesztő.
 Így ezek és az egész tótság sokféle ruhában

S fegyverrel különözve kijött alpári mezőre,
 S a jövevénysseregek jobb szárnyán terjede sorba.
 Ellenben látszóbb mozgás lőn. A kitörő fényt
 A rohanó csapatok szilajúl ordítva köszönték.
 Fegyverkezve lován ült mindenik és hevesedve
 Várta csatája jelét, Árpádnak várta parancsát.
 S tartá rezes paizsot, mellyen fölvara Kiónak
 Tornyosodott fejfel szomorún meghajlani látszott ;
 Kissel alább az orosz vívók és Álmos ijesztő
 Tábora tüntek elő veszedelmes harcba keverve ;
 És Huba, és Edömér egymást rongálva csatáztak.
 Benn pedig ősi hadak látszottak sorra kiverve.
 Látszott, rejtve miként feküdt a pusztá mezőben
 Kardja Hadistennek, mellyet bámulva emelt föl
 Egy baromőr s nem tudva mit ér, Etelének ajánlott.
 Ezt iszonyú karral hunnok fejedelme kinyujtván,
 Ült magasan tündér paripáján s vitte hatalmát.
 Sírva szaladtak elől a rémült nemzetek és a
 Gógös vár leomolt, romjába temetve lakóit.
 Így látszott közepén Etelének régi hatalma.
 Lábainál remegő császárok gyermeki ültek
 És fősvény kebelök neki a föld kincseit önté.
 Fenn pedig állá Hadúr, a föld harcára lenézvén.
 A nagy eget befogá iszonyító termete ; a nap
 Mélyen alatta feküdt, lángját mind visszaszorítva,
 S békesugár nem jött sok időig az emberi nemre.
 Ekkép állá Hadúr, ki előtt harsogva letüntek
 A komor esztendőök, mellyek nyoma vér vala s romlás :
 Ez vala hadvezető Árpádnak pajzsa Szobortól,
 Aki művészi kezét remekül e műre bocsátván,
 Összetevé, hogy lenne kemény s ne fölötte nehezlő.
 Bőr vala belseje, vaslappal leszorítva keményen
 S a fénylő képes rézzel betakarva kívülről.
 Tartóját szijból készíté hímesen. És hogy
 Tündöklése legyen, széltében arannyal előnté.
 Ez vala pajzsa, s fején könnyű süveg áll vala nyusztból,
 Hol magasan díszlett kolcsag lobogója s alatta
 Reszketeges fénnel kelet ékes gyöngye világolt.
 Karja pedig kivoná a győző isteni kardot,

Mely soha még idegen kézben nem csilloga, ámbár
 Nem vala nyugta sötét hüvelyében semmi csatánál :
 Mindig elől csengett öldöklő szittyai kézben.
 Gothusok! a ti vitéz vezetőtök vére s özönlő
 Véretek a kardon nem gőzölög a magas égre,
 Nem pirosúl többé ; de hegyén ül lelketek és a
 Szörnyű halál nagy Rómának csufjára borong ott.
 Ezt rántá ki, midőn feltámadt napja Hadurnak
 És villogva röpült váró seregének előtte,
 Melynek megjárván sorait, fejedelmi szemével
 A zászlót emelő Bulcsnak jelt inte s Lehelnek.
 És mikoron Bulcsú a hímes nemzeti zászlót
 Nagy magasan tartván lengő fuvalomnak ereszté,
 És Lehel a harsány kürtöt megfútta, hatalmas
 Zengte után az egész tábor robbanva megindult.
 A nyilasok pedig és kopjások előbbre rohanván
 Útközetet kezdtek, s valamintha utánok az álló
 Föld indulna, setét por s rengés támada tüstént.
 Egymáshoz nyíllal már, s érc kopjákkal elértek,
 Mellyek rettentő sebesen csillogva röpülvén
 Kárhozatos súllyal rohanó hősökre nyomultak.
 És legalább Krallin nyilazott veszedelmes idegről,
 Hol mikor a vessző kirohant, a tábori szélen
 Megcsattanva vivé az erős Bojtára hatalmát.
 Ottan elállt a hős búsultan, balja sajogván
 A suhogó nyíltól, melly azt átfúrta könyökben.
 A féket, s paizsát tüstént bágyadtan elejté,
 S őt hadi társa, Csupor, kivivé ápolni hadától.
 A had azért bátran vágta vala, s még sokan a gyors
 Krallinnak nyilait testökben halva viselték.
 Nyalka Zoárd is azonban erős kopjákat eresztett,
 S mellben üté legelőbb a barna tekintetű Mílót,
 Aki szorúlt lélekzettel nyökkenve lefordult,
 S őt rohanó hadi társainak paripái tiporták.
 Másodszer megütötte Leót, vad Léda szülöttét,
 Aki temérdek erős testét nem fődve vasakkal,
 Biztosan és pusztán jött kardot tartva kezében.
 Ezt oldalt meglökte kemény kopjája Zoárdnak.
 Összecsikorgatván fogait kiragadva kegyetlen

Kézzel az a kopját, s nagy dühhel visszahajítá.
 És ura képe felé sietett a kopja, de pajzssal
 Föltartá az s meghajlott képével előle.

Így ő ment maradott, de Leót sebe lassan előlte,
 S veszni veté bajtársi közé, kik előre rohantak.

A két had köze már zavaros lőn, mint mikor a föld
 S ég köze záporral megtelve sötétedik, és a
 Tarka mező színén minden fű szála özönt nyel:

Úgy itt a sűrűn rohanó hősökre sötéten
 Száll nyíl-s kopja-csoport, s egymáshoz ütődve gyakorta
 Útja közép táján iszonyú csengéssel esik le;

Vagy pedig a levegőn végig gonosz éle sivítván
 Fegyvernek romlást, hősöknek szörnyü halált visz.

Spartai Hermes ugyan sokat ejte le dárdavetéssel,
 Nyalka Zoárd mellől Búvárt, s Kaba szülte Kadártát,
 Aki kemény nézésű, zömök, s nagyhírű vitéz volt.

Ott mind a kettő leesett nagy sebben alélván.

Harmadszor Hermes meglökte Zoárd hadi pajzsát,
 Mellyet meg nem tört, de magát a bajnokot ékes
 Nyergében megrendíté lövedéke sulyával.

Így ez igen gyors kopjavesztő nagy kárt tőn, eloltván
 Sok bajvívónak szeme fényét; mert bizonyos volt,
 S mindig kárhozatos kopjája, ha szálla kezéből.

Ott vele sok nyilazott, kopját sok ereszte utána;

De csak vétve talált, mert ritkán szálla előttök
 Árpádnak bölcs gondja szerént az elődi magyarság.

A nagy lelkű vezér pedig ellasúdva nyomúla

Négy hegyű dandárral, hol balról álla merész Kund,

A lobogó tollú Csörsszel vas szegletet ütvén;

Jobb sarkon vala istenes Und, sok hősi körüle.

A dandár közepén kürtös Lehel álla Bogáccsal,

És zászlót emelő Bulcsú, de ragyogva közöttök

A seregek fejedelme nyomúlt, a párducos Árpád.

A hadat értő Tas komoran szágulda utánok,

Független lévén, hogy előtörhessen azonnal,

Vagy pedig a fáradt hadakat kebelébe fogadja.

Őket az ellenség nyila, s kopjavesztése nem érte.

Ellenben bizonyos romlással omoltak előre

Mérges szittyva vasak; mert majd az egész hadi néppel

Jó vala Ossa-vidéki Philó, diadalra sietvén.
 Kárával sietett. Sűrű népére tömötten
 Életölő lövetek zúdultak ; kártalan egy nyíl
 Sem szállott, nem esett egy kopja is emberöletlen.
 Így vesze jó Lamias, ki minap heven eskve boszúját,
 Fattyú Csornának sietett vesztére, azonban
 Őt is agyon fúrván megölé vasa szittya vitéznek.
 Így vesze köldökben sebesedvén a magas Áres,
 Így Püramos, s az okos Peleüsnek gyermeke, Pindár,
 S a lantos Pürrhös, s az erős szigetormi Leander,
 És bolgár Runov arcúl a rút földre borulván.
 Így az előharcban sok százan sebbe jutának,
 S még a kopjáknak most sem lett szünthe, s nyilaknak.
 Ezt mikor Ossa-vidéki Philó meglátta középről,
 Hol sok bajnokkal vala környülvéve, serényen
 Rendele a hadból két szélről menni vívókat.
 S tüstént, mint a szél, kirohant nagy spártai Hermes,
 S bajnok Izács helyiben, ki vezér lón, borzas Ilerke,
 És ezek itt az előcsapatot bekerülni siettek.
 Ezt látván a nyalka Žoárd és Bojta csapatja,
 Megfordult, mint a forgószél, visszasuhanván,
 S jóval előbb, hogysem valamelyiket a heves űzők,
 S villámként rohanó Hermes dárdája elérné,
 Már az erős dandár mellé két részre kitérték.
 Ott ugyan a rohanók az erős dandárhoz ütődtek,
 Melly őket nagy erőszakkal csattogva fogyasztá.
 És legelőbb hosszú karddal megvágta merész Kund
 Borzas Ilerkének könyökét, hol karvasa ketté
 Válva kezének szárával dült földre lehullott.
 Ott vas dárdáját az még markolta keményen
 A fölütött porban ; de magát nagy fájdalom érte.
 Mégis erős lelkét szép bátorságra hevítvén
 Visszalovagla, s ímígy szólott népéhez utószor :
 «Rossz csillag vezetett a bús Alpárra, barátim,
 Távols Izács, az erős hadnagy, végére jutott, most
 Engem is éjem elér, s készül betakarni homálllyal.
 Mégis azért bátran harcoljatok, és te helyettem,
 Kármel öcsém, légy a népnek vezetője. Boszúld meg
 Vesztemet a vadakon, vagy halj, s vérembe borulj le.»

Hangosan így szólott és tán még szólana többet,
 Őtet azonban Kund leveré gyors lábú lováról,
 S társi között, valamint ők seregében az ékes
 Szarvas jár magasan, járt száguldozva fiával,
 A lobogó tollú Csörsszel. Kemer, Iffim előtte,
 És vállas Tuba szörnyű halállal elestek, ezekhez
 Dárdával leveré Csörsz a teli fürtös Ehebránt,
 És megsúrta nyakon Korhónt, s levetette nyeregből.
 Hasztalanul sietett Kármel, s intette vitézit,
 A remegők szavait nem hallák : ő meg azonban
 Főben üté Csörszöt, s megvérzé homloka bőrét
 Kardhegygel balról ; de midőn komorodva szemével
 Rája tekintett Csörsz, s dárdát fordíta, veszendő
 Kármel elirtózott, s elhült, szive, karja remegvén.
 Ott nem várta tovább Csörszöt, hanem a viadaltól
 Hirtelen árnyékként szaladott a visszafutókkal,
 És paizsát védül tartá hátára terítvén.
 Kit mikoron látott lobogós Csörsz, monda boszúsan :
 «Hah! széllábu kölyök, minek is szült tégedet asszony
 Embernek? mért nem nemzette nek a nyulak inkább,
 Hogy megtépetvén, ebeket hízlalna halálod?
 Vagy hova futsz nézésesem elől? kopjámnak előle
 Olly ügyesen nem fogsz, tudom, eltávozni, hanem most
 Rád megyen e fegyver, s lemerül kebeledbe hegyével.»
 Így szólván nagy erőszakkal hátára vetette
 A súlyos dárdát. Paizsát szétzuzta az ottan,
 S vérző hátában fájdalmasan álla hegyével.
 Kármel nyergében már nem tudta ülni : lefordult,
 S porba merült arcát betakarta halotti sötétség.
 Csörsz pedig a dárdát hátából visszszakasztá,
 S fegyvereit levevén, nyújtá Hali-szülte Rovónak.
 Más részről iszonyúbb harcot támaszta hadával
 Hermes, elől víván. Csalatását látta ; de futni
 Szégyenlett, s meg is állta helyét, hol előtte fenyítő
 Rettenetes képpel nagy erőű hősiak álltak.
 Ott katonái közül az erős Kotróni lefordult
 Bulcsú csapásától. Szemközt vágatva Neander
 Elveti fegyvereit, s keseredve kiáltja halálát.
 Ott vész Bellerophon, kit küldött hadba Corynthos.

Ő is elől küzdő Várkont leütötte lováról
 És mellesontja fölött Talabort dárdája vasával
 Megszúrá, hogy torkából vér omla legottan.
 A bajnok csikorogva ledőlt s elenyésze sebében.
 Erre Bogács kirohant, s karddal csapa Hermes agyához
 Hol nagyokat csendüle sisakja, de homloka tére
 Sértetlen maradt. Úgy csapkoda melle felé is.
 Tarkás páncélát szétrontá éle vasának,
 S vért ontott mellén, s valahányszor hátra vonúla
 Hermes, hogy dárdát nyujthasson, ez annyiszor üztön
 Úzte, s közlelől emberölő vad képpel ijeszté.
 Akkoron elbúsúlva rohant neki spártai Hermes,
 Nyakszirton ragadá, s közepett markolva teméidek
 Dárdáját süvegébe veré. A szittyia levante
 Bús feje törtével kábúl, és karja lehajlik,
 S őt dühödő Hermes készül rút porba keverni.
 Ellene már azalatt sok bajnok gyüle tömötten.
 Népe futott, őt is sűrű lövet érte ; boszúsan
 Megfordula imígy, és engede a nagy erőnek,
 Elhagyván bágyadt éltében az összetörött hőst.
 Mint hátrál lassú szárnyakkal az erdei nagy sas,
 Mely már szinte lekoncolván a természetes ökröt,
 Ifjú vadászoktól elhajtatik, és nyilak, éles
 Dárdavasak sűrűen kilöketve röpülnek utána, [van :
 Melyre odább, meg odább röppen s szeme még az ös rön
 Így mene vissza serény Hermes, s a rajta ütőkre
 Véres dárdáját magasan tartotta haraggal.

Erre vezéri Philó más harcot gondola, látván
 Hogy gonoszúl forog a csata mérge hadában, azonnal
 Fényes Orontest és Sthenelost ily szókkal idézé :
 «Halljatok engem most Sthenelos, s hadi fényes Orontes.
 A magyarok seregét, mely tömve nyomulgat előre,
 Népemnek sokaságával bekerülni reménylem. [desz
 Menj el azért Sthenelos, s mondd meg valamerre menen
 Itt a bal szárnyon, hogy minden harci vezérek
 Népeiket terjesszék el, s Theophilhoz elérvén
 Mondd, hogy eresztett kantárral váglasson előbbre,
 És a többi sereg nyomban kanyarúljon utána.
 Menj te is Antipater seregéhez, fényes Orontes,

És a jobb szárnyon kanyarítsd a népet előre,
 S légy vezetője kemény, s diadalmas harcot emelvén.
 Ti pedig állapotodott honnombeli régi vitézek,
 Most velem itt lassan hátrálsz a seregektől.
 Majd ha leszen szükség támadva rohanni csatára,
 El ne felejtsetek neveteknek hajdani fényét:
 Kardotokon legyen az, hogy megláttára vakuljon
 A lator, és alugyék díszetlen porba örökké.»
 Így azok elmentek szaporán, a többi vitézek
 Bátran emelt karddal villogtak messze körülé.
 Árpád ekközben mindegyre nyomúla előbbre
 A szakadó hegyként, mellyet, ha robogva megindúl,
 Meg nem tart sem az alsó szirt, sem százados erdő,
 Míg jégülte fejét mélyen völgyébe nem ejti;
 Állíthatlan imígy rohant fejedelmi hadával.
 Csattoga, zúga haláljátéka az ütközteknek;
 De hova kardja csapott, megszünt hamar a csata ottan,
 S fogcsikorító fájdalom, és gyász omla helyébe.
 Már a két osztály, mely jött elfogni Zoárdot,
 Szétszóródva fut és vész dandárának előtte.
 Mint mely ködre kemény éjszak szele fú hatalommal,
 Ritkúl, s a levegőn szétoszlik erőtlen alakja:
 Úgy ezek oszlottak s vesztek nyomorultan elesvén.
 De azalatt kiterült görögök nagy tábora messze.
 Könnyü futással Theophil, s hadi fényes Orontes
 Harcra hevítve vivék a népet, s gyorsan utánok
 Ment a többi sereg kanyarodva. Betelt hamar a tér,
 És a végetlen sereg azt villogva keríté.
 Így mikor a hegyről sebes áradat omlik, alatta
 Hirtelen a nagy tér betelik csillámos özönnel;
 Vagy mikor éh madarak sűrűen csapatozva röpülnek
 A gazdag szőlők hegyein telepedni akarván,
 Hirtelen így szélednek el egy fás délszaki halmon.
 S már kanyarodva vivén Theophil, s hadi fényes Orontes
 Népeiket, s fő gondú Philó horpadva hadával
 Hátrálszván, Árpád dandárát szinte befogták.
 A fejedelmi vezér ekkor villogva kikelvén
 Megjára seregét, s hamar a bal szegletet érve,
 Dárdával rohanó Kadosához szóla: «Hüleknek

Gyermeke, édes öcsém, harcnak szeretője s veszélynek,
 Jól tudom én, a visszafutás nem kedves előtted,
 Mégis igen szükség lesz most futamodnod; azért menj,
 Fuss sebesen, mint a szélvész, népeddel az ellen
 Terjedező néptől, úgy fuss, hogy elérjed utósó
 Rendeiket, sőt jobb, megelőzzed s majd ha befogják
 E dandárt, te kívül, én itt ronthassuk el őket.»
 Így szólott, s amaz a harcnak szeretője, s veszélynek,
 Gyors szélvész rohanása gyanánt futa vissza hadával,
 A seregek fejedelme pedig most ére Zoárdhoz,
 S ezt is, mint bátyját, inté, hogy visszarohanjon
 És vigye Bojta vezér népét szaladásra magával.
 Ezt hogy elindítá, így monda Izárfi Lebőnek :
 «Gyors paripáju Lebő, menj Tashoz vissza sietve,
 S mondd neki, hogy hátát hátunknak vesse hadával,
 S kész legyen a kerülő ellenség rendire csapni. [nal.»
 Menj el Izárfi hamar, mondd ezt neki, s térj meg azon-
 Egykoron ezt Etel árján túl a Dárdaberekben
 Nagy fejű vén farkas készült agyarába ragadni.
 Sírt a kis gyermek, s apját iszonyodva kiáltá.
 Apja futott, viadalmas Izár, ordítva, fenyítve,
 Hogy megijessze vadát, s kis gyermeke mentve marad-
 A vad csattogatá agyaráját, s a gyermeket üzte, [jon.
 Ekkor Izár kézijt ragadott, és kezde nyilazni.
 Első lőttekora a vas nyíl fia válla fölött ment,
 És mélyen bele furta magát a cserfa derékba,
 Melyre nagyon megfélemlött a bús atyja szíve.
 Még egyszer reszketve nyilat vete hangos idegről,
 Jobb Isten vezetése mostan nyila boldog irányát,
 Vas hegye a vadnak berohant koponyája alatt, és
 Bal szeme fénye között kirohant csúf véres özönnel.
 Apja örült a szép gyermeknek, jobban örült még,
 Mint mikor anyja ölen legelőbb picin ajka mosolygott.
 Gondosan is nevelé azután, s a gyermek erős gyors
 Emberré serdült, s jámbor vala minden időben.
 Kárelnek vala öccse, s nagyon kedveltje vezérlő
 Árpádnak. Most hogy hallá intéseit, egyben
 Vágtata vissza felé, s fölüté a kis hadi zászlót,
 Mely hogy elől lobogott, megnyiltanak a sorok, és ő,

Mint az eső villám, szaporán eljár a közöttök.
Hogy pedig ért Tashoz, mondá: «A párducos Árpád
Hagyja, hogy e haddal vess hátat elődi hadának
S légy kész a kerülő ellenség rendire csapni.»
Úgy tón az, ez pedig a zászlót lassúdan eresztvén
Visszarohant és a sorok elzáródtak utána.
Így mikor elrendelt mindent a párducos Árpád,
Még maga dandárát intézé új hadi csellel.
Egy részről Kundot lobogós Csörsz büszke fiával
Oldalt állítá szemközt a csalfa görögnek,
Más részről Undot fordítá ellenök oldalt.
Állt maga is szemközt nagy haddal várva reájok.
Bulcsú állott mellette, s Lehel buzogányos erővel.
Így valamerre került száguldó népe Philónak,
Szemben akadt ellenségével. Mint mikor a szél
Fúttá után rohanó, ha az alszél ellene fordul,
S porral elegy kövecset csapkod szájába, szemébe,
Visszahajol s rohanó utját elakasztja boszúsan:
Így sokan a görögök közt visszajedve megálltak.
De sok erős Kadosát, más részről nyalka Zoárdot
Nagy számú néppel vélvén rettegve szaladni,
Rajtok ütött, és üzte tovább, mint kelle, azonban
Messze szakadt a hadrendtől, s így amit okos gond
Jól rendelt, gonoszúl történt kárára Philónak.
Fényes Orontes elől vágatva szalasztja Zoárdot,
Általa Bokros, Emő, kik lassú lóval eredtek,
Porba merülnek; amant oldalt megsérti dsidája,
És bordái között mélyen bemegy éle vasának,
Ezt, amint rá visszacsapott, fülön érte s keményen
Agyvelejébe szurá hosszú kelevéze halálát.
Ő ugyan így harcolt, s tüzesen szágulda tovább is,
De az alatt sebesen megrántá jó lova fékét,
S mint a könnyü madár, kikerülte Zoárd is az üzöt
S őt rohanásában követé jobb része hadának.
Most üzöttekből üzökké lettek. Erősen
Kezdé nyalka Zoárd őket csapdosni, s szünetlen
A hadtörzsökhöz téríté, gyorsan azonban
Közbe vetődött, és elvágá harcokat. Ottan
Megfordultában leveré Beri szülte Hoterront,

És Laposát, kik együtt járván kopjázta utána.
 Ó buzogánnyal amazt leüté egyszerre ; de ennek
 Kétszer üté mellét, s úgy rendítette helyéből.
 Ott zörrenve lehulltak ezek, s szemekre halál ült.
 Tas, mint a rejtett keselyű, neki vitte veszélyes
 Fegyvereit, s a közbe szorúlt bús népet emészté.
 Nagy homlok-csontját Fókásnak karddal elosztá,
 Aki keservesen elhajlott, s leborula sebében.
 Vágva derékon üté Argost, ki sovány vala, s hosszú,
 Mint valamely vékony cserszál magas Ida tetőin,
 És tarajos sisakot, s vas vértet hordozza testén,
 S karja haszonvértlen fegyvert, nagy nyársot emelt volt.
 Ezt mikoron Tasnak megdúlta kegyetlen ütése,
 Már csak alig birván derekát, keseredve sóhajta,
 S nagy zuhanással esett a harc mezejére aléltan.
 Most hogy végvesztét látá hadi fényes Orontes,
 És bekerült népét rossz harcban elesni miatta,
 Elbőszült s iszonyú méreggel fogta dsidáját.
 Élteni nem indult ő ; de halálát tenni dicsővé.
 Mint mikor eltévedt nyíl sérti az erdei vadkant,
 Csattog az, és haragos szikrázó szájjal agyart ver,
 S megy villámsebesen valamerre van ember előtte :
 Úgy megyen ez, száján forr, habzik szörnyű haragja,
 S messze tömött csapatok közepett ví karja merészen.
 Ott arcúl megüté Baliát ; megszúrta könyökben
 Gyors Elit és Terelő paizsát leütötte dsidával,
 És valamerre körül nép volt, sebet ejte közöttök.
 Rája tömötten ment a nép, s ki lovára irányzott
 Kopjával, ki magát sérté buzogánya fejével ;
 Jött rojtos paizsát tartván a nyalka Zoárd is,
 S látva vitézségét meg kívánt küzdeni ; tüstént
 A rohanó népet kardjával visszariasztá,
 És egyedül az erőssel erősb állott vala szemközt.
 Most a két bajnok karddal csapa össze vitézül.
 Megtámadva Zoárd, heven ellent hányva Orontes.
 A fénylő hegyes érc sisakot leütötte Zoárd már,
 S ötet bal vállban megvágá fényes Orontes,
 S képe felé sietett kártévőn vinni csapását.
 Észre vevé amaz és ellent vete karja vasával,

Most iszonyúbb hangon kezdett csattogni vitájok ;
 Összevetett pajzsok döngött, szikráztak acélos
 Kardjaik, és közel álla halál a büszke fejekhez.
 Gyorsan előre csapot s most a magyar, érte födetlen
 Társa halántékát, ki hogy elszédüle, befordult.
 Majd, mikor eszmélett, szép kardját adta Zoárdnak,
 S vérbe borult képpel, kérőn ily szózatot ejte :

«Meggyőztél, s nagy erőd neked, és a harci szerencse
 Hírt ada és örömet ; nekem átkot, bút, veszedelmet.
 Már elalélt jobbom nem bír bajt víni : de légy te
 Irgalmas, vedd e kardot, s hagyj élni. Ha élnem
 Még lehet, és e bús csata elvégződik, örömmel
 Nagy kincset hozván, rokonim megváltanak engem.
 S oh ha vitéz hadadat valahára lehozni kívánnád,
 Szép Görögországban, neked én telepedni virágos
 Strimon partjainál termékeny földeket adnék.»

Így ki előbb állíthatlan jöve gögös erővel,
 Most megalázódott végső fájdalom hevétől.
 Esdeklett, s kardját önként oda hagyta kezéből.
 Őt kegyesebb szemmel látá most nyalka Zoárd is,
 S szíve megindulván éltét kímélni fogadta.
 Hogy szavait hallá, már akkor óhajt vala lakni
 Szép Görögországban, hol utóbb hadi népe felével,
 Honni dicsőségét, rokonit megvetve, s hazáját,
 Megszállott, s rútúl elfajzott szittyá nemétől ;
 Kit görög asszony ölelt, s görögöt szült gyáva fiának,
 Hogy soha vissza ne nézhessen vérére Úgeknek,
 S apja magyar hírét cudarul betemesse nevével.

Így ekkor sajnálta nagyon hadi fényes Orontest,
 És biztatta ; de Tas komoran oda zúga, Zoárdhoz
 Feddőleg szólván : «Valjon meggyőzted-e már a
 Ránk rohanó sreget, hogy imitt nekik éltet osztasz?
 Oh bizony az, kin most könyörülsz, kicsufolhat utóbb még
 Majd ha kemény nyakadat gonoszul megméri vasával,
 Vagy tán a rokonok lelkét hogy elúzta, jutalmat
 Szánsz neki? sőt ha nem ölt is, elég hogy ránk jöve: haljon.»
 Így szólván gombos buzogánnyal főben ütötte.
 Fényes Orontesnek bemerült a gombvas agyába,
 Teste lehulltában csörgött réz fegyvere, s lelkét

A leütött bajnok, méltó jobb harcra, kihörgé.
 Fegyvereit szép testéről megölője leszedte,
 S hogy nyugtassa szívét, tüstént átadta Zoárdnak,
 S monda szelídebben : «Baliát ez vágta meg arcúl,
 Nézd ott kínlódik, napfényt nem láthat ezentúl,
 Vér ül orcáin, vérkönny csordul ki szeméből.
 Ezt sajnáld ; de ne a jövevényt ; hadd vesszen, azért
 Erre megenyhült a bajnok, s átvéve Orontes [jött.»
 Fegyvereit, búsan nyujtá Kara-szülte Dobónak,
 Aki nyomot nem vesztve futott mindenhol utána.
 Ó maga válla sebének bekötözni leszállta lováról ;
 Tas pedig a beszorúlt népet mérgező fogasztá,
 Mely mind egy lábbig szomorún ott lelte halálát.
 Más részről ez alatt Theophil lekerüle hadával,
 És megörült látván Kadosát szaladásnak eredni.
 Ment is utána, de őt Schedios szólítva meginté : [nak.
 «Merre vezér? Ne tovább, ha tudod mi parancsa Philó-
 Akik gyorsabbak, minek üzzük hasztalan? Inkább
 Mint rendelte Philó, ezeket bekerülni siessünk.»
 Így szólván nagy acél kardját fölemelve merészen
 Ugrat elő, s vágatva sok ellenségi közé csap.
 Ott mint a bús láng vizenyős tájéki lapokban
 Hévíz száraz napokon gyökeres nagy földet emészt meg,
 Most örvény szakad, a szemnek, léleknek ijesztő :
 Így rombol Schedios ; valamerre kitünteti kardját
 Bús hézag marad ösvényén. Hol ijesztve reája
 Törtek erős katonák, most mind megalázva feküsznek ;
 Fekszik Imány, Rohanó fekszik, s szeme fénye Barának
 Gyenge Sugár leborúl siető apjának előtte.
 Most Schedios kún Gál combját elvágta, s keményen
 Arcon üté Tivadart, kik előtte zörögve lehulltak,
 Jött Bara is, s tort nem gyáván készíte fiának.
 Fájdalom ült bús orcáján ; de halálos erőszak
 Karjaiban. Macedó Niketást, ki előtte csatázott,
 Agyban üté, s oldalt lökvén levetette lováról.
 Vállpercét letöré Bogomilnak, s ment Schediosra,
 És sietett fia vesztéért megvinni halálát.
 A bátor Schedios mindinkább vágya lemenni,
 Hogy bekerítve utóbb a népet, könnyen elölje.

De Bara jött, s kerülő Schediost vágatva eléré,
 S már hangzik vala rettenetes buzogánya sisakján.
 Megrendül az erős görög ott, s elszünteti harcát ;
 De hamar újra erőt szállít nagy lelke kezébe.
 Visszacsap, és bizonyos vágása Barára lecsattan,
 Hol keze szárától öklét a kardvas elosztá
 Épen hajlásban. Buzogányvasas ökle Barának
 Porba esett. A hős búsan megszünteti harcát,
 Hol kettős romlása miatt fene fájdalom érvén,
 Fogcsikorítva csavarja lovát és visszahuzódik.
 Már Schedios Tasnak seregéhez szinte lenyargalt,
 Még mikor elleneit bátran vagdosta Orontes :
 Ott ő is tüzesedve vívott, és rettenet és bú,
 S a szörnyű romlás követék ; maga déli sugárként
 Vitte nehéz kardját, s száz ellen is üzte halálát.
 A csapodár Theophil, példáját látva, merészen
 Und népére csapott, s mellette vitézi csatázván,
 A fáradt Elemért kopjával mellben ütötte.
 Kit mikoron látott kis lélekzetre szorúlni,
 Már dicsekedve beszélt, keserű gúnyszókra fakadván :
 «Hát ugyan ily nép jött földet foglalni Zalántól,
 Akik szinte, miként legyeink a dërre, lehullnak?
 Majd nyertek földet ; de előbb az fogytig elissza
 Véreteket, s alpári kutyák megemésztenek onnan.»
 Így szólott ; de hamar vesztére találta ; serényen
 Ellene vitte szekercéjét Und, apja Etének,
 S rá iszonyú szemeit vetvén, iszonyítva kiáltván
 Elrémité, hogy meg sem mere állni ; de Und őt
 Főben üté, s éles hangját elvette szavának.
 A fényes sisak őt meg nem tartotta, nem a lágy
 Legbelső szövevény. Lemerült a nagy vas agyába,
 S a rövid életnek fényét kitörölte szeméből.
 Így Leo, Lüsímachos, s komor Arkas előtte ledőltek,
 Kikre midőn veszedelmet szórt, intette csatázó
 Népeit, és sietett Schediostól dúlt hada rendét
 Visszaszerezni. Magát mint éjszaki nagy havas erdő
 Legragyogóbb halmát, látták vala messze kitűnni
 A harcok fiai, s tüzesedve siettek utána.
 Még sokakat rontott ősz Und. Az athénei Mürtilt

Vállon üté, s leszakadt annak bal része egészen,
 Hol feketés vérrel megrendült lelke kiszállott.
 Így Tündárt s Datamest leveré nagy súlya vasának.
 Benn ugyanígy harcolt az öreg ; de kívüle futását
 Kadosa szüntetvén, megfordult dárdavasával,
 És jöve mint villám, vagy mint sebes éjszaki szélvész.
 Így rohan és pusztít a vad kölyök éhes oroslán,
 Mely szilaj apjával juhokat megyen enni, vagy ökröt ;
 A szemes örök azonban erős apjára kutyákkal,
 És görcsös bottal kelvén, bekerítik ijesztve,
 Hol mikor az vadan és iszonyún ordítva vívódik,
 Ez kiszorúlva zaját hallván, megrázza sörényét ;
 S rettenetes száját, s körmeit fene mérge kinyitván,
 Visszasivalkodik ; a pórok reszketnek előtte :
 Így mene ő, s vas dárdáját hamar érzeni kezdék
 A görögök. Vele inségek, s a szörnyü halálnak
 Kinjai szállottak, valamerre csatáza, fölötte
 Bús felhőn állván, s fogokat csikorítva lenézvén.
 És tüstént iszonyúbb zaj támada. Csattoga, reнге
 Kard, sisak és buzogány. Bomlott a rend, az ölőnek
 Holt ada helyt, s tetemén bajvívó hősök omoltak.
 Vizsga Lükurgot előbb Kadosának karja ledönté,
 És Piramot s Belizárt, ki gerelyt löke rája, s könyökben
 Megvérzé, bőrét lövetének vége lehordván.
 Hogy futa, ezt a nagy Kadosának elérte haragja.
 A vas dárda bement füle mellett szörnyü hegyével,
 S jobb állkapcáját lerepeszté. Ott Belizárnak
 Teste nagyot roppant a harc földére ledölvén
 És melléje nehéz vas fegyvere csengve lehullott.
 Így hada is nekibátorodott, s a szittyá magyarság
 Bátor erős karral dönté a hellasi népet.
 Kadosa még Meriont, s Periklest kergette halálra,
 S hóna megé szúrván, vérét ontotta Zínának.
 Százakat így ölt maga, így mene tétova, gyorsabb
 A szélnél, ártóbb az erőszakos éjjeli tűznél.
 Vér foly dárdáján, kalpagján leng az ijesztő
 Toll magasan, s bátor daliák csattognak utána,
 A komor Ámos, Ipar, s rémítő Dalma : kezökben
 Dárda forog, vagy erős kardnak tündöklük acéla.

Kik, mint a szakadó zápor szélvésznek utána
 Zúg s zuhan, úgy döltek rohanó Kadosának utána,
 Aki elől vala, sok görögöt dárdája emésztvén.
 És beborúlt a föld, valamerre csatáz vala: inség
 S szörnyű halálkínok járván vele barna homályban.
 Már oda jött, hol erős Schedios villonga Tas ellen,
 Rá ragyogó karddal suhogtatva halálos ütést.
 Tas már csak paizsát tartá; mert kardja kifordúlt,
 Hogy Schedios sisakát megüté vele teljes erővel.
 Most védül paizsát tartá, mely összefűződött
 Réz, s vas szálakból vala szerkesztve, s középen
 Cifra huzásokkal s játékos tarka szövessel
 Látszott, mint valamely sárgálló völgyi virágszál.
 Ezt csapdosta fején Schedios, ronthatni remélvén,
 És iszonyú csengést tőn rajta; de szét nem oszoltak
 A mereven szálak, s közel ádáz ifju legények,
 S ősz bátor daliák víván, mentségre jövének.
 Még is igen nagy volt Tasnak veszedelme. Ha róla
 Nagy kelevézekkel Schediost lökdösve leverték,
 Az népét biztatva megént jött vissza dühösben,
 S Tasra rohant ismét, rést nézve halálos ütésre.
 Ily csata közben erős zúgást hall, s visszatekintvén,
 Könnyü lovon dárdás Kadosát szemléli rohanni.
 Mint feketés zivatar, mely bögve, morogva megindúl,
 Kergeti a zúgó tengert, neki fekszik egészen,
 S mély fenekéről csillagokig föcskendezi habját:
 Így ez előtt is háborgott a nép; de megállott
 A bátor Schedios, s nem lévén dárda kezében,
 Hosszú nagy paizsát széles vállára takarta
 És kardját rohanó ellenségére kitartá.
 Ellene jött azalatt sarkantyút adva lovának
 A magyar, és mint a mennykő, megcsattana rajta
 Hangos ütésével szörnyű dárdája, holottan
 A bátor Schedios bal részre ledőle lovastúl.
 Így földrengéskor megdőlnék az ezredes ormok,
 S messze lemennydörgő zuhanással völgybe lapúlnak.
 Mellén a paizs is meg van szaggatva, de bellebb
 A páncél nem ereszti hegyét leverője vasának.
 Így mikor elfordúlt, szörnyű zaj támada rajta,

Víg a magyaroké, szomorú a hellasi népé ;
 De Schediost a hős készüle halálra sebezni,
 És neki vitte hegyes dárdáját. Az pedig, ádáz
 Lelke erőt adván, fölkelt, meghajla előle,
 S a tévedt dárdát baljával félre taszítván,
 Vassal vert szárát dühösen megvágta, holottan
 Ketté vált, s leesett gyilkos hegye, szára felével.
 Mégis erőt veve, és a súlyos dárda nyelével
 Verte fejét tüzes ellensége, s lecsapta fejről
 A sisakot, mely lábához csördüle törötten.
 Hős feje puszta maradt, és mint a felleget éjben
 Szikrázó villám, látszott bús lángja szemének.
 Kadosa már emelé szörnyű hatalommal az érces
 Dárda nyelét, de előbb, hogyses lezuhanna veszélyes
 Vágással, lova tarka szügyét megszurta vasával
 Hős Schedios, s a ló szökvén, kikerülte halálát.
 Ót azalatt hevesen fiatal gyors szittya leventék
 Környézkék s fegyvert adtak Kadosának, elúzvén
 Róla sok ércsisakos görögöt, sok dárdahajítót.
 De nagy erőben még állott az athénei bajnok.
 Mint valamely szobor, emlékül állatva, tövében
 Egy vén sziklának, hol csinos büszke fejével
 Harcol időnként a szélvész és záporok árja,
 És mikor a végső század jó fergetegével,
 Akkor is áll még ő ; de sötét képében az első
 Tündöklés csilláma kivész, s meghamvad alakja :
 Így állott Schedios, s nem gyáván várta halálát.
 Kadosa nemtelenül nem akart megvini. Leszállott,
 És odahagyta lovát, mely már rogya kínja hevében,
 A hadakat pedig eltiltá Schediosra rohanni.
 Mindenek eltérvén, megnézé a görög arcát,
 És hozzá járult, s így monda hatalmas ajakkal :
 «Bátor hős, gonosz ügy hozza téged veszni Zalánhoz,
 Hogy többé honnodba ne térj, és hölgyed is otthon
 Özvegyi termében szomorú dalt mondjon utánad ;
 Gyermeked pedig a hajlék küszöbére kiülvén
 Sírjanak és, várván, öledet soha meg ne találják.
 De te nem is gondolsz iszonyú harcokban ezekkel.
 Jój el azért, vedd e sisakot, víj meg velem, úgy is

A hadak istene már elszána halálra ; pedig jobb
 Elveszned vágásom alatt, mint gyenge csatázók
 Ál nyila közt, melly a húrról reszketve lepattan. »
 Kadosa így szólott dicsekedve, de rája sohajtván
 Elveszi a sisakot s felel a nagy athénei bajnok.
 «Volnának, mint hős eleink, bajtársim erősek,
 S őket rút puhaság ne tehetné gyáva vívókká,
 Nem szólhatsz vala így, hanem elfáradva ledőlven,
 Vérbeborúlt fejedem rokonid testhalma heverne.
 Most gyengék hadaink : titeket teve a sor erőssé.
 Mégis igen bízol, mikor engem győzni reménylesz.
 Majd ha fejem nyakamon vérét özönölve legördül,
 Mondd, hogy erősebb vagy ; de míg e kard villog elődbe
 Rettegj ; mert eddig súlyos vala, s éle halálos.»
 Így szólván veszi a sisakot, s jól nyomja fejébe,
 És indul komoran a büszke tekintetű hőssel ;
 Az pedig őt, valamint szélvész a tengeri gályát,
 Huzta magával, erős ifjú nagy szíve lobogván,
 És mene nyugtalanúl iszonyú lépéssel előtte.

Látta Philó, hogy semmire sem mehet álnok erővel,
 Nem csökkent, hanem a hadakat biztatva vezetvén,
 Hol szükség vala, közbe csapott, és harcola bátran.
 A bontott sorokat népével helyre segíté,
 S merre ragyogva kitünt aranyos szép fegyvere, lelket
 Vett a had, s egyenesb viadalra nyomúla merészen.
 A fővárosiak mennek csillogva, zörögve ;
 Büszke személye körül lobog a nagy városi zászló,
 S a porszálta eget zúgó lobogása hasítja.
 Rémitő tündökléssel mikor így megyen e had,
 Nincs akadály sehol, s egyesült hatalommal előnti
 A ritkább sorokat ; de Philó nem nyugszik ezennel,
 Még több ösztönt ád ily szóra fakadva közöttök :
 «Konstantinvárnak lakozói, ti úri leventék,
 Tudjátok, hogy ezen rohanók csupa gyáva parasztok,
 Kikre ti, legragyogóbb várnak lakozói, vitézül
 Csapjatok, és ha egyéb csapatoknál fényre nagyobbak
 Vagytok, azok legyetek hadrontó tettel, erővel.»
 Így szólott, és mindenikét a csalfa dicsőség
 Lángja vivé, valamerre akart támadni vezérök,

A puha életi kéjt feledék, és kocka helyett a
 Rettentő hadi dárdákat zuhogással emelték.
 Össa-vidéki Philó Viddinhez tére, ki helyben,
 Mint maga hagyta, bosszús képpel még áll, sietve
 Ehhez odább járúlt, és monda vezéri szavával :
 «Rettenetes Viddin, még állasz-e? látod, az álnok
 Ellenség cseleinkre kevély, és nincs bekerülve,
 Ránk pedig a harcok szomorú forgása veszélyt hoz.»
 Erre bosszús képpel felel a vad hæmosi bajnok :
 «Csalfa vezér, szavaidra előbb én hajlani kezdtem ;
 Mert nagyon álnok vagy, s hihetők nagyon a te beszédid,
 De ne reméld többé, hogy Viddint harcon igazgasd ;
 Menni fog ő, s valamerre megyen, dárdája vezérli
 A harcok rendét, s hangos szava ad tüzes ösztönt,
 Nem pedig a te szavad, mely gyenge s csalárd is azon-
 Erre szelíd hangon, noha bús vala, monda vezére: [ban.]
 «Méltatlan vádolsz te erősek csillaga engem ;
 Mert soha híredet én nem akartam rontani. Haj, de
 Nincs most erre idő, nincs menteni semmi hatalmam.
 Rám noha most haragos vagy még, csak menj el azért
 S rettenetes karodat láttasd a büszke latorral. [hát,
 Majd ha dicsőséges diadalmát nyerheti dárdád,
 Megbékélsz, tudom, és örömetest léssz társa hadunknak.]
 Erre bosszús Viddin kirohant és vitte halálos
 Dárdáját magasan. Mint a gonosz éji sötétből
 Megszabadúlt lélek, melly ott csikorogva tűnődik
 Istene karjától lelökette, de végre kizúdúl,
 Fölveri a ropogó sziklát, mely válla gyanánt lesz,
 S amint szörnyükép végig megy az ősi világon,
 Nap, csillag beborul, s reszketnek az ormok alatta ;
 Rá ordítanak a viharok, rá dörren az ég is,
 Az mégis megyen, és akadályt nem szenved el útján :
 Úgy menne Viddin, erős népét biztatva, utána
 A fene bajvívók földet rengetve rohantak.

Hadvezető Árpád ellenben erős keze súlyát
 A görögökre veté. Legelőbb is Heliodórral
 Szembe került ; de az őt nem várta be, félre sietvén.
 Mint köd fut nap előtt, vagy az út pora szélnek előle,
 Úgy futa, őt mégis szaporán utolérte halála,

Rája súlyos rohanó kopját vete párducos Árpád,
Mely végig rezegett a nap levegői közön, s mint
Gyors villám, megüté nyakszirten Heliodórost.
Nyomban előre bukott. Rémült katonái emelték
Karjaikon véres tetemét; de halálos ütéssel
Ott termett a szittyá vezér, s sziven érte Neandert
És Nikephor karját ragyogó vasa vállban elejté.
Akkor Heliodór leesett vért hányva közökbe.
Ők is hűledező testtel tetemére borúltak,
Nagy vas fegyvereik szörnyükép összecserögven.
Termetes Alkest is leteríté párducos Árpád.
Rettentő vala ez nézésre: fejében az álló
Vas sisakon hosszan rezegett lószőre, s tetőtől
Talpig vasban volt, nem látszott semmi nyílása.
S mintha egész ember vasból lett volna teremtvé:
Úgy jött fénytelenül, iszonyú feketében: előtte,
Mint hideg éjjeli domb, látszott nagy pajzsa, s középett
Szörnyű halálkoponyát mutatott vert fényes ezüsből.
Ezt legelőbb mikoron látá, horkanva szökött meg
A dobogó hadi mén; de ülője hatalmasan ülte,
S rá hajtotta, serény karját magasabbra emelvén.
Rémületes némán közelíte azonban az izmos
Vad görög, és morajos hangon megszólala büszkén:
«Halni sietsz-e vezér, latroknak büszke vezére?
Tégedet e karddal megemészt ma vitézi hatalmam;
Mert még nem született ember, ki szemembe kerülvén
Összezuzott fejjel nem szállott volna pokolra.»
Erre felelt a gyors seregek fejedelmi vezére:
«Esztelen, ily szókkal ne remélj veszedelmet elűzni.
Rettents gyáva leányt, vagy erőtlen gyermeki bábót.
De ki reád karddal siet a hadi rendnek előtte,
Vassal várd be, ne bő szóval; mert csúf leszesz, és a
Durva halál kinevet, mikoron szemeidre setétül.
Gyáva! ha bátor vagy, minek a sok vas gyűrű rajtad?
Lomha tevére való a terh, nem bajnoki testre.
Kard nekem a páncél; szabadon viszi homlokom a nyílt
Könnyű kalpagot, és mikor eljő vég napom, a szép
Föld színét, s ragyogó egeket még látom utólszor;
Te pedig eltakarod fejedet, vas lapba borítván,

S rettegsz nézni a halált, mellyel fenyegetve riasztál. »
 Így szólott iszonyún, de amaz nagy félelem érte.
 Minden erő kiveszett karjából s reszketve gyáva
 Baljában dombos paizsán a szörnyü halálfej.
 Árpád őt már nem szóval, hanem isteni kardja
 Fényes acélával rettenté, s nagy kelevézét,
 Mellyel rajta ütött, egyszerre kiverte kezéből.
 Még amaz ellent állt, de hamar paizsára lecsattant
 Árpád kardja, s legott ketté szaggatta középig,
 Hol sebes éle után lehasadt a fényes ezüst fej,
 És nagy csengéssel lábának elejbe legördült.
 Alkes hátra futott rémulten, s fölfoga végső
 Oltalmúl egy kő darabot, mely földbe merülten
 Álla, holott tetején sok századok árnya borongott.
 Ezt az erőszakkal kivevé fűlepte köréből,
 És Árpádra löké, de hibásan zúga el a nagy
 Kő lova bal szemnél, és érte Izárfi lovának
 Gyenge szügyét, s az alatta ledőlt, reszketve süvöltvén.
 Árpádot pedig a hosszú harc mérge boszontá .
 Ellené ment s iszonyúbb vágással csapkoda hozzá.
 Alkes páncélán, sisakos feje rengeteg ormán
 Csattoga, s szikrázék villámló kardja, s lefüggött
 Rongyosan Alkesről a vas ruha, vállban oszolván.
 Ó még a hegyetört kelevézt forgatta hiába,
 Mellyet visszakapott, s felelt könnyörögve kiáltá,
 Vas karját is elől tartván el-elúzta halálát.
 De mentségre közel nem mertek jőni, azonban
 Ó is lankada már s bús vége közelge sötéten.
 A fejedelmi magyar nagy rést szemlélve nyakánál,
 Markolatig ragyogó kardját torkába ütötte.
 Alkesnek tüstént minden viadalma megállott,
 Omló szikla gyanánt leesett a földre csörögve,
 S véres torkából kiröpült vad lelke boszúsan.
 Hős Árpád pedig a lóról hozzája leszállván,
 Fegyvereit leszedé, és adta Izárfi Lebőnek,
 Aki gyalog vala szinte, s közel kísérte vezérét.
 A sisakot kinyitá azután, s bámulva tekinté
 Rettenetes képét, mellyen már sárga halál ült,
 S vérbe merült szemeit, s így szóla hadának előtte :

«Nem mind rettenetes, kit külseje, s nagy szava hirdet.
Láttátok, mi magas vala ez, s mely rémes alakja.
Most alacson porban hever itt, s hadi napja leszállott ;
Mert buta rémülésbe merült, s nagy kardja lecsökkent.
Rajta tehát! kiki bátrabban forgassa csapásit.
Ellensége habár eget ér is büszke fejével,
S lábaival poklokra tapod, neki menni ne féljen.
Vére vagyon, melyet fényes kardjával elonthat,
S csontból áll, mellyet súlyos buzogánya betörhet ;
Bátorság teszi, nemcsak erő, a harci hatalmat.»
Így szólott, s tüzesedve reá zúgott az erős had,
És mene harcra hevült képpel pusztítani vágyván.

NYOLCADIK ÉNEK.

Ekkoron a szigetek lakozói csapatba verődvén
A szaladó sorokat biztatva előbbre nyomultak,
S állt a harc heven, és harsány zengéssel egyenlőn.
Kallimachos, s bátor hadi sorsosa Krántor, az álló
Szittyia vezért látván gyalog Alkes fegyveri mellett,
Összebeszélve reá készültek menni halálos
Alkuval, és így szólt legelőbb a krétai bajnok :
«Most ugyan a legerősb daliát mi veszélybe kerítjük.
Csak te vitéz bajtárs, velem ellene menni ne késsél.
Én legelől rohanok, te azonban félrevonulván,
Vess kopját, s ha talán sebet ejtesz rajta, merészen
Rátörök én karddal. Te is akkor utánam eredvén,
Támadd meg hevesen ; s ha vitézül ketten elejtjük,
Így leszen ifjú nevünk sok hősnek előtte dicsővé,
S ketten fegyvereit tartós örömünkre megosztjuk.
Ha pedig engemet ő leterítve megölne, ne csüggedj,
Jój inkább, s nemesebb lélekkel rajta boszúlj meg.
Én szintúgy, ha talán te ledölnél holtan előttem,
Rajta boszút állok, vagy utánad az életi fényből
Gyászba megyek, s melléd lerakom rövid életem alakját»
Így szólott, s amaz elfogadá a vészes ajánlást.
Bátran elindultak, jó harcot víni remélvén.
Balgatagok! ki erőt adhat gyengéknek is, és a
Sokkal erősebbet ronthatja le általok, a nagy

Mennynek, földnek urát védül elhíni felejték ;
 Őket azért fogadásoknak bal része lenyomta,
 S elhervadt fiatalságok ; de dicső vala mégis
 Tettök, az ily romlott nemzetben ritka, s örökké
 Méltó szép hírrel tündökleni a maradéknál.
 Mentek. Elől Krántor, félrébb bajtársa, s hajítá
 Dárdáját ; el sem vété, hanem a paizs alját
 Érintvén, Árpádnak övét megütötte hegyével ;
 Krántor azonban már közel ért, és Kallimachos sem
 Késve rohant bajtársának pártjára, de tüstént
 Észrevevék. Lehel ott termett, s Krántorra rohanván
 Állban üté buzogányával : megkoccana szörnyen
 Véres szájában minden foga, s halva lefordúlt
 A rohanó ifjú. Árpád pedig a hadi kopját
 Megragadá, és visszaveté gyors Kallimachosra.
 Ment a rettenetes nagy kopja halálos erővel,
 De kikerülte urát, s Perionnak bal szeme fényét
 Érte, s velőig szúrta ; legott a bajnok elájúlt,
 S nyögve halódólag lebukott szép szürke lováról.
 Ezt látván gyors Kallimachos megrettene, s már is
 Fordította lovát ; de setétes gyászos alakban
 Szörnyen elejbe borúlt Krántornak vérjeles árnya :
 «Vissza ! nyögé, haj ! Kallimachos, menj vissza boszúlni».
 S az mene halni ; de nem társáért állni boszúját.
 Árpád megsujtá őt a nagy szikladarabbal,
 Mely sisakát betöré, és izzadt homloka csontját.
 Kallimachos leborúlt, kelevéze kihulla kezéből,
 S lelke kidőlt, velején, lassú lebegéssel enyészett.
 Így az erős ifjúk egymásnak utána kivesztek,
 S mellyet együtt fogadának, együtt is elére halálok.
 Árpád lóra kapott, s rettentőn villoga kardja,
 És leveré Peliast ; koponyáját bórsisakostúl
 Elmetzé, hogy azonnal alélt, s csörrenve lefordúlt.
 A Peneos melléki Leót is előlte, ki hozzá
 Karddal csapdosa ; ő fölemelt karjára lecsapván
 Elvágá, s lelöké oldalt rendítve lováról :
 Népe körül, mint a nagy tenger, zúgva csatázott.
 Most Árpád mellett leverék a gyenge Alexist,
 Aki, midőn feje pusztá maradt, s nyaka, melle földetlen,

Fegyverit elvetvén Árpádnak elébe letérdelt,
 És siralom mosván ajakát, ily szózatot ejte :
 «Nagy lelkű, te, ki mindennél százszorta nagyobb vagy
 És hatalommal erősb, hozzád folyamodni merészlek.
 Nem harcolni jövék, és ártani nem tudok én még ;
 Mert gyengék kezeim, s nincsen hadi lángja szivemnek.
 Tempe kies völgyén szült engem az árva Melitta,
 Ott még szinte gyerek társimmal játszva találván,
 Harcba, hogy elvesszek, hurcoltak irígyi szülőmnek ;
 De te kegyesb légy, és könyörülj ifjúi napomnak.
 Majd ha időm eljő, hű kísérője vitézid
 Harcainak, fegyvert viselek szakadatlan utánad,
 S megfizetek rövid életemért hűséges eszemmel.»
 Így szólott a gyenge fiú, siralommal elöntvén
 A véres földet ; de felelt a párducos Árpád :
 «Haj nyomorúlt! inkább ne születnél volna, vagy első
 Lépted után a sír mélyébe letéve nyugonnál.
 Itt hol szörnyü halál villong a fegyverek élén,
 Hol nincsen kegyelem, nyomorúlt itt kérsz-e kegyel-
 Mégis hasztalanúl ne remélj Árpádnak előtte, [met?
 Menj be, ha élni akarsz, seregem már bántani nem fog.»
 Erre felállt a bús gyermek, s jól hátra vonódván,
 A rohanó hadak érc sora közt rettegve megállott.
 Uti Lehel pedig, eltelvén hadi lelke haraggal,
 A sziget ifjait, és kiket ellentállva találá,
 Mint lecsapott mennykő, buzogánnyal sujtva fogyasztá
 Általa nagy Médon, s a spártai Dáres elesnek.
 Elvész gazdag Araxesnak magzatja Leo is,
 S a beszakadt mellből vérét feketedve okádja.
 A nagy erő téged, Klonios, nem mente haláltól,
 Téged sem gyönyörű külsőd, fénylepte Nikátor.
 Mind leütött titeket hadrontó karja Lehelnek.
 Ő most a sebesen szaladó Lúkaonra rohanván,
 Vállban üté, kinek is leszakadt nagy válla vasastúl,
 És maga hirtelenül jajgatva, zörögve lefordúlt.
 Ennek alatta serény pejkanca szökik vala, szügyben
 Csillagos és bíbor takaróval büszke, holottan
 Hímes aranyszálak széltében tűzve valának,
 A szép ifju tavaszt képezvén tarka mezőben.

Ezt mikoron elfogta Lehel, meglátta Lebőt a
 Súlyos fegyver alatt bajosan gyalogolni, feléje
 Vágtata, s általadá, hogy rajta csatázzon. Az a szép
 Lóra legott föl is ült, s a fegyver, s gyenge Alexist
 A seregek sora közt besietvén, bátyja kezénél
 Hagyta, dicső agg Kárelnél, ki nyugodtan az első
 Harci szekéren volt, istenhez az égbe sohajtván.
 Ehhez járult most, s így szólt ifjabbik Izárfi :
 «Bátya, te jól teszed azt, hogy kérleled a magas Istent,
 Áld az tégedet, és a nemzetet áldja meg érted.
 Mégis nézz ide most, siető szavaimra figyelmezz.
 Itt e gyenge fiút, s e fegyvert küldi, hogy örözd,
 A rohanó seregek fejedelme, dicséretes Árpád,
 De mostan ne kivánd, hogy többet mondjak, erősen
 Ver szivem a had után, veszedelmek szelleme húzza.»
 Ezt mondván, a vas fegyvert ott hagyta, s Alexist,
 Kárel örömkönnyel nézett öccsének utána.
 Szólna, de szélvésznel gyorsabban visszafutott az,
 S a harcok közepébe merült. Ott messze világló
 Fegyverrel sok időig ütött, elhagyva vezérét.
 Megsebzette Biast, nyakszirten vágta Philémont,
 És agyas Aressel egyszerre leverte : halálos
 Lévén minden ütés, mellyet keze szóra ; de végre
 Őtet is a hadi sor díszetlen porba temette.
 Ossavidéki Timon jött, és megsúrta derékon
 Nagy kelevézével, mely béleit összeszakasztá.
 Erre ledőlt, s vele szinte rogyott a díszes ajándék,
 Jó lova ; mert bal combja fölött nyíl érte keményen.
 Így ezek itt egyszerre megütve a földre zuhantak.
 Zajt üte rajta Timon, s biztatta barátit is egyben :
 «Társaim, ezt látván ne remegjünk harcba rohanni,
 Gyenge halandók ők, mint mink, kik szinte, ha éles
 Fegyvereink nyomják, a földet rágni lehullnak.»
 Így szólott, s dicsekedve leszállt, hogy szedje vitézi
 Fegyvereit, s a lótakarót megtartsa haszonra
 Ekkoron Árpád a seregeknek előtte ragyogván,
 Nem sejté, mi esett, s a rémült népeket üzte.
 Nagy Bulcsú mellette nyomúlt, s a nemzeti zászlót
 Vitte magas karral Lehel is bal részen erősen

Harcolván a még későket nyomta vasával,
 S mint a mennykövező Isten, ment közben, erősebb
 Földi halandóknál, a győző párducos Árpád,
 De mikoron szemlélte Lebót, hogy büszke örömmel
 Fosztják a görögök, s bátrabban is állanak ellent,
 Fájdalom érte szivét, s iszonyú harag üle szemébe,
 És oda villámlott, oda csattant kardja legottan.
 Megfélemlé Timon, sietett paripára szökelni ;
 De mikor immár kelt, combját elvágta, s lováról
 Visszalöké Árpád s elhunyt fegyverneke mellé
 Még sokat eltemetett, s még nem szünt búja, haragja,
 A görögök pedig elvesztek nyomorútan az ádáz
 Szittyá vezérnek kardja miatt ; de Philó is azonna
 Ellene jött számos népnek közepette ragyogván,
 S a szaladók seregét fölfogta hatalmas erővel.

Más részről ezalatt Viddin szörnyű hada rontott.
 Ő maga rettenetes karral nyita szerte nagy ösvényt,
 S a csengő sorokat kiveré öldösve helyökből,
 És legelőbb Und népe javát rontotta ; hatalmas
 Dombait, aki nyilat, s hadi kopját vetni legelső
 Volt ezen osztályban. Most ő egyebekre csatázván
 Nyillal ölé Ricseket, s rohanó magas Illit elejté,
 Somnyelü kopjával leszegezván karja hatalmát.
 Őtet azonban erős Viddin dárdája leverte,
 Szinte mikor gerelyét izmos markába szorítá :
 Ágyékát, annak dárdája veszélyesen érte,
 Melyre alá fordúlt, fájdalmas végre sietvén,
 S döngött a bús föld zuhanó testének alatta.
 Viddin kegytelenül tova ment, s mentében elejté
 A bárdos Csíszárt, s oldalt megszurta vitézlő
 Vámost, s Zongornak koponyáját földig alázta,
 Kik hamar a vad enyészetnek karjába borulván
 Szintelenül csörgő fegyverben elestek. Üvöltő
 Népe hasonlókép rontott vala, s durva morajjal,
 Mint az ölé szélvész, küzdött heven a magyar ellen.
 Ő még Halmilakót kergette halálra fiastúl,
 Aki midón atyját látá lankadni sebében,
 Rettenetes Viddint kelevézzel szurta derékon ;
 De vas övét annak meg nem rontotta, s lecsúszván

Csak csipejét sérté. Súlyos dárdával elérvén
 Őt is agyon sujtá Viddin, s levetette lováról.
 Ott a hű gyermek nyugodott bús apja fejénél,
 S lelkével lelkét az üres levegőbe bocsátá.
 Láttá az ősz bajnok dült rendeit esni halomba,
 S nem rémült veszedelmének közepébe rohanni :
 Arra csavarta lovát, nagy fegyvere arra világolt,
 S mentében kéré istent, az egekbe tekintvén :
 «Isten! erősebb a villámnál, aki alatt ég
 S föld megrendülnek, kegyes Istene ütközetinknek,
 Vidd az öreg karját, mint hajdan vitted az ifjú
 Karját, a diadal kétes mezejére vitézül.
 És ha ma végső lesz lelkének ez óra, te ójad
 Honnosait, s nekik adj diadalt vérülte fejénél.»
 Így szólott, s első kéréseit Isten elérte,
 S rá intett ragyogó kardjával, melyre hatalmasb
 Lett az öreg, s mene gyorsan elő, keze, szíve buzogván.
 Kít hogy rettenetes Viddin megláta fehérlő
 Jó paripán tisztos komoly arccal jőni, csatáit
 Szüntetvén, elejébe került, s ily szózatot ejte :
 «Bajnok öreg, téged mi veszély hoz előmbe halandót?
 Véled-e, hogy míg erős bárdod közelíthet, ölő nagy
 Dárdám vége henyél, s fejedet nem dönti homályba?
 Sőt mondom, ha talán háromszoros életet élnél,
 S élted mindenikén két ember szelleme volna,
 Mégis elüzném azt az üres levegőbe, s előbb, mint
 Hozzám érne vasad, porrá töredezve hevernél.»
 Így szólott ; de amaz hallgatva közelgete búsán,
 És neki vitte szekercéjét, mely mint az egekben
 Megcsattant villám, fénylett rontásra emelten.
 Hátrább állt Viddin, s kétszer rá sujtá halálos
 Dárdával, kétszer leveré az Isten ; azonban
 Ősz Und a bolgár sisakát megvágta legottan,
 És külső lapját lehasítá. Melyre boszúsan
 Hátrált a bolgár, s iszonyúbban emelte az élet
 Vesztegető dárdát. Az, mint magas éktelen árboc,
 Zúgva leszállt Undnak süvegére ; de onnan is a nagy
 Isten erős keze visszaveté, s a földbe szegezte.
 Und, mikor a nagy ütést hallá lesuhanni, szívében

Megrettent : Viddin hogy látta erőtlén ütését,
 Mérgében megrázkódott, s nem merte bevárni,
 Hogy (kit előbb gúnyolt) másodszor vágja sisakját.
 Káromkodva vevé dárdáját, és tova zúgott ;
 Bámuló katonái nyomát zavarodva követték ;
 Und pedig elpusztúlt sorait meg' helyre javítá,
 S a bolgár népnek bátrabban türte csapásit,
 De Viddin Kadosának erős népére csapott most,
 S ott hamar Omba fejét megtörte halálos ütéssel.
 Mellben üté Villánt, hogy azonnal földre hanyatlott.
 Rajta nagyot zörrent megütődött pajzsa vasával ;
 Ifjú Csombornak sem szánta meg élte virágát :
 Ez legelőször most kezdett harcolni, s miként a
 Reggeli tiszta sugár, tündöklött gyenge korában.
 De hamar ölni tanúlt kezein vér kezde lefolyni,
 S őt a rettenetes bolgárhoz vitte halála.
 Szinte midőn leütötte Hibót harmadszori súllyal,
 Rá jöve nagy Viddin, s megsujtá vakszeme táján :
 Akkor alá hajlott feje, s megszűnt harca kezének.
 Mégis erőt nyert, és másodszor elébe vetődött
 A nagy Viddinnek megvágta, de nem sebesíté,
 A vas páncélon tompulván éle vasának.
 Őt pedig észre vevé, s a súlyos dárdá hegyével
 Viddin megszúrá gyengén lelt tompóra táján,
 S monda, kevély szüből ily gyászos szókra fakadván :
 «Féreg, hát téged kétszer kellett-e megölnöm?
 Ám jőj bár tizszer, tizszer megrontom erődet.
 De tudom, a te szemed nem fog már látni világot,
 S tévelygő keselyű temet el gyomrába, ha rád jő.»
 Szörnyen imígy szól ő ; de nemes tűz gyujtja vitézlő
 Dalma szívét, keserű szavait nem hallja nyugodtan.
 Mint lobogó mennykő, vagy mint dühös étlen oroszlán,
 Rá zúg, s villámló karddal megvágja sisakját,
 Porba megy az ; de utána lecseng Dalmának acéla.
 S most látszott Viddin rettentő képe, miként az
 Égre borúlt rémé, mely villám, fergeg ülvén
 Mérges alakja körül, képét egyszerre kitolja,
 És iszonyú szemmel letekint a földi világra ;
 Így látszott Viddin, de hamar fölkapta sisakját ;

Dalma pedig mint a körmetlen, agyatlan oroszán,
 Megfuta kard nélkül, s hátráló társait inté,
 Hogy fegyvert kapjon ; nyomban volt Viddin erősen,
 S mintha egyébbel már nem volna csatája, csak arra
 Zúga, csak azt üzé, szóval, dárdával ijesztvén ;
 Az pedig a seregek közepett sík pusztá mezőben
 Jóval előbbre futott, s csavarogva kerülte halálát.

Már ekkor Kadosával elállt az athénei bajnok
 Távol egy alsíkon, hol csinos zöld sudarával
 Két remegő levelű nyár közt szép szilfa virított,
 S változatos fejökön játékosan állá meg a nap.
 Mindenikét fegyverneke távolról léptetve követte.
 Ott a két nagy erő közel ért egymáshoz azonkép,
 Mint az ölö villám, mely messze, borongva ködében,
 Végre nagyot lobban, s végig megy az égi határon,
 Hol rohanása előtt fut az éj, s felhői setétség,
 És mikor ő dörög, a viharok hallgatnak alatta :
 Úgy készültek ezek szörnyű rohanásra s körülök
 Hallgata, míg víttak, a nagy csata hangja ; de elsőbb
 Társához rohanó Kadosának im e szava zengett ;
 «Már ha vitéz elszánással vég bajra kijöttél,
 Hadd halljam nevedet, görög, és nemed ágait avval,
 Hogyha levághatlak, tudjam megmondani, mit tett
 Fegyverem, és mi jeles lehet énnekem a te halálad.
 Vagy ha talán engem kezeiddel alázna meg Isten,
 Megmondom ki vagyok, hogy tudd, mi dicső lesz utána
 Aki megöl. Noha nem hiszem azt, míg porba nem esnek
 Karjaim, és szemeim láthatnak tiszta verőfényt.»
 Ezt mondá, de amaz szomorún így válaszol erre :
 «Nem bölcsen teszed azt, hogy míg forr harca hadunknak
 Szóval vesztesz időt. De ha tudni elannyira lángolsz,
 Halld nevedet, s röviden nemzetségemnek utóját.
 Főnemből vagyok én, nagyatyámat bíbor ölelte,
 Mint mondják ; de homály van ezen, s nem is üzöm az elnu
 Dolgoknak nyomait, sem avúlt hírokre nem aggok.
 Engem Athéne neveit, ott láttam az ősi dicsőség
 Romjait és Marathon mezején hadi szikra fogott el.
 Ottan atyám, mikor izmosodám, mind sorra mutatta
 A dölt sírköveket s hadi lángot gyujta szívemben.

Ott ada kopját és kardot, hogy víni tanuljak.
 És maga fárasztott, s ha henyén mozdúla kezemben
 A fegyver, nyomban mutatá emlékeit elhúnyt
 Ősünknek, kiket a diadal nagy hírre vezérlett . . .
 Hej! magyar, aki előbb büszkén Marathonra lenézett,
 A nagy athénei nép, nem volt szívére hasonló
 Ehhez, mely ma vitéz hadatoknak előtte veszendő.
 Tízezer ott százezredeket meghajta vasával,
 S szárazon és vizen üzte dicsőn a persa hatalmat.
 Most Marathon mezején a gyávák nemzete tévelyg,
 S régi dicsőségét nem bírja Athéne, ledőlven
 A falak, s a benne lakók erkölcsé bomolván.
 De te ne hidd, hogy ezért engem rémítve megüzhetsz,
 Vagy hogy visszarakad valamely kéj s honni szerencse.
 Nincs rokonom, s egyedül végső nyavalyában atyám él.
 Azt is azóta, tudom, letevék sírjába nyugodni.
 Lánya Lisandernek, kit hölgyül gyenge korában
 Vettem, az ártatlan Theodósia meghala első
 Szültével, s örömét elzárta szívemnek örökre.
 Most ki sirathasson, nincs többé senki, se téled
 Nem retteg Schedios, ha ezer villámmal omolsz is.»
 Dárdával rohanó nagy Kadosa erre imígy szólt :
 «Oh bajnok, boldogtalanúl maradtál te az élet
 Napjaiban, s gonoszúl pusztán hagyta csalfa szerencséd,
 Hogy ne legyen, ki örülhessen, ha hazádba jutandasz,
 Vagy ki halálod után termidben sírva fakadjon.
 Engem erős Isten kegyesen letekintve megáldott.
 De halld meg nekem ágazatit s ismerj meg egészen.
 Hajdan Etel mellett könnyű elméje tanácsán
 Széplakon élt egyedül gyönyörű Nemibonta sokáig.
 Ott közel a zúgó liget alján férfiruhában
 Gyakran egész napokon vadat úze, gyakorta csatába
 Ment ragyogó szép fegyverben, s fenn csilloga kardja,
 Mint lobogó vad láng, s bús harca veszélyeit üzte.
 A viadalmas Erő, szép termetes égbeli tündér,
 Őt minden nyomain követé látatlan alakban,
 S titkon emelt sóhajtással sugdosta szerelmét.
 Nem hajlott a szűz, de szívét elfogta tünődés,
 S látni kívánta hívét. Az előjött díszes alakban,

S csábító képpel mosolyogva közelgete hozzá ;
 De Nemibonta futott, a férfias arcot utálván ;
 Vette nyilát, s az ijedt vadakat kergette napestig.
 Már magasan föltűnt a hűs esthajnali csillag ;
 De hamar a tündér ráhozta az éjnek alakját,
 És beborúlt a táj, s a szűz megtévede rajta.
 Így mikoron tova bujdosnék, megláta ragyogni
 Egy siető lánykát, ki fejével gyenge sugárú
 Csillagot ingatván szabadon mene a bajos úton.
 Ehhez az elfáradt gyönyörű Nemibonta imígy szólt :
 «Ég szűze, aki dicső fejedén szép csillagot ingatsz,
 Vígy haza, s amit kérsz, szándékom tartja megadni.»
 Ekkor Erő, mint gyenge leány, mosolyogva imígy szólt:
 «A hold lánya vagyok, s Mahamisnak mondanak engem
 Most ide szállottam jegyesemnek szedni virágot.
 Megtérek tüstént föltenni az éj koszorúját.
 De, ha mit én kérek, szándékom tartja megadni,
 Jer, haza viszlek s megkoszorúzlak az éji virággal.»
 Így szólott, s csalfán rá tette az éj koszorúját.
 Széplakon a szűznek már égett keble s szerelmet
 Sajdító szívvel leborúlt, és monda rebegeve :
 «Ég szűze, oh könyörülj; vedd, vedd el az éj koszorúját !
 De amaz ellenzé, s most visszacserélve alakját,
 Mind tündér ifjú, szerelemmel hajla ölébe.
 Ettől szülte szelíd Elmét, piros ajku lánykát,
 S szép arcú Hüleket, s meghalt heves ifjú korában,
 Elme szülé Álmost, hadat űző bátor Űgeknek,
 Álmostól eredett a győző párducos Árpád,
 Aki elől csattog, s Alpárt rettentí hadával.
 Más részről engem nemzett Hülek Esztora nőtől,
 Engem kit hínak Kadosának, s nyalka Zoárdot.
 S mink, mint fergetegek, járunk a pusztá mezőben,
 S messze seregbontó kezeinkben villog öló vas.
 Van pedig egy hölgyem, deli tiszta tekintetű Jóla,
 S anyja körül játszó kis gyermekem, ékes Aember,
 Kik Csepel árnyai közt a zúgó nagy Duna partján
 Várnak emelt karral, s szomorú dalt zengnek utánam.
 De fut időnk, szóval többé nem tartalak : ott fenn
 Lát, s igazán vet sort a nagy hadak Istene ; víjunk !»

Így szólván neki vitte vasát. Mint tengeri szélvész,
 Jött hatalommal az is, s fenn villoga, csattoga kardja,
 Mégis alig győzé Kadosának elütni csapását.
 Kadosa öldöklő kezeit most összecsatolván
 Rettentőn lecsap arca felé ; nagy gyorsan elugrik
 Hős Schedios, s ellent tartván, kikerüli halálát.
 Amint félre szökik, megakad bal lába, s lebotlik,
 Ottan hirtelenül dőlt testét talpra segíti,
 S bántott erdeként iszonyítóbb arccal előáll,
 Kettőztetve hevét és kettőztetve csapását.
 De az erős ifjú iszonyúbban nyomja, szünetlen
 Képe előtt villog gonosz élű kardja : megindúl
 A sisak is, zörög a páncél, s vas rongyai hullnak.
 Nem tűrhette tovább e harcot nézni lovásza,
 A nyilazó Phaëton s a szívós hangos idegről
 Gyors nyilat indított, Kadosát leteríteni remélvén,
 És rövidíteni ütközetét viadalmas urának.
 Elröppent a nyíl ; de hibásan vette irányát.
 Éppen emelte kezét Schedios, hogy hóna kinyilván
 A vessző berohant, s szívét megjárta hegyével.
 Ott tüstént lehajolt hős karja, homályba borultak
 Arcai, s melle szorúlt ; a vér pedig omla sebéből,
 S bőven alá folya nagy testén, s szép fegyvere színén.
 A boldogtalanul nyilazó maga gyilkos acéllal
 Dúla saját kebelén, s leborúla urának előtte.
 Már ekkor Schediost az erő elhagyta, leroggyant
 Lábáról, s nagyokat csörrent vas fegyvere testén,
 Kadosa visszariadt, s mint bálvány álla helyében.
 Látván a görögöt méltatlan harccal elesni,
 És fájdalmai közt fetrengeni vére tavában,
 Könnyre fakadt, s hidegült jobbját megfogva imígy szólt :
 «Így kellett neked, oh méltó jobb harcra, kiveszned?
 A reszketve jövő nyílnak gonosz éle ledöntött . . .
 Ám ha reád ily vég vala rendeltetve, borúlj le,
 S Istenedet vérző szívvel szólítva köszöntséd.
 Mink ugyan a dalban híredre dicséretet osztunk ;
 Mert bátor szívedet tisztelnünk illik ; azonban
 Elmondjuk, kezed is mint bírta halálos acélát,
 Mint ragyogtál az erős napként csatatéri mezőkön,

Most pedig a hitlen katonának vesszeje ölt meg,
 S bajviselő fejedet gonoszúl a földig alázta.»
 Így szólott ; de amaz meg nem hallhatta utósó
 Szép szavait, s szomorú lelkét az egekbe bocsátá.
 Kadosa lóra szökik, dárdát markolva kezébe,
 S amint rettenetes képpel megy vissza serényen,
 Látja zavart seregét gyengébb csapatokra bomolni,
 Látja futó Dalmát dühödött Viddinnek előtte.
 Ekkoron a kinyugodt paripát meghajtja vasával,
 S megy mint fergetegek szárnyán a gyilkos erőszak,
 Mely tör, emel, vagy aláz, s mindent fölforgat utában :
 Úgy megyen ez, s az ölő seregek közepébe csapódik.
 Ott az erős Lirmek csikorogva visz ellene dárdát,
 De rohanó Kadosát ki nem állja ; lehajlik előtte,
 S homloka megtörvén, velejét vérevel előnti.
 Kermeli és Radován s Radovánnak vad fia Rollán,
 S akik elébe rohannak, az útat elállni akarván,
 Mind leborúl, s keserűn a földet rágva halódik.
 Viddin is a szörnyű romlást közeledni gyanítván,
 Dalmát hagyja, kinyúlt dárdával elébe vetődik.
 Most valamint forró Lybiának puszta határin
 Összemegy életelő agyarakkal két fene állat :
 Úgy rohan a két hős egymást pusztítani. Elsőbb
 Kadosa messze vetett karral mellére irányoz,
 El sem véti, földött mellén megzörren az éles
 Dárda, paizst tör, s nagy páncélát bontja hegyével :
 Ellensége pedig szint' ekkor eléri hatalmas
 Dárdájával emezt. Bemegy a vas Kadosa jobbján,
 Magszegi köntöseit, s megtördeli oldala csontját.
 De Viddin, mikor a nagy ütés mellére leszállott,
 Nem tarthatta magát, leesett csörrenve lováról.
 Kadosa ült ; de sebét szörnyen fájlalta, s lelankadt
 Karjával dárdája legott a földre lehajlott.
 Viddin megdöbbsent, nagy pajzsa kihulla kezéből,
 S a vas megromlott mellén, de nem érte seb. Így ő
 Földre borúlta után erejét nem vesztve megállott,
 Melle szorulását hamar ébredt lelke felejté,
 S visszarohant vérző Kadosát megvíni halálra.
 Ekkoron ott termett Ámos, buzogányos Ipparral,

És új fegyverben rettentő Dalma, kik öt
 Hármes erőszakkal leverék viadalmas urokról.
 Ott ismét véres harc támada köztök, az álló
 Bolgárok, s rohanó magyarok vetekedve csatázván ;
 Dalma pedig nagy bőrpaizsát mellére borítván,
 A seregek közt vítt s öldöklő kardja vasával
 Visszacsapott gyakran s mint könnyű sólyom azonnal
 Elvesze Viddin elől fiatalokú jó lova hátán.

Óva csatázott már a nagy bolgár is, erősen
 Meg lévén szaggatva, s földő nagy paizsa hibázzván.

E közben fejedelmi Zalánt lángfürtü Preheszka
 Ily keserű szókkal feddőleg harcra tüzelte :

«Fejedelem! minket te talán csak nézni hozál ki,
 S fegyvereink fényét mutogatni, holottan az ádáz
 Harc már rég kevereg, s ezereknek hozza halálát,
 Jer, vagy ugyan többé nem várok semmi vezérre,
 S elrohanok valamerre szívem, valamerre szemem visz.
 Szükségem nincsen népedre ; van aki kövessen.»

Így szólott, s vele, mint medvék barlangja, morogtak
 Gyermeki, s apró lángszemök a harcokra sugárzott.
 Erre pedig fejedelmi Zalán ily szózatot ejte :

«Ily keserű szókkal kívánsz-e csatázni Preheszka,
 S hogy fejedelmed alább szállott, nem tiszteled őt már?
 Ám legyen ; inségem poharát kiürítem egészen.

Én ugyan a hadakat nem akartam nyugva követni,
 De Viddin tiltott, s mondotta vitézi szavával,
 Hogy míg fenn rezegő dárdáját, s népe nyomultát
 Láthatom, a csatatért távolról nézve kerüljem.

Most rohanó népét látom keveredni, s hanyatló
 Dárdáját lassúdni ; . . . megyek, kell mennem utána.
 Jer te is, és villámkardoddal nyisd meg az útát.»

Így szólott, s keseredve legott a zajba merüle,
 S most az egész síkon szörnyű rohanással az egymást
 Öldöklő népek szemközt rivadozva rohantak.

Ment fejedelmi Zalán, s ellenben népe Zoárdnak ;
 Ossa-vidéki Philó szemközt vala istenes Unddal,
 Két részről pedig a bolgárok csillaga, Viddin,
 S a széllal rohanó Hermes veszedelmes erővel
 Keltek elő, s egyszerre, miként a felleg esése,

Rengő dárdákkal harcos magyarokra rohantak.
 Hangzott ég és föld, és messze morogtak az öblök.
 S most iszonyú képpel Ármány is előkele újra,
 S amint hozta setét népét, a síkra leszállván,
 S ellene szikrázó kardját nyujtotta Hadisten,
 Megmozdult a föld, szikrái remegtek alatta,
 S a daliák képén iszonyító sárga halál ült.

Oh most villanj meg rejtett hadi szikra szememnek,
 Mely nagy századokon mélyen sülyedve borongasz,
 Villanj meg, s láttasd harcát két isteni karnak! —
 Hogy kacagányos Etét megtartá kardja Hadurnak,
 Ármány megdühödött, s titkon forralta bosszúját,
 Most hallván a bús diadalt, fölkapta halálos
 Dárdáját, s barlangjából dörmölve megindult.
 Nem vala még soha rettentőbb, nem kárhozatosb még.
 Mátra nehéz ormát fölütötte ropogva fejével.
 Fergetegek voltak zúgó nagy szárnyai; képe
 Emberevő sárkány. Így jött, vagy mászva, holottan
 A föld megsülyedt nyomain, vagy szárnya suhogván
 Fölkele, s vérlángú taraját magas édig emelte.
 Benn pedig égő gyomrában nagy sziklahasábok
 Hánykódván, mereven vas tagjai összecserögtek;
 Jobbik körmében felleg dárdája világolt.
 Így fölemelkedvén, már szinte Hadurhoz elére,
 De mikor az villámkardját csattogva lenyujtá,
 Visszaesett, és mászva futott a földön előbbre,
 Mint valamely nagy bérc, melly a sík földre leomlik.
 Órjás képében vele volt a Félelem, és a
 Megnehezült Átok, mely hogy menc, messze kiszáradt
 A növényes föld, s fa, virág meghervada útján.
 Nagy vala mindkettő, de nagyobb a Félelem. Ennek
 Árnyékként egekig nyúlt vékony termete. Sápadt
 És beesett arcán borzasztó álmok ülének;
 Mert látszatján kül nem volt rajt' semmi valóság.
 Lábai ingadozók, s magasabbak az orni fenyűknél.
 Így volt a síkon sokszor bujdosni szokása,
 Hol hamar Alpárnak megjárván néma határit,
 Pórokat és fiatal baromőröket éjjel ijesztett.
 Most a hadba vegyült e nagy kísértetes árnyék,

S ellenségei Alpárnak rettegve kerülték.
 Életlő szemmel ment lassan utána az Átok.
 A vezetők bátor szavait megnyomta szavával,
 Mely fene torkából mélyen hangzik vala, s tompán.
 Hasztalanúl riadoz kürtöd, Lehel, a hadak immár
 Nem hallják hangját, és nem buzdulnak utána.
 Mindent eltemet és leszorít a szörnyeteg Átok.
 Jó a Zűrzavar is. Fél ló, fél ember, erőtlen
 Árnycsapat; de vezérképen futkos a magyarok közt.
 Ólnyi vasas buzogányt forgat zuhogatva kezében,
 Durva fején borzas süveget visel, és daru-tollat,
 Benne hazugsággal folyvást küzd, s veszt az igazság.
 Nyelve csalást árul. Így jár a szittyia seregben;
 Tétova, üz s biztat, rémít és ösztönöz; erre
 A sereg oszlani kezd, sorai szakadozva bomolnak,
 Így a többi gonosz csapat is keveregve kiszállott,
 S a rohanó hősnek remegett markában acéla.
 De közelíte Hadúr, s megvágta hatalmasan Ármányt.
 Szikrázott a kard, amint lemerüle nyakába,
 És rengett az egész környék. Amaz ördög erővel
 Tagjait összeszedé ismét, s még álla erősen.
 S mintha heves déltől szájt nyitna vad éjszakig a föld,
 És azon örvényes torkokkal ülvöltene, bögne:
 Úgy bögött, s az egész levegőt bögése betölté,
 Másodszer köddárdáját szétverte Hadisten,
 S hasztalanúl ismét vagdosta, hogy összebomoljon
 Termete. Összebomolt és újra felállta keményen.
 Rettenetes csörgést tettek vas tagjai, szája
 Folyvást zúga, s magyar hadakat rémíte szavával.
 Ekkoron Isten erős kardját hüvelyébe taszítá,
 S messze kinyúlt, s markát viharos Tátrára vetette.
 Ott a nagy sziklát csikorogva kitorste tövéből,
 És emelé magasan, mint szinte az égi kaszások
 Fénylenek éjenként, onnan pedig egyben ereszté
 Rettenetes karját, s Ármányt megütötte kövével.
 Röpdöse már a Rém, s körmét Istenre mereszté,
 De mikor a nagy szirt roppanva leszálla fejére,
 Földbe lapult, s iszonyú torkán morgása megállott.
 A hadak Istene most rá hága, s tiporta boszúsan.

Lába alatt Ármány vas tagjai összeszakadtak,
 Széll-gördültek töredéki; de nyögve, remegve
 Ingott a föld is, két sarkai összeropogtak.
 A Rémet pedig elhagyták gyors szárnyai. Eldölt
 Isten alatt bérces nagy termete. Félelem, Átok,
 S társaik Isten előtt mindnyájan omolva futottak.
 Ő legutól iszonyú kínnal terhelve megindult,
 S visszaröpült egyedül nyomorult rossz lelke pokolra.
 Isten is a harcok mezejét elhagyta serényen,
 S ment ragyogó diadalmával hév déli napon túl.
 Ott fényes kapuját kinyiták magas égi leányok,
 Megtörlék kezeit, s izzadt szép homloka téréit,
 Ő pedig a nagy fegyvereket villogni hagyá még,
 De nem csattogatá, kékes fellegre bocsátván.
 Víg lett mostan az ég, boltját nem vonta be felhő,
 S lassan zenge körül a forgó többi világok
 Ezrede, a hús szellő játszott a nap sugarával.
 Csak maga küzdött a nyomorú föld, rajta halandó
 Emberek egymáshoz gyilkos viadallal omolván.
 Csak maga nem nyugodott, s fiait keseredve viselte,
 Akiket ő szült és kebeléből fényre bocsátván,
 Nem táplált egyaránt. Gőzölgő véröket itta
 Most, s fölszáguldott pora lett temetője sokaknak.

KILENCEDIK ÉNEK.

Gyászos az ütközetek folyamatja. Halálos erőszak
 Járja kemény sorait, s ordító feregetegekként
 Benne vitéz seregek mind vesztig emésztik el egymást.
 Hangjától iszonyút csendül a kényre szokott fül,
 S kedvetlő vérképeinek látása, s kietlen
 Bár a nap delelő sugarát megelőzze világgal
 S könnyű sebességgel, míg a harc részeit és a
 Küzdők tetteiket híven kíséri dalával,
 Fárad az elme; de ők el nem fáradva dicsőség
 Vérbe borúlt mezején hadakoztak urára hanyatló
 Alpárnak, rád, büszke Philó, rád szívtelen Ármány,
 S aki vadabb vagy még tereád, nagy hæmosi Viddin.

Oh ha talán vagytok, kik meghallgattatok eddig,
 El ne ijedjete, a hadakat nem folytatom én most.
 Párducos Árpádnak mint romlott nemzete, miglen
 Kardja Hadistennek gonosz Ármányt meg nem alázá,
 S a búsúlt daliák harcát nem mondom el ; innen
 Bodroglak csendes szigetébe kívánkozik elmém.
 Pusztá az : al mezején nem hallatik édes enyelgés,
 Nem dobog emberi láb. Ormán bús szellet üvöltöz,
 És megürült hajléki világtalan állnak az éjben.
 Hol Huba, fürgé Bodor, hol vannak Hajna Etével,
 Kérdezitek ; mert messze hagyám kétségesen őket.
 Hol van gyenge Szömér? Hadrontó Tüzima hol van?
 Elmondom, s megeredt szavaimnak szünete sem lesz,
 Mig nem hirdetek új örömet Bodroglak urairól,
 Kedvesek ők nekem is, kedves vagy Hajna, te főkép,
 Szűz hajadon, szép szőke fodorhajú lánya Hubának ;
 Mert te, midőn nyugszom, hitető álmomhoz is eljősz,
 És köszönöd, hogy szűz ajakidról, s szőke hajadról
 Édes szózatokat mondék, s kacagányos Etéről,
 Aki erőre nagy a harcban, szépségre legelső.
 Ezt köszönöd, s ekkor látom megnyílni szelíden
 Bíboros ajkaidat, s füleim lágy hangidat érzik.
 Ekkoron a havazó karokat meglátom, az égből
 Isteni szikra gyanánt szállott szem tiszta világát.
 Délnek völgye, szivem titkának régi hazája,
 Dél völgyében is ily tüzes a lány szép szeme. Rajtam
 Nem könnyörül ; de megöl ragyogó sugarával utóbb is.
 Vagy hova vesztém el így?... Megtérek Hajna, tehozzád.
 Hú Szakadár hogy Hajna után mind hasztalanul járt,
 Visszakerült szomorú lépéssel az éji tanyához.
 Ott még ősz Huba szendergett és nyugtos ölében
 Gyermeki összevetett fejjel szép álmot aludtak,
 S alva körülfekvék tetemét bús gyenge cselédek.
 Erre hogy ért Szakadár, el nem hallgathata, mélyen
 Vette sohajtását, s így monda keserves ajakkal :
 «Alhatol oh Huba? Sőt alszol feledékeny eszeddel.
 Nem kérded többé, hol van deli Hajna ; de kelj föl,
 Lásd, hogy reggeledik, s Hajnának reggele nincsen.»
 Szólt és fölrazá. Kele az, s hallotta beszédét,

És Álmos kezeit Hajnának utána vetette.
 Hajnát nem, de lelé két gyermekit alva ölében.
 Még is nem vala most lelkének búja emésztő.
 Sejtve, hogy égből jött, hitt a magas álomi képnek.
 Lassan elindítá magzatjait, és bizakodván,
 Égi remény hangján szólott vala gyenge szívökhöz,
 És azok elhitték szavait, szaladoztak utána.
 Ő pedig a gondos Szakadárral előre sietvén,
 Messze ható szemeit hevesen járatta tanyáján,
 Már oda ért. Épen vala mindene. A dühös alnép
 Vad rohanásában kikerülte lakása határit.
 Mindene visszakerült, maga Hajna hibáza közülök.
 Újra nagy aggodalom szállott lelkébe Hubának ;
 Nem nyugovék, hanem a környéket messze bejárá.
 «Hajna hová tüntél?» mondá. «Deli Hajna!» kiálták
 Kis Bodor és a gyenge Szömér, s zajgottak utána.
 Nem jöve az ; de kik a sűrűben rejtve maradtak
 A láz pórok előtt, ösmert hangjára kijöttek.
 Jött nagy Elem, Csákány, hadrontó Tűzima eljött
 Végtire, s szörnyü kezét nyujtá keseredve Hubának.
 Mint mely szikla felét az idő vas karja letörte,
 Oly vala ő, balról meg lévén termete rontva.
 Nem látott, örök éj üle fényén! bal szeme ; képe
 Fél vala csak, fele a dárdától összezuzódott.
 Még tetemén látszott csak erő és szikla szabású
 Vállain és karján. A pórokat ő maga kétszer
 Visszaveré hajlékától. Harmadszor előlök
 Nem gyáván, gyilkos karral hátrála, levervén
 Négy hegyi pásztort, kik bizakodva rohantak utána.
 Most is nem jött ő, mint akit bú vagy ijesztő
 Gond bágyaszt ; haragos lépéssel jött le hegyéről,
 Mint ki az ellenség jövetét óhajtja szívében,
 S mostani kényesedett fiakat fél szemmel is ölne.
 Nem volt kápa fején ; de halálos szálfá kezében.
 Úgy jöve és komoran nézett a pusztá lapályra.
 Majd hogy elért Huba társához, köny omla szeméből,
 S zordon erős ajakán iszonyún ily szózatot ejte :
 «Hah! Huba még mi gonosz, mi csapás van hátra? nagy ádáz
 Harcokat eltürtünk, s nincsen nyugodalma fejünknek?»

Hajdan azért győztünk Álmosnak idétte Kiónál,
 És Munkácsot azért, csak azért nyerhettük el Ungot,
 Hogy buta pórok előtt, nem hős seregeknek előtte,
 Bújuk az erdőket és napfényt nézni ne merjünk!
 Gyülölöm életemet, nem hogy csuffá lőn ez orca,
 Sem, hogy balszememet komor éjszaka rejti; de bánom,
 Átkozom a napot is, melyben a tábor öléből
 Félre henyélni jövök ; hiszen a vasat elbirom én még
 El, csak volna, az érc dárdát tíz rétü paizssal,
 És magam egy sereget, jöjön bár, fölverek itt is,
 De nincs fegyverem is. Fiam elhordozta magával,
 Egy fiam, és vele elmaradott harcában örökre.
 Boldog! hantja fölött elmennek az esti fuvalmak,
 Megrázzák füveit ; de nem őt a sir fenekében.
 Apjának nincs enyhelye még. Vénsége utóján
 Dúlt hajlékában nincs semmie, semmie nincsen!
 S őszült fürteivel szabadon csapodárkodik a szél.»
 Elvégzé. Amaz, a hegyhátnak végi lakója,
 Megbúsult szavain, s szomorún így monda viszontag
 «Romlunk már nagyon, oh bajtársam, Tűzima, romlunk,
 S nem maradtott egyebünk lemenő napjainkra panasz-
 Mégis mely bajokat mondasz terhedre, azoknál [nál ;
 Több az enyém százszor, keserűbb fájdalom szivemnek.
 Vagy mi az, ami reád jöhet és több volna halálnál?
 Sőt halnod sem gyáván kell. Iszonyodva tekintik
 A pórok karodat, s nagy erő kell, hogy te ledőlhess.
 És ha ledőltel, nincs ki utánad sírva kiáltsa :
 «Kelj föl apám! ocsmány férjnek keze fekszik ölemben».
 Nincs illyen, nincs, aki reád félhalva omoljon,
 Akit szellemed is borzadva kerüljön az éjben . . .
 Én többszörte halok, s kínomra marad meg az élet
 Aki előbb ezerek közt voltam karra legelső,
 Nem birom a dárdát, kifutok keseredve lakomból.
 Magzatimért is futnom kell. És mégis azoknak
 Szebbike, főbb örömem, kimarad tévedve nyomomból.
 Éjszaki honjából eljő a kellemes Álom.
 Hasztalanul jövök el tündér képének utána.
 Nem közelít Hajnám, Hajnának nyomdoka sincsen,
 S a heves aggodalom nyilalásai ölnék el érte.»

Jól el sem végzé, hogy nagy dobogási robajjal
Pór csapatok jöttek több részről, melyre sikoltva
Összefutott a két gyermek. Maga Túzima állott,
Mint az erős kőszál, semmit sem félve helyében,
S néze hová üssön, s fölkelte a szálfá kezével,
Nem késett sok időt. Mely nép már legközelebb jött,
Arra rohant s zivatar hangján ordíta elébe :
«Haj! hiszen ezt vártam, pór férgei, még csak ez egy volt
Szíves imádságom, hogy nappal lássalak, íme
Meglátlak most, s e látásomat el nem eresztem :
Sorra kemény áldást mondok fejetekre botommal.»
Így szólott ; de azok zavarogva megálltak. Azonban
Bodrogköz tele lett pórral, s Huba közbeszorúla.
S hogy látá, nincs semmi segéd, biztatta szorongó
Gyermekit és kardját még ép baljába szorítá.
Rejtve maradt kebelén tépő gyötrelme szívének,
S úgy mutatá képét, valamint mikor ezrek előtt a
Vér mezején Susadal fejedelmet verte Kiónál.
Ehhez tiszteletes kora és atya léte nagyítá
Bánthatlanságát ; s vele Csákány és Elem ott volt.
Mint hegyen a rég múlt századnak tölgyei állnak,
Villámot zivatart elvárván bátran, azonban,
Illattal viselős ibolyák nyílnak ki töveiknél,
S a fiatal tölgyek meg sem rendülnek alattok :
Úgy a régi csaták győzői hatalmasan álltak
A két gyenge körül, várván az erőszakot. És ha
Ellenségben szív, ha kegyesség volna parasztban,
Megszűnnek vala itt ; de doronggal, görbe kaszákkal
Jőnek azok s Szakadár csak alig tarthatja meg őket.
Szidva riasztva körülszágulda, s kelevéze hegyével
Döfdösi a közelítőket. Majd gyorsan odább áll,
S visszakerül ismét s rontóbban ereszti ki karját.
Már ötször szágulda körül, már Túzima botján
Soknak vére lefolyt s hét élet aludt el örökre.
Ekkor Csongorral közelített a temető had.
Jött Ete, s megmozdult rettentő jobbja legottan.
A ragyogó kardot markába ragadta ; de elsőbb
Szólt szerelem hangján a szőke fodorhajú lányhoz :
«Hajna te, szép örömem, a harc veszedelme ne érjen

Tégedet, a hegynek tetejére lovaddal eredj föl,
S várd be, míg a környék dülói elesnek előttünk.»
Még el sem végzé, már Tomboli tudta mit érez,
Megmozgatta fejét, s mint a jó gondolat, úgy ment
S a hegy legmagasabb tetejét Hajnával elérte.

Most ezek a szigeten zajgó népségre ütöttek,
És Csongor mene társaival, hol látta ijesztő
Tűzima szálfáját lezuhanni halálos ütéssel,
Rá pedig a szaladó népet hadakozni kövekkel.
Arra rohant; de Etét szilajító gondjai vitték.
Mint mely villám a felhőt csattogva hasítja,
Úgy mene szörnyű sebességgel. Csapdosta, tiporta
Akiket ért, s élők, holtak düledeztek előtte.
Csak hamar a nagy tért befutá öldösve, zavarva.
Majd itt, majd meg amott csattant meg fegyvere s ez
Harc sem volt, hanem irtózat, magas égbe kiáltás, [már
S a rémülve futó pórok veszedelme, halála.
Sokszor, kik szabados menedéket lelteni reméltek,
Visszariasztattak rohanó kacagányos Etétől,
S nyögve el-elháltak, ha közel szágulda fejökhöz;
Ő pedig egyre veré őket, s nem lelte nyugalmát.
Mint megyen a nyihogó ménesnek büszke csikósa
Bogláros paripán lovait téríteni: úgy ment
Hős Ete s a szaladók csapatit mind összeterelte,
Hogy keze súlya alól csak egy ember lelke se vesszen,
Aki előbb számot nem adand kedvelteiről, az
Ősz Huba életiről s bodrogekői többi lakókról.
Már sokat egybezavart, kikhez, hogy utószor elére,
Összerogyott a ló huzamos futtában alatta, [zogván:
Melyre vadabb lón még, s így szólt, keze kardja mo-
«Hah! nyomorúlt férgek, ki hozott ide titeket is még?
Vagy hogyan öljelek el, hogy emésszem lelketeket meg,
Ha Huba veszni talált, s Bodrogekői előbbi lakói?»
Szóla. Nem értették; de remegtének a buta népek,
És az ölö ifjú lábához sírva borúltak.
Az pedig a ragyogó kardot már fogta fejökre;
Hogy vallják ki Hubát. De Hubát meglátva, legottan
Szűnt dühe s a ragyogó kardot hüvelyébe taszítván
Öldöklő jobbát szívesen nyujtotta Hubának,

S társainak, s a gyermekeket kebelére szorítá.
 Ott az öreg bajnok sem örült még teljesen, és már
 Ajka kinyílt, hogy Hajna baját panaszolja Etének ;
 Az pedig őt megelőzve imígy ejtette beszédét :
 «Hadban előszült hős, bajainknak vége szakadt már.
 Szüntesd meg szomorú lelkednek gondjait : ott áll
 A hegynek tetején egyedül deli Hajna leányod.»
 Akkor az ősz fölemelte szemét, meglátta leányát ;
 Elnémult örömen, s köszönettel Etére borúla.
 Csongor is elvégzé harcát és sorra kötözte
 A rabokat, hogy több kárral ne jöhessenek ismét.
 Tomboli a dúlás közben Hajnával alább jött,
 És a hegy közepén leborúla egy almafa mellett,
 Hajna leszállt hőszin lábával az ifjú füvekre,
 És megörült Ete látásán, ki halálos erővel
 Jártá meg a szigetet, s feje, s bajnoki karja kitetszett.
 Láta rohantában, s döntő erejében az ifjút
 A deli lány, s megörült, s elbámult szörnyü hatalmán.
 Jobban örült még, hogy nyomban meglátta Hubát is,
 S gyenge Szömért, s a fürge Bodort kapcsolva kezéhez.
 Akkor Tomboli fölkele, és így szól vala hozzá :
 «Asszonyom! a bajokat kikerültük. Nincsen ezentúl
 Aki reád haragos karját nyujthassa ; de boldog
 Léssz az erős kebelén s örömidnek napja soká tart.
 Mégis az elmultról ha szívednek kedves az emlék,
 Tartsd meg arany szálát a bús tündérfi hajának.
 Szép dolog a szívnek boldogtalanért is epedni,
 S még valahára talán veszedelmed ijesztene : akkor
 Vedd azon emléket, s délnek tájára lobogtasd.
 Megjövök én tüstént : szél, villám nem jön előbb meg,
 Megjövök én délről, s biztos menedékre kiviszlek.»
 Monda siralmasan és eltűnt a híg levegőben.
 Ment közel a nap alatt, s a nap hallotta uráért
 Gyenge süvöltését, s az egek kis csillagi hallák ;
 Hajna pedig szomorú hálával néze utána.
 Fényes aranyszálát pihegő kebelébe bocsátá,
 S szánakodás hangján ily szózatot ejte szelíden :
 «Tégedet oh tündér, hogy menteni földre leszálltál,
 Elrontott az erős Isten, s most szerte vetődvén,

A nagy egek színén lebdes szép tagjaid árnya.
 Szörnyű végzetedért nem elég kis könnye szememnek,
 S gyenge az én panaszom napodat meg vissza idézni.
 Téged azért nemzöd nem lát tündökleni többé
 Hajnali fényében, sem anyád nem nyujtja kezét, hogy
 Bánatos orcádat harmattal mossá vidámmá.
 Mégis enyészted után ha van árnyékodban is érzés,
 Lásd, hogy az emlekező lánynak, noha boldog egészen,
 Kedvese karján is megtisztel néha siralma —
 De te veszéséért engem sanyarítva ne büntess,
 Istene hősömnek! soha én nem kértem ohajtva,
 Hogy dél fényes egét tündér oda hagyja miattam
 És gyermekkorom álmaival szívemre boruljon.
 Nem kértem; de nagyon kívántam, imádtalak érte,
 Hogy valahára erős karral deli bajnok öleljen.
 És megadád, Ete, hadzavaró deli bajnok ölelt meg.
 Most mikoron boldog napjaimnak kelne világa,
 A boldogtalanért, hogy az értem romla, ne büntess. »
 Így végzé, s szemeit levoná a kékes egekről.
 Nem mulatott: szívét a földhöz húzta szerelme,
 Arra, hogy örvendő képpel rá vár vala apja,
 S a kis testvérek, hol hős Ete teljes erőben
 Büszke magas fejjel fölségesen állá közöttök.
 Ment szaporán, s legelőbb Bodor útját állta Szömérel.
 Csókolták, karján csüggöttek, sírtak, örültek,
 És atyjokra vivék. Az hogy kebelébe fogadta,
 Épségén megörült, s örömét ily szóra fakasztá :
 «Látom, kétségem sincs benne, leányom, az égből
 Szállt kezek ápoltak, s az öreg katonára tekintvén
 Égi Hadúr küldött tévelygésidre segédet.
 Áldassék neve! sokszor rám ontotta kegyelmét,
 Most a legfőbbet, hogy téged visszavezérlett,
 Aki öregségem napját föltartsa szemével,
 S az ha leszállt egykor, testvéreinek anyja maradjon».
 Elvégzé az öreg, s teljes lett álma. Leánya
 Megcsókolta kezét, és kedveze, szóla, mosolyga,
 Mint csókolta előbb, s vala szólni, mosolygani kedve.
 Majd pedig elválván, a hős karjára füződött,
 S állt mellette, hogyan fiatal szép kerti fa mellett

All a völgyi virág, s rá hajlik az esti szelekkel.
 Szűz feje ott a fát gyengén megfekszi, s puhán nőtt
 Lombja közől a hajnallal pirosodva kifejlik :
 Hajna is így hajlott a hős kebelére fejével,
 S nem vala nyugta soká. Amint már visszamenének,
 Egy fia-vesztett pór rejtekből üzte bosszúját.
 Láttá fiát a síkon elesni Etének előtte,
 Most meghúzta magát, s kopját vete rája boszúsan.
 Vélte, talán őt, vagy lánykáját lelheti, s akkor
 Lelke nyugodtabb lesz. És ment a kopja suhogva,
 Vitte halálos erőszakkal boldogtalan élet.
 Észrevevé Ete, s Hajnáját elvonta előle.

Gyilkos szer! hova indultál? Nem Hajna szívének
 Termett a te vasad ; de halálúl terme lövődnek,
 Aki ha el nem ereszt, fia útján nem megy alunni.
 Ím lemerül a kopja kemény fagyökérbe hegyével,
 És rezzenve megáll ; de az izmos pór fut. Az élet
 Kedves lesz neki, és fut ijedve. Utána hevülten,
 Mint zúgó zivatar fut hős Ete, s üzi, riasztja.
 A hegyen ők szörnyű dobogással messze szaladtak.
 Jóval előbb a pór, mindig közelítve az ifjú,
 S öldöklő jobbát fölemelve halálos ütésre.

Egy nagy szikla feküdt, szabadon, súlyedve, középen
 Végső oltalomúl dühösen neki dőlt az erős pór,
 És meg is indítá rohanó kacagányos Etére.
 A gyors bajnok után Bodor is futa nyugtalan ésszel.
 Most a rettenetes sziklát meglátva sikoltott :
 Kit hogy halla emez, az eső sziklának előle
 Nem futa, megtartá bajosan, s más útnak ereszté,
 És a szikla szakadt iszonyú robogással, az alsó
 Bokrokat és fákat csikorogva lehordta, míg a mély
 Völgybe legördülvén iszapos lágy földben elüle.
 A pór addig előbb kele, és folytatta futását,
 S szinte elért a hegy tetejéig, hol feketéllő
 Rozzant vén sziklák oromúl tornyozva fölálltak.
 Nem késett, a sziklákat megmászta : de jókor
 Ott termett Ete hős, lábát megfogta kezeivel,
 S rajta nagyot rántott. A pór a szikla kiálló
 Szálát átölelé, s nem esett le ; de a nagy erőtől

Termete megroppant. Még egyszer húzta meg a hős,
 És a nagy kőszál leszakadt a pórra ropogva.
 Halva marad nyomorúlt, vérét velejével elöntvén,
 S a tört kődarabok mellette zörögve futának.
 Nagy zavar, aggodalom volt lenn ; de előttök ezennel
 Megjelenék Ete, s fenn ült a kis gyermek ölében,
 Melyre oszolt a gond, s öröm állott vissza helyébe.
 Már mindnyájan az ősz Huba hajlékához elérték,
 S mindenik éhét és szomját hevenyében elúzó.
 Kedvre derültek az ősz daliák ; mert bajnak utána
 Édesb a lakozás. Hadrontó Tűzima képét
 Mint lehetett, kividámította, s haragja megenyhült.
 Félre tevé nagy szál fáját, s szál fája helyett a
 Sorba került ragyogó nedvű kupa forga kezében.
 Ily lakozás közben Huba szólította fiát, és
 Hegyre futásáért így feddődék vele, mondván :
 «Gyermekem a te időd nem jött el, még te veszélybe
 Oktalanúl ne szaladj. Ha korán elrontod erődet,
 Nem lesz azon korban, hol többnek kellene lenni.
 Majd ha karod dárdát bírhat, s a kengyelig érnek
 Lábaid, a hadakat bízvást megjárhatod : addig
 Ódd magadat bajtól, ne rohanj vesztednek elébe.»
 Így feddette fiát, s annak beborúl vala képe.
 Sára, hogy a dárdát nem bírják karjai, s lába
 Még kengyelbe nem ér. De örült neki Tűzima s hitta.
 Amint hozzá szólt, megijedt a gyermek először
 Zordon hangjától, később lábára fölüle,
 S félve vevé kenyerét hadrontó szörnyű kezéből.
 Csongor előkele most véres feje könnyü sebével,
 Kit hogy láta Szömér, s deli Hajna, kötözni siettek.
 (Mert ilyen kezek ápolták a bajnokot akkor.)
 Hajna törölte sebet, s vérét elmosta szelíden
 Ifjú arcairól, s a sebről félre simítá
 Szög haja lány fürtét. Hozzá jött gyenge Szömér és
 Írt köte rá, és a bajnok megörüle sebének,
 És mosolyogva hajolt a gyenge kezeknek alája,
 Akit egyébként nem könnyű illetni erősebb
 Karnak is a viadal mezején, s elvárni veszélyes.
 Most csendes vala, és hozzájok nyájasan így szólt

«Szőke fodor hajú lány, s te mosolygó barna leányka,
 A sebeket ti nagyon kegyesen kötitek be, azért ha
 Még sebeim lesznek, hozzátok térek azokkal,
 Vagy magam is könnyű sebet ejtek testemen önként,
 Hogy ti bekössétek, és annak lelkem örüljön.»
 Így szólt és amazok pirulának, társi dicsérték.
 Félre vonult ezután, s egyedül lőn Hajna Etével.
 Messze terül a sík tájék szemeiknek előtte,
 Bodrog alattok megy, csillámos habjait üzvéen,
 Kedves az ég, suhogó szeleit lassúdan ereszti.
 Némán áll a hős, szeme Alpár tája felé vész,
 S aggodalom hangján hozzá deli Hajna imígy szól:
 «Hős, ha szavam téged nem bánt meg, az este közelget,
 Smég te nyugodt nem vagy: van kedvesb titka szívednek.
 Messze kívánkoznak rettentő karjaid innen,
 S Hajna tüzes szemeid látásán nem mer örülni.»
 Végezi; szép Ete hős tüstént így válaszol erre:
 «Nem vagyok én, oh Hajna, nyugodt, és karjaim innen
 Messze kívánkoznak: de ne aggódj; titka szivemnek
 Nincs, ezután sem lesz, mely kedvesb volna szivednél.
 Alpár vérengző viadalmai gyujtanak engem;
 A harc híre után lesz csak nyugalma fejemnek;
 Mert tudod, a magyar itt harc nélkül nem tud örülni.»
 Így szóltak. Távól pedig Alpár puszta vidékén
 Véres harc vala még, s iszonyú morajával eget vert.

TIZEDIK ÉNEK.

Ekközben lassan futa már a déli verőfény,
 És nyugatot közelebb kezdette hevíteni lángja,
 S még folyvást dühödött a harc, s vér-izzadozással
 Mérgesedett daliák egymást fene búban emészték,
 És mig erős Isten dühös Ármányt meg nem alázta,
 Vert vala a rohanó seregek nagy része, s zavarban.

Itt fejedelmi Zalán Kundot megnyomta hadával,
 S a lobogós Csörszöt; vele volt a spártai Hermes,
 S mint kirepített nyíl, haladott, hős népeket üzvéen.
 A két hadvezető állt még, s tüzesedve merész Kund
 Vissza Zalánra csapott. Megrengett sárga sisakja,

Súbs csengése riadva hatott viselője fülébe.
 De hamar a nyilazó Krallin, s lángfürtű Preheszka,
 A daliás Kundot leverék fejedelmi Zalánról,
 S fürge lovát nyilazó Krallin vesszője megölte.
 Ott a bátor hős, megbúsult lelke tüzelvén,
 Csapdosa szerte, s futó népét harsogva kiáltá :
 Akkor Hermessel harcolt fia, s meg-megakasztá
 Vad rohanásában. Mint két hegyes éktelen árboc,
 Látszottak nagy dárdáik, s mikor összecsapódván
 Egymást rontották, recsegett a nagy fa kezökben.
 Nem lehetett Csörsznek leteríteni spártai Hermest,
 A lobogós Csörszöt nem tudta ledönteni Hermes ;
 Néha kimozdítá ; de merészen visszacsapott az,
 És megdöbbsenté haragos vad képe az űzöt.
 Senkinek a lobogós Csörsz nem hátrála csatáin,
 Nem hátrált most is ; de mikor hadi népe futamlott,
 S atyja szavát hallá, mene ő is. Utána zörögve
 Vitte hadát Hermes, s rengő dárdája nagy ércét,
 Csörsz hogy Kundhoz elért, bízatta fiúi szavával,
 S végtelen örvényként mindent leteríte körében.
 Ellenben rohanó Hermes, s lángfürtű Preheszka
 Vított erőszakosan, s vérengző harc leve köztök.
 Víva körül a népség is, s nagy zajt üte, s hullott,
 Mint szelek indultán elhullnak az őszi levelkék.

Kadosa ekközben belső szekerére borúlva
 Sínlődött sebein ; de leginkább harca szünésén.
 Ekkoron elhagyván harcát, jöve nyalka Zoárd, és
 Lány testvérhangon szomorú bátyjához imígy szólt :
 «Bátya! miért vesznél te dicsőség nélkül előttem?
 Lásd gonoszúl fordul a harcon csalfa szerencsénk :
 Elviszlek tova, hol csata nincs, s kéjedre pihenhetsz,
 Én meg visszajövök meghalni, ha vég napom eljött».
 Erre keménylelkű hős bátyja viszontag imígy szólt :
 «Óh mért szólsz nekem illyet öcsém, testvéri kezeddel
 Mért inkább a földbe nem ölsz, nem fojtasz el engem?
 Menj, a nagy bolgárt népemből hídd ki, s boszúlj meg.
 Őtet imént dárdám leütötte ; de melle vasával
 S pajzsa nyomásával jókor kikerülte halálát.
 Engem azonban elért súlyos dárdája födetlen

Oldalamon ; de azért meglátsz a harcokon engem :
 Csak te rohanj most, s véremnek vasad állja boszúját.»
 Így szólott ; amaz is szavain nem késve megindúlt.
 Vitte hadát iszonyún, iszonyúbban vitte acélát.
 Már is erőtelenül hátrál vala Kadosa népe,
 Őket Viddinnek bátor katonái szoríták,
 Bár Viddin maga nem vala itt. Maga a seregekhez
 Ment legelőre, hol a hadat űző párducos Árpád
 Küzd vala, s a seregek ritkulva bomoltak előtte.
 Ő oda ment ; de nevét a hős ordítva kiáltá,
 S a rohanó bolgár sokaságnak elébe vetődött.
 Ott haragos hangon Viddint többszörte kiáltá,
 S véres utat töre kardjával. Levetette Berinkát,
 És Tivarót s Rohemet lassúvá tette sebekkel.
 Volt egy Ronka nevű bolgár alhadnagyi tisztben.
 A nagy Viddinhez termetre ruhára hasonló,
 S bár nem is olyan erős, de merész, és küzdeni termett.
 Ez hogy népe között száguldani látta Zoárdot,
 Arra csapott. «Viddint, nyomorú te, mi végre kiáltod?
 Itt van most, rettegj, s érezd meg karja hatalmát.»
 Így szólván nagy dárdával megütötte Zoárdot,
 S rojtos pajzsa felét letöré. Mind hitte csalódva,
 Hogy Viddin harcol. Viddint ordíta Zoárd is,
 S hitte, de nem rémült, hanem elnémúla keserves
 Mérgében, s oda ugratván, megszurta halálos
 Sebbel erős mellét, s vérét ontotta szívének.
 Ronka legott megszűnt, s elhajlott büszke fejével.
 Rajta örömbé merült győzője ; de búsan üvöltött
 A bolgár sokaság, s rémülten elállá körüle.
 Tas hátúl szemesen minden mozgásra vigyázott,
 S merre kevergő nép csüggedve vezértelen állott,
 Ott termett tüstént, és közbevetette hatalmát.
 Szinte nem is tudá most hova menni, holottan ijedve
 Ármány lelkétől több részről engede a nép.
 Mégis legzajosabb harcot kezdett vala Hermes,
 S a fejedelmi Zalán, s iszonyú katonája, Preheszka,
 Hol mikor a szomorú zengést hallotta, serényen
 Vitte feléje hadát. De Philó a városi zászlót
 Szerte lobogtatván, szaporán mene, mint az ölő nyíl,

S gyújtogatá népét, s rontotta az ellene vágót.
 S most vala, hogy magyarokra rohant szütelen Ármány.
 Ingadozó fejjel csak alig víva része, nagyobb rész
 Már futa, s visszacsavart paripán mellőzte csatáját.
 Csak maga nem rettenve megállt a párducos Árpád,
 A dühödő Réznek helyt nem hagyta büszke szívében ;
 Küzde s dicső feje rettenetes mozgással emelte
 A rezegő tollat s tündöklött isteni kardja,
 Mint lobogó mennykő. Hogy azonban látta bomolni
 Visszafutó hadait, megfordította hatalmát,
 És keserű szívvel mene vissza, holottan elérte
 Őt rohanó Viddin, s így szólította kevélyen :
 «Futsz-e vezér, nyomorúlt latroknak büszke vezére?
 Fuss bár, eltemetem nevedet, s e dárdavas át jár
 Testeden, és félnék szívedet megmetszi hegyével.»
 Így szólt, s a feketés nagy dárdát szörnyen emelte.
 Jól hallá e zajt, el sem futa tőle nagy Árpád,
 Mint más futna, kit asszony szült félékeny apától.
 Nem futa, megfordult, s nagyságos homloka látszott,
 És csak alig látszott, már villoga, csattoga kardja,
 S a rohanó Viddint megszedítette csapása :
 Így fordul meg az égi vihar nagy tengerek árján,
 Így fordul meg vele a tenger szörnyű hatalma :
 Mint Viddin! tereád fordult meg erőszakos Árpád ;
 Akkor dárdádat nem bírtad emelni fejére,
 Nyelved is elnémult ; de az ott hagyta téged azonnal,
 S a szaladó seregekhez elért. Reszketek előtte
 A sanyarú Rének, s népét kergetni szünének ;
 Ó pedig így szólott, s meghallák a hadak őtet :
 «Hősök vagytok-e még? ti vagytok-e, kikkel Ügeknek
 Hős fia, Álmos apám indult telepedni nyugatra?
 Vagy hova futtok most? Hah! hol vagyon a ti hazátok?
 Vissza magyar! most vissza velem, vagy halni, vagy ölni!
 Merre vasam villog, s hadat űző hangja sivítand.»
 Így szólt, s a hadakon végigharsog vala hangja.
 Mindjárt égreható riadással visszanyomultak
 A szaladók. Valamint mikor Isten járja hatalmas
 Lábbal tengereit, hullám megy előtte tolongva,
 Melly az idős sziget orma fölött tüneményesen elcsap,

És szirtet, partot betemet zabolátlan özönnel :
 Úgy mene a had erős Árpád fejedelmi szavára.
 Megfúvá kürtét Lehel is, s a nemzeti zászlót
 Vitte magas kézzel Bulcsú ; most lelkesedetten
 Mind új harcra hevül, mind új dúlásra törekszik.
 Most vala, hogy futa Isten elől a mátrai Rém is.
 Tüstént a csüggedt szíveket megszállta merészség.
 Kund s lobogós fia Csörsz ordítva rohantak előbbre.
 Jött Tas is, és ragyogó kardját hozzájuk emelte.
 Istenes Und bátrabb viadalba vezette vitézit,
 És maga hadrontó hatalommal víva közöttök.
 A bolgár harcot bátrabban tűrte Zoárd is,
 És kivivé tetemét a vélt Viddinnek előlök.
 Kadosa, hogy hallá riadozni vezére szavával
 A harsány kürtöt, dárdát emelinte hevülten,
 S nem birván, valamint ezelőtt, keseredve lehajtá
 Büszke fejét, és könnyei a dárdára csorogtak ;
 Bojta is elbágyadt szemeit még egyszer emelvén,
 A magas égre veté, s így szóla törekeny ajakkal :
 «Oh csak még ma viselhetném a harci szerencsét,
 S bajvívó karomon bolgárok vére csorogna,
 Milly örömetst halnék ; de talán majd halni fogok, haj !
 S a csata híre között nem lesz ragyogása nevemnek».
 Ekkép szóla keservesen, és bágyadva lehunyta
 Bús szemeit ; de Hadúr rá inte nagy égi kezével,
 S sorsa, hogyan kéré, a harc és a harci halál lön. [het,
 Fenn, hova emberi szem, sem az agg föld hangja nem ér-
 Áll egyedül gyönyörű ragyogással azéleti csillag.
 Onnan küldé sugárt a hős tetemébe Hadisten.
 Szállt a tiszta sugár, vékony ragyogása megosztá
 A levegőt s kedves hangzat jöve lassan előtte.
 Éledezett a hős. Lelkét öröm-ösztön emelte,
 S a jövevény hangzat megrázkódtatta halálát :
 Végre beszállt a fény s kebelében vette lakását.
 Akkor Bojtának megnyílt szeme, homloka gyógyúlt,
 És behegedt. Tetemét nagy erő izgatta s merészség.
 Ismét látá a napot, a napalatti világot,
 Látá a szörnyű viadalt, s kívánta veszélyit.
 Lóra kapott és népe közé vágatva kinyujtá

Fényes acél kardját, hol örömben merülve tekinték
 Bámulatos szemmel katonái, s nyomába rohantak.
 Így mikor a daliák mind föllázadtak, előttök
 Hadvezető Árpád szágulda serényen: az izzadt
 Mén futa, mint szellő, tajtékzó szájjal alatta,
 És földet döbbsentve vivé fejedelmi hatalmát;
 Ő pedig ült, daliás képén nagy lelke kitűnően.
 Rettentő szeme, mint az erős nap fénye világolt,
 S mint az ölö villám ragyogott markában acéla.
 Párduca messzerepült suhogó szélszárnyon utána,
 S fenn a bús levegőt rezgő lobogója hasítá.
 Gyorsabban nem száll az egek villáma, sem ennél
 Nem rettentőbb a felhők szakadása, holottan
 Végtelen országok zuhogó özönébe merülnek;
 Nem megyen így keserű mérgében az étlen oroszán;
 Csak bátor keselyő rohanása hasonlatos ehhez,
 Mely magasan suhog el szárnyával az égi szelek közt,
 S a morajos felhőbe merül. Ott szája hegyébe
 Villámot veszen és sziklás fészkeire lecsattan.
 A fejedelmi vezér ekkép szágulda s omoltak
 A népek, valamerre csapott. Maga dölyfösen állott
 Rettenetes Viddin, szédült feje újra fölélvén,
 És Bulcsúra veté másodszeri harca haragját.
 Véresen és bátran állott ez előtte, s kezétől
 Félté, nem félvén maga, a nagy nemzeti zászlót.
 Ekkor jött Árpád rohanó népeinek előtte,
 Kit mikoron látott nagy erőben hamosi Viddin,
 Hadra szokott szíve megdöbbsent, s kétségbe vonúla.
 De hamar ismét s vak tűz szikrája fogá el,
 S lelke vadúl ily gondolatokba merülve tünődött:
 «Viddin! Viddin! erőd hova lett, hova bátorodásod,
 Mely veszedelmiddel nőtt, mint kísértetes árnyék
 A lemenő nappal, hova lett most bajnok eszedből?
 Hah! hogy egy ember előtt meg kell döbbsennem ijedve,
 Aki előtt csak imént seregek nem mertenek állni!
 Óh szállj vissza megint hadi bátorsága szívemnek:
 Nem gyermek vagyok én, nem enyelgő gyenge leányka,
 Nem! hanem a bajnok Temoronnak fajzata Viddin,
 Akit erősök nemzettek, hogy lenne vitézebb

Minden egyéb hősnél és általa lenne dicsővé
 A bolgár sokaság . . . Ám jőj hát büszke lator, te,
 Jőj, hogy véred után Viddinnek híre maradjon.»
 Hasztalanúl így szólt s az üres levegőben enyésző
 Szózatival gonoszúl játszott a csalfa szerencse.
 Ó szaporán Sthenelos ménét megkapva, reá ült ;
 Tarta nehéz paizsot, s kivoná új kardja hatalmát,
 Mely még vértelenül nyugodott a cifra hüvelyben ;
 Most pedig a legerősb bolgártól fényre hozatván,
 Síva röpült, s a porlevegőt csillogva hasítá.
 Árpád, hogy daliás Viddint közelíteni látá,
 Ráösmert, s egy pillanatig szüntette rohantát.
 Majd az előre haladt sokaságot félre kerítvén
 Szólt s ezeket mondá Viddinnek lelke hevéből :
 «Ösmerlek Bodony, (így hangzék magyarul neve) híred
 Elterjedt, valamerre magyar hordozza szerencsés
 Fegyvereit ; de gonosz bélyeg van nyomva nevedre ;
 Mert nemzettagadó kész vagy gázolni rokonvért
 És bérért idegent szolgálsz ; idegennek adózol
 Annyi vitézséggel, hogy végre erős hadi munkád
 Hírt hozzon neki és neked és népednek alázást.
 Vajha ne jósoljak, hír nélkül fogtok enyészni,
 A fizető úrnak harcaiban elaljasodottak,
 Száma fogyott kis nép ; mert önként messsze szakadtok
 A vértől, melyhez tartozni szerencse s dicsőség.
 Térj meg azért, hajtsd meg karodat hódoltan előttem,
 Térj meg népeddel, nagy térű földet adandok
 Birtokodúl s helyet és szólást a népi tanácsban.
 Nemzetnek léssz tagja, kit én, — úgy adja Hadisten!
 Megtelepítendek e boldog földön örökre.»
 E szavakon Viddin gondokba merüle ; de büszke
 Szíve acéláról a szó nyila végre lepattant,
 Meghódolni kevély, inkább hódítani vágyó,
 Veszni rohant vadságában elszánt vala menni
 A veszedelmes uton ; megtérnie szégyen eszének.
 Hős Árpádhoz azért így szólt vala válaszólag :
 «Csábítók szavaid ; de valók nem, büszke vezér te,
 S nem csatatérre valók, hol kard és dárda parancsol.
 Vagy hiszed azt, hogy kit még ember meg nem alázott,

Viddin előtted csak szóért meghódol örömmel?
 S nem gázolsz-e te is, ki fenyítesz, szinte rokónvért?
 S földet ígérsz, mely még el sincs foglalva? s ha Isten
 Úgy akarandja, soká nem lesz? De halálos ütésre
 És nem szóra jövék ma eléd. Az utóbbi világ majd
 Lássa meg, a két nép meddig fog fényleni? Mellyik
 Fogy meg előbb nemzettagadó romlásban elesvén ;
 Kettőnknek sorsát pedig itt válassza ez óra.»
 Így szólt, s megrohaná a nagy fejedelmi leventét.
 Mint mikor éktelenül zendülvén, összecsap ég, föld,
 S a beborult egeket csak villám fénye deríti :
 Itt pedig elmohosúlt üregekből kél döbörögve
 A zivatar, s vele föl harsog nagy tengered, oh föld!
 És egyszerre világ vas sarkai meghasadozván,
 Völgy és hegy remeg, a nap, hold és csillagok ingnak,
 S mindeneken rémítve uralkodik a vad erőszak ;
 Illyen erőszakkal két hős egymásnak eredvén
 Összemegy itt földet rengetve, halálos ütésre,
 És csattog, csörög a fegyver s a fényes acélhegy
 Messze kivillámlik, haragos szikrái lehullván.
 Bámúl a sokaság környül és szünteti harcát ;
 De hamar elzúg a szélvész, hamar elvesz erősök
 Karjai közt a harc, ha harag gerjeszti föl őket,
 S véreket, életöket meg nem kímélve csatáznak.
 Vág Viddin, s fényes vasa Árpád pajzsa felé száll
 S azt nagy zörgéssel ketté lehasítja középen ;
 A rezet és a bőrtömetet s a vas lapot egyben
 Megszegvén bemerül ; de nagy Árpád sértelenül van ;
 Visszacsap és Viddin sisakára lecsattan ütése.
 Szörnyebbül ennél Istennek mennyköve nem csap,
 Nem súlyosb a vízszakadás. Nem tartja hatalmát
 A sisak és nagy haj, sem erős koponyája ; az éles
 Vas lemerül, hol az életerő lakik, agyvelejébe,
 És hidegen megy mélyen alá. Viddin feje hajlik,
 Mint hajlik Hæmos tetején a díszes iharfa,
 Mellyet hasztalanul sok időig vágtak erőtlen
 Fejszések, s környül ültek fáradva ; de jó a
 Tengernek zivatarja vadan, megrázza tövében,
 S ott harsogva ledől a nagy fa vak éjszaki völgybe.

Így dőltél te is el, bolgárok erős feje, Viddin!
 Rajtad az összetörött fegyver rémítve csörömpölt,
 És bátran dobogó szívedet megtörte halálod.
 A fejedelmi magyar tova menvén, déli világgént
 Vitte az öldöklő vasat, és sereg omla előtte.
 Bojta, hogy a harcokhoz elért, népére Zalánnak,
 Mint lecsapó sólyom, veszedelmet, s szörnyü halált vitt.
 És legelőbb agyas Ocsko fejét megszegte vasával,
 Aki legott nyergére borúlt, és vére leomlott.
 Ennek védelmét Krallin vállalta ívére
 És nyilazott, de nyilát nem jól hordozta szerencse.
 Elröppen vala Bojta fölött, és messze suhanván,
 Gyengén a lobogós Csörsznek süvegére leszállott.
 Még egyszer nyilazott, de vitéz Bojtára hiába
 Szórta nyilát. A bús vég még nem szálla szívéhez.
 Bojta ezen közben lecsapott Dernára, ki görcsös
 Nagy bottal közelíte vadúl; őt Bojta fülénél
 Balról támadván, megvágta, s midőn amaz erre
 Megfordúlt csikorogva, nehéz véres feje zúgván,
 Jóval előbb, hogysem botját Bojtára lecsapná,
 Már hős Bojta, nyakán beveré kardjának acélát:
 Így ez is a véres földet megölelte, keserves
 Kínjában kezeit rágván. Nagy botja fejénél
 Fetrengett, mint egy magas ág letörött fa tövénél.
 Bojta tovább rándúlt, s Rányit megütötte derékon,
 S cifrás nyergéből lebukott ez azonnal. Utána
 Elvesze Dorminolik, s agg Kempfi Preheszka fiával,
 Sárga Zoborral, kit mikoron kopját löke hozzá,
 Visszavetett kopjájával hős Bojta lesujtott.
 Ment azután, hol nagy zajjal fejedelmi leventék
 Vítanak egymás közt. Hős Kund alpári Zalánnal;
 A lobogós Csörszszel Hermes; lángfürtü Preheszka
 Visszaverő Tassal, kik, mint az erőszakos éjszak
 Erdeje zúg, ropog a zivatarban, zúgva, zörögve
 Egymás közt iszonyú zajjal fene harcokat üttek.
 Bojta is arra rohant, s Hermes katonái közül az
 Ellene jött macedó Theophilt nyakszirten ütötte.
 Védni rohant Xenophon, Hermes testvére, dsidával.
 Bojtát hóna körül megsúrta, de Bojta boszúsan

Visszacsapott, és jobb karját leütötte könyökben,
 S nem szülvén, kebelébe veré a kardot: amannak
 Teste legott leesett, s nyájas képére halál ült,
 Bús feketén, mint ül tengerre az éktelen éjféli.
 A porban még fetrengett, rángatta nyakával
 Gyenge fejét, s Hermes! Hermes! kétszerte kiáltá.
 Harmadszor rebegett, s ajkán testvére nevének
 Hangjai szellőként szomorú lelkével enyésztek.
 Így vesze ő, Bojtát a seb fájdalma hevíté.
 Népe közé mene kötni sebet; de körülé süvöltő
 Torkokon a görögök Hermest szomorodva kiálták.
 Jött az, s a lobogós Csörsznek kikerülte csatáját.
 Mint repülő nyíl, jött, s haj! öccsét halva találta.
 Nem várt, nem szólott, könny nem futa bánatos arcán;
 De szíve síra, s boszút ordított benne haragja.
 Mind a népe között álló Bojtára mutattak.
 Arra rohant; az erős népet dárdája megosztá,
 Bojtához juta, és oldalt megszurta dühödve.
 Bojta nehéz szívvel tüstént eldőle, s veszendő
 Bús feje porba merült. És ekkor azéleti csillag
 Visszavevé sugarát, mely búsan zenge, miként zeng
 A panaszos lantnak megpattant húrja, s rezegve
 Égbe kerengett a kinnal telt földi határból.

Ossa-vidéki Philó bal szárnyait üzte nagy Árpád
 S már készült a várasiak harcába merülni,
 Hogy kezöket fáradt Undról csattogva leverje;
 De szomorú zajjal jött Bojta halála fülébe,
 S a győző Hermest bús szemmel látta ragyogni.
 Ekkor megfordult, s biztatván, szóla Lehelhez;
 «Hallod-e a bús zajt, szép kürtű gyermeke Tasnak?
 Ha! nem csalfa zaj az, Bojtának veszte van ottan;
 Menj szaporán, ódd a népet, verd vissza öljét.»
 Monda s rohant a hős, szép kürtű gyermeke Tasnak.
 Lógva hagyá buzogánya fejét kürtének alatta,
 S dárdát vett jobbába, de a hadi kürtöt először
 Megfúvá nyargaltában. Harsogva hatott el
 Hangja, s az elcsüggedt fejeket büszkébben emelte.
 Bojta körül tüstént iszonyú harc támada. Hallák
 A kürtös daliát közelíteni, s bízva csatáztak.

Hermes is elborzadt hangjára, s kitére közülök,
 Hogy Lehel ellen erős dárdáját győztesen üsse.
 Össze megy a két hős. Hermes téveszti szurását,
 Ellensége ruhái között megy el érc hegye. Akkor
 A szép kürtü Lehel Hermes paizsának irányoz,
 És üti; de kitörik ropogó dárdája kezéből;
 Őt Hermes nyomban, mint gyilkos erős fejü sólyom
 Úzte, s körül szomorún harcoltak Bojta vitézi.
 S már emelé iszonyú magasan dárdája hatalmát,
 Mely mint nagy mennykő csattanna Lehelre, de gyorsan
 Visszaszökik jó sárga lován a szittyva levente,
 És buzogánnyal csap Hermes mellére, holottan
 Nyílt vala a páncél, s vastag nyaka bőre fehérlett.
 Ottan (előbb hogysen suhogó dárdája leszállna)
 Érte csapás, s felső csontját döbbsentve betörte.
 Hermesnek dárdája leszállt, de nem olyan erővel,
 Mint kele, s kártalanúl lezuhant vállára Lehelnek:
 Hős Lehel a dárdát büszkén elrázta magáról;
 De Hermost végső lélekzete nyomta. Keményen
 Csapkoda rá Lehel, és agyban verdeste. Lefordúlt
 Ő, s szép fegyvereit s testét paripája tiporta.
 Ekközben Krallin Lehel arcát vette irányba,
 És meg is érte, piros vérét bőrére kiontván;
 De Lehel a könnyű sebbel nem gondola: harcolt.
 És ismét jöve más nyíl is, mely szügyben ütötte
 Sárga lovát. Megroggyant az, s nem vitte ülőjét:
 Akkor mind örömes zajjal rohanának elébe
 A sisakos görögök s tótok fejedelmi Zalánnal.
 Ellenben leütött Bojtának népe csatázott.
 Jött maga is fejedelmi Zalán, és üstökös Indát
 Földre veré, süvegét, s koponyáját össze hasítván.
 Megkergette Vihart s oldalt úgy szúrta, hogy egyben
 Összerogyott, és földre zuhant nagy teste lováról.
 Már Lehel a hősök közepett maga álla; de jöttek,
 Mint ropogó villám, lobogós Csörsz, s apja merész Kund
 Megronták a kört, tágulást adva Lehelnek.
 Jött Tas is, és harcolt rohanó fejedelmi Zalánnal;
 Csörsz pedig egy csapatot maga bontott, s vitte halálos
 Dárdáját legelő. Krallin futa tőle; de nyomban

Száguldott Csörsz, és félénk hátába ütötte
 Dárdáját. Hegye messze bement, s megfúrta veséjét.
 Gyors Krallin leborult. Íján megpattana húrja,
 S dőlében nyíllal ragyogó puzdrája lecsörrent.
 Csörsz kivoná az erős dárdát, s így szóla fölötte :
 «Hitvány! tőled sem fog többé senki remegni ;
 Sőt tőled nem is, a nyíltól, mely szívedet őrzé.
 Jó híred sem lesz; mert Csörsz, Kund gyermeke győzött
 Gyors nyilazó kezedet fényes dárdája leszegvén ;
 És nem lesz, ki dicsérhessen, mert nemzeted elvész
 Még ma, reád pedig a pusztának férgői jönnek,
 S tagjaidat megeszik, s nyomorúlt rossz véredet isszák.»
 Így szólván fölemelte fejét a büszke levante,
 Ment tova, mint vértől párolgó mérges oroszlán ;
 S a leütött Krallin katonái futottak előtte ;
 Más részről azalatt végső munkára sietvén,
 Jára vezéri Philó, s a rémült népeket inté,
 A hadakat szaporán megjárta serény lovon, és hol
 Viddinnek népét, s a többi vezértelen álló
 Népeket észreuvé, fennszóval kérve, fenyítve
 Harcra tüzelte, s kemény sorokat rendelve tovább kelt.
 És mikor a sorokat mind végig járta hadához
 Ment ismét, s magasan viteté a váraszi zászlót.
 Ott a várasziak közepett vágatva ragyogván
 Harczba rohant ; de közel jött már a párducus Árpád.
 Földre veré Sthenelost, ki vezéri Philónak elébe
 Futva gyalog sietett, kelevézét hátra feszítvén.
 A kelevézt Árpád elvágta, s utána leszegte
 Gyenge nyakát az erőt veszített nyúlshívü görögnek.
 Árpád öldöklő kezeit nem vette le rólok ;
 Szüntelen ölt, s a nagy zászlót közel érte vasával.
 Ott szoroson paizsos görögök búsulva megálltak,
 Közbevevék a nagy zászlót a harci vezérrel ;
 De mikor Árpádnak megcsattana kardja közöttök,
 Sárga halálképpel mind nagy rémülten oszoltak,
 S a zászló remegett félénk tartója kezében.
 Bulcsú leverte Thoást, Árpád a strimoni Zénót,
 És Notarast : annak beleit kihatva, emennek a
 Vállát érve, s erős fogait megtörve agyában,

Mind egyszerre nehéz fegyverrel földre zuhantak.
 Árpád harmadszor Zákóra, a váraasi zászló
 Tartójára csapott. Megüté azt vakszeme táján,
 Hogy tüstént nyergére borúlt, szédült feje csüggvén.
 Ekkoron Árpádot végső diadalma vezette,
 Rája rohant, szörnyű szemmel két félre tekintvén,
 A zászlót kivevé, s magasan fölemelve kiálta,
 Hogy végig rengett seregén nyers hangja szavának.
 Nagy Faragónak adá, magasan hogy tartsa közöttök.
 Ekkoron a zászlót meglátták gyors hadi népek,
 Kik követék Undot, kik vittak nyalka Zoárddal,
 Mind magasan ragyogó fegyverrel előbbre rohantak.
 Megrémült pedig a görög, és futa gyorsan előttök.
 A bolgár makacsan helyt álla ; de kardja Zoárdnak
 Irtogatá őket, mint tűz a sárga kalászkok
 Dús sorait, vagy erős fejszés töves erdei fákat,
 Aki korán kimegyen sűrűn nőtt dombi berekbe,
 Hol fiatal fáit szaporán vágdossa, s mikorra
 Szemközt a delelő nappal fáradva lenyugszik,
 Már hosszan beterítve van a zöld erdei tájék.
 Ekkép ölte Zoárd, s kopjás katonái az álló
 Bolgárok seregét ; de megüzé párducos Árpád
 Ellensége hadát, s most ketté válva, veszendő
 Osztályban gyengén harcolt segedelme Zalánnak :
 Hermes népeit ővele a harc mérge kizárta
 Vára mezői felé. Lobogós Csörsz, s apja, merész Kund
 S a fene képű Tas villogtak előtte tömötten.
 Itt pedig a fejedelmi magyar csattogva szalasztá
 A rémült hadakat, s a váraasi büszke csoportot.
 Megfordúla Philó kétszerte ; de a hadat üző
 Árpádnak kezeit nem merte bevárni, nem a bús
 Villámló szemeket, s daliás komor arca hatalmát.
 Most imez, a rohanó seregek fejedelmi vezére
 Megszüntette lovát, s nagy hangan utána kiáltott :
 «Gyáva! ki más ezerek lelkét viadalra tüzelted,
 Futsz most kardom elől, nem tudsz meghalni vitézül.
 Bár hát fuss : de tiporjon meg vas lába lovadnak,
 S a véres Tisza nagy halait táplálja sziveddel ;
 Mert nem vagy méltó seregeknek előtte ragyogni.»

Gúnyosan így szólott, hogy megfordítsa futását ;
 Mert igen óhajtá megvívni ; de hülve, remegve
 Ment a csalfa vezér, mint párás csillag az égen,
 Mely leszakad, s halovány lángjának fénye kialszik.
 Már közel ért veszedelméhez. Tisza partja fölött egy
 Fűz mellett hőkkenve megállt. Örvényesen ingott
 Lábainál a víz, remegő árnyéka halálként
 Látszott mély fenekén, de körüle csoportosan álltak
 A rémült katonák. Mind erre rohantak eszetlen
 Bódulásokban, s nem volt ki megója haláltól ;
 Hátúlról pedig a magyarok riadása dörömbölt.
 Mint rontó zivatar jöttek csillogva, robogva,
 S mérges ölö nyilak és kopják röpdöstek előttök.
 Ritkult a sokaság ; jaj, üvöltés támada benne ;
 Holtakkal beterült a part, s Tisza árja piroslott.
 Árpád is véres kardját hüvelyébe taszítá.
 És dárdát ragadott, s kivetette vezéri Philóra.
 Jó tova volt, amennyire majdnem futhat el ember
 Húsz lélekzet alatt ; a szörnyű dárda pediglen
 Elfuta, mint villám, s lecsapott derekára Philónak.
 Ekkoron az többé nem mert mulatozni helyében ;
 A víznek szöktette lovát. Hortyogva vesződött
 A hű pára, s urát magasan hordozta ; de égett
 Ennek háta közén a dárda, s befogta sötétség
 Bús szemeit. Most mind zajosan szöktettek utána
 A vert, dúlt seregek, s mikor a mély vízbe merültek,
 Két részről kicsapott a víz, s gyász színbe borulván,
 A letiport füveket görögök vérével itatta.
 Benn az erős örvény közepén sok bajnok elüle ;
 Sok lemaradt lova hátáról, elhányva sisakját
 Küzdött a habbal, de veszendő társa lehúzta,
 S vad halak étkéül a mélybe ragadta magával.
 Másokat a nyilak értenek el, kik halva lehajták
 Vérbe borúlt fejüket, s bőrös pajzsokra terültek.
 Haldoklók középett sokszor lemerüle az élő.
 Jaj hangzott s szomorú bögés, s magas égbe kiáltás
 Zengett a dagadó Tisza s partjai visszamorogtak.
 Ossa-vidéki Philót siető lova vitte : de mostan
 A szárazhoz elért, s lerogyott, párája kifogyván.

Ott ura is csak alig bírván nagy fegyvere súlyát,
Nyögve kíváncorgott s lelkét a partra lehelte.
Ez lett a kiveszett görögök hírére Görögrév.

Ekközben tüzesen harcolt a második osztály,
Még fejedelmi Zalán, és a lángfürtü Preheszka
Álltanak, és az erőt nyomták bizodalmas erővel.
Példájokra megállt Alpár bús népe s csatázott.
Mindennél rettentőbb a lángfürtü Preheszka.
Ez hogy sárga Zobort, kit főkép kedvele köztök,
Nem látá a harci mezőn, fene bánatot érzett
Durva szivén, s lobogó dühhé vált búja szívének.
Vér habzott ajakán, s égett hadi tűre kezében ;
Szerte futott, ordítva fiát, és ölte kereste.
Sokszor mennydörgő szava zengett a hadi zajban:
«Hol vagytok, kik elöltétek deli gyermekem éltét?
Hol ti veszett ebek? Ah mért bátran előmbe nem álltok
Hogy lecsapott fejetek dőljön tetemére fiamnak?»
Így ordíta. Reá bátran rohanának az elhúnyt
Bojta vitézei : ő pedig ölt s pusztíta közöttök.
Mellben szúrta Bakót, mikor ez buzogányt víve rája,
S fültövön agg Csabait s a tör átjárta egészen
Hősi fejét. Ezeket tüstént betakarta halálok,
S testeiken habzó paripák vágatva tiportak.
Ezt az erős Balator nem tűrte nyugalmasan indúlt,
Mint szakadó felleg, s arcúl támadta Preheszkát.
Szinte fejét ketté vághatta ; de összesivítván
Parti darázsrajként rázúgtak az ifjak azonnal,
És leverék apjuk lábához, előbb az idősbik
Szúrta, s vidám szeme húnnyorgásit örökre lezárá.
Ott elesett Balator, hálóként összelyukasztott
Teste körül, bőven gőzölgő vérit okádtá.
Szent akkor vesztére jöven az idősbet agyalta
Réz buzogányával gyors Téli ; de visszakerülvén,
A testvérekéből háborgó Konka, nagy átkok
Közt Tétit hátul karddal megvágta derékon.
A gyors Téli hajolt, valamint szép délszaki szálfa
Hajlik az erdőben, mellyet vihar ére középen ;
Mégis emelte vitéz karját, és visszahasintván,
Ketté vágta fejét Konkának : csakhamar őt is

Körbe vevék, s az erős és bús atya tőre hegyével
 Megszúrá mellét, hogy szörnyet halva lefordúlt.
 Most iszonyúbb lett még a harc riadása közöttök.
 Mint mikor a sívó tigriskölykekre rohanva
 Ől, pusztít nagy erőszakkal két sárga oroslán,
 S nyomban előrohan a tigrisnő, s híme : holottan
 Körmeik és fogaik egymást lángolva szakasztják ;
 Reng a nagy barlang s morajokkal bömböl az erdő :
 Így küzdött, fiait védvén, lángfürtű Preheszka,
 S messze sivalkodván szava s hosszú tőre ragyogván,
 Rettentő vala harcaiban, s rohanása halálos.
 Hallá ezt alpári Zalán, s bizodalmas erővel
 Villogatá kardját ; de körül alig állhata népe
 Kundnak s a lobogós Csörsznek s fene Tasnak előtte.
 Még csak az elbúsult atya harcolt győztös erővel.
 De most közbecsapott Karadónak gyermeke bátran,
 A paizsos Televér, s mint kőtorony álla közöttök,
 Somnyelű dárdáját sebesen forgatva fejöknél.
 Izmos volt Televér, izmosb valamennyi vitéznél,
 Aki ma itt harcolt, s volt bátorsága szívének
 Tagjaihoz képest : ki sem is tért senkinek, és a
 Seregeken dúló keze s fegyvere véres utat tört,
 Hímes erős kápát emelintett barna fejével,
 És paizsán látszott az iramló Réznek alakja,
 Akit erős Isten hajdan megaláza Kiónál,
 Így mene nyugtalanúl járván a vas csapatok közt :
 Dárdáját vér és por lepte, s vitézi ruháját.
 Most, hogy alóla kidőlt lova, harcra gyalog mene, döntő
 Őrjás lábával letiporta az ellene küzdőt.
 Így jött a szörnyű ide is, s hogy zúgva kinyujtá
 Hosszú dárdáját, megütötte Preheszka vitézlő
 Két fiait, kik azonnal együtt a földre borultak.
 Ott ugyanaz, kit utóbb ért meg dárdája, ledőlván.
 Élve maradt a holt testvér tört oldala mellett,
 S lassan emelte fejét, s kivoná a kardot alóla.
 Ekközben Televér ágyékon szúrva lesujta
 Még egy erős testvért s mikor atyjok szíve-szakadva,
 Vért sírván szeme, tőrével Televérhez utat tört,
 A negyedekre rohant, s kebelét leszegezte vasával.

Ekkoron, akit előbb leütött, föltámadá ismét
 Holt testvérétől s karddal megcsapta derékon
 Dárdanyelét, melly ott mindjárt a földre lehajlott.
 Még hozzá csapa harmadszor ; de hatalmas ütését
 Föltartá Televér paizsával, s visszaroohanván,
 Megragadá őt és kardját kicsavarta kezéből.
 Ekkor erős karral fölemelvén vitte magával,
 Mint viszi héja fiát s keselyű a gyáva galambot.
 A gyermek szomorún vergődött, síva kiáltá
 Hátramaradt apját. Őt a nagy bajnok azonban
 Szüntelenül ragadá, széles mellére szorítván.
 De közelíte vadúl a bús atya, és löke súlyos
 Somfa gerelyt, mely nagy Televért lábszáron ütötte,
 Erre megállt és a vergődő gyermeket ottan
 Földbe csapá nagy erőszakkal, hogy azonnal elájúlt.
 Rátapodott azután s lelkét kitiporta dühében.

Oh mért kelle, szegény atya, nemzened ennyi veszélyre
 Hős fiaikat, vagy mért egyebütt nem veszhete léted,
 Hogy fiaid szomorú végét keseredve ne látnád?
 Jősz, s lecsapott fiadat már késő menteni. Gyilkolsz,
 S haj! elhúnyt fiadat töröd hegye vissza nem adja.
 Jött némúlt kínban szaporán lángfürtű Preheszka,
 S már fia halva feküdt. Televér is visszatekintvén,
 Oltalmat keresett ; gerelyét csikorogva kirántá
 Nagy szárcsontjából ; de hegyes törével elérte
 Ellensége, s kinyílt hónát megszúrta, holottan
 Mélyen elült a vas vérében. Szúrni akarta
 Még egyszer ; de reá, mint sértett erdei, mely nagy
 Méreggel veri lángagyarát s öli marja vívóit :
 Úgy mene megbúsúlt Televér s megölelte derékon
 Vérengző vas karjaival, s a földre lenyomta.
 Ott hangos torkát végső veszedelmes erővel
 Fojtogatá s iszonyú kínzással előlte, aléltan
 Földre rogyott maga is s diadalmát érte halála.
 Bámúlt a sokaság s iszonyodva megállá körülök.
 A fejedelmi Zalán többé nem merve megállni,
 Vérző szívvel eredt szaladásnak. Utána csapongva
 Csak kevesen mentek húséges régi vitézek.

Már félig lemerült a nap, s bús gyenge sugára
 E gyilkos földön s vizein reszketve borongott,
 S szálla setéten, mint örök éj, a felleges alkony.
 Párducos Árpád most fordúla meg a Tisza mellől,
 S amint jött sebesen, szaladását látta Zalánnak,
 Aki, miként felhő szalad a szélvész es erőtől,
 Mely feketén dőbörögve kikél, s ordítóz utána :
 Úgy szaladott szomorodva setét végének elötte,
 S várait és gazdag földét megvédni felejté.
 A fejedelmi magyart nagy erő izgatta, serényen
 Vágtata, s vitte vasát öldöklő karral utána.
 Már közel ért, s zúgó Halecet megütötte. Lovastúl
 Megdőlt az, s ott halt, lelkét elszánva uráért.
 De legelől futa gyors paripán a gyáva vezérlő,
 S futta körül immár kört vont a barna setétség.
 Ekkor elállt Árpád, s harsogva utána kiáltott :
 «Alpárnak fejedelme! megállj, hova futsz el előlem?
 Hol van büszke szavad, mellyet követiddel üzentél?
 Vagy fuss bár ; de tudom többé nem látod ezentúl
 Alpárod mezejét, se füvét nem rágja le marhád,
 Bajnokaim s az erős fiak anyjai, díszleni termett
 Hajnal ölü hölgyek fognak telepedni meződön :
 Rajta tenyészend e nemzet s országokat állít.»
 Így szólott. Amaz a rettentő szózatok árját
 Még hallá s szörnyű dobogással vert szíve keblén.
 Meg sem is álla, kevés haddal keseredve szaladván
 Honja határaitól, miglen Nándorhoz elére,
 S búba merülten csak távolról nézte sajátját.

TARTALOM.

		Lap
Az ifjú költő	1	Zalamegyeieknek 53
Névpnap-i köszöntés .	2	Laurának 54
Laurához	3	Felirat 54
Keserű pohár	4	Csik Ferke 55
Honszeretet	6	Az emberek 61
Szabad föld	8	Országháza 63
A hazafi.....	9	A szent ember I-III. . 65
Tót deák dala	9	A nefelejtshöz..... 70
Ábránd.....	11	A szegény asszony könyve 71
Az elveszett ország ..	12	B. K. P. sírkövére I—III. 74
Az anyátlan leányka.	12	Vásárhelyi Pál sírkö- vére I—II. 74
Merengőhöz	13	Mi baj? 75
Katona I—VII.	14	Forget not the field (Moore után) 76
Rossz bor	21	Jóslat 77
Dessewffy Aurél.....	22	István nádornak I-V. 79
Hahnemann I—II. ..	23	Szabad sajtó 80
Megyeri I—II.	23	Harci dai..... 80
Kölcsey	23	Jó tanács..... 82
Tóth Lőrinc emlék- könyvébe	24	Emlékkönyvbe 82
Hubenayné I—II. ..	24	Előszó 83
Mit csinálunk?	25	Sírversek I—V. 84
Hányszor hallók	27	Mint a földművelő .. 85
Gondolatok a könyv- tárban	28	A száműzött 85
Hymnus	31	Az ember élete 86
Madárhangok	32	Emléksorok egy sír- köre I—III. 87
Három rege I—III. ..	34	A vén cigány 87
Jó bor	44	Fogytán van a napod 89
Kis leány sírjára I-II.	47	
A sors és a magyar ember	47	
Deák Ferenc	53	

Zalán futása.

	Lap
Első ének	93
Második ének	115
Harmadik ének	132
Negyedik ének	151
Ötödik ének	165
Hatodik ének	183
Hetedik ének	202
Nyolcadik ének	223
Kilencedik ének	238
Tizedik ének	248

PH
3132
K5
kot.14

Kisfaludy-Társaság
Elő könyvek

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
